

Arvydas Budnikas

DAKTARO DISERTACIJA

**IEŠKINYS DĖL NEVEIKIMO
EUROPOS SAJUNGOS
TEISINGUMO TEISME**

SOCIALINIAI MOKSLAI,
TEISĖ (01 S)
VILNIUS, 2018

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Arvydas Budnikas

**IEŠKINYS DĖL NEVEIKIMO EUROPOS
SAJUNGOS TEISINGUMO TEISME**

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2018

Daktaro disertacija rengta 2013-2018 metais, ginama Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-1019 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinė vadovė:

Doc. dr. Inga Daukšienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkoju savo mokslinei vadovei doc. dr. Ingai Daukšienei už disertacijos rengimo metu suteiktus itin vertingus patarimus, pasiūlymus, išvalgas, konsultacijas, palaikymą ir nuolatinį skatinimą tobulėti.

Dėkoju disertacijos recenzentams, atidžiai perskaičiusiems disertaciją ir pateikusiems vertingų patarimų bei pastabų.

Dėkoju savo mamai Dainorai Budnikienei už palaikymą, supratingumą ir raginimus nesustoti disertacijos rengimo procese.

Taip pat noriu padėkoti visiems tiems, kas tiesiogiai ar netiesiogiai prisidėjo prie šio disertacinio darbo.

Arvydas Budnikas

TURINYS

PADĖKA.....	3
ĮVADAS.....	7
VARTOJAMŲ SANTRAUKŲ SĄRAŠAS.....	16
1. LEISTINAS GINČYTI NEVEIKIMAS.....	17
1.1. Neveikimo sąvoka.....	17
1.1.1. Paraginimo veikti ir pozicijos esmė bei jų vaidmuo neveikimo konstatavime.....	18
1.1.2. Neveikimas ES Teismų jurisprudencijoje.....	23
1.2. Atvejai, kai gali būti konstatuojamas neveikimas.....	27
1.2.1. Pareigos veikti pagal besąlyginę teisės normą nevykdymas.....	27
1.2.2. Pareigos veikti pagal sąlyginę teisės normą nevykdymas.....	30
1.2.3. Pareigos veikti dėl išimtinių įgaliojimų nevykdymas.....	32
1.3. Pareigos ar kompetencijos veikti nebuvimas, kai neveikimas nekonstatuojamas.....	34
1.3.1. Pareigos veikti nebuvimas.....	34
1.3.2. Kompetencijos veikti nebuvimas.....	37
1.4. Išimty, kada pozicijos neapibrėžimas nėra laikomas neveikimu.....	39
1.5. Neveikimo sąvokų pagal SESV 265 straipsnį palyginimas su neveikimo sąvokomis pagal istorinius EAEBS 148 ir EAPBS 35 straipsnius.....	40
2. IEŠKINIO DĖL NEVEIKIMO PROCEDŪRINIAI ASPEKTAI.....	45
2.1. Atsakovai bylose dėl neveikimo.....	45
2.2. Privilegijuotų ir Neprivilegijuotų ieškovų teisė pateikti ieškinį dėl neveikimo.....	47
2.2.1. Privilegijuotų ieškovų teisė pateikti ieškinį.....	47
2.2.2. Neprivilegijuotų ieškovų teisė pateikti ieškinį.....	49
2.2.2.1. Siauras požiūris į Neprivilegijuotų ieškovų teisę pateikti ieškinį.....	51
2.2.2.2. Platus požiūris į Neprivilegijuotų ieškovų teisę pateikti ieškinį.....	53
2.3. Paraginimo veikti procedūriniai aspektai.....	59
2.3.1. Paraginimo veikti pateikimo terminas.....	62
2.3.2. Paraginimui veikti keliami formos ir turinio reikalavimai.....	65
2.3.2.1. Reikalavimai paraginimo veikti formai.....	65
2.3.2.2. Reikalavimai paraginimo veikti turiniui.....	68
2.4. Apibrėžiamos pozicijos procedūriniai aspektai.....	72
2.4.1. Terminas Atsakovui apibrėžti poziciją iki paraginimo veikti gavimo.....	73
2.4.2. Terminas Atsakovui apibrėžti poziciją pagal paraginimą veikti.....	76
2.4.3. Atsakovų apibrėžiamai pozicijai keliami formos ir turinio reikalavimai.....	78
2.4.3.1. Reikalavimai apibrėžiamos pozicijos formai.....	78
2.5. Ieškinio dėl neveikimo pateikimas ES Teismams.....	81
2.6. Teismo sprendimo neveikimo byloje esmė.....	83
2.7. Teismo sprendimo neveikimo byloje įvykdymo užtikrinimas.....	84
2.8. Laikinių apsaugos priemonių taikymo neveikimo bylose problematika.....	86
3. IEŠKINIO DĖL NEVEIKIMO SĄSAJOS SU KITOMIS TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖMIS.....	90
3.1. Apibrėžtos pozicijos kvestionavimas ieškiniu dėl panaikinimo.....	90
3.1.1. Apibrėžtos pozicijos panaikinimas, kai Atsakovas neturi pareigos apibrėžti pozicijos.....	94

3.1.2. Apibrėžtos pozicijos panaikinimas, kai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją	94
3.1.2.1. Apibrėžtos pozicijos kontrolė konkurencijos srityje.....	97
3.1.2.2. Apibrėžtos pozicijos kontrolė valstybės pagalbos srityje.....	101
3.1.3. Galimybės nebuvimas panaikinti parengiamąją poziciją	105
3.1.4. Ieškinių dėl panaikinimo ir neveikimo atribojimo problematika	107
3.1.4.1. Pasinaudojimas ne tuo ieškiniu ginčijant apibrėžtą poziciją	107
3.1.4.2. Pasinaudojimas ne tuo ieškiniu ginčijant nebylią poziciją.....	108
3.1.4.3. Prašymas Atsakovui atšaukti jau apibrėžtą poziciją.....	113
3.2. Galimybės Ieškovui prisiteisti žalą kai Atsakovas neveikia ar apibrėžia neteisėtą poziciją.....	116
3.2.1. Ieškiny s dėl žalos atlyginimo kaip priklausomas ir savarankiškas ieškiny s	116
3.2.2. Galimybės prisiteisti žalą kai Atsakovas neveikia	118
3.2.3. Galimybės prisiteisti žalą, kai Atsakovas apibrėžia neteisėtą poziciją.....	119
3.3. Prejudicinio sprendimo procedūros ir ieškinio dėl neveikimo sąsajos.....	121
4. IEŠKINIO DĖL NEVEIKIMO PALYGINIMAS SU PANAŠIOMIS NACIONALINĖMIS TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖMIS IR VEIKSMINGUMO VERTINIMAS PAGAL EŽTK REIKALAVIMUS	124
4.1. Ieškinio dėl neveikimo palyginimas su nacionalinėmis teisių gynimo priemonėmis	126
4.1.1. Vokietijos teisė.....	126
4.1.2. Prancūzijos teisė.....	129
4.1.3. Jungtinės Karalystės teisė	131
4.1.4. Lietuvos teisė.....	132
4.2. Ieškinio dėl neveikimo veiksmingumas pagal EŽTK reikalavimus.....	136
4.2.1. Veiksmingumo pagal EŽTK vertinimo pagrindai.....	136
4.2.1.1. EŽTK 6(1) straipsnis.....	136
4.2.1.2. EŽTK 13 straipsnis	137
4.2.2. SESV 265 straipsnio procedūros pagal EŽTK veiksmingumo vertinimas	138
4.2.2.1. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į teisingą teismą, jeigu ES Teismai nenagrinėja ieškinio, nesant pareigos apibrėžti poziciją	138
4.2.2.1.1. Aktual i EŽTT jurisprudencija	140
4.2.2.1.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija.....	143
4.2.2.2. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į veiksmingą apibrėžtos pozicijos teisminę priežiūrą, jeigu ES Teismai atlieka tik ribotą pozicijos kontrolę.....	146
4.2.2.2.1. Aktual i EŽTT jurisprudencija	148
4.2.2.2.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija.....	154
4.2.2.3. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į teisinį tikrumą, jeigu TT ankstesnėje jurisprudencijoje yra pasisakęs, kad SESV 265 straipsnio pagrindu galima ginčyti ir apibrėžtas pozicijas, tačiau vėlesnėje jurisprudencijoje to daryti neleidžiama.....	156
4.2.2.3.1. Aktual i EŽTT jurisprudencija	156
4.2.2.3.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija.....	158

4.2.2.4. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į greitą bylos nagrinėjimą, kai, neveikimo bylos eigoje Atsakovui apibrėžus poziciją, reikalaujama inicijuoti naują bylą dėl panaikinimo	159
4.2.2.4.1. Aktuali EŽTT jurisprudencija	160
4.2.2.4.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija.....	162
4.2.2.5. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į teismo sprendimo įvykdymą, jeigu, Atsakovui nevykdant Teismo sprendimo, pats Ieškovas privalo inicijuoti naują bylą pagal SESV 265 straipsnį	170
4.2.2.5.1. Aktuali EŽTT jurisprudencija	171
4.2.2.5.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija.....	174
IŠVADOS	176
PASIŪLYMAI	180
BIBLIOGRAFIJA	182
SANTRAUKA	235
SUMMARY	253

ĮVADAS

Temos aktualumas ir problematika

Ieškiniai dėl Europos Sąjungos institucijų¹, įstaigų ir organų (toliau kartu vadinami ir Atsakovais, o atskirai – ir Atsakovu) neveikimo Europos Sąjungos (toliau – ir ES) teisėje yra reglamentuojami Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau - ir SESV) 265 straipsnyje. Kai kurie mokslininkai pripažįsta, kad SESV 265 straipsnyje įtvirtintai teisių gynimo priemonėi doktrinoje neskiriama tiek dėmesio, kiek jo skiriama kitoms ES teisėje įtvirtintoms teisių gynimo priemonėms, pavyzdžiui, ieškiniui dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį². Nepaisant to, kai kurie mokslininkai akcentuoja, kad SESV 265 straipsnio priemonė yra ne mažiau svarbi už kitas ES teisėje įtvirtintas teisių gynimo priemones, vadinasi, turėtų būti išanalizuota lygiai taip pat išsamiai, kaip ir kitos teisių gynimo priemonės³. Akivaizdu, kad Atsakovai gali pažeisti ES teisės reikalavimus ne tik veikimu, kuris gali būti ginčijamas pateikiant ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, bet ir neveikimu, kuris ginčijamas SESV 265 straipsnio pagrindu. Ši disertacija būtent ir yra skirta kompleksinei SESV 265 straipsnio ir jame įtvirtinto ieškiniu dėl neveikimo analizei.

Pačiame SESV 265 straipsnyje nustatyta, kad: „*Jei Europos Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Taryba, Komisija arba Europos centrinis bankas, pažeisdami Sutartis, nesiima atitinkamų veiksmų, valstybės narės ir kitos Sąjungos institucijos gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su ieškiniu dėl šio pažeidimo nustatymo. Šis straipsnis tokiomis pačiomis sąlygomis taikomas Sąjungos įstaigoms ir organams, nesiimantiems veiksmų. Ieškinys priimamas tik tai tuo atveju, jeigu ta institucija, įstaiga ar organas buvo pirmiau paragintas imtis atitinkamų veiksmų. Jei per du mėnesius po tokio paraginimo ta institucija, įstaiga ar organas neapibrėžia savo pozicijos, ieškinys gali būti pateikiamas per kitus du mėnesius. Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo pirmesnėse pastraipose išdėstytomis sąlygomis gali paduoti Teismui skundą, kad Sąjungos institucija arba įstaiga ar organas to asmens atžvilgiu nepriėmė kokio nors akto, išskyrus rekomendaciją ar nuomonę.*“

Taigi, SESV 265 straipsnyje įtvirtinta, kad tuo atveju, jeigu Atsakovai nesiima atitinkamų veiksmų, valstybės narės, ES institucijos arba privatūs fiziniai ir juridiniai asmenys (toliau kartu vadinami ir Ieškovais, o atskirai – ir Ieškovu) gali kreiptis į Teismą su ieškiniu dėl Atsakovų neveikimo konstatavimo. SESV 265 straipsnyje taip pat įtvirtinta, kad prieš

1 Pagal Europos Sąjungos sutarties 13 straipsnį, ES institucijomis laikomos: Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Taryba, Europos Komisija, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, Europos centrinis bankas, Audito Rūmai.

2 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K. *EU procedural law*. New York: Oxford University Press, 2014, p. 419.

3 *Ibid.*, p. 419.

kreipiantis į Teismą, Ieškovas turi pateikti Atsakovui paraginimą veikti dėl veiksmų ėmimosi. Tik jeigu į paraginimą veikti Atsakovas neapibrėžia savo pozicijos, tai Ieškovas gali kreiptis į Teismą dėl Atsakovo neveikimo konstatavimo. Iš SESV 265 straipsnio formuluotės lingvistikos nėra aišku, kas yra laikoma Atsakovų neveikimu ir kokiais pagrindais Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT, ES Teismai, Teismas), susidedantis iš Bendrojo Teismo (toliau – BT) ir Teisingumo Teismo (toliau – TT), gali konstatuoti Atsakovų neveikimą. Taip pat nėra aišku, ar Atsakovo neveikimu yra laikomas Atsakovo tam tikrų veiksmų nesiėmimas, kurių Atsakovas turėtų tam tikroje situacijoje imtis, ar tiesiog pozicijos neapibrėžimas (nėra aišku ir kas yra laikoma Atsakovo pozicija). Nėra aiškus ir pats ieškinio dėl neveikimo tikslas – ar užtikrinti, kad Atsakovas tam tikroje situacijoje imtųsi reikiamų konkrečių veiksmų, ar užtikrinti, kad Atsakovas apibrėžtų savo poziciją tam tikru klausimu, ar kita. Visi šie iš normos kylantys neaiškumai sąlygoja poreikį atlikti išsamią ESTT jurisprudencijos analizę. Reikia pažymėti, kad ESTT, kurio pagrindinė užduotis užtikrinti ES teisės laikymąsi, taikant ir aiškinant ES teisę⁴, yra atskleidęs šios normos turinį. Vis dėl to tenka konstatuoti, kad ESTT pateiktas normos aiškinimas ne visuomet yra nuoseklus, o taip pat pakankamai painus ir sudėtingas.

Teisės doktrinoje SESV 265 straipsnyje įtvirtintas ieškinyis dėl neveikimo yra laikomas viena problemiškesnių ES teisėje įtvirtintų teisių gynybos priemonių⁵, o ieškinių dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį tematika yra aktuali ir probleminė dėl daugelio priežasčių. Pirma, pripažįstama, kad ieškiniai dėl neveikimo teisės doktrinoje nėra kompleksiskai atskleisti bei išnagrinėti⁶, todėl Ieškovams, įskaitant pačias ES institucijas, dažnai kyla praktinių sunkumų teikiant šiuos ieškinius⁷. Nesant išsamių ir nuoseklių mokslo darbų ieškinių dėl neveikimo tematika, Ieškovai, nesuprasdami SESV 265 straipsnio taikymo ypatumų ir neveikimo sąvokos, ieškiniiais dėl neveikimo dažnai naudojami netinkamai⁸. Pavyzdžiui: 1) Ieškovai dažnai pateikia ieškinius dėl neveikimo tokiose situacijose, kurios nebus pripažintos neveikimu, taip be tikslo naudojant pačių Ieškovų ir Atsakovų finansinius bei laiko išteklius⁹; 2) kartais Ieškovai pateikia ieškinį dėl neveikimo, nors toks ieškinyis tam tikrose

4 ES sutarties 19 str. 1 d.

5 Emmet, D. *Remedies*. Seventeenth edition. New York: Oxford University Press, 2014, p. 212.

6 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *supra note 2*, p. 419.

7 Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C63/12, Rink. nepaskelbta, para 72.

8 Schermers H. G., Waelbroeck D. F. *Judicial Protection in the European Union*. Sixth edition. Hague: Kluwer Law International, 2001, p. 482.

9 Pavyzdžiui, Ieškovai prašo konstatuoti Atsakovų neveikimą tose srityse, kuriose ES institucijos turi absoliučią diskreciją veikti ar neveikti ir todėl neveikimo konstatavimas yra negalimas, žr., pvz., TT 2013 m. birželio 27 d. nutartį byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. C-570/12P, Rink. nepaskelbta, paras 1-15; 2013 m. birželio 27 d. nutartį byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. C-569/12 P, Rink. nepaskelbta, paras 1-15; 2013 m. birželio 27 d. sprendimą byloje *Ioanovici prieš EK*, bylos Nr. C-568/12 P, Rink. skaitmeninis, paras 1-15; 1966 m. kovo 1 d. sprendimą byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos Nr. 48/65, Rink. p. 00019, (nesunumeruoti paragrafai), p. 26-27; BT 2012 m. rugsėjo mėn. 25 d. nutartį byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. T-320/12, Rink. nepaskelbta; paras 1-13; 2012 m. rugsėjo mėn. 25 d. nutartį byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. T-314/12, Rink. nepaskelbta, paras 1-14; 1994 m. gegužės 27 d. nutartį byloje *J prieš EK*, bylos Nr. T-5/94, Rink. p. II-00391, paras 11-18; 1994 m. liepos 4 d. nutartį byloje *Century Oils prieš EK*, bylos Nr. T-13/94, Rink. p. II-00431, paras 12-18 ir kt.

situacijose niekada negalės būti priimtas ir nagrinėjamas¹⁰; 3) kartais Ieškovai, nesuprasdami ES Teismų jurisprudencijoje išvystytos neveikimo sąvokos ir tiksliai nežinodami, kaip reikia ginti Atsakovų neveikimu pažeistas savo teises, pateikia ne tik ieškinį dėl neveikimo, bet kartu ir ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, nors ES Teismai niekada negalės priimti nagrinėti bei patenkinti abiejų pareiktų ieškinių¹¹; 4) kartais Ieškovai bylose dėl neveikimo pateikia ir tokius reikalavimus ES Teismams, kurių ES Teismai neveikimo byloje negali tenkinti¹² ir kita. Taigi, neveikimo sąvoką ir pačią SESV 265 straipsnio procedūrą yra būtina detalai iširti, o atlikto tyrimo rezultatus nuosekliai pateikti siekiant, kad būtų išsklaidyti neaiškumai dėl SESV 265 straipsnio taikymo ir būtų išaiškintas tinkamas naudojimas SESV 265 straipsnio procedūra.

Antra, analizuojant ES Teismų jurisprudenciją pastebima, kad ieškiniai dėl neveikimo yra tampriai susiję su ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį¹³ bei su ieškiniu dėl žalos atlyginimo pagal SESV 268 ir 340 straipsnius¹⁴. Pasitaiko atvejų, kai Ieškovai, gindami Atsakovų neveikimu pažeistas savo teises, pateikia visus tris minėtus ieškinius, todėl neišvengiamai kyla ir klausimai: 1) kaip ieškinyje dėl neveikimo yra susijęs su kitais ieškiniiais?; 2) ar, ginant Atsakovų neveikimu pažeistas savo teises, ieškinyje dėl neveikimo yra pakankamas ar yra būtina naudoti ir kitas ieškinių rūšis? - ir kita. Teisės doktrinoje ieškinių dėl neveikimo sąsajos su kitais ieškiniiais nėra pakankamai analizuotos ir atskleistos. Ištyrus ieškinių dėl neveikimo ir kitų ieškinių sąveiką, būtų visapusiškai atskleistas ieškinyje dėl neveikimo, paaiškėtų galimi ieškinio dėl neveikimo trūkumai, o, galbūt, ir šios teisinės gynybos priemonės nepakankamumas ginant Atsakovų neveikimu pažeistas teises.

Trečia, teisės doktrinoje taip pat yra nurodoma, kad teisinė gynyba pagal SESV 265 straipsnį yra neefektyvi, sudėtinga, o Ieškovams, pateikusiems ieškinį dėl neveikimo, retai pavyksta laimėti tokio pobūdžio inicijuotas bylas¹⁵. Nepaisant tokio konstatavimo, teisės doktrinoje nėra išsamiai tiriama ir atskleidžiama, kokios priežastys lemia galimą ieškinių dėl neveikimo neefektyvumą ir ar reikalinga bei kaip spręsti ieškinių dėl neveikimo efektyvumo problemą. Pažymėtina, kad per visą ES egzistavimą Ieškovai iš viso ES Teismams

-
- 10 Pavyzdžiui, Atsakovui atsisakius imtis konkrečių veiksmų, Ieškovai tokį atsisakymą ginčija ieškiniu dėl neveikimo, tačiau toks ieškinyje dėl neveikimo nėra priimamas nagrinėti, žr. Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C63/12, Rink. nepaskelbta, para 72.
 - 11 Pavyzdžiui, Atsakovui atsisakius padaryti tai, ko prašo Ieškovas, Ieškovas pateikia ieškinį dėl neveikimo ir ieškinį dėl panaikinimo, žr. Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvadą byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C63/12, Rink. nepaskelbta, paras 70-71.
 - 12 Pavyzdžiui, Ieškovai kreipiasi į ES Teismus su reikalavimu įpareigoti Atsakovus imtis veiksmų, tačiau pagal esamą jurisprudenciją ES Teismai tik konstatuoja neveikimo faktą, tačiau neįpareigoja Atsakovo imtis konkrečių veiksmų, žr. ESTT 2005 m. birželio 3 d. nutartis byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. C396/03 P, Rink. p. I-04967, paras 18-21.
 - 13 TT 2012 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Verhuizingen Coppens*, bylos Nr. C-441/11 P, Rink. nepaskelbta.
 - 14 Gutman, K. The evolution of the action for damages against the European Union and its place in the system of judicial protection. *Common Market Law Review*, 2011, 48(2), p. 695 – 750.
 - 15 Biavati, P. *European civil procedure*. Hague: Kluwer Law international, 2011, p. 51; Tridimas, T., Gari, G. Winners and Losers in Luxembourg: A Statistical Analysis of Judicial Review Before the ECJ and the CFI (2001-2005). *European Law Review*, 2010, 2, p. 143; Schermers H. G, Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 464-466.

teisminėje stadijoje Ieškovas turi paraginti Atsakovą gera valia ištaisyti neveikimą ir jeigu to Atsakovas nepadaro, tai Ieškovas turi teisę pareikšti ieškinį dėl neveikimo ES Teismuose.

Disertacinio **tyrimo tikslas** – išnagrinėti ESTT jurisprudencijoje atskleistus ieškinio dėl neveikimo esminius elementus pateikiant kompleksinę šios teisių gynbos priemonės analizę, įskaitant vertinimą dėl atitikties EŽTK 6(1) ir 13 straipsnio reikalavimams.

Disertacijoje atliekamo tyrimo tikslui pasiekti yra iškeliami šie disertacinio **tyrimo uždaviniai**:

1. Atskleisti neveikimo pagal SESV 265 straipsnį sąvoką.
2. Nustatyti neveikimo konstatavimo pagal SESV 265 straipsnį pagrindus.
3. Identifikuoti SESV 265 straipsnio procedūros probleminius aspektus.
4. Nustatyti SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės sąsajas su kitomis ES teisėje įtvirtintomis teisių gynimo priemonėmis.
5. Palyginti SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonę su panašios paskirties teisių gynimo priemonėmis pasirinktose ES valstybėse narėse.
6. Nustatyti, ar pasinaudojimas SESV 265 straipsnio ir kitų teisių gynimo priemonių visuma atitinka EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus.
7. Pateikti pasiūlymus dėl SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės tobulinimo ir patobulinimų įgyvendinimo galimybių.

Ginamieji disertacijos teiginiai

Disertacijoje yra įrodinėjamas šių disertacijos teiginių pagrįstumas:

1. EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus pažeidžia teisminė jurisprudencija bei ES teisinis reguliavimas, kurie Ieškovui neleidžia ginčyti bylos eigoje apibrėžtos pozicijos ir neužtikrina, kad Atsakovas įvykdys neveikimo byloje priimtą ESTT sprendimą.
2. Ieškiny s dėl neveikimo taptų efektyvesne teisių gynimo priemone, jeigu Ieškovas ieškiniu dėl neveikimo galėtų ginčyti ne tik Atsakovą tylą²⁰, bet ir neveikimo bylos eigoje apibrėžtą poziciją, o kartu su ieškiniu dėl neveikimo teiktų ir ieškinį dėl žalos atlyginimo.

Disertacijos struktūra

Siekiant tinkamai įgyvendinti disertacinio tyrimo tikslą „išnagrinėti ESTT jurisprudencijoje atskleistus ieškinio dėl neveikimo esminius elementus pateikiant kompleksinę šios teisių gynbos priemonės analizę, įskaitant vertinimą dėl atitikties EŽTK 6(1) ir 13 straipsnio reikalavimams“, buvo atitinkamai pasirinkta disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, keturios dalys, išvados ir pasiūlymai, bibliografinis sąrašas, disertacijos santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmoje disertacijos dalyje yra analizuojama neveikimo sąvoka SESV 265 straipsnio kontekste, aiškinamasi, kada neveikimas gali būti konstatuojamas pagal SESV 265 straipsnį.

20 Administracinės tylos arba tiesiog tylos terminas teisės doktrinoje yra plačiai vartojamas, žr., pvz. Anthony, G. Administrative Silence - United Kingdom. *Comparative Law of Administrative Procedure*. Ed. / Jean-Bernard Auby; Thomas Perroud. Brussels: Bruylant, 2016, p. 713-726.; Radosevic, R. Judicial review of administrative silence. *Zbornik Radova*. 2015, Nr. 4(49), 1971-1986; Methasani E. Administrative silence: omission of public administration to react as an administrative decision-making. *Juridical Scientific Journal*, 2014, 4, p. 151-173 ir kt.

Antroje dalyje yra atskleidžiamas SESV 265 straipsnyje įtvirtintos teisių gynimo priemonės procedūros turinys. Nustatoma, kokie ieškovai ir kokiomis sąlygomis turi teisę inicijuoti procedūrą, plačiau analizuojamas Atsakovų ratas, nustatomi paraginimo veikti ir pozicijos apibrėžimo procedūriniai aspektai, aiškinamasi ES Teismų sprendimų pagal SESV 265 straipsnį reikšmė ir pasekmės.

Trečiojoje dalyje yra analizuojamas SESV 265 straipsnyje įtvirtintos teisių gynimo priemonės sąsajos su kitomis ES teisių gynimo priemonėmis – SESV 263 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl panaikinimo, SESV 268, 340 straipsniuose įtvirtintu ieškiniu dėl žalos atlyginimo, SESV 267 straipsnyje įtvirtinta prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra.

Ketvirtojoje dalyje yra atliekamas vertinimas, ar SESV 265 straipsnyje įtvirtinta procedūra gali suponuoti EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių pažeidimus. Taip pat palyginama SESV 265 straipsnyje įtvirtinta teisių gynimo priemonė su panašiomis teisių gynimo priemonėmis Lietuvos, Vokietijos, Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės teisėje.

Disertacija užbaigiama išvadomis ir pasiūlymais dėl SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės tobulinimo ir patobulinimų įgyvendinimo galimybių.

Disertacinio tyrimo šaltiniai

Mokslinėje literatūroje SESV 265 straipsnis tiriamas fragmentiškai, plačiau neanalizuojama jo problematika, SESV 265 straipsnio procedūrai skiriama nedaug dėmesio, todėl svarbiausias ir pagrindinis disertacinio tyrimo šaltinis yra ES Teismų jurisprudencija dėl SESV 265 straipsnio taikymo bei generalinių advokatų išvados, aptariančios SESV 265 straipsnio specifiką. Disertacijoje SESV 265 straipsnio procedūra nagrinėjama ir sąsajose su kitomis teisių gynimo priemonėmis bei EŽTK kontekste, todėl remiamasi ir kitose srityse suformuota ES Teismų bei paties EŽTT jurisprudencija. Disertacijoje taip pat naudojami mokslininkų darbai, kita internete viešai skelbiama informacija.

SESV 265 straipsnio taikymo srityje atliktų tyrimų apžvalga ir disertacijos temos mokslinis naujumas

Ieškovų galimybės siekti, kad Atsakovo apibrėžiama pozicija būtų panaikinta pagal SESV 263 straipsnyje įtvirtintą ieškinį dėl panaikinimo ir SESV 267 straipsnyje įtvirtintą prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą (SESV 263 ir 267 straipsniai garantuoja, kad suinteresuotieji asmenys galėtų panaikinti neteisėtas pozicijas) yra kompleksiškai ir išsamiai išnagrinėti Lietuvos Respublikos²¹ ir užsienio teisės mokslininkų²² darbuose. Tuo tarpu išsamių mokslinių publikacijų ir kompleksinių tyrimų

21 Žr., pvz., Tamavičiūtė, V. *Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Vilnius, 2012; Limantė, A. *Privačių subjektų teisė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ginčijant Europos Sąjungos teisės aktus*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Vilnius, 2010; Tamavičiūtė, V. *Privataus asmens locus standi ginčijant Europos Sąjungos teisės aktų teisėtumą: ar pagrįstai kritikuojamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismas? Socialinių mokslų studijos*, 2010, 1(5), p. 271-289; Limantė, A. Tiesioginė sąsaja ieškiniuose dėl panaikinimo. *Teisė*, 2009, 71, p. 132-146; Limantė, A. Prejudicinio sprendimo procedūros kaip alternatyvos privačių subjektų teikiamiems ieškiniams dėl ES teisės akto panaikinimo trūkumai. *Teisė*, 2011, Nr. 72, p. 48-64 ir kt.

22 Bampzeli, S. *The action for annulment under Article 173(4) EC Treaty for non-privileged Applicants*. Essex: University of Essex, 1997; Werkmeister, C., Pötters, S., Traut, J. *Regulatory Acts within Article*

dėl SESV 265 straipsnio (minėto straipsnio paskirtis – konstatuoti Atsakovo neveikimą ir gauti poziciją) taikymo, kuriuose būtų atskleista minėto straipsnio procedūros problematika²³, beveik nėra, o Lietuvos teisėje SESV 265 straipsnio procedūra yra apskritai nenagrinėta. Ieškinių dėl neveikimo institutas šiek tiek plačiau yra aptariamas tik bendrojo pobūdžio užsienio mokslininkų ES teisės leidiniuose, pavyzdžiui Craig ir de Búrca knygos *EU law: Text, cases and materials* skyriuje „Article 265: Failure to act“; Fairhurst knygos *Law of the European Union* skyriuje „Challenging a failure to act: article 232 EC Treaty (Article 265 TFEU, post-ToL)“; Hartley knygos *The Foundations of European Union Law* skyriuje „Failure to act“; Lenaerts, Maselis, Gutman knygos *EU procedural law* skyriuje „The action for failure to act“; Schermers ir Waelbroeck knygos *Judicial Protection in the European Union* skyriuje „The action against failure to act“; A. H. Türk knygos *Judicial review in EU law* skyriuje „Failure to act“. Išanalizavus užsienio mokslininkų darbus SESV 265 straipsnio tematika, pastebima bendra tendencija, kad: 1) juose įprastai aptariama tik esama situacija (angl. *law as it stands*), tačiau neidentifikuojamos SESV 265 straipsnio taikymo problemos, neanalizuojama, kaip jos galėtų būti sprendžiamos; 2) SESV 265 straipsnio priemonė nagrinėjama atsietai nuo kitų teisių gynimo priemonių, dėl to pasitaiko kai kurių netikslumų aiškinant tam tikrus SESV 265 straipsnio procedūrinius aspektus²⁴. Kadangi šioje disertacijoje SESV 265 straipsnis tiriamas kompleksiskai bei vertinant jo veiksmingumą, disertacija reikšmingai papildo ieškinių dėl neveikimo srityje jau atliktus tyrimus, yra originali.

Praktinė disertacijos reikšmė

263(4) TFEU – A Dissonant Extension of Locus Standi for Private Applicants. *Cambridge yearbook of European legal studies*, 2011, 13, p. 311-332; Schwarze, J. Judicial review of European administrative procedure. *Law and Contemporary Problems*, 2004, 68(1), p. 85-106 ir kt.

- 23 Išsamus, tačiau šiuo metu neaktualus mokslinis straipsnis šia tematika yra parengtas 1975 m., žr. Toth, A. G. The law as it stands on the appeal for failure to act. Legal issues of European integration, 1975, 2, p. 65–93. Kiti moksliniai straipsniai dažniausiai apsiriboja atskirų bylų vertinimu, pvz., žr. Lang, J. T., Raftery, C. Remedies for the Commission's failure to act in "comitology" cases. *European Law Review*, 2011, 2, p. 264-275; Due, O., *supra note* 18, p. 341 – 358; Laule, G. Action for failure to act in state aid cases: case T-95/96, *Gestevison Telecinco SA v Commission of the European Communities*, Judgment of 15 September 1998. *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 1999, 32(3), p. 376-385 ir kt.
- 24 Pavyzdžiui, Kirk teigia, kad ieškinį dėl neveikimo privatus fizinis ar juridinis asmuo gali pateikti tik dėl minėto asmens atžvilgiu neapibrėžtos pozicijos. Mokslininkas nurodo, kad fizinis ar juridinis asmuo negali pateikti ieškinių dėl neįveikimo, kai neįveikiama trečiajam asmeniui adresuotina pozicija. Šiuo atveju taikoma SESV 263 straipsnio analogija, kuri analizuojama šioje disertacijoje. Kitais atvejais kai kurie mokslininkai teigia, kad dėl to, jog SESV 265 straipsnio procese Atsakovas gali apibrėžti parengiamąją poziciją, o parengiamosios pozicijos neleistina ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu, tai ieškovas neva lieka be teisinės gynybos ir tai prieštarauja EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimams (Browne, J.; Duncan, N.; Emmet, D., Hungerford-Welch, P.; Mcpeake, R.; Walsh, N., *supra note* 19, p. 212.). Pažymėtina, kad, nepaisant procedūrinio sudėtingumo, Ieškovas neliktų be teisinės gynybos, nes: 1) Atsakovui apibrėžus parengiamąją poziciją, Ieškovas galėtų iš naujo pradėti SESV 265 straipsnio procedūrą dėl galutinės pozicijos apibrėžimo; 2) Atsakovui apibrėžus galutinę poziciją, Ieškovas turėtų galimybę ją ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu. Plačiau skaitykite šios disertacijos 3.1.3 skyriuje.

Disertacija turi praktinę reikšmę ir ši disertacija gali būti vertinga, ypač Lietuvoje, nes: 1) paskatins visuomenę labiau domėtis SESV 265 straipsnyje įtvirtinta teisių gynimo priemone ir motyvuos ją pasinaudoti; 2) potencialiems ieškovams ir jų atstovams padės suprasti SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės specifiką, padės įvaldyti šią teisių gynimo priemonę ir tinkamai pasinaudoti ja ginant savo teises ir teisėtus interesus; 3) bus vertinga mokymo priemonė Lietuvos studentams, studijuojantiems ES teisės dalykus. 4) ieškinius dėl neveikimo gali prikelti naujam gyvenimui ir paskatinti naujas diskusijas dėl SESV 265 straipsnio praktinio pritaikomumo bei patobulinimo perspektyvų, kadangi ieškiniai dėl neveikimo teisės doktrinoje yra šiek tiek primiršti, apie ką byloja nedidelis kiekis mokslinių darbų šia tematika; 5) gali būti naudinga kaip metodinė medžiaga rengiant mokomojo ir šviečiamojo pobūdžio leidinius apie SESV numatytas teisių gynimo priemones.

Tyrimų metodologija

Atliekant tyrimą, buvo naudojami šie metodai: loginis - analitinis, sisteminės analizės, lyginamasis, teleologinis, lingvistinis, istorinis, bylų (dokumentų) analizės, duomenų rinkimo ir duomenų analizės metodas.

Loginis - analitinis metodas buvo naudojamas disertacijoje nustatant analizuojamų ES sutarčių ir kitų teisės aktų normų turinį, vertinant jų sąveiką.

Sisteminės analizės metodas buvo aktualus analizuojant neveikimą identifikuojančius kriterijus, SESV 265 straipsnio procedūrą ir jos sąsajas su kitomis ES teisių gynimo priemonėmis.

Lyginamasis metodas naudotas lyginant SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonę su Europos Atominės Energijos Bendrijos Steigimo Sutarties (toliau - ir EAEBS) 148 ir Europos Anglies ir Plieno Bendrijos Sutarties (toliau - ir EAPBS) 35 straipsniuose įtvirtintomis teisių gynimo priemonėmis, taip pat su panašios paskirties nacionalinėmis teisių gynimo priemonėmis pasirinktose valstybėse. Šis metodas taip pat buvo naudotas, lyginant mokslininkų nuomones dėl SESV 265 straipsnio taikymo, taip pat naudotas, lyginant EŽTT reikalavimus teisių gynimo priemonėms su ES teisių gynimo priemonėmis pagal SESV 265 straipsnį.

Teleologinis metodas padėjo išanalizuoti ES ir kitų institucijų jurisprudenciją, taip pat atskleisti teisės normų ir ES Teismų sprendimų tikrąją prasmę.

Lingvistinis metodas buvo svarbus aiškinant disertacijoje naudojamų tyrimo šaltinių, t. y., teismų jurisprudencijos, teisės normų ir teisės doktrinos turinį, atsižvelgiant į gramatikos, sintaksės, skyrybos ir kitas kalbos taisykles.

Istorinis metodas padėjo nustatyti SESV 265 straipsnio ir kitų teisės gynimo priemonių aiškinimo pokyčius ES Teismų jurisprudencijoje.

Bylų (dokumentų) analizės metodas buvo naudojamas, analizuojant ES sutartis ir kitus teisės aktus, teismų jurisprudenciją bei kitų mokslininkų atliktus tyrimus.

Duomenų rinkimo ir duomenų analizės metodas padėjo surinkti iš Lietuvos ir užsienio valstybių bibliotekų fondų bei interneto duomenų bazių disertacijai reikalingą literatūrą, ją susisteminti, išanalizuoti, ir apibendrinti.

Pastabos dėl terminų ir numeracijos

Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, pasikeitė tam tikri vartojami terminai (pavyzdžiui, sąvoka „Europos Bendrija“ pakeista į sąvoką „Europos Sąjunga“, sąvoka „Pirmosios instancijos teismas“ pakeista į sąvoką „Bendrasis teismas“ ir pan.) ir ES sutarčių²⁵ straipsnių numeracijos. Siekiant aiškumo, disertacijoje vartojami tik aktualūs (pakeisti) terminai ir straipsnių numeracija, išskyrus atvejus, kai tyrimo kontekste reikalinga vartoti ankstesnius terminus ir straipsnių numeraciją²⁶.

Tyrimo rezultatų aprobavimas

Disertacija svarstyta ir aprobuota Mykolo Romerio universiteto Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės instituto 2018 m. birželio 21 d. posėdyje.

Pagrindinės šio tyrimo dalys paskelbtos Mykolo Romerio Universiteto mokslo darbų žurnale „Jurisprudencija“ ir Vytauto Didžiojo mokslo darbų žurnale „Baltic Journal of Law & Politics“: Budnikas A. Europos Sąjungos institucijų teisėtas ir neteisėtas neveikimas. *Jurisprudencija*. 2014, Nr. 21(3), p. 707–730; Budnikas A. Teisė kreiptis su ieškiniu dėl neveikimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. *Jurisprudencija*. 2014, Nr. 21(4) p. 1003–1027; Budnikas A., Daukšienė I. Does the action for failure to act in the European Union lost its purpose? *Baltic journal of Law & Politics*. 2014, Nr. 7(2), p. 209–226.

25 ES sutartys yra teisiškai privalomi ES valstybių narių susitarimai. Jose išdėstyti ES tikslai, sprendimų priėmimo tvarka, ES ir valstybių narių santykiai bei kt. Tokioms sutartims priskirtina ir SESV.

26 Pavyzdžiui, disertacijoje yra naudojamas aktualus SESV 265 straipsnio pavadinimas, kuris šioje disertacijoje apima Europos Ekonominės Bendrijos sutarties 175 straipsnį, Europos Bendrijos Sutarties 232 straipsnį ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 265 straipsnį. Minėta lingvistika pasirinkta dėl to, kad ieškinių dėl neveikimo instituto reguliavimo esmė nekito, o keitėsi tik jo įtvirtinimo vieta pervadintose ES sutartyse: 1) Europos Ekonominės Bendrijos sutarties 175 straipsnyje; 2) Europos Bendrijos sutarties 232 straipsnyje; 3) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 265 straipsnyje.

VARTOJAMŲ SANTRAUKŲ SĄRAŠAS

ABTĮ	Administracinių Bylų Teisenos Įstatymas
Atsakovas / Atsakovai	Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, Europos Komisija, Europos Centrinis Bankas, taip pat kitos Europos Sąjungos įstaigos ir organai, vadinami kartu ar atskirai, kai prieš juos pareiškiami reikalavimai
BT	Bendrasis Teismas
Chartija	ES Pagrindinių Teisių Chartija
EAEBS	Europos Atominės Energijos Bendrijos Steigimo
Sutartis	
EAPBS	Europos Anglies ir Plieno Bendrijos Sutartis
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, ES Teismai, Teismas
EŽTK	Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Apsaugos Konvencija
EŽTK 6 straipsnio 1 dalis	6(1)
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas
Europos Parlamentas	Parlamentas
Ieškovai	Privilegijuoti ir Neprivilegijuoti ieškovai, vadinami kartu ar atskirai, kai jie pareiškia reikalavimus (ieškinius)
LVAT	Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas
Neprivilegijuoti Ieškovai	fiziniai ir juridiniai asmenys, kai pareiškia reikalavimus (ieškinius)
TT	Teisingumo Teismas
Pareiškėjas / Pareiškėjai	fiziniai bei juridiniai asmenys, valstybės, kurios kreipiasi į Europos Žmogaus Teisių Teismą dėl Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Apsaugos Konvencijos pažeidimo.
Privilegijuoti Ieškovai	ES Valstybės Narės, EK, Parlamentas, Taryba, Europos Vadovų Taryba, Europos Centrinis Bankas, Audito Rūmai, vadinami kartu, kai pareiškia reikalavimus
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos Veikimo
VAAT	Vilniaus Apygardos Administracinis Teismas

1. LEISTINAS GINČYTI NEVEIKIMAS

1.1. Neveikimo sąvoka

Atskleidžiant neveikimo (*angl. failure to act*) sąvoką, pirmiausia reikėtų analizuoti SESV 265 straipsnio 1 ir 2 dalyje įtvirtintas nuostatas. SESV 265 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad:

„*Jei Europos Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Taryba, Komisija arba Europos centrinis bankas, pažeisdami Sutartis, nesiima atitinkamų veiksmų, valstybės narės ir kitos Sąjungos institucijos gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su ieškiniu dėl šio pažeidimo nustatymo <...>“.*

SESV 265 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad:

„*Ieškinys dėl neveikimo (aut. pastaba) priimamas tik tai tuo atveju, jeigu ta institucija, įstaiga ar organas buvo pirmiau paragintas imtis atitinkamų veiksmų. Jei per du mėnesius po tokio paraginimo ta institucija, įstaiga ar organas neapibrėžia savo pozicijos, ieškinys gali būti pateikiamas <...>“.*

Taigi, SESV 265 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad: „*Jei Atsakovai (aut. pastaba) <...> pažeisdami Sutartis, nesiima atitinkamų veiksmų, <...> Ieškovai (aut. pastaba) gali kreiptis į <...> Teismą su ieškiniu dėl šio pažeidimo nustatymo“.* SESV 265 straipsnio 1 dalies lingvistinis aiškinimas suponuoja prielaidą, kad procedūroje pagal minėtą straipsnį reikia nustatyti, ar Atsakovas nesiėmė tokių veiksmų, kokių konkrečioje situacijoje reikėtų ir Ieškovas jų pagrįstai tikėtis. Pavyzdžiui, Ieškovas prašytų Atsakovo tirti konkurencijos teisės pažeidimą, tačiau Atsakovas to neatliktų ir todėl Ieškovas galėtų manyti, kad SESV 265 straipsnio pagalba būtų galima įpareigoti Atsakovą ištirti galimą pažeidimą. Kitaip tariant, iš SESV 265 straipsnio 1 dalies formuluotės būtų galima manyti, kad situacija, kai Atsakovas nesiima atitinkamų (reikiamų) veiksmų ir turėtų būti laikoma neveikimu, o ieškiniu dėl neveikimo būtų galima įpareigoti Atsakovą reikiamų veiksmų imtis.

Vis dėlto, primintina, kad pagal SESV 265 straipsnio 2 dalies formuluotę, ieškinys dėl neveikimo ES Teismuose nagrinėti yra priimamas tik tuomet, jeigu Atsakovas neapibrėžia savo pozicijos pagal jam pateiktą paraginimą imtis veiksmų. Paraginimas imtis atitinkamų veiksmų pagal SESV 265 straipsnį ES Teismų jurisprudencijoje yra vadinamas tiesiog paraginimu veikti (*angl. invitation to act*) arba oficialiu įspėjimu (*angl. formal notice*)²⁷. Kadangi neveikimas gali būti konstatuotas tik ES Teismams priėmus ieškinį dėl neveikimo nagrinėti, o Atsakovui apibrėžus poziciją, ieškinys nagrinėti yra netgi nepriimamas, tai minėta aplinkybė reiškia, kad ir neveikimą SESV 265 straipsnio pagrindu galima konstatuoti tik tuomet, jeigu Atsakovas neapibrėžia savo pozicijos²⁸. Dar daugiau, iš ESTT jurisprudencijos matyti, kad pozicijos terminą ESTT vartoja kalbėdamas ne tik apie ieškinio dėl neveikimo priimtinumą, bet ir apie jo patenkinimą ar atmetimą: anot ESTT, jeigu pozicija yra apibrėžiama, tai neveikimas negali būti konstatuotas, o jeigu pozicija neapibrėžiama – tai

27 BT 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Geneesmiddelen prieš EK*, bylos Nr. T578/14, Rink. nepaskelbta, paras 26-28; BT 2005 m. sausio 10 d. nutartis byloje *Ispanija prieš EK*, bylos Nr. T-209/04, Rink. p. II-00029, para 45 ir kt.

28 BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimą byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, paras 41-43.

neveikimas gali būti konstatuotas²⁹. Dėl to neveikimo sąvokos atskleidimas kartu reikalauja ir toliau atliekamo nustatymo, kas yra laikoma „pozicija“ bei „paragininimu veikti“.

1.1.1. Paragininimo veikti ir pozicijos esmė bei jų vaidmuo neveikimo konstatavime

Pagal ESTT jurisprudenciją, kai Atsakovas žodžiu ar raštu³⁰ (pvz., sprendime, direktyvoje, reglamente ir kt.) išreiškia savo valią ir sureguliuoja tam tikrą situaciją (pvz., priima tam tikrus teisės aktus reguliuojančius tam tikrą situaciją, išnagrinėja ieškovo prašymus ir pasisako dėl jų atmetimo ar tenkinimo, ir kt.), tai toks Atsakovo valios išreiškimas yra laikomas apibrėžta pozicija dėl tam tikro klausimo³¹. Pozicijos neapibrėžimu laikoma situacija, kai Atsakovas tam tikru klausimu tyli ir dėl jo nieko nepasisako³². Ypatingai svarbu atkreipti dėmesį, kad pagal ESTT jurisprudenciją, SESV 265 straipsnis nesuteikia galimybės ES Teismams įpareigoti Atsakovą imtis kažkokių konkrečių veiksmų ar byloje vertinti, kokių konkrečių veiksmų Atsakovas turėtų imtis³³. Visa SESV 265 straipsnio esmė yra tiesiog konstatuoti, kad Atsakovas neapibrėžė vienokio ar kitokio turinio pozicijos (t. y. vienaip ar kitaip nesureguliuojo tam tikro klausimo), kurią vėliau, jeigu su pozicija nesutinkama, galima ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo pagal specialiai tam skirtą SESV 263 straipsnį³⁴.

29 Žr., pvz., BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestelevision prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 57-91; BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 54-69 ir kt.

30 TT 1984 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *Kohler prieš ES Audito rūmus*, bylos Nr. 316/82, Rink. p. 00641, para 13; TT 1972 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Nordgetreide prieš EK*, bylos Nr. 42/71, Rink. p. 00105, para 4; BT 2013 m. sausio 7 d. sprendimas byloje *Alfatar Benelux prieš ES Tarybą*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 16-18; BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr. T-28/90, Rink. p. II-02285, para 30. Plačiau apie reikalavimus pozicijos formai žr. disertacijos 2.4.3.1 skyriuje.

31 TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181, para 33; TT 2000 m. gruodžio 13 d. nutartis byloje *Sodima prieš EK*, bylos Nr. C-44/00P, Rink. p. I-11231, para 83; BT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Munizioni SpA prieš EK*, bylos Nr. T-26/01, Rink. p. II-03951, para 82; BT 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis byloje *Mabrouk prieš EK*, bylos Nr. T-277/14, Rink. nepaskelbta, para 33; 2010 m. gruodžio 17 d. nutartis byloje *Sprache prieš Tarybą*, bylos Nr. T-245/10, Rink. nepaskelbta, para 15 ir kt. Atsakovo pozicija gali būti apibrėžta bet kuriame teisės akte. Pavyzdžiui: Tarybos reglamente Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose yra apibrėžta Tarybos pozicija, kuria nurodoma, kaip turi vykti bendradarbiavimas įrodymų rinkimo srityje; Parlamento ir Tarybos direktyvoje Nr. 2011/83 dėl vartotojų teisių atspindi Parlamento ir Tarybos pozicija, kaip turi būti užtikrinamos vartotojų teisės valstybėse narėse; EK sprendime dėl galimo konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo egzistuoja EK pozicija dėl pažeidimo egzistavimo identifikavimo, dėl pažeidėjų patraukimo atsakomybėn, dėl nuobaudų pažeidėjams skyrimo ir pan.

32 BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02633, paras 33-47; BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, paras 41-57 ir kt.

33 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 70-71.

34 BT 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Pitsiorlas prieš Tarybą*, bylos Nr. T3/00, Rink. p. II4779, para 58; BT 1993 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zunis Holding prieš EK*, bylos Nr. T83/92, Rink. p. II1169, para 30 ir kt.

Tuo tarpu paraginimo veikti (dėl kurio gali būti apibrėžiama pozicija) paskirtis yra suteikti galimybę Atsakovui gera valia, išvengiant teismo proceso, apibrėžti savo poziciją (t. y. sureguliuoti tam tikrą situaciją ir nelikti tyloje), jeigu iki tol ji tam tikru klausimu nebuvo niekada apibrėžta, o ieškiny s dėl neveikimo priimamas nagrinėti ES Teismuose tik po to, kai Atsakovas net ir po oficialaus paraginimo pagal SESV 265 straipsnį gavimo pozicijos taip ir neapibrėžė (t. y. vienaip ar kitaip nesureguliuojo tam tikros situacijos)³⁵. Taigi, kai Ieškovas nesureguliuoja tam tikros situacijos ir tyli, tai į Teismą su ieškiniu dėl neveikimo leidžiama kreiptis tik tada, kai Atsakovas buvo oficialiai paragintas veikti pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį³⁶. Kaip matyti, jeigu Atsakovas nesureguliuoja tam tikros situacijos, bet Ieškovas ikiteisine tvarka oficialiu paraginimu veikti pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį to padaryti neprašė, tai į ESTT kreiptis jam neleidžiama. Plačiau apie paraginimo veikti procedūrinius aspektus yra analizuojama disertacijos 2.3. skyriuje.

Aptariamame kontekste pabrėžtina, kad SESV 265 straipsnio 1 dalis apie „neveikimą“ kalba kaip apie „veiksmų nesiėmimą“ ir tik minėto straipsnio 2 dalyje yra naudojamas „pozicijos“ terminas, todėl gali kilti klausimas, ar „neveikimą“ bei „veiksmų nesiėmimą“ iš tikrųjų galima prilyginti „pozicijos neapibrėžimui“ ir visus šiuos terminus pagrįstai naudoti kaip sinonimus? Atsakant į šį klausimą, visų pirma pažymėtina, kad pats ESTT yra konstatavęs, kad ieškinių dėl neveikimo tikslas yra gauti Atsakovo poziciją ir jeigu pozicija apibrėžiama, tai ieškiny s dėl neveikimo praranda savo tikslą ir procedūra pagal SESV 265 straipsnį nutrūksta³⁷. Dar daugiau, išanalizavus ESTT praktiką matyti, kad pozicijos sąvokos apskritai negalima tapatinti vien tik su SESV 265 straipsnio 2 dalimi (ją suprantant vien tik kaip atsakymą į paraginimą veikti) ir ši sąvoka išeina už SESV 265 straipsnio 2 dalies ribų, kadangi: 1) net ir tais atvejais, kai Atsakovas dar iki paraginimo veikti pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį gavimo jau yra apibrėžęs poziciją tam tikru klausimu, tai laikoma, kad SESV 265 straipsniu pasinaudoti negalima, nes Atsakovas veikė ir neveikimas nutrūko³⁸; 2) analogiškai, jeigu į paraginimą veikti pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį Atsakovas nebus apibrėžęs savo pozicijos ir todėl ieškiny s dėl neveikimo bus priimtas, tačiau Atsakovas apibrėš savo poziciją bylos eigoje dar iki ES Teismams priimant sprendimą, tai neveikimo byla bus nutraukta, kadangi bus laikoma, kad Atsakovas veikė ir neveikimas nutrūko³⁹; 3) nesvarbu, ar Atsakovo pozicija buvo apibrėžta pagal oficialų paraginimą veikti SESV

35 TT 1986 m. sprendimas byloje *Usinor prieš EK*, bylos Nr. C-81/85, Rink. p. 01777, para 15; TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. C-249/99 P, Rink. p. I-08333, para 10, 34; TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. C-151/98 P, Rink. p. I-08157, para 41.

36 Generalinio advokato Roemer 1961 m. birželio 21 d. išvada byloje *Elz prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, sujungtų bylų Nr. 22/60 ir 23/60, Rink. p. 00359, p. 192, taip pat žr. AlborsLlorens, A. Remedies against the EU institutions after Lisbon: an era of opportunity? *The Cambridge Law Journal*, 2012, 71, p. 511.

37 BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. T-212/95, paras 28-33; 65-68.

38 TT 1971 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Deutscher Komponistenverband prieš EK*, bylos Nr. 8/71, Rink. p. 00705, p. 711.

39 BT 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Pitsiorlas prieš Tarybą*, bylos Nr. T3/00, Rink. p. II4779, para 58; BT 1993 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zunis Holding prieš EK*, bylos Nr. T83/92, Rink. p. II1169, para 30 ir kt.

265 straipsnio 2 dalies prasme, ar pagal bet kurią kitą neoficialų prašymą, skundą ir kitą dokumentą (teikiamą ne SESV 265 straipsnio 2 dalies pagrindu), ar apskritai Atsakovas apibrėžė savo poziciją be jokio atskiro prašymo, - visais atvejais pozicijos apibrėžimas (tylos nutraukimas) tam tikru klausimu reiškia veikimą ir negalėjimą pasinaudoti ieškiniu dėl neveikimo⁴⁰. Vadinas, pati Atsakovo pozicija gali būti suprantama: 1) siaurai tik kaip atsakymas į paraginimą veikti (vadovaujantis tik SESV 265 straipsnio 2 dalies lingvistika), arba 2) plačiai kaip apimanti SESV 265 straipsnio 2 dalį ir išeinanti iš jos ribų, kuri reiškia Atsakovo pažiūrą, nuomonę, nusistatymą tam tikru klausimu ir tam tikro klausimo (situacijos) sureguliuvimą tam tikrame akte (todėl į tokį pozicijos apibrėžimą įeina ir Atsakovo atsakymas į paraginimą veikti; atsakymas į bet kurią kitą prašymą; bet kuris teisės aktas, kuriame atsispindi Atsakovo pozicija ir atitinkamai pagal tą poziciją yra sureguliuojama tam tikra situacija nutraukiant Atsakovo tylą)⁴¹. Pozicija iš Ieškovo perspektyvos gali būti suprantama dvejopai: 1) sutikimas su Ieškovo įsitikinimais ar pateiktu prašymu bei apibrėžimas būtent tokios pozicijos, kurios Ieškovas siekia (Atsakovas gali ir neatsakydamas į jam pateiktą Ieškovo prašymą faktiškai atlikti prašomus veiksmus ir tai bus laikoma veikimu arba Atsakovas gali ir apskritai be jokio prašymo apibrėžti tokią poziciją, kuri Ieškovą tenkins); 2) visiškas atsisakymas ar atsisakymas iš dalies imtis prašomų veiksmų ir todėl kitokios pozicijos apibrėžimas, nei norėjo Ieškovas⁴². Taigi, jeigu nėra Atsakovo pozicijos tam tikru klausimu, tai neveikimas gali būti konstatuojamas, o jeigu pozicija egzistuoja (nesvarbu ar ji bus apibrėžta pagal Ieškovo paprastą prašymą, ar pagal paraginimą veikti, ar apskritai be prašymo), tai neveikimas konstatuotas nebus, nes nebus Atsakovo tylos ir Atsakovas tam tikrą klausimą bus sureguliuavęs⁴³.

Vadinas, „veiksmas“, kurio Ieškovas galėtų reikalauti iš Atsakovo pagal SESV 265 straipsnio 1 dalį būtent ir reiškia kažkokios pozicijos apibrėžimą (nebūtinai tos, kuri tenkins Ieškovą, svarbu, kad būtų nutraukta tylą) tam tikruose teisės aktuose – reglamentuose, direktyvose, sprendimuose ir kita⁴⁴. Atsakovo „veiksmas“ arba „veikimas“ yra jo aiškiai

40 TT 1991 m. liepos 9 d. nutartis byloje *Control Union prieš Komisiją*, bylos Nr. C-250/90, Rink. p. I-03585, paras 1-4; TT 1971 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Deutscher Komponistenverband prieš EK*, bylos Nr. 8/71, Rink. p. 00705, (nesunumeruoti paragrafai), p. 711 ir kt.

41 Taip pat žr. TT 1993 m. liepos 10 d. nutartį byloje *Liberaldemokratai prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-41/92, Rink. p. I-03153, paras 1-4.

42 Berry, E., Homewood, M., Bogusz, B. *Complete EU law: text, cases, and materials*. Second edition. New York: Oxford University Press, 2015, p. 288; taip pat žr. TT 2000 m. gruodžio 13 d. nutartis byloje *Sodima prieš EK*, bylos Nr. C-44/00P, Rink. p. I-11231, para 83; TT 1962 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *San Michele prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 5/62, Rink. p. 00859, p. 460; BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartis byloje *Cantine prieš Europos ombudsmeną ir Parlamentą*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165, para 27; BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. II-01161, paras 67-68 ir kt.

43 Žr., pvz., BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02633, paras 33-46.

44 TT 1991 m. liepos 9 d. nutartis byloje *Control Union prieš Komisiją*, bylos Nr. C-250/90, Rink. p. I-03585, paras 1-4, 15-16; TT 1971 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Deutscher Komponistenverband prieš EK*, bylos Nr. 8/71, Rink. p. 00705, p. 711; Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C63/12, Rink. nepaskelbta, paras 12, 18; Generalinio advokato Darmon 1988 m. lapkričio 8 d. išvada byloje *Irish Cement prieš EK*, bylos Nr. C-166/86, Rink. p. 06473, p. 6487.

išreikšta (angl. *explicit*) valia apibrėžiant poziciją, kuri nutraukia tylą. Kaip jau minėta, Ieškovas pagal SESV 265 straipsnį negali reikalauti Atsakovo imtis konkrečių veiksmų, t. y. apibrėžti konkrečią poziciją, nes, ieškiniu dėl neveikimo Atsakovas nėra įpareigojamas kažką atlikti, o tik yra išprovokuojamas pareikšti savo valią bei nelikti tyloje. Dėl šių aplinkybių frazė „ėmimasis atitinkamų veiksmų“ („veikimas“) pagal SESV 265 straipsnio 1 dalį gali būti laikoma lygiaverte frazei „pozicijos apibrėžimas“ pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį. Atitinkamai, „nesiėmimas atitinkamų veiksmų“ („neveikimas“), įtvirtintas SESV 265 straipsnio 1 dalyje, reiškia „pozicijos neapibrėžimą“ pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį. Siekiant aiškumo, minėti terminai (neveikimas, pozicijos neapibrėžimas, tylą ar su jais susiję) (veikimas, pozicijos apibrėžimas ar su jais susiję) šioje disertacijoje yra naudojami kaip lygiavertčiai sinonimai. Pažymėtina, kad pats neveikimas „administracinės tylos“ arba tiesiog „tylos“ terminais yra dažnai įvardijamas ir teisės doktrinoje⁴⁵.

Pažymėtina, kad tam tikrame teisės akte apibrėžtos pozicijos turinys gali būti įvairus. Kalbant apie pozicijos turinį, tai Atsakovas, turėdamas pareigą apibrėžti poziciją, prieš ją apibrėždamas, turi platesnę arba siauresnę diskreciją nuspręsti kaip sureguliuoti tam tikrą situaciją, kitaip tariant, turi diskreciją nuspręsti dėl pozicijos turinio⁴⁶. Terminas „diskrecija“ (angl. *discretion*) tarptautinių žodžių žodyne vartojamas kaip veiksmų laisvė, elgimasis savo nuožiūra⁴⁷. Atsakovo diskrecija nusprendžiant dėl pozicijos turinio (konkretaus situacijos sureguliuavimo) atsiranda dėl to, kad, prieš apibrėždamas poziciją, Atsakovas privalo atlikti arba paprastesnius, arba sudėtingesnius socialinius, politinius, ekonominius, techninius, teisinius ar kitokio pobūdžio vertinimus sprendžiamas, kaip sureguliuoti tam tikrą situaciją⁴⁸. Kuo iki apibrėžiant poziciją Atsakovo atliekami vertinimai yra sudėtingesni, tuo Atsakovas turi platesnę diskreciją sprendžiant, kaip jam pasielgti reguliuojant situaciją⁴⁹.

Svarbu suprasti, kad pozicijos turinys nėra SESV 265 straipsnio objektas, t. y. SESV 265 straipsnio taikymo kontekste nėra svarbu, kokia bus pozicija (t. y. nesvarbu, kaip atitinkamas klausimas bus sureguliuotas). Pagal SESV 265 straipsnį svarbu yra tik tai, kad apskritai pozicija būtų gauta. Pavyzdžiui, veikimu pagal SESV 265 straipsnį bus laikoma situacija, jeigu Atsakovas patenkins Ieškovo prašymą, jeigu atmes Ieškovo prašymą, jeigu priims direktyvas vartotojų teisių apsaugos srityje taip sureguliuojant vartotojų apsaugą, jeigu priims sprendi-

45 Anthony, G., *supra* note 20, p. 713-726.; Radosevic, R., *supra* note 20, p. 1971-1986; Methasani E., *supra* note 20, p. 151-173 ir kt.

46 Plačiau žr. Fritzsche, A. Discretion, scope of judicial review and institutional balance in European Union. *Common Market Law Review*, 2010, 47(2), p. 361 – 403.

47 Vaitkevičiūtė, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Žodynas, 2001, p. 220. Taip pat žr. Fritzsche, A., *supra* note 46, p. 361 – 403.

48 Fritzsche, A., *supra* note 46, p. 368.

49 TT 2003 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *CIF*, bylos Nr. C198/01, Rink. p. I8055, para 68; TT 1977 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Metro prieš EK*, bylos Nr. 26/76, Rink. p. 1875, para 25; TT 1966 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Consten prieš EK*, bylos Nr. 56/64, Rink. p. 00429, (nesumeruoti paragrafai), p. 501; BT 2006 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *GlaxoSmithKline prieš EK*, bylos Nr. T168/01, Rink. p. II-02969, paras 244, 299 ir kt. Plačiau apie diskrecijos sampratą ES teisėje žr. Fritzsche, A., *supra* note 46, p. 362-365. Apie diskrecijos sampratą kai kuriose ES valstybėse narėse žr. Forowicz, M. State discretion as a paradox of EU evolution, 2011 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/18835/MWP_Forowicz_2011_27.pdf>, p. 5.

mą tirti ir konstatuoti galimą konkurencijos teisės pažeidimą ir kita⁵⁰. Atitinkamai, neveikimu bus laikoma tik situacija, jeigu Atsakovas nei patenkins, nei atmes Ieškovo prašymą, jeigu apskritai nepriims direktyvų vartotojų teisių apsaugos srityje, jeigu apskritai nepriims jokie sprendimo dėl galimo konkurencijos teisės pažeidimo atvejo ir kita⁵¹. Pagal ES Teismų jurisprudenciją, kuri detaliau bus analizuojama disertacijos 3.1. skyriuje, patikrinti, ar Atsakovo apibrėžtos pozicijos turinys yra teisėtas (ar sureguliuota tinkamai), įmanoma tik poziciją ginčijant ieškiniu dėl panaikinimo, kuris yra įtvirtintas SESV 263 straipsnyje⁵². Pavyzdžiui, Ieškovas gali SESV 263 straipsnio pagrindu ginčyti jam nepalankią poziciją, kuria sureguliuota situacija ne taip, kaip to norėjo Ieškovas, ir kt. Taigi, pozicijos turinio teisėtumo klausimas yra sprendžiamas naujoje byloje, inicijuotoje SESV 263 straipsnio pagrindu ir toje byloje pozicija gali būti panaikinta, jeigu jos turinys neteisėtas⁵³. Tačiau prieš pasinaudojant ieškiniu dėl panaikinimo yra svarbu, kad apskritai kažkokia pozicija egzistuoūt ir tokios pozicijos gavimas yra būtent SESV 265 straipsnio tikslas⁵⁴. Nesant jokios pozicijos, nėra ir ginčo objekto pagal SESV 263 straipsnį, todėl ieškiniu dėl panaikinimo Ieškovas neturėtų teisės pasinaudoti. Anot ESTT, ES teisėje užtikrinama nuosekli ir išbaigta teisinė gynyba, kadangi SESV 265 straipsniu galima įpareigoti Atsakovą apibrėžti poziciją, o SESV 263 straipsniu leidžiama ją ginčyti⁵⁵ (jeigu nesutinkama su jos turiniu).

Teisės doktrinoje vertinant ESTT jurisprudenciją dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį sąvokos, kai kurie autoriai teigia, kad ESTT požiūris šiuo klausimu yra per daug formalus ir siūlo neveikimu laikyti ne tik formalų pozicijos neapibrėžimą, bet ir tokią poziciją, kuria būtų atsisakoma patenkinti Ieškovo reikalavimus.⁵⁶ Türk nuomone, nėra jokio tikslo reikalauti iš

50 Tokios išvados gaunamos iš ESTT jurisprudencijos, žr., pvz., BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, para 95.

51 Tokios išvados gaunamos iš ESTT jurisprudencijos, žr., pvz., *Ibid.*, paras 137-153.

52 BT 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Pitsiorlas prieš Tarybą*, bylos Nr. T3/00, Rink. p. II4779, para 58; BT 1993 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zunis Holding prieš EK*, bylos Nr. T83/92, Rink. p. III1169, para 30 ir kt.

53 TT 1992 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Buckl prieš EK*, bylos Nr. C-15/91, Rink. p. I 6061, paras 14-15; TT 1962 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *San Michele prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 5/62, Rink. p. 00859, (nesunumeruoti paragrafai), p. 460.

54 Žr. BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. T-212/95, paras 28-33 ir 65-68. Taip pat žr. šių ESTT sprendimų rezoliucijas ir nurodytus paragrafus: TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 10, 20, 22-25, 42; BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta, paras 30-46; BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta, paras 101-108; BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, paras 25-36; BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair Ltd prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, paras 19-26; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, paras 138-153; BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02633, paras 33-46; BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimą byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, paras 41-43; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisjon prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 57-91; BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 54-69.

55 TT 1970 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Amedeo Chevalley prieš EK*, bylos Nr. 15-70, Rink. p. 00975, paras 6, 12-14.

56 Türk, A. *Judicial review in EU law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2009, p. 191; Smit,

Ieškovo inicijuoti keletą bylų, kad būtų pasiektas kažkoks naudingas Ieškovui rezultatas, kai ES Teismai, Atsakovui apibrėžus poziciją, tiesiog galėtų tęsti jau pradėtą neveikimo bylą ir joje aiškintis pozicijos pagrįstumą⁵⁷. Smit ir Herzog nurodo, kad vienintelis atvejis, kai pozicijos apibrėžimas galėtų užkirsti galimybę pareikšti ieškinį dėl neveikimo galėtų būti tokia situacija, kai Atsakovas patenkintų Ieškovo reikalavimus⁵⁸. Jeigu reikalavimai būtų nepatenkinami, ieškinyš dėl neveikimo turėtų būti priimtas ir byloje turėtų būti aiškinamasi, ar Atsakovas privalėjo tenkinti Ieškovo reikalavimus⁵⁹. Generalinio advokato Warner teigimu, Atsakovo atsisakymo atveju Ieškovui turėtų būti leista pasinaudoti arba SESV 265 straipsniu, arba alternatyviai SESV 263 straipsniu, jam tik neturėtų būti leidžiama pasinaudoti minėtomis teisių gynimo priemonėmis iš karto vienu metu⁶⁰. Apibrėžtą poziciją, kuria atsisakoma imtis Ieškovo prašomų veiksmų, Hartley vadina negatyviu sprendimu ir teigia, kad savo esme toks negatyvus sprendimas yra taip pat neveikimas, nes jokie realūs ir Ieškovui naudingi veiksmai neatliekami⁶¹. Tuo tarpu pritariančys ESTT jurisprudencijai akcentuoja, kad nors pozicija dėl prašymų atmetimo savo esme taip pat yra neveikimas, tačiau, ieškiniai dėl neveikimo ir panaikinimo susitapatintų, jeigu pagal SESV 265 straipsnį būtų galima ginčyti poziciją⁶². Kaip pažymi generalinis advokatas Bot, būtent todėl, kad reikia išlaikyti ieškinio dėl panaikinimo ir ieškinio dėl neveikimo skirtingumą bei unikalumą, tai net ir Ieškovui nepalanki pozicija turėtų užkirsti kelią pateikti ieškinį dėl neveikimo, nes minėta nepalanki pozicija gali būti ginčijama SESV 263 straipsnio pagrindu⁶³. Disertacijos autoriaus argumentuota nuomonė šiuo klausimu yra pateikiama disertacijos 4 skyriuje. Toliau apžvelgiama, kaip ES Teismai neveikimą konstatuodavo savo jurisprudencijoje.

1.1.2. Neveikimas ES Teismų jurisprudencijoje

Atkreiptinas dėmesys, kad neveikimas pagal SESV 265 straipsnį per visą ES egzistavimo istoriją buvo konstatuotas tik dešimtyje⁶⁴ bylų, nes itin retai pasitaiko, kad Atsakovas tylė-

H., Herzog, P. *The law of the European Communities: A commentary on the EC Treaty*. New York: Matthew and Bender, 1998, p. 414-415; Generalinio advokato Warner 1980 m. sausio 9 d. išvada byloje *Camera Care prieš EK*, bylos Nr. 792/79 R, Rink. p. 00119, p. 134. Taip pat šiuo kl. žr. Generalinio advokato Mayras 1976 m. gegužės 5 d. išvada byloje *National Carbonising Company prieš EK*, bylos Nr. 114/75, Rink. p. 00381, p. 389-390.

57 Türk, A., *supra* note 56, p. 191.

58 Smit, H., Herzog, P., *supra* note 56, p. 414-415.

59 Smit, H., Herzog, P., *supra* note 56, p. 414-416.

60 Generalinio advokato Warner 1980 m. sausio 9 d. išvada byloje *Camera Care prieš EK*, bylos Nr. 792/79 R, Rink. p. 00119, p. 134. Taip pat šiuo kl. žr. Generalinio advokato Mayras 1976 m. gegužės 5 d. išvadą byloje *National Carbonising Company prieš EK*, bylos Nr. 114/75, Rink. p. 00381, p. 389-390.

61 Hartley, T. C. *The foundations of the European Community law*. Sixth edition. Oxford: Clarendon Press, 2007, p. 350.

62 Dashwood, A., Wyatt, D., Dougan, M., Rodger, B., Spaventa, E. *European Union Law*. Sixth edition. London: Bloomsbury Publishing, 2011, p. 857.

63 Žr. Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvadą byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-63/12, Rink. nepaskelbta, paras 70–122.

64 Pabrėžtina, kad įskaitant ieškinius dėl neveikimo pagal Europos Anglies ir Plieno Bendrijos sutarties 35 straipsnį bei Europos Atominės Energijos Bendrijos sutarties buvusį 148 straipsnį, iš viso patenkintų

tų ir nereguliuotų tam tikros situacijos. Šios bylos trumpai apžvelgiamos toliau. Bylose *Ladbroke*⁶⁵ bei *UPS*⁶⁶, BT konstatavo neveikimą, kai Ieškovai kreipėsi su prašymais į EK ištirti konkurentų galimai padarytus konkurencijos teisės pažeidimus, o EK į pateiktus prašymus absoliučiai nereaguojant, Ieškovai vėliau pateikė paraginimus veikti pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį jau anksčiau pirminiuose prašymuose iškeltais klausimais. Kadangi EK nereagavo ir į paraginimą veikti, tai buvo konstatuotas neveikimas; byloje *TF1*⁶⁷, *Ryanair*⁶⁸, *Gestevisión*⁶⁹ BT konstatavo EK neveikimą, kai EK neapibrėžė savo pozicijos dėl Ieškovų prašymų ištirti galimus pažeidimus valstybės pagalbos srityje net ir po to momento, kai Ieškovai pateikė paraginimą pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį; byloje *Pioneer*⁷⁰ BT konstatavo, kad EK pažeidė ES teisės normas neapibrėžusi pozicijos dėl Ieškovo reikalavimo leisti prekiauti modifikuotais kukurūzais (net ir po to momento, kai buvo pateiktas paraginimo imtis veiksmų); byloje *Camar*⁷¹ BT nurodė, kad, neapibrėždama pozicijos pagal Ieškovo prašymus ir vėlesnį paraginimą pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį dėl kvotų bananams perskirstymo, EK savo neveikimu pažeidė ES teisės normas; byloje *Yusef*⁷² BT konstatavo EK neveikimą, kai EK neapibrėžė pozicijos pagal Ieškovo reikalavimą persvarstyti jo įrašymą į pavojingų asmenų sąrašą; byloje *Parlamentas prieš Tarybą*⁷³ TT konstatavo Tarybos neveikimą, kadangi Taryba nevykdė ES teisės aktų nuostatų ir nereguliuo transporto sektoriaus (neapibrėžė savo pozicijos dėl transporto sektoriaus); byloje Švedija prieš EK BT konstatavo neveikimą, kai EK nereguliuo biocidinių produktų naudojimo, t. y. EK teisės aktuose neapibrėžė pozicijos, reguliuojančios biocidinių produktų naudojimą⁷⁴. Minėtas 10 bylų vienija tai, kad 1) Atsakovai buvo vienaip ar kitaip nepasisakę tam tikru klausimu

ieškinių dėl neveikimo yra trylika, nes papildomai Ieškovų buvo laimėtos ir šios bylos: TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599; TT 1987 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Assider prieš EK*, bylos Nr. 167/85, Rink. p. 01701; TT 1961 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *S.N.U.P.A.T. prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 42/59, Rink. p. 00101. Plačiau apie minimumus ieškinius žr. šios disertacijos 1.5 skyriuje.

65 BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, taip pat paras 54-70.

66 BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02633, taip pat paras 33-47.

67 BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, taip pat paras 41-57.

68 BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, taip pat paras 22-26.

69 BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisión prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, taip pat paras 22-27.

70 BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, taip pat paras 25-36.

71 BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimo byloje *Camar prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-00403, taip pat paras 78-85.

72 BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, taip pat paras 100-105.

73 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 20-27.

74 BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta, paras 29-47.

(t. y. neapibrėžę savo pozicijų ir todėl buvo tyloje) dar prieš pateikiant oficialų paraginimą veikti pagal SESV 265 straipsnį, 2) Atsakovai neapibrėžė savo pozicijų ir tylėjo net ir po momento, kai gavo paraginimus veikti ir iki pat Teismo sprendimo priėmimo momento, 3) ir būtent dėl besitęsios Atsakovo tylos ES Teismų sprendimais ir buvo konstatuotas neveikimas.

Atitinkamai, Atsakovui nutraukus savo tylą pozicijos apibrėžimu yra laikoma, kad neveikimas pasibaigė. Pavyzdžiui, byloje *Echebstar* EK sprendimas, kad finansinė parama Ieškovui pagal jo prašymą nebus suteikta, buvo laikoma apibrėžta pozicija (Atsakovo veikimu) ir todėl ieškinyš dėl neveikimo nepriimtas⁷⁵. Byloje *Oficemen* EK sprendimas atmesti Ieškovo reikalavimus taip pat buvo laikomas apibrėžta pozicija, užkertančia kelią pateikti ieškinį dėl neveikimo⁷⁶. Kitoje byloje *Buckl* Ieškovas prašė EK panaikinti lengvatinius mokesčius iš Lenkijos ir Vengrijos importuojamoms antims ir žąsimis⁷⁷. EK apibrėžė poziciją, kuria atsisakė tenkinti Ieškovo reikalavimą. EK apibrėžta pozicija Ieškovo netenkino ir jis pateikė Teismui ieškinį dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį. Teismas konstatavo, kad EK veikė, t. y., apibrėžė poziciją pasisakydama, kad Ieškovo prašymo netenkina ir mokesčių lengvatos nebus panaikintos⁷⁸.

ES Teismų jurisprudencija dėl neveikimo sąvokos pagal SESV 265 straipsnį laikytina nuosekli. Vis dėlto, byloje *Parlamentas prieš Tarybą*⁷⁹ TT pirmą ir vienintelį kartą nukrypo nuo savo ankstesnių sprendimų. Pagal minėtos bylos faktinę situaciją, Parlamentas 1987 metais pateikė ieškinį dėl Tarybos pozicijos, apibrėžtos sprendime Nr. 87/373/EEB, panaikinimo. Pažymėtina, kad pagal 1987 metais ieškinį dėl panaikinimo reglamentavusias normas Parlamentas nebuvo nurodytas kaip subjektas, galintis pateikti ieškinį dėl panaikinimo. Parlamentas turėjo tik teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo. Savo ieškinio dėl panaikinimo priimtinumą Parlamentas motyvavo ta aplinkybe, kad, jeigu jis negalėtų pateikti ieškinio dėl panaikinimo, tai pasinaudojimas SESV 265 straipsnio procedūra Parlamentui taptų beprasmiš⁸⁰. Parlamentas priminė, kad Atsakovo apibrėžta pozicija SESV 265 straipsnio 2 dalies kontekste užkerta kelią pateikti ieškinį dėl neveikimo, o pozicija gali būti ginčijama tik ieškiniu dėl panaikinimo, todėl Parlamentas, negalėdamas pareikšti ieškinio dėl panaikinimo, niekada negalėtų ginčyti pozicijos ir taip užbaigti savo teisių gynybos⁸¹.

TT nepalaikė Parlamento argumentų ir ieškinio dėl panaikinimo nepriėmė. TT konstatavo, kad Parlamento prielaida, kad poziciją galima ginčyti tik ieškiniu dėl panaikinimo

75 TT 1993 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Echebstar prieš EK*, bylos Nr. C-25/91, Rink. p. I-01719, paras 6-9.

76 BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. T-212/95, paras 28-33; 65-68.

77 TT 1992 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Buckl prieš EK*, bylos Nr. C 15/91, Rink. p. I 6061, paras 2-6.

78 *Ibid.*, paras 13-18, 20.

79 TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615.

80 TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615, para 15.

81 TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615, paras 14-17.

yra neteisinga, nes Atsakovo apibrėžta pozicija, kuria jis atsisako imtis atitinkamų veiksmų, gali būti ginčijama ieškiniu dėl neveikimo, kadangi atsisakymas imtis konkrečių veiksmų neeliminuoja neveikimo⁸² (TT visuomet konstatuodavo, kad apibrėžta pozicija, net ir ta, kuria atsisakoma imtis Ieškovo prašomų veiksmų, laikoma veikimu ir nutraukia procedūrą pagal SESV 265 straipsnį). Vadinasi, šioje byloje TT nurodė, kad Ieškoviui nepalanki pozicija neužkirstų galimybės pateikti ieškinį dėl neveikimo ir todėl Parlamentas negali teigti, kad negalėdamas pateikti ieškinio dėl panaikinimo jis negalėtų siekti apibrėžtos pozicijos panaikinimo (TT pasisakė, kad Parlamentas apibrėžtą poziciją galėtų ginčyti ieškiniu dėl neveikimo, priešingai, negu TT konstatavo ankstesnėje ir vėlesnėje jurisprudencijoje).

Byloje *Parlamentas prieš Tarybą* TT nepaaiškino, kodėl, priešingai nei visose kitose bylose, šioje byloje jis padarė išvadą, kad ne tik tylą neapibrėžiant jokios pozicijos, bet ir apibrėžta pozicija, kuria atsisakoma imtis atitinkamų veiksmų, yra laikoma neveikimu pagal SESV 265 straipsnį, ir tokią poziciją leidžiama ginčyti ieškiniu dėl neveikimo. Pažymėtina, kad ši TT išvada vėliau nebuvo pritaikyta jokioje kitoje byloje. Minėtas TT sprendimas doktrinoje buvo pavadintas paslaptinguoju⁸³, o jo prielaidomis, spėjama, galėjo būti siekis suteikti Parlamentui galimybę ginčyti pozicijas SESV 265 straipsnio pagrindu dėl to, kad Parlamentas neturėjo teisės ginčyti apibrėžtos pozicijos ieškiniu dėl panaikinimo⁸⁴. Hartley mano, kad šitai TT galimai siekė konstatuoti, kad Atsakovo atsisakymas imtis Ieškovo prašomų veiksmų neturėtų būti laikomas pozicijos apibrėžimu SESV 265 straipsnio 2 dalies prasme ir todėl būtų galima pateikti ieškinį dėl neveikimo⁸⁵. Hartley nuomone, jeigu minėtas TT išaiškinimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą* taptų bendra taisykle, tai kiltų dvi problemos: pirma - nebūtų aišku, kas yra pozicijos apibrėžimas SESV 265 straipsnio prasme, jeigu aiškus atsisakymas imtis veiksmų nebūtų laikomas pozicijos apibrėžimu; antra - neveikimo srityje atsirastų didelis teisinis netikrumas, kadangi ES Teismai savo jurisprudencijoje ne kartą yra pažymėję, kad atsisakymas imtis veiksmų yra laikomas pozicijos apibrėžimu⁸⁶, kuris neleidžia naudotis ieškiniu dėl neveikimo. Pažymėtina, kad šioje byloje TT nukrypimas nuo ankstesnės jurisprudencijos galėtų būti laikomas daugiau kaip „atsitiktinis“, nes po šio Teismo sprendimo sekusioje jurisprudencijoje Teismas grįžo prie ankstesnės neveikimo sąvokos⁸⁷.

Apibendrinant, neveikimu pagal SESV 265 straipsnį laikoma situacija, kai Atsakovas tyli ir neapibrėžia jokios pozicijos. Ieškiniu dėl neveikimo ES Teismai negali įpareigoti Atsakovo imtis konkrečių veiksmų, jie tik gali konstatuoti, kad Atsakovas tam tikru klausimu turi pasisakyti ir negali tylėti, o jeigu Ieškovo tam tikra Atsakovo pozicija netenkina, tai jis poziciją gali ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį. Toliau analizuojami atvejai, kai Atsakovas turi pareigą veikti, t. y. pareigą apibrėžti poziciją.

82 *Ibid.*, para 17, angliškai skamba taip: „A refusal to act, however explicit it may be, can be brought before the Court under Article 265 since it does not put an end to the failure to act.“

83 Simon, D., *Le système juridique communautaire*. Second edition. Paris: Presses Universitaires de France, 1998, p. 402.

84 Türk, A., *supra* note 56, p. 187.

85 Hartley, T. C., *supra* note 61, p. 395-396.

86 *Ibid.*

87 Žr., pvz., TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181, para 33; TT 2000 m. gruodžio 13 d. nutartis byloje *Sodima prieš EK*, bylos Nr. C-44/00P, Rink. p. I-11231, para 83 ir kt.

1.2. Atvejai, kai gali būti konstatuojamas neveikimas

Svarbu pažymėti, kad ne visais atvejais Atsakovo pozicijos neapibrėžimas bus laikomas neveikimu. Tik kai Atsakovas turi pareigą veikti (pareigą apibrėžti poziciją), šios pareigos neįvykdo, tai yra laikoma, kad Atsakovas neveikia SESV 265 straipsnio kontekste⁸⁸. Atsakovo pareiga apibrėžti poziciją gali būti įtvirtinta bet kurioje ES teisės normoje, pavyzdžiui sutarčių normose, reglamentų normose, sprendimų normose ir panašiai⁸⁹. Kai teisės norma Atsakovą įpareigoja apibrėžti poziciją, jis negali pozicijos neapibrėžti - jeigu Atsakovas neapibrėžtų pozicijos, būtų konstatuojamas Atsakovo neveikimas. Pažymėtina, kad reikėtų atskirti pareigą apibrėžti poziciją ir Atsakovo diskrecinę teisę nuspręsti, koks turėtų būti pozicijos turinys. Primintina, kad SESV 265 straipsnis gali tik padėti gauti poziciją kai Atsakovas turi pareigą ją apibrėžti ir neapibrėžia, tačiau neturi nieko bendra su tuo, kokio turinio bus pozicija. Žemiau yra analizuojama, kada Atsakovai turi pareigą apibrėžti poziciją.

1.2.1. Pareigos veikti pagal besąlyginę teisės normą nevykdymas

ES Teismų jurisprudencija atskleidžia, kad lingvistinis ES teisės normų aiškinimas lemia, ar Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją, ar jos neturi⁹⁰. Pareiga apibrėžti poziciją kyla pagal besąlyginę ES teisės normą⁹¹. Jeigu analizuojant normos lingvistiką pastebima,

88 Doktrinoje žr., pvz. Jansen, O., Silence of the administration. Maastricht Faculty of Law Working Paper No. 2015-03. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2630147>, p. 13; Berry, E., Homewood, M., Bogusz, B., *supra* note 42, p. 260; Chalmers, D., Davies G., Monti, G. *European Union Law – Cases and Materials*. Second edition. Cambridge: Cambridge university press, 2010, p. 429; O'Neill, A. *EU Law for UK Lawyers*. Oxford: Hart Publishing, 2011, p. 2003. Taip pat žr. TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 10, 20, 22-25, 42; BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta, paras 30-46; BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta, paras 101-108; BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, paras 25-36; BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair Ltd prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, paras 19-26; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, paras 138-153; BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02633, paras 33-46; BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimą byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, paras 41-43; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisión prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 57-91; BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 54-69.

89 TT 1997 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Guérin automobiles prieš EK*, bylos Nr. C-282/95 P, Rink. p. I-01503, para 36; TT 1996 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje T. Port, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065, para 43 ir kt.

90 Žr., pvz., BT 2011 m. rugsėjo 6 d. sprendimą byloje *Muhamad Mugarby prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-292/09, Rink. nepaskelbta, paras 39-44, 60; BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimą byloje Nr. T-81/96 *Christos Apostolidis prieš EK*, bylos Nr. T-81/96, Rink. p. FP-II-00607, paras 10-12; BT 1992 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje *Rendo prieš EK*, bylos Nr. T-16/91, Rink. p. II-02417, paras 96 – 101. Generalinio advokato Darmon 1993 m. kovo 24 d. išvada byloje *Liberaldemokratai prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-41/92, Rink. p. I-03153, para 33.

91 Generalinio advokato Darmon 1993 m. kovo 24 d. išvada byloje *Liberaldemokratai prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-41/92, Rink. p. I-03153, paras 49-50.

kad normoje vartojami imperatyvūs žodžiai, iš kurių būtų galima suprasti, kad Atsakovas neturi teisės tam tikru klausimu tylėti, bet privalo pasisakyti ir išreikšti savo valią, tai reiškia, kad Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją⁹².

Pavyzdžiui, EK turi pareigą apibrėžti poziciją išnagrinėjusi Ieškovo skundą dėl galimai neteisėtai valstybės teikiamos pagalbos ūkio subjektams, kuri iškraipo konkurenciją⁹³. Ši pareiga apibrėžti poziciją numatyta ES reglamento Nr. 2015/1589⁹⁴ 12 straipsnio 1 dalyje: „Komisija nedelsdama išnagrinėja bet kurios suinteresuotosios šalies skundą <...>“. TT byloje *Athinaiki* konstatavo, kad minėta imperatyvi norma suteikia Ieškovui teisę pateikti skundą, o EK turi pareigą pagal pateiktą skundą apibrėžti poziciją nustatant galimai neteisėtą pagalbos teikimą⁹⁵. Jeigu EK mano, kad nėra pakankamų priežasčių nagrinėti skunde nurodytą atvejį, ji privalo apie tai informuoti Ieškovą ir suteikti jam galimybę pateikti papildomas pastabas⁹⁶. TT toliau toje pačioje byloje konstatavo, kad, jeigu Ieškovas pastabas pateikia arba baigiasi terminas pastaboms pateikti, tai pagal minėto reglamento 15 straipsnio 1 dalį, EK privalo užbaigti pirminį tyrimo etapą ir apibrėžti poziciją, kuria konstatuojamas pagalbos nebuvimas arba pradedama oficiali galimo pažeidimo tyrimo procedūra⁹⁷. Kitoje byloje *Ryanair* Ieškovas pateikė EK skundą išnagrinėti galimai neteisėtos valstybės pagalbos atvejį, kai Italija Ieškovo konkurentei avialinijų kompanijai nurašė skolas, pritaikė nuolaidas kurui ir suteikė kitas privilegijas⁹⁸. EK skundo neišnagrinėjo ir neapibrėžė jokios pozicijos. Ieškovas kreipėsi į BT. EK savo pareigos apibrėžti poziciją nevykdymą teisingai tuo, kad Ieškovo nurodyti argumentai buvo nepakankami tyrimui pradėti, ir, kad Ieškovas nenaudojo standartinės pranešimo apie pažeidimą formos⁹⁹. Įvertinęs EK argumentus, BT byloje *Ryanair* konstatavo, kad jokia ES teisės norma nedraudžia pateikti laisvos formos pranešimo apie galimai teikiamą valstybės pagalbą, taip pat nurodė, kad jokia ES teisės norma neįpareigoja Ieškovo pateikti detalią informaciją apie pagalbą, ir, jeigu EK mano, kad skunde pateikta per mažai informacijos, ji turi pareigą apie tai pranešti Ieškovui ir suteikti galimybę pateikti papildomą informaciją. BT papildomai atkreipė dėmesį, kad EK netgi nepatikrino ir tos informacijos, kurią Ieškovas apie pagalbą buvo suteikęs savo skun-

92 TT 2001 m. gegužės 17 d. sprendimas *IECC prieš EK*, bylos Nr. C449/98 P, Rink. p. I-03875, para 35; TT 1997 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Guérin automobiles prieš EK*, bylos Nr. C-282/95 P, Rink. p. I-01503, para 36; TT 1987 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje *British American Tobacco prieš EK*, bylos Nr. 142/84, Rink. p. 04487, para 20; TT 1983 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Studio Schmidt prieš EK*, bylos Nr. 210/81, Rink. p. 03045, para 19; BT 2015 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *easyJet prieš EK*, bylos Nr. T-355/13, Rink. nepaskelbta, para 69 ir kt.

93 Šiuo kl. taip pat žr. Hofmann, H.; Micheau, C. *State Aid Law of the European Union*. New York: Oxford University Press, 2016, p. 447-448; BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T-167/04, Rink. p. II-02379, paras 76-77.

94 Tarybos 2015 m. liepos 13 d. reglamento Nr. 2015/1589, nustatantis išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles, *ES oficialus leidinys* L 248.

95 TT 2008 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *Athinaiki prieš EK*, bylos Nr. C-521/06 P, Rink. p. I-13275, para 37.

96 *Ibid.*, para 39.

97 *Ibid.*, para 40.

98 BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, paras 1-2.

99 *Ibid.*, para 32.

de¹⁰⁰. BT konstatavo, kad EK pažeidė pareigą apibrėžti poziciją neišnagrinėdama jai pateikto skundo¹⁰¹. Nors EK minėta sprendimą apskundė apeliacine tvarka, tačiau TT paliko jį nepakeistą¹⁰².

ES Teismai taip pat yra konstatavę, kad EK turi pareigą apibrėžti poziciją dėl jai pateikto skundo, kai Ieškovas konkurencijos srityje skundžia draudžiamą konkurentų susitarimą (SESV 101 straipsnis) arba piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis), nes imperatyvios teisės normos įpareigoja Atsakovą poziciją apibrėžti¹⁰³. Minėta EK pareiga apibrėžti poziciją yra įtvirtinta besąlyginiame 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento Nr. 1/2003 7 straipsnyje. Šio reglamento 7 straipsnyje nurodyta, kad „<...> *Komisija, veikdama skundo pagrindu* <...>“. Vadinasi, kaip ir minėta aukščiau, EK turi pareigą pagal jai pateiktą skundą apibrėžti poziciją, ir turi diskreciją nuspręsti dėl pačios pozicijos turinio, t. y., turi laisvę nuspręsti, ar pažeidimas egzistuoja, kokią sankciją skirti pažeidėjui ir kita. Bet kokios pozicijos apibrėžimas yra laikomas veikimu SESV 265 straipsnio kontekste. Pavyzdžiui, byloje *Gema* Ieškovas pateikė skundą EK, kad ši tirtų kitų įmonių galimai atliekamus pažeidimus pagal SESV 101 ir 102 straipsnius ir taikytų sankcijas pažeidėjams. EK apibrėžė poziciją, kurioje atsisakė imtis prašomų veiksmų, tačiau Ieškovas vis tiek pateikė ieškinį dėl neveikimo, prašydamas TT įpareigoti EK apibrėžti priešingą poziciją, t. y., apibrėžti poziciją tirti pažeidimą¹⁰⁴. TT šioje byloje paašškino, kad EK veikė apibrėždama savo poziciją ir todėl ieškinys dėl neveikimo Teisme negali būti priimamas¹⁰⁵. Svarbu atkreipti dėmesį, kad EK turi pareigą išnagrinėti skundą dėl galimo SESV 101 ir 102 straipsnių pažeidimo ir todėl turi pareigą apibrėžti poziciją ir tuo atveju, jeigu skundo pateikimo metu pažeidimas yra nebeatliekamas. BT byloje *Ufex* nagrinėjo situaciją, kai Ieškovas prašė EK išnagrinėti Ieškovo skundą dėl konkurento galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. EK skundo neišnagrinėjo ir jokios pozicijos neapibrėžė, o inicijuotoje byloje nurodė, kad bylos nagrinėjimo metu nebuvo jokių įrodymų, kad pažeidimas tęsiamas ir todėl nėra įrodymų, kad skundą aktualu nagrinėti bei aktualu apibrėžti poziciją¹⁰⁶. BT šioje byloje konstatavo, kad EK privalo išnagrinėti skundą ir apibrėžti dėl jo poziciją įvertinus, ar neliko anksčiau galimai padaryto pažeidimo pasekmių vidaus rinkoje, nes, jeigu vidaus rinkoje yra juntamos pažeidimo pasekmės, EK yra kompetentinga jas neutralizuoti¹⁰⁷.

100 *Ibid.*, paras 36-37.

101 BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, para 78.

102 TT 2013 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Ryanair*, bylos Nr. C-615/11 P, Rink. nepaskelbta, para 28. Taip pat žr. TT 2010 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *NDSHT prieš EK*, bylos Nr. C-322/09 P, Rink. p. I-11911, para 49; BT 2005 m. rugsėjo 3 d. nutartis byloje *Deutsche Bahn prieš EK*, bylos Nr. T-361/02, Rink. nepaskelbta, para 12 ir kt.

103 BT 2014 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Si.mobil v. EK*, bylos Nr. T201/11, Rink. nepaskelbta, para 82; taip pat žr. kitame kontekste EK pareigą iširti skundą jį tenkinant arba ne: BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02857, para 42 ir kt.

104 TT 1979 spalio 18 d. sprendimas byloje *GEMA prieš EK*, bylos Nr. 125/78, Rink. p. 03173, paras 1-5.

105 *Ibid.*, para 18. Taip pat žr. BT 1999 sausio mėn. 21 d. sprendimas byloje *Riviera prieš EK*, bylos Nr. T-185/96, Rink. p. II-00093, paras 1-13.

106 BT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. T-77/95, Rink. p. II-02167, paras 1-43.

107 *Ibid.*, paras 43-49. Taip pat žr. TT 2001 m. gegužės 17 d. sprendimas *IECC prieš EK*, bylos Nr.

Analizuojant kai kurias kitas SESV normas galima pastebėti, kad jos taip pat yra sąlyginės. Pavyzdžiui, SESV 266 straipsnis įtvirtina pareigą apibrėžti poziciją: „*Institucija, įstaiga ar organas, kurio aktas buvo paskelbtas negaliojančiu arba kurio neveikimas pripažintas prieštaraujančiu šiai Sutarčiai, privalo imtis būtinų priemonių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimui įvykdyti*“. Atsakovas, vykdydamas ES Teismų sprendimą, negali būti tyloje ir nereaguoti, bet privalo apibrėžti savo poziciją imdamasis „būtinų priemonių“ Teismo sprendimui įvykdyti¹⁰⁸. Pastebėtina, kad pats Atsakovas diskrecijos ribose vertins, kokios yra tos „būtinios priemonės“ Teismo sprendimui įvykdyti ir nepatenkintas Atsakovo pozicija dėl „būtinų priemonių“, Ieškovas galėtų poziciją ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo. Pagal kitą SESV 132 straipsnį „*Kad atliktų <...> patikėtus uždavinius, Europos centrinis bankas pagal Sutarčių nuostatas <...> priima reglamentus, <...> priima sprendimus <...>*“. Taigi, ir SESV 132 straipsnyje yra numatyta Europos centrinio banko pareiga apibrėžti pozicijas reglamentuose ar sprendimuose tam, kad įvykdytų jam patikėtus uždavotus. SESV 228 straipsnis numato: „*<...> Europos ombudsmenas turi įgaliojimus priimti kiekvieno <...> fizinio arba juridinio asmens skundus dėl netinkamo administravimo atvejų Sąjungos institucijų ar įstaigų veikloje, <...> Jis tokius skundus nagrinėja <...>*“. Vadinasi, ir pagal SESV 228 straipsnį Europos ombudsmenas privalo išnagrinėti skundą ir apibrėžti dėl jo poziciją.

Taigi, tais atvejais, kai teisės norma sąlygiškai įpareigoja Atsakovą apibrėžti poziciją, Atsakovas „negali būti tyloje“ ir privalo veikti. Jeigu minėtais atvejais Atsakovas pozicijos neapibrėžtų, Ieškovas galėtų kreiptis į ES Teismus prašydamas konstatuoti neveikimą, t. y., konstatuoti faktą, kad pagal sąlyginės imperatyvios normos reikalavimus Atsakovas neapibrėžė pozicijos ir nepagrįstai tyli.

1.2.2. Pareigos veikti pagal sąlyginę teisės normą nevykdymas

ESTT jurisprudencija atskleidžia, kad Atsakovo pareiga apibrėžti poziciją pagal sąlyginę teisės normą yra toks atvejis, kai atsiradus normoje numatytai atitinkamai sąlygai, Atsakovas privalo apibrėžti poziciją ir negali būti tyloje¹⁰⁹. Jeigu normoje numatyta sąlyga neatsiranda, tai Atsakovas gali neapibrėžti pozicijos ir neveikimas konstatuotas nebus. Sąlyginę teisės normą galima atpažinti pagal formulę: *Jeigu įvyksta sąlyga x, tai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją tam tikru klausimu*¹¹⁰. Per visą ES egzistavimo istoriją tik vienoje

C449/98 P, Rink. p. I-03875, para 35; TT 1997 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Guérin automobiles prieš EK*, bylos Nr. C-282/95 P, Rink. p. I-01503, para 36; TT 1987 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje *British American Tobacco prieš EK*, bylos Nr. 142/84, Rink. p. 04487, para 20; TT 1983 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Studio Schmidt prieš EK*, bylos Nr. 210/81, Rink. p. 03045, para 19; BT 2015 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *easyJet prieš EK*, bylos Nr. T-355/13, Rink. nepaskelbta, para 69.

108 BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta, para 108.

109 Žr. TT 1996 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *T. Port*, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065, para 38; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, para 153; Generalinės advokatės Stix-Hackl išvada byloje *EK prieš Camar ir Tico*, bylos Nr. C-312/00 P, Rink. p. I-11355, paras 138–142; Generalinio advokato Elmer 1996 m. liepos 9 d. išvada byloje *T. Port*, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065, para 30 ir kt.

110 Žr. Fritzsche, A., *supra* note 46, p. 363-364; Doleys, T. Managing the dilemma of discretion: The European Commission and the development of EU state aid policy. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2013, Nr. 1(13), p. 23-38; Buts C. Determinants of the European Commission's state aid

neveikimo byloje *Camar*¹¹¹ buvo pasisakyta, kad Atsakovas neįvykdė pareigos apibrėžti poziciją pagal sąlyginę normą.

Remiantis byla *Camar*, reglamentas Nr. 404/93¹¹² pakeitė įvairius ES valstybių narių nacionalinius susitarimus su trečiosiomis šalimis dėl bananų importo į ES. Minėtu reglamentu buvo įtvirtinta bendra prekybos bananais sistema ES lygiu¹¹³. Reglamentas nustatė konkrečius iš trečiųjų šalių į ES importuojamų bananų kiekius¹¹⁴, bei taip pat įtvirtino, kad trečiųjų šalių bananai, netaikant jiems muitinės mokesčių gali patekti į ES rinką tol, kol nebus išnaudotas tam tikras suteiktas kvotos limitas¹¹⁵. Bananų importuotojai privalėjo gauti bananų importavimo licencijas su konkrečia bananų importo kvota pagal šalį, iš kurios importuojami bananai¹¹⁶. Reglamento 30 straipsnis nurodė, kad: „*Jeigu po 1993 m. liepos mėnesio reikės konkrečių priemonių palengvinti perėjimą nuo anksčiau galiojusių priemonių prie šiame reglamente nustatytų priemonių, ypač dėl jautraus pobūdžio aplinkybių, Komisija <...> savo nuožiūra imasi bet kokių laikino pobūdžio priemonių*“¹¹⁷. Aptariamoje byloje *Camar* Ieškovas importuodavo bananus iš Somalio į Italiją. Prasidėjęs Somalio pilietinis karas ap sunkino bananų importą ir Ieškovas nebegalėjo importuoti įprastų bananų kiekį, todėl Ieškovo importuojamas bananų kiekis iš Somalio ėmė mažėti¹¹⁷. Įsigaliojus reglamentui Nr. 404/93, Ieškovui buvo išduotos licencijos su bananų importavimo kvotomis iš konkrečių šalių¹¹⁸. Kadangi dėl Somalio pilietinio karo Ieškovas nebegalėjo importuoti planuoto bananų kiekio ir nustatyta bananų iš Somalio kvota tapo neišnaudojama, tai Ieškovas prašė EK, kad ji, vadovaudamasi reglamento Nr. 404/93 30 straipsniu, Ieškovo turimą bananų importo iš Somalio tarifinę kvotą perskirstytų kitoms šalims, iš kurių (vietoje Somalio) Ieškovas galėtų importuoti bananus 1996 prekybiniais metais¹¹⁹.

decisions. *Journal of Industry, Competition and Trade*, Nr. 4(11), p. 399-426, Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p.632-636. Taip pat žr. TT 2012 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Muhamad Mugraby prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-581/11 P, Rink. nepaskelbta, paras 18-22, TT 2009 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Schneider Electric*, bylos Nr. C-440/07P, Rink. p. I-00073, para 143, TT 2005 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *EK prieš CEVA*, bylos Nr. C-198/03, Rink. p. I-06357, para 65; TT 1996 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *T. Port*, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065, paras 38-40; BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Chart v. EIVT*, bylos Nr. T138/14, Rink. nepaskelbta, para 51, BT 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *VSM prieš EK*, bylos Nr. T-578/14, Rink. nepaskelbta, para 74, Generalinio advokato Jarabo 2009 m. vasario 3 d. išvada byloje *EK prieš Schneider Electric*, bylos Nr. I-00073, Rink. p. I-03153, para 49 ir kt.

111 BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, para 20, 23–27.

112 Šiuo metu tekste minimas reglamentas Nr. 404/93 yra pakeistas 2006 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu Nr. 2013/2006 dėl bananų sektoriaus. *ES oficialus leidinys*, L 384.

113 BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, para 1.

114 *Ibid.*, paras 1-7.

115 *Ibid.*, para 140.

116 *Ibid.*

117 *Ibid.*, paras 22-23.

118 *Ibid.*, para 24.

119 *Ibid.*, para 28.

Kadangi pagal Ieškovo prašymus imtis veiksmų EK nepateikė jokio atsakymo (kas laikytina pozicijos neapibrėžimu), todėl Ieškovas kreipėsi į BT su ieškiniu dėl neveikimo¹²⁰. Ieškovas teigė, kad, įsigaliojus bendrai importo bananais sistemai pagal reglamentą Nr. 404/93, Ieškovas be EK veiksmų negali pakeisti iš Somalio importuojamų bananų kitų šalių bananais, nes neturi reikiamų licencijų su bananų importavimo kvotomis iš kitų šalių¹²¹. BT konstatavo, kad minėto reglamento 30 straipsnis įpareigoja EK apibrėžti poziciją tuo atveju, jeigu perėjimas prie naujų priemonių, įvedant tarifines kvotas bananų rinkoje, yra reikalingas apsaugoti pagrindines prekyautojų bananais teises, pavyzdžiui, tokias, kaip šioje byloje Ieškovo teisę vykdyti profesinę veiklą¹²². Kadangi prasidėjus Somalio pilietiniam karui ir įsigaliojus reglamentui Nr. 404/93, iškilo grėsmė Ieškovo veiklai, nes Ieškovas neturi pakankamai importuotinų bananų ir negali pats pakeisti bananų iš Somalio trūkumo, tai atsirado reglamento Nr. 404/93 30 straipsnyje nustatyta sąlyga EK veikti, apibrėžiant poziciją dėl Ieškovo prašymo turimą bananų importo iš Somalio tarifinę kvotą perskirstyti kitoms šalims¹²³. Nors BT sprendimą EK apskundė, tačiau TT padarė išvadą, kad ieškinį dėl neveikimo BT tenkino pagrįstai¹²⁴.

ES teisėje egzistuoja ir kitos sąlyginės teisės normos. Pavyzdžiui, prie tokių normų būtų galima priskirti SESV 125 straipsnį, kuriame įtvirtinta, kad „Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, prireikus gali <...>“. Taigi, įvykus tam tikrai sąlygai (prireikus), Taryba turi pareigą apibrėžti savo poziciją pagal SESV 125 straipsnį.

Apibendrinant, pareiga apibrėžti poziciją pagal besąlyginę ir sąlyginę normą skiriasi tuo, kad: 1) pagal besąlyginę normą Atsakovas yra visuomet įpareigotas apibrėžti poziciją; 2) pagal sąlyginę normą Atsakovas turi apibrėžti poziciją tik tuo atveju, jeigu atsirado toje normoje numatyta sąlyga Atsakovo pozicijai apibrėžti.

1.2.3. Pareigos veikti dėl išimtinių įgaliojimų nevykdymas

ES Teismai savo jurisprudencijoje įtvirtino ir tokią taisyklę, pagal kurią Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją, jeigu tik vienintelis Atsakovas tam tikroje srityje turi įgalinimus ją apibrėžti¹²⁵. Pavyzdžiui, SESV 101 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „Kaip nesuderinami su vidaus rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar

120 *Ibid.*, para 29.

121 *Ibid.*, para 105.

122 *Ibid.*, paras 138, 206; taip pat BT apie sąlyginę normą pasisakė ir priimdamas nutartį šioje byloje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, žr. BT 1998 m. balandžio 15 d. nutartis byloje *Camar prieš EK*, bylos Nr. C-43/98 P(R), Rink. p. I-01815, para 44.

123 BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, paras 143, 153.

124 TT 2002 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Camar ir Tico*, bylos Nr. C-312/00 P, Rink. p. I-11355, para 50.

125 BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343, para 61; taip pat žr. BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimą byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T-167/04, Rink. p. II-02379, para 81 ir kt.

poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas vidaus rinkoje <...>“. Nepaisant to, SESV 101 straipsnio 3 dalis leidžia minėtus ir įprastai draudžiamus susitarimus, jeigu jų nauda visuomenei viršija žalą, t. y., leidžia tokius susitarimus <...> kurie padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą arba skatinti technikos ar ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, ir kurie: a) atitinkamoms įmonėms nenustato jokių apribojimų, nebūtinų šiems tikslams pasiekti; b) nesuteikia tokioms įmonėms galimybės panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų daliai.“ Tuo tarpu SESV 105 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad: „<...> Komisija užtikrina, kad būtų taikomi 101 ir 102 straipsniuose nustatyti principai“. BT byloje BEMIM konstatavo, kad SESV 101 straipsnio 3 dalis ir 105 straipsnio 1 dalis tik vienintelei EK suteikia kompetenciją spręsti, ar suteikti išimčių ir leisti įmonių susitarimus, įmonių asociacijų sprendimus ir suderintus veiksmus, jeigu jie „<...> padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą arba skatinti technikos ar ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda <...>“. Vadinas, EK turi pareigą apibrėžti poziciją pagal Ieškovo prašymą (nesuteikiant arba suteikiant išimtis dėl draudžiamų susitarimų) dėl to, kad minėti straipsniai tik EK suteikia išimtinis įgalinimus leisti atitinkamus įprastai draudžiamus susitarimus, nors jokiame normoje nėra imperatyvių nuostatų dėl EK pareigos apibrėžti poziciją, nėra ir normos, pagal kurią, esant tam tikroms sąlygoms, EK turėtų pareigą apibrėžti poziciją¹²⁶.

Pareiga apibrėžti poziciją dėl išimtinių įgaliojimų egzistuoja ir koncentracijų srityje. Koncentraciją ES teisėje reglamentuoja Tarybos reglamentas Nr. 139/2004¹²⁷ dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės¹²⁸. Byloje *Schlüsselverlag* buvo nagrinėjamas klausimas, ar EK privalo išnagrinėti Ieškovo skundą ir apibrėžti poziciją dėl jo, kai kitų įmonių koncentracija galėjo turėti neigiamų padarinių Ieškoviui ir pačiai ES vidaus rinkai¹²⁹. Ieškovas buvo trečiasis asmuo, nesusijęs su koncentracijos dalyviais. Ieškovas pateikė skundą EK ir nurodė, kad Austrijoje viena įmonė įsigijo kitą įmonę ir Austrijos institucijos tokią koncentraciją nepagrįstai leido. Ieškovas paaiškino, kad EK apie tokią įmonių koncentraciją nebuvo informuota, nors turėjo būti informuota, kadangi ši koncentracija yra svarbi visos ES mastu ir vien tik nacionalinės institucijos nuomonės dėl koncentracijos teisėtumo nepakanka. Ieškovas skunde nurodė, kad EK turi išnagrinėti minėtų įmonių koncentracijos atvejį ir apibrėžti poziciją dėl tokios koncentracijos suderinamumo su ES vidaus rinka¹³⁰. Šioje byloje EK atsikirto, kad ji neturi pareigos apibrėžti poziciją, kadangi tokia pareiga nėra įtvirtinta jokiuose teisės aktuose. TT, nagrinėjęs bylą, pripažino, kad ES teisės aktai,

126 Žr., pvz., BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimą byloje *BEMIM prieš EK*, bylos Nr. T-114/92, Rink. p. II-00147, para 62.

127 EK 2004 m. balandžio 21 d. reglamentas Nr. 802/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. ES oficialus leidinys, L 133.

128 Nurodytas reglamentas, taikomas ES mastu veikiančioms koncentracijoms, kaip jos apibrėžiamos reglamento 2 straipsnyje.

129 Koncentracija egzistuoja, pvz., kai susijungia dvi ar daugiau prieš tai buvusių savarankiškų subjektų, arba kai subjektai įgyja kontrolę, arba kai įsigyja vieną ar daugiau įmonių ar jos/jų dalį, perkant akcijas ar turtą.

130 BT 2002 m. kovo 11 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. T-3/02, Rink. p. II-01473, paras 1-2.

reglamentuojantys koncentracijų kontrolę, neįpareigoja EK tirti trečiųjų asmenų skundus dėl koncentracijos suderinamumo su vidaus rinka ir apibrėžti pozicijas dėl tokių skundų. Nepaisant to, TT pažymėjo, kad svarbi yra ta aplinkybė, kad tik vienintelė EK turi išimtinis įgaliojimus vertinti, ar koncentracija yra suderinama su vidaus rinka, ar ne, todėl EK turi kruopščiai ir nešališkai išnagrinėti trečiosios šalies, t. y., Ieškovo, skundą ir apibrėžti dėl jo poziciją. TT pažymėjo, kad EK pareiga apibrėžti pozicijas dėl skundų koncentracijos srityje užtikrina, kad EK gautų kuo daugiau informacijos apie vykdomas koncentracijas ir turėtų daugiau informacijos vertinant jų suderinamumą su ES vidaus rinka¹³¹.

Kitoje byloje *Lilly Industries* buvo konstatuota, kad EK turi pareigą apibrėžti poziciją dėl Ieškovo prašymo leisti į rinką tiekti tam tikrą produkciją, nes pagal reglamento Nr. 470/2009 8 straipsnį tik vienintelė EK turi įgaliojimus nuspręsti dėl svarstomos medžiagos tiekimo į rinką¹³². Pažymėtina tai, kad iki buvo priimtas jau aptartas reglamentas Nr. 2015/1589, kuris įtvirtina besąlyginę normą ir pagal kurią EK turi imperatyvią pareigą apibrėžti poziciją dėl skundų dėl valstybės pagalbos, ES Teismai savo jurisprudencijoje buvo pripažinę, kad EK pareiga nagrinėti skundus dėl valstybės pagalbos ir apibrėžti dėl jų poziciją kilo iš fakto, kad vienintelė EK turi išimtinis įgaliojimus spręsti, ar valstybės pagalba suderinama su vidaus rinka¹³³. Taigi, jeigu konkretus Atsakovas neturėtų pareigos apibrėžti poziciją pagal besąlyginę ar sąlyginę normas, tačiau tik vienintelis konkretus Atsakovas turėtų išimtinis įgaliojimus atlikti tam tikrus veiksmus, tai toks Atsakovas turėtų pareigą apibrėžti poziciją dėl tam tikrų veiksmų atlikimo.

1.3. Pareigos ar kompetencijos veikti nebuvimas, kai neveikimas nekonstatuojamas

1.3.1. Pareigos veikti nebuvimas

Jeigu Atsakovas neturi pareigos apibrėžti poziciją, o Ieškovas vis tiek pateiks ieškinį dėl neveikimo, tai vadovaujantis ESTT jurisprudencija galima daryti išvadą, kad ieškinys bus nepriimtas ir neveikimas nekonstatuotas¹³⁴. Atsakovas neturi pareigos apibrėžti poziciją, jeigu norma, pagal kurią Ieškovas reikalautų Atsakovą apibrėžti poziciją, yra dispozityvi, t. y., neįpareigojanti Atsakovo apibrėžti jokios konkrečios pozicijos¹³⁵. Taip būna tuomet,

131 TT 2003 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02, Rink. p. I-09889, paras 27-30. Taip pat žr. Generalinio advokato Geelhoed 2003 m. gegužės 8 d. išvada byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02 P, Rink. p. I-09889, para 37.

132 BT 1998 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Lilly Industries prieš EK*, bylos Nr. T-120/96, Rink. p. II-02571, para 59.

133 Armati, L., Merola, M. Complainants' Rights in State Aid Matters: Lost in Modernisation? The Global Competition Law Centre Working Papers Series 01/13, 2013 [Interaktyvus]. <https://www.coleurope.eu/system/files_force/research-paper/wp_1_2013_-_merola__armati.pdf?download=1>, p. 4.

134 BT 2001 m. liepos 10 d. nutartis byloje *Edlinger prieš EK*, bylos Nr. T-191/00, Rink. p. II-01961, para 17; BT 1995 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Dumez prieš EK*, bylos Nr. T-126/95, Rink. p. II-02863, paras 44-45, TT 1990 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Sonito prieš EK*, bylos Nr. C-87/89, Rink. p. I-01981, para 6 ir kt.

135 BT 2002 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Max mobil prieš EK*, bylos Nr. T-54/99, Rink. p. II-00313, para 54.

kai norma Atsakovui suteikia itin plačią, t. y., faktiškai absoliučią diskreciją nuspręsti ne tik dėl pozicijos turinio, bet ir apskritai nuspręsti, apibrėžti poziciją, ar neapibrėžti (Atsakovo įgalinimų realizavimas). Tokia absoliuti diskrecija Atsakovui leidžia nereaguoti į Ieškovo pateiktus prašymus, visiškai neapibrėžti jokios pozicijos ir teisėtai tam tikru klausimu būti tyloje. Tokiu atveju neveikimas pagal SESV 265 straipsnį nekonstatuojamas. Kita vertus, net ir neturėdamas pareigos apibrėžti poziciją, Atsakovas gera valia gali sureaguoti į Ieškovo prašymus imtis atitinkamų veiksmų ir poziciją apibrėžti. Pagal ES Teismų jurisprudenciją, absoliučią diskreciją suteikianti teisės norma atpažįstama iš raktinių žodžių, „tuo atveju, jeigu mano“, „gali“ ir panašiai, bet tokioje teisės normoje nėra jokio reikalavimo Atsakovui apibrėžti poziciją¹³⁶. Formulė, pagal kurią galima atpažinti, kad teisės norma neįpareigoja Atsakovo apibrėžti poziciją yra: *Atsakovas gali apibrėžti poziciją, tačiau gali jos ir neapibrėžti*¹³⁷. Pagal dispozityvią normą, Atsakovas „neturi“ pareigos apibrėžti poziciją ir todėl iš Atsakovo negali būti reikalaujama tai padaryti, o apibrėžti poziciją Atsakovas gali tik savo paties iniciatyva¹³⁸.

Pavyzdžiui, remiantis SESV 258 straipsniu¹³⁹, EK turi absoliučią laisvę inicijuoti procedūrą dėl pažeidimo prieš valstybę narę, jeigu valstybė narė nesilaiko iš ES teisės kylančių įsipareigojimų¹⁴⁰. SESV 258 straipsnyje įtvirtinta, kad *„Jei Komisija mano, kad kuri nors valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis, ji šiuo reikalu pareiškia pagrįstą nuomonę, pirma suteikusi atitinkamai valstybei narei galimybę išdėstyti savo pastabas. Jei atitinkama valstybė narė per Komisijos nustatytą laiką neatsižvelgia į tą nuomonę, Komisija gali perduoti šį reikalą svarstyti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui.“* Kaip yra konstatuota ES Teismų jurisprudencijoje, SESV 258 straipsnis nenumato jokios EK pareigos apibrėžti poziciją dėl to, ar valstybė narė laikosi iš ES teisės kylančių įsipareigojimų, ir tik tuo atveju, jeigu EK mano, kad kuri nors valstybė narė nesilaiko iš ES teisės kylančių įsipareigojimų,

136 TT 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Dow*, bylos Nr. C-499/11 P, Rink. nepaskelbta, paras 43-44; TT 1994 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *KYDEP prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-146/91, Rink. p. I-04199, para 74; BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta, para 107, ir kt.

137 Šiuo kl. taip pat žr.: Fournier, E. The Modernisation of European Competition Law: First Experiences with Regulation 1/2003, 2008 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03], <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1139776>, p. 27. Taip pat žr., pvz., TT 1984 m. vasario 21 d. sprendimą byloje *Brenneri prieš Krefeld*, bylos Nr. 337/82, Rink. p. 01051, para 10; 1996 m. liepos 30 d. sprendimą byloje *Bosphorus prieš Minister for Transport*, bylos Nr. C-84/95, Rink. p. I-03953, para 11, TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. C-151/98 P, Rink. p. I-08157 para 19 ir kt.

138 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 72 -78. Taip pat žr. Generalinio advokato Lenz 1985 m. vasario 7 d. išvada byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, (nesunumeruoti paragrafai), p. 11.

139 Kai kurie mokslininkai EK įgaliojimų pagal SESV 258 straipsnį realizavimą arba nerealizavimą įvardija kaip vieną reikšmingiausių klausimų Ieškovams, žr. Chalmers, D., Davies G., Monti, G., *supra* note 88, p. 429.

140 Dėl EK įpareigojimo pradėti pažeidimo procedūrą tematikos taip pat žr. Varju, M. The Shaping of Infringement Procedures in European Union Law: The Rights and Safeguards of the Defendant Member State. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2012, 19(3), p. 422. Plačiau apie kiekvienos valstybės narės pažeidimus žr. oficialią EK sprendimų dėl pažeidimų paieškos svetainę, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_code=en>.

tik tokiu atveju EK gali kreiptis į TT¹⁴¹. Pagal SESV 258 straipsnio lingvistiką EK „gali“ apibrėžti poziciją, „jei mano“, kad tai reikalinga, vadinas, galima valstybės narės pažeidimą remdamasi SESV 258 straipsniu EK gali tirti tik savo pačios iniciatyva¹⁴². Kitaip tariant, poziciją dėl valstybės narės pažeidimo tyrimo EK gali apibrėžti, tačiau gali ir neapibrėžti. Taip pat nėra ir jokios kitos normos, kuri įpareigotų EK apibrėžti poziciją pagal SESV 258 straipsnį¹⁴³. Pagal ES Teismų jurisprudenciją EK, remdamasi SESV 258 straipsnio normomis, apibrėžti poziciją gali tik savo nuožiūra ir todėl laisvai gali¹⁴⁴: 1) pasirinkti valstybės nares, prieš kurias ji pradės pažeidimo procedūrą; 2) pasirinkti situacijas, kuriose ji pradės pažeidimo procedūrą; 3) nuspręsti, kurių ES teisės aktų laikymąsi ji sieks užtikrinti valstybėse narėse; 4) pasirinkti, kokiomis priemonėmis ir būdais ji sieks išspręsti galimą pažeidimo situaciją; 5) net įtarusi realų pažeidimą pati nuspręsti, kuriuo momentu ir ar iš viso pradėti procedūrą pagal SESV 258 straipsnį; 6) neinicijuoti procedūros dėl pažeidimo prieš valstybę narę net ir tais atvejais, kai ieškovas pateikia pagrįstų įrodymų apie pažeidimo buvimą ir galimas neigiamas pažeidimo pasekmes arba kai nėra nacionalinių priemonių pažeidimui išspręsti.

Pažymėtina, kad ir pagal SESV 265 straipsnį Atsakovas neturi pareigos apibrėžti poziciją. Byloje *Apostolidis* ieškovas prašė BT pripažinti, kad EK turi pareigą pateikti ieškinį dėl neveikimo¹⁴⁵. Pačiame SESV 265 straipsnyje įtvirtina, kad „jei <...> *nesiima atitinkamų veiksmų, <...> Sąjungos institucijos gali kreiptis <...> su ieškiniu dėl šio pažeidimo nustatymo <...>*“¹⁴⁶. Kaip matyti, SESV 265 straipsnio norma yra dispozityvi, be to, nėra ir jokių kitų teisės normų, kurios įpareigotų EK ar kitą Atsakovą apibrėžti poziciją dėl ieškinio pateikimo. BT konstatavo, kad EK turi absoliučią diskreciją nuspręsti, ar apibrėžti poziciją dėl ieškinio pateikimo¹⁴⁶. Kadangi SESV 265 straipsnis neįpareigoja Atsakovo apibrėžti poziciją, tai Ieškovai iš Atsako-

141 Várnay, E. Discretion in the Articles 258 and 260(2) TFEU Procedures. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2015, 22(6), p. 836-862. TT 1989 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Star Fruit prieš EK*, bylos Nr. 247/87, Rink. p. 00291, para 11; BT 1997 m. rugsėjo mėn. 29 d. sprendimas byloje *Sateba prieš EK*, bylos Nr. T-83/97, Rink. p. II-01523, para 32.

142 TT 1995 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-422/92, Rink. p. I-01097, para 18.

143 Privačių fizinių ir juridinių asmenų teikiami ieškiniai SESV 258 straipsnio kontekste nėra sėkmingi ne tik dėl to, kad EK neturi pareigos apibrėžti pozicijos, bet ir dėl to, kad neapibrėžta pozicija nebūtų tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su minėtų asmenų interesais, plačiau žr. TT 1989 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Star Fruit Company prieš EK*, bylos Nr. 247/87, Rink. p. 00291, para 13.

144 Ibanez, A. Standard Administrative Procedure for Supervising and Enforcing EC Law: EC Treaty Articles 226 and 228. *Law and Contemporary Problems*, 2004, 68(1), p. 139. Žr., pvz., TT 1995 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Dumez prieš EK*, bylos Nr. T-126/95, Rink. p. II-02863, para 38; TT 1991 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Nyderlandų Karalystę*, bylos Nr. C-96/89, Rink. p. I-02461, para 15; TT 1966 m. kovo 1 d. sprendimą byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos Nr. 48/65, Rink. p. 00019, para 27; 1993 m. gruodžio 14 d. sprendimą byloje *Cortès prieš EK*, bylos Nr. T-29/93, Rink. p. II-01389, para 55, BT 1994 m. gegužės 27 d. sprendimą byloje *J prieš EK*, bylos Nr. T-5/94, Rink. p. II-00391, para 15; 1994 m. liepos 4 d. sprendimą byloje *Century Oils prieš EK*, bylos Nr. T-13/94, Rink. p. II-00431, para 14; BT 1995 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Dumez prieš EK*, bylos Nr. T-126/95, Rink. p. II-02863, paras 20–23; Generalinio advokato La Pergola 1996 m. liepos 11 d. išvada byloje *Bundesverband prieš EK*, bylos Nr. C-107/95 P, Rink. p. I-00947, para 8.

145 BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje Nr. T-81/96 *Apostolidis prieš EK*, bylos Nr. T-81/96, Rink. p. FP-II-00607, para 12.

146 *Ibid.*, paras 10-12.

vo to negalėtų reikalauti¹⁴⁷. Analogiškai, jeigu Ieškovas reikalautų iš Atsakovų pateikti ieškinį pagal SESV 263 straipsnį, Atsakovai taip pat galėtų neapibrėžti jokios pozicijos, nes SESV 263 straipsnis taip pat yra dispozityvus ir nenumato pareigos apibrėžti poziciją¹⁴⁸.

Pagal dispozityvią SESV 108 straipsnio 2 dalį¹⁴⁹, EK taip pat neturi pareigos apibrėžti pozicijos. Pavyzdžiui, EK buvo priėmusi sprendimą Graikijai, kuriuo EK konstatavo, kad Graikija neteisėtai teikia valstybės pagalbą, ir nurodė pažeidimą pašalinti. Graikija pažeidimo nepašalina ir EK priimto sprendimo neįvykdė. Dėl šios priežasties Ieškovas prašė EK kreiptis į Teismą tam, kad EK priimtas sprendimas būtų įvykdytas priverstinai. BT byloje *Aitec* konstatavo, kad EK pagal SESV 108(2) straipsnį neturi pareigos apibrėžti poziciją kreipiantis ar nesikreipiant į Teismą, nes „<...> Komisija <...> gali šį klausimą perduoti (o ne privalo perduoti – Aut. pastaba) tiesiogiai Europos Sąjungos Teisingumo Teismui“¹⁵⁰.

1.3.2. Kompetencijos veikti nebuvimas

Atsakovas ne tik, kad gali neturėti pareigos apibrėžti poziciją, bet ir gali neturėti apskritai kompetencijos apibrėžti poziciją tam tikru klausimu. Taigi, kai nėra jokios normos, kuri suteiktų kompetenciją apibrėžti poziciją, tai reiškia, kad Atsakovas neturi kompetencijos tam tikrai pozicijai apibrėžti¹⁵¹. Pavyzdžiui, Ieškovai yra mėginę argumentuoti, kad Taryba turi pareigą apibrėžti poziciją skatinant EK pradėti pažeidimo procedūrą pagal SESV 258 straipsnį. BT konstatavo, kad nei SESV 258 straipsnis, nei kiti teisės aktai nesuteikia Tarybai kompetencijos aptariamam klausimui¹⁵². Kitoje byloje *Arch Chemicals* Ieškovas teigė, kad EK turėjo pareigą apibrėžti poziciją pakeičiant reglamento Nr. 1896/2000¹⁵³ ir regla-

147 *Ibid.*, paras 11-12. Taip pat žr. TT 1999 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Christos Apostolidis prieš EK*, bylos Nr. C-327/97 P, Rink. p. I-06709, para 27.

148 Gragl, P. *The Accession of the European Union to the European Convention on Human Rights*. Oxford: Hart Publishing, 2013, p. 242.

149 SESV 108 straipsnyje įtvirtinta, kad „<...> Jei atitinkama valstybė narė per nustatytą laiką neįvykdo tokio sprendimo, Komisija ar kita suinteresuota valstybė <...> gali šį klausimą perduoti tiesiogiai Europos Sąjungos Teisingumo Teismui“.

150 BT 1996 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *AITEC prieš EK*, bylos Nr. T-277/94, Rink. p. II-00351, paras 25-28, 66.

151 TT 1998 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Sytraval*, bylos Nr. C-367/95 P, Rink. p. I-01719, para 62; TT 1984 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Tradax prieš EK*, bylos Nr. C-64/82, Rink. p. 01359, para 22; BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343 para 61; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-00403, para 151; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisión prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 72-75 ir kt. Hofmann, H., Rowe, G., Türk, A., *Administrative Law and Policy of the European Union*. New York: Oxford University Press, 2011 p. 856.

152 Žr. BT 2013 m. gruodžio 5 d. nutartį byloje *Concilia prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-574/13, Rink. nepaskelbta, para 8; 2013 m. gruodžio 5 d. nutartį byloje *Tiber prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-573/13, Rink. nepaskelbta, para 8; 2013 m. gruodžio 5 d. nutartį byloje *MAG prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-572/13, Rink. nepaskelbta, para 8. BT 2013 m. lapkričio 28 d. sprendimą byloje *ADR prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-475/13, Rink. nepaskelbta., para 8; BT 2013 m. lapkričio 28 d. sprendimą byloje *ADUGI prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-474/13, Rink. nepaskelbta, para 8.

153 EK 2000 m. rugsėjo 7 d. reglamentas Nr. 1896/2000 dėl Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/8/EB dėl biocidinių produktų 16 straipsnio 2 dalyje nurodytos programos pirmojo etapo. *ES oficialus leidinys*, L 228.

mento Nr. 2032/2003¹⁵⁴ nuostatas taip, kad tam tikriems asmenims, įskaitant Ieškovą, tos nuostatos būtų palankesnės. Ieškovas savo reikalavimus grindė direktyvos Nr. 98/8¹⁵⁵ dėl biocidinių produktų pateikimo į rinką 24 straipsnio ir, alternatyviai, gero administravimo principų pažeidimu¹⁵⁶. BT turėjo vertinti, ar pagal minėtus direktyvą ir principus Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją. Direktyvos Nr. 98/8 24 straipsnis įtvirtina: „*Valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad rinkoje esantys biocidiniai produktai būtų stebimi siekiant nustatyti, ar jie atitinka šios direktyvos reikalavimus. <...> valstybės narės <...> perduoda Komisijai ataskaitą apie savo veiksmus minėtoje srityje <...> Komisija, gavusi šią informaciją, per vienerius metus parengia ir paskelbia apibendrintą ataskaitą.*“ BT pasisakė, kad nurodytas direktyvos Nr. 98/8 24 straipsnis įgalioja EK parengti ataskaitą apie valstybių narių veiksmus biocidinių produktų srityje, tačiau nesuteikia EK kompetencijos apibrėžti poziciją pakeičiant minėtus reglamentus Nr. 1896/2000 ir Nr. 2032/2003¹⁵⁷. Nustatęs, kad EK nepažeidė direktyvos Nr. 98/8 24 straipsnio, BT toliau pasisakė dėl to, ar EK galėjo pažeisti gero administravimo principą. BT šiuo klausimu nurodė, kad vien tik principo pagrindu pareiga apibrėžti poziciją neatsiranda, kadangi ES teisės principas nėra savarankiškas pareigos apibrėžti poziciją pagrindas, ir ar tam tikras teisės principas nepažeistas ES Teismai sprendžia paraleliai, kai yra pažeista konkreti teisės norma¹⁵⁸. BT konstatavo, jog dėl to, kad Ieškovas nenurodė, kokią ES teisės normą pozicijos neapibrėžimu pažeidė EK, ir ieškinį atmetė¹⁵⁹. Analogiška ESTT jurisprudencija egzistuoja ir kituose sprendimuose, kur pasisakoma, kad neveikimas neegzistuoja, kai Atsakovas neturi kompetencijos tam tikru klausimu¹⁶⁰. Toliau yra analizuojami išimties atvejai iš taisyklės, kad pozicijos neapibrėžimas (tyla) reiškia neveikimą.

154 EK 2003 m. lapkričio 4 d. reglamentas Nr. 2032/2003 dėl 10 metų programos, nurodytos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/8/EB dėl biocidinių produktų pateikimo į rinką 16 straipsnio 2 dalyje, antrojo etapo, iš dalies keičiantis reglamentą Nr. 1896/2000. *ES oficialus leidinys*, L 307.

155 Parlamento ir Tarybos 1998 m. vasario 16 d. direktyva Nr. 98/8/EB dėl biocidinių produktų pateikimo į rinką. *Oficialus leidinys*, L123.

156 BT 2011 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Arch Chemicals prieš EK*, bylos Nr. T-400/04, Rink. nepaskelbta, paras 56-64, 76

157 *Ibid.*, para 70.

158 *Ibid.*, paras 65-66.

159 *Ibid.*, para 72.

160 Pvz., TT 2012 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Muhamad Mugraby prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-581/11 P, Rink. nepaskelbta, para 22; TT 1998 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Sytraval*, bylos Nr. C-367/95 P, Rink. p. I-01719, para 62; TT 1985 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Muratori prieš EK*, bylos Nr. 118/83, Rink. p. 02325, para 29; TT 1984 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Tradax prieš EK*, bylos Nr. C-64/82, Rink. p. 01359, para 22; BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343 para 61; BT 2004 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *Gálvez prieš EK*, bylos Nr. T-337/03, Rink. p. II-01041, para 17; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-00403, para 151; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestelevision prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 72-75 ir kt. Taip pat žr. Hedemann-Robinson, M. *Enforcement of European Union Environmental Law—Legal Issues and Challenges*. Second edition. New York: Routledge, 2015, p. 451; Türk, A., *supra* note 56, p. 198.

1.4. Išimtyms, kada pozicijos neapibrėžimas nėra laikomas neveikimu

Nors ES Teismų jurisprudencijoje neveikimas SESV 265 straipsnio kontekste yra suprantamas kaip Atsakovo pozicijos neapibrėžimas (Atsakovo tyła), kai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją, tačiau kai kuriose ES teisės normose įtvirtinama, kad ir Atsakovo tyła reiškia jo nebyliai apibrėžtą poziciją 1) sutikti su Ieškovo prašymu arba 2) prašymą atmesti. Kitaip tariant, pagal kai kurias ES teisės normas laikoma, kad Atsakovas tylėdamas apibrėžė nebylių poziciją, ir tai nėra laikoma neveikimu pagal SESV 265 straipsnį.

ES teisės normos konkrečiu atveju gali įtvirtinti, kad Atsakovo tyła reiškia nebylių poziciją, kuria sutinkama su Ieškovo prašymu imtis atitinkamų veiksmų¹⁶¹. Reglamento Nr. 139/2004¹⁶² 10(6) straipsnyje nurodyta, kad, jeigu EK nagrinėja jai pateiktą pranešimą dėl įmonių koncentracijos, kurioje dalyvauja pranešimą pateikusi įmonė, ir vertina, ar koncentracija suderinama su vidaus rinka, tačiau per nustatytą terminą pranešimo neišnagrinėja, tai laikoma, kad EK apibrėžė nebylių poziciją, kurioje nebyliai paskelbia, kad koncentracija suderinama su vidaus rinka. Kitaip tariant laikoma, kad EK nebyliai sutiko su Ieškovo prašymu ir jį patenkino¹⁶³. Tokia nuostata įtvirtinta siekiant paskatinti EK operatyviai išnagrinėti koncentracijos atvejus, nes EK administracinė tyła būtų nepalanki jai pačiai: EK net ir raštu ar žodžiu neapibrėžus pozicijos, būtų laikoma, kad EK sutinka su Ieškovo prašymu¹⁶⁴. Kitas pavyzdys gali būti SESV 294 straipsnis, kuris įtvirtina, kad, jeigu teisėkūros procese Parlamentas nepasisakė dėl Tarybos pozicijos dėl konkretaus akto priėmimo, tai atitinkamas aktas priimamas ta redakcija, kuri atitinka Tarybos poziciją. Kitaip tariant, Parlamento tyła pagal SESV 294 straipsnį reiškia nebylių sutikimą su Tarybos pozicija dėl atitinkamo akto priėmimo.

ES teisės normos taip pat gali numatyti, kad Atsakovo tyła reiškia nebylių poziciją atsakyti patenkinti Ieškovo prašymus. Pavyzdžiui, pagal reglamento Nr. 58/2003¹⁶⁵ nuostatas, EK steigia vykdomąsias įstaigas ribotam laikotarpiui, kad jos vadovautų įgyvendinant konkrečias užduotis, susijusias su ES programomis. Šio reglamento Nr. 58/2003 22 straipsnio 1 dalis numato, kad „*Apie bet kurį vykdomosios įstaigos aktą, darantį žalą trečiajai šaliai, Komisijai gali pranešti bet kuris asmuo, kurį tai tiesiogiai arba individualiai liečia, arba valstybė narė, kad būtų patikrintas šio akto teisėtumas <...> Komisijai nepateikus atsakymo <...> laikoma, kad ieškinys atmestas.*“ Taigi, minėto reglamento 22 straipsnyje įtvirtinta, kad Atsakovo tyła reiškia apibrėžtą nebylių poziciją atsakyti patenkinti Ieškovo reikalavimus.

161 Foster, N. *Blackstone's EU Treaties and Legislation 2013-2014*. Twenty fourth edition. Oxford: Oxford University Press, p. 333. Tokios nuostatos gali būti įtvirtintos ir nacionalinėje teisėje. Plačiau žr. Graaf, K.; Hoogstra, N. Silence is Golden? Tacit Authorizations in the Netherlands, Germany and France. *Review of European administrative law*, 2013, Nr. 2(6), p. 7-34.

162 EK 2004 m. balandžio 21 d. reglamentas Nr. 802/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. ES oficialus leidinys, L 133.

163 Taip pat žr. Generalinio advokato Colomer 2009 m. vasario 3 d. išvadą byloje *EK prieš Schneider Electric*, bylos Nr. C-440/07 P, Rink. p. I-00073, para 34.

164 TT 2008 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Sony prieš EK*, bylos Nr. C413/06 P, Rink. p. I-04951, para 49.

165 Tarybos 2002 m. gruodžio 19 d. reglamentas Nr. 58/2003, nustatantis vykdomųjų įstaigų, kurioms pavedamos tam tikros Bendrijos programų valdymo užduotys, įstatus. *ES oficialus leidinys*, L 011.

Minėto reglamento 22 straipsnio 5 dalyje pažymėta, kad EK nebyli pozicija atsisakyti tenkinti ieškovo prašymą yra ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio nuostatas.

Taigi, jeigu ES teisės normose bus numatyta, kad Atsakovo tyła reiškia nebylią poziciją sutikti su Ieškovo prašymu arba atsisakyti jį patenkinti, tai tokia situacija nebus laikoma neveikimu pagal SESV 265 straipsnį, nes neveikimu pagal SESV 265 straipsnį laikoma tik situacija, kai nėra apibrėžta jokia pozicija (įskaitant nebylią poziciją). Atsakovo tyła apibrėžta nebyli pozicija pagal ESTT praktiką yra ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, o ne ieškiniu dėl neveikimo¹⁶⁶. Apie tai plačiau analizuojama šios disertacijos 3 skyriuje.

1.5. Neveikimo sąvokų pagal SESV 265 straipsnį palyginimas su neveikimo sąvokomis pagal istorinius EAEBS 148 ir EAPBS 35 straipsnius

Iki 2012 m. spalio 26 d. ieškiny s dėl neveikimo Europos atominės energijos bendrijoje (toliau – ir EAEB) buvo reglamentuotas EAEBS 148 straipsnyje¹⁶⁷. TT neveikimą EAEBS 148 straipsnio pagrindu yra konstatavęs tik vienintelėje byloje *ENU*¹⁶⁸. TT byloje *ENU* pabrėžė, kad EAEBS 148 straipsnis yra panašus į SESV 265 straipsnį¹⁶⁹. Situacija, kai institucija neapibrėžė pozicijos, nors turėjo pareigą ją apibrėžti, pagal EAEBS 148 straipsnį reiškė neveikimą¹⁷⁰. Dėl šios priežasties neveikimo sąvoka pagal SESV 265 straipsnį ir pagal EAEBS 148 straipsnį buvo aiškinama vienodai¹⁷¹. Nuo 2012 m. spalio 26 d., įsigaliojus EAEBS pakeitimams¹⁷², EAEBS 148 straipsnis buvo panaikintas, ir neveikimui konstatuoti EAEBS ir SESV srityse yra naudojamas tas pats SESV 265 straipsnis¹⁷³.

166 TT 1995 m. spalio 19 d. sprendimo byloje *Salland prieš EK*, bylos Nr. C-19/93, Rink. p. I-03319, paras 28-29; BT 1997 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *SGA prieš EK*, bylos Nr. T-189/95, Rink. p. II-03587, para 29 ir kt.

167 Šiame EAEBS 148 straipsnyje buvo įtvirtinta: „Jei Taryba ar Komisija, pažeisdamos šią Sutartį, nepriima sprendimo, kai toks sprendimas yra numatytas šioje Sutartyje, valstybės narės ir kitos Bendrijos institucijos gali kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu nustatyti, kad įvyko toks Sutarties pažeidimas. Toks ieškiny s priimamas tik tuo atveju, jei prieš tai atitinkamos institucijos buvo pareikalauta priimti sprendimą. Jei atitinkama institucija per du mėnesius nuo tokio pareikalavimo neapibrėžia savo pozicijos tuo klausimu, ieškiny s gali būti paduotas per kitus du mėnesius.“

168 TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599.

169 *Ibid.*, para 10

170 TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599, para 39.

171 Taip pat žr. *Ibid.*, paras 4, 20-21; TT 1987 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Ainsworth prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. 271/83, Rink. p. 00167, paras 18, 41-42.

172 EAEBS buvo keista 2012 m. rugpjūčio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 741/2012, kuriuo iš dalies keičiamas protokolas dėl ESTT statuto. *ES oficialus leidinys*, L 228.

173 Žr. Europos Atominės Energijos Bendrijos steigimo sutarties suvestinę redakciją. *ES oficialus leidinys*, C 327/1, 2012 m. spalio 26 d. str. 21, 46, 51.

Ieškinį dėl neveikimo taip pat reglamentavo EAPBS¹⁷⁴ 35 straipsnis¹⁷⁵. Pažymėtina, kad pagal EAPBS 35 straipsnį Aukščiausiosios valdžios institucijos (kuri buvo EK pirmtakė) tyla reiškė, kad minėta institucija apibrėžė nebylią (žodžiu ar raštu neišreikštą)¹⁷⁶ poziciją atsisakyti imtis Ieškovo prašomų veiksmų¹⁷⁷ (tuo tarpu pagal SESV 265 straipsnį Atsakovo tyla reiškia, kad Atsakovas apskritai neapibrėžė pozicijos). Nebyli pozicija, remiantis EAPBS 35 straipsniu, galėjo būti panaikinta, jeigu TT nustatydavo, kad institucija, nesiimdama atitinkamų veiksmų, piktnaudžiavo įgaliojimais¹⁷⁸. Vadinas, ieškinys dėl neveikimo tiek pagal EAPBS 35 straipsnį buvo priimamas, tiek ir pagal SESV 265 straipsnį yra priimamas tuomet, jeigu institucija tylėjo / tyli. Kitaip tariant, tiek pagal EAPBS 35 straipsnį, tiek ir pagal SESV 265 straipsnį ieškiniu dėl neveikimo pagrindas yra institucijos tyla, o žodžiu ar raštu išreikšta institucijos pozicija (nepriklausomai nuo to, ar ji Ieškovui palanki ar nepalanki) turėjo / turi būti ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo, kuris EAPBS atveju buvo įtvirtintas EAPBS 33 straipsnyje¹⁷⁹, o SESV atveju yra įtvirtintas SESV 263 straipsnyje.

Priešingai nei byloje pagal SESV 265 straipsnį, byloje EAPBS 35 straipsnio pagrindu TT aiškindavosi, ar galėtų būti apibrėžta tokia žodžiu ar raštu išreikšta institucijos pozicija, kurios siekia Ieškovas. Pavyzdžiui, byloje *S.A.F.E.* institucija nereagavo į Ieškovo reikalavimą ir jos tyla reiškė nebylią poziciją, todėl Ieškovas, remdamasis EAPBS 35 straipsniu, pateikė ieškinį dėl neveikimo¹⁸⁰. TT byloje *S.A.F.E.* aiškinosi, ar institucija turėjo pagrindą tenkinti Ieškovo reikalavimus, t. y., analizavo, ar institucijos nebyli pozicija atsisakyti imtis prašomų veiksmų buvo teisėta. Išanalizavęs Ieškovo reikalavimus, teisės aktus, faktinį institucijos el-

174 EAPBS nustojo galioti 2002 m. liepos 23 d., nes buvo terminuota. Pasibaigus EAPBS galiojimui, šios bendrijos turtas ir įsipareigojimai buvo perduoti ES ir buvo įkurtas Anglijų ir plieno sektorių tyrimų fondas.

175 Šiame straipsnyje buvo įtvirtinta: „Visada, kai šioje Sutartyje ar jos įgyvendinimo taisyklėse reikalaujama, kad Aukščiausioji valdžios institucija priimtų sprendimą ar pateiktų rekomendaciją, o ji neatlieka šios savo pareigos, valstybės, Taryba, įmonės ar asociacijos, atsižvelgdamos į konkretų atvejį, aptaria šį klausimą su Aukščiausiąja valdžios institucija. Tas pat taikytina tuomet, kai Aukščiausioji valdžios institucija, turinti šia Sutartimi ar jos įgyvendinimo taisyklėmis suteiktus įgaliojimus priimti sprendimą ar pateikti rekomendaciją, to nepadaro ir taip piktnaudžiauja savo įgaliojimais. Jeigu po dviejų mėnesių Aukščiausioji valdžios institucija nepriima jokio sprendimo ar nepateikia jokios rekomendacijos, per mėnesį Teisme gali būti iškelta byla įtariant atsisakymu priimti sprendimą, apie tai sprendžiama iš Aukščiausiosios valdžios institucijos tylėjimo konkrečiu klausimu.“

176 Primintina, kad pagal SESV 265 straipsnį, kai Atsakovas neapibrėžia pozicijos yra laikoma, kad jis neveikia.

177 TT 1961 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *SNUPAT prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 42/59, Rink. p. 00101, (nesunumeruoti paragrafai), p. 74.

178 TT 1987 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Assider prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 167/85, Rink. p. 01701, para 9; Generalinio advokato Darmon 1988 m. lapkričio 8 d. išvada byloje *Irish Cement prieš EK*, bylos Nr. C-166/86, Rink. p. 06473, (nesunumeruoti paragrafai), p. 6489. Nebyli pozicija dar kitaip vadinama nebyliu atsisakymu (*angl. implied refusal*); implicitiniu sprendimu (*angl. implicit decision*); implicitiniu atsisakymu (*angl. implicit refusal*).

179 TT 1967 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Simet prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. C-25/65, Rink. p. 00039, (nesunumeruoti paragrafai), p. 46; TT 1964 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Sorema prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 67/63, Rink. p. 00151, (nesunumeruoti paragrafai), p. 167 ir kt.

180 TT 1959 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *S.A.F.E. prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. C-42/58, Rink. p. 00381, (nesunumeruoti paragrafai), p. 191, 197.

gesį, TT konstatavo, kad pats Ieškovo reikalavimas buvo nepagrįstas, todėl Ieškovo ieškinys dėl neveikimo atmetinas¹⁸¹.

Pabrėžtina, kad per visą Europos anglies ir plieno bendrijos gyvavimo istoriją tik dviejose bylose pagal EAPBS 35 straipsnį buvo panaikinta nebyli institucijos pozicija: bylose *Assider*¹⁸² ir *SNUPAT*¹⁸³. Byloje *Assider*, remdamasis EK sprendimo Nr. 234/84¹⁸⁴ 15B(4) straipsniu, Ieškovas pateikė prašymą EK imtis veiksmų, kadangi EK neapibrėžė išreikštos pozicijos dėl Ieškovo prašymo. Iš esančių byloje rašytinių įrodymų paaiškėjo, kad EK faktiškai yra pripažinusi, kad Ieškovo reikalavimai pagrįsti ir, kad egzistuoja visos reikalingos sąlygos pagal sprendimo Nr. 234/84 15B(4) straipsnį apibrėžti tokiai pozicijai, kurios Ieškovas ir prašė iš institucijos¹⁸⁵. TT, atsižvelgdamas į minėtus įrodymus, panaikino EK nebylių poziciją atsisakyti imtis veiksmų pabrėžęs, kad Ieškovo reikalavimą EK turėjo tenkinti nes pati yra pripažinusi, kad Ieškovo reikalavimai yra pagrįsti. TT akcentavo, kad tokia jo išvada nepažeidžia EK diskrecijos nuspręsti dėl pozicijos, nes byloje esantys dokumentai įrodo, kad Ieškovui palankią poziciją EK faktiškai yra išreikšusi¹⁸⁶. Kitoje byloje *SNUPAT* Ieškovai pateikė ieškinį dėl Aukščiausiosios valdžios institucijos neveikimo dėl to, kad ši nereagavo į jų prašymą atšaukti Ieškovų konkurentams suteiktas privilegijas. Šioje byloje TT pažymėjo, kad jau anksčiau yra priimtas kitas Teismo sprendimas, pagal kurį minėtiems konkurentams institucijos suteiktos privilegijos buvo pripažintos neteisėtomis, nes jos iškraipo konkurenciją vidaus rinkoje¹⁸⁷. Byloje *SNUPAT* TT konstatavo, kad institucijos nebyli pozicija yra neteisėta, nes institucija nepagrįstai nebyliai mano, kad privilegijas galima ir toliau taikyti, nors Teismas kitoje byloje jau yra pasisakęs, kad minėtos privilegijos neleistinos¹⁸⁸. Byloje *SNUPAT* TT panaikino institucijos nebylių poziciją atsisakyti tenkinti Ieškovo reikalavimus pažymėjęs, kad TT už instituciją negali apibrėžti pozicijos, nes taip pažeistų institucijos diskrecijos ribas, todėl perdavė jai pačiai išspręsti klausimą dėl privilegijų atšaukimo¹⁸⁹. Taigi, analogiškai kaip ir pagal SESV 265 straipsnį, taip ir pagal EAPBS 35 straipsnį TT negalėdavo institucijos įpareigoti apibrėžti konkrečią poziciją. Tačiau priešingai negu pagal SESV 265 straipsnį, pagal EAPBS 35 straipsnį TT vertindavo ir pasisakė, ar institucija turėtų imtis Ieškovo prašomų veiksmų.

Specifinė situacija susidarė byloje *Sidérurgiques*, kurioje Ieškovas pateikė ieškinį dėl neveikimo pagal EAPBS 35 straipsnį, kai institucija tylėjo, kas reiškė nebylių poziciją atsisakyti tenkinti Ieškovo reikalavimus, tačiau bylos eigoje institucija apibrėžė raštu išreikštą

181 *Ibid.*

182 Žr. TT 1987 m. balandžio 9 d. sprendimo byloje *Assider prieš EK*, bylos Nr. 167/85, Rink. p. 01701, rezoliucinę dalį.

183 Žr. TT 1961 m. kovo 22 d. sprendimo byloje *SNUPAT prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 42/59, Rink. p. 00101, rezoliucinę dalį.

184 EK 1984 m. sausio 31 d. sprendimas Nr. 234/84 dėl kvotų plieno industrijoje. *ES oficialus leidinys*, L 39.

185 TT 1987 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Assider prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 167/85, Rink. p. 01701, para 16.

186 *Ibid.*, para 19.

187 TT 1961 m. kovo 22 d. sprendimo byloje *SNUPAT prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 42/59, Rink. p. 00101, p. 81-82.

188 *Ibid.*, p. 88.

189 *Ibid.*, p. 88

poziciją, kuria atsisakė tenkinti Ieškovo reikalavimus¹⁹⁰. Ieškovas pradėtoje byloje dėl neveikimo patikslino Teismui savo reikalavimus ir prašė Teismo panaikinti institucijos raštu išreikštą poziciją¹⁹¹. Generalinis advokatas Roemer byloje *Sidérurgiques* pažymėjo, kad, jo nuomone, pradėta EAPBS 35 straipsnio pagrindu byla ir toliau turėtų tęstis pagal tą patį EAPBS 35 straipsnį, net jeigu neveikimo bylos eigoje institucija apibrėžė raštu išreikštą poziciją atsisakyti imtis Ieškovo prašytų veiksmų¹⁹². Roemer nuomone, ieškinį dėl neveikimo ir panaikinimo skiria ne tai, ar ginčijama institucijos pozicija yra apibrėžta, ar yra nebyli, bet tai, ar ji Ieškovo atžvilgiu yra pozityvi, ar negatyvi¹⁹³. Pagal Roemer, pozityvia pozicija sutinkama su Ieškovo reikalavimais ir todėl Ieškovui suteikiama nauda. Tuo tarpu negatyvia pozicija atsisakoma patenkinti Ieškovo reikalavimus ir todėl Ieškovas jokios naudos negauna. Roemer teigimu, kadangi dėl apibrėžtos negatyvios pozicijos Ieškovo statusas nepakito, todėl Ieškovui, jau pradėtoje byloje pagal EAPBS 35 straipsnį, turėtų būti leidžiama ginčyti minėtą raštu išreikštą poziciją, dėl ko EAPBS 35 straipsnis netapo beprasmiu, kaip byloje teigė institucija¹⁹⁴.

Pats TT byloje *Sidérurgiques* pažymėjo, kad: 1) pradėtos neveikimo pagal EAPBS 35 straipsnį bylos dalykas yra ne institucijos tyla, bet jos atsisakymas apibrėžti Ieškovo prašomą poziciją; 2) faktas, kai institucija jau pradėtoje neveikimo byloje apibrėžia poziciją, kurioje nurodo atsisakymo priežastis, nekeičia fakto, kad institucija ir iki neveikimo bylos buvo nebyliai atsisakiusi tenkinti Ieškovo reikalavimus; 3) apibrėžtoje pozicijoje įtvirtintas institucijos atsisakymas nepakeitė esamos situacijos, bet tik atsisakymui davė tam tikrą išraišką, ir todėl EAPBS 35 straipsnyje numatyta priemonė gali būti panaudojama ginčijant neveikimo byloje apibrėžtą poziciją atsisakyti tenkinti Ieškovo reikalavimus¹⁹⁵ (jeigu pozicija apibrėžiama iki neveikimo bylos, tokiu atveju ji ginčijama tik ieškiniu dėl panaikinimo pagal EAPBS 33 straipsnį). Byloje *Sidérurgiques* TT padarė išvadą, kad neveikimu pagal EAPBS 35 laikoma ne tik nebyli pozicija, bet ir neveikimo bylos eigoje apibrėžta pozicija, kuria atsisakoma imtis Ieškovo prašomų veiksmų. Padaręs minėtą išvadą, pradėtoje neveikimo byloje *Sidérurgiques* TT nagrinėjo bylos metu apibrėžtos pozicijos teisėtumą. Ieškovo reikalavimai byloje panaikinti apibrėžtą raštu poziciją TT buvo atmesti, nes, TT nuomone, Ieškovas neįrodė, kad institucijos apibrėžta raštu pozicija yra neteisėta¹⁹⁶.

Taigi, pagal EAPBS 35 straipsnį neveikimas reiškė tiek nebylią, tiek ir neveikimo bylos eigoje apibrėžtą išreikštą poziciją atsisakyti imtis Ieškovo prašomų veiksmų. Pažymėtina, kad tik tuo atveju, jeigu neveikimo bylos eigoje institucija apibrėždavo poziciją, tai pradėta byla būdavo tęsiama aiškinantis, ar institucija apibrėžta pozicija pagrįstai atsisakė imtis Ieškovo prašomų veiksmų. Jeigu institucija apibrėždavo išreikštą poziciją iki neveikimo

190 TT 1956 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Industries Sidérurgiques prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 7/54, Rink. p. 00222, (nesunumeruoti paragrafai), p. 193.

191 *Ibid.* p. 203.

192 Generalinio advokato Roemer 1956 m. vasario 8 d. išvada byloje *Sidérurgiques prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 7/54, Rink. p. 00222, (nesunumeruoti paragrafai), p. 217.

193 *Ibid.*

194 *Ibid.*

195 TT 1956 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Industries Sidérurgiques prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 7/54, Rink. p. 00222, (nesunumeruoti paragrafai), p. 191, 193, 194.

196 *Ibid.*, p. 201-203.

bylos pradėjimo, tai nebūdavo leistina ginčyti pozicijos pagal EAPBS 35 straipsnį, ir iki neveikimo bylos apibrėžta pozicija galėjo būti ginčijama tik EAPBS 33 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl panaikinimo. Priešingai nei pagal EAPBS 35 straipsnį, procedūra pagal SESV 265 straipsnį visais atvejais nutrūksta, kai Atsakovas apibrėžia poziciją, nepriklausomai nuo pozicijos apibrėžimo momento (iki neveikimo bylos ar neveikimo bylos eigoje).

Apibendrinant, SESV 265 straipsnio palyginimas su EAPBS 35 straipsniu atskleidžia tam tikrą SESV 265 straipsnio ribotumą (pagal SESV 265 straipsnį apibrėžta pozicija negali būti kvestionuojama ir kt.). Vadinasi, ir pats neveikimas pagal SESV 265 straipsnį yra suprantamas daug siauriau nei pagal EAPBS 35 straipsnį. Atskleidus neveikimo sąvoką, kitame skyriuje yra analizuojama pati SESV 265 straipsnio procedūra.

2. IEŠKINIO DĖL NEVEIKIMO PROCEDŪRINIAI ASPEKTAI

Šiame disertacijos skyriuje analizuojami ieškinio dėl neveikimo procedūriniai aspektai¹⁹⁷. Vadovaudamiesi SESV 265 straipsniu, valstybės narės, ES institucijos, privatus fiziniai ir juridiniai asmenys gali ikiteisminėje SESV 265 straipsnio stadijoje paraginti Atsakovą veikti, o jeigu šis ir po paraginimo veikti gavimo neapibrėžia pozicijos, tai galima kreiptis į ESTT dėl neveikimo konstatavimo¹⁹⁸. Siekiant nuosekliai atskleisti SESV 265 straipsnio ikiteisminės ir teisminės stadijos procedūrinius aspektus, būtina aptarti, prieš kokius Atsakovus galima pareikšti ieškinį, kokie ieškovai ir kokiomis sąlygomis turi teisę inicijuoti procedūrą, išanalizuoti ieškovo paraginimo veikti bei pozicijos apibrėžimo procedūrinius aspektus, aptarti Teismo sprendimo bei laikinųjų apsaugos priemonių taikymo problematiką.

2.1. Atsakovai bylose dėl neveikimo

SESV 265 straipsnio 1 dalyje¹⁹⁹ yra įtvirtinta, kad bylose dėl neveikimo Atsakovais gali būti ES institucijos: Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Taryba, EK, Europos centrinis bankas, taip pat Atsakovais gali būti visi ES organai ir įstaigos²⁰⁰. Tai, kad Atsakovais pagal SESV 265 straipsnį gali būti Europos Vadovų Taryba, Europos Centrinis Bankas bei ES organai ir įstaigos yra Lisabonos sutarties naujovė, nes iki Lisabonos sutarties, Atsakovais galėjo būti tik Parlamentas, Taryba ir EK²⁰¹, o prieš kitas ES institucijas ar įstaigas bei organus ieškiniai dėl neveikimo priimami nebuvo²⁰². Atsakovų pagal SESV 265 straipsnį rato praplėtimas disertacijos autoriaus vertinamas teigiamai, nes Ieškovams padidino galimybes pateikti ieškinį dėl neveikimo ir apginti savo teises. Iš SESV 265 straipsnio lingvistikos neaišku, ar Atsakovu gali būti kita, SESV 265 straipsnyje nenurodyta, ES institucija - Audito Rūmai²⁰³. Be to, gali kilti abejonės, ar Atsakove byloje dėl neveikimo gali būti pati ES, nes

197 Kai kuriuose ES teisei skirtuose moksliniuose darbuose ieškinyms dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį apskritai nenagrinėjami ar jų problematikai skiriama nepakankamo dėmesio, žr. Chalmers, D., Hadjiemmanuil, C., Monti, G., Tomkins, A. *European Union law*. Cambridge: Cambridge university press, 2006.; Fairhurst, J. *Law of the European Union. Seventh edition*. Essex: Pearson Education limited, 2010 ir kt.

198 Plačiau žr. TT statuto, *ES oficialus leidinys*, C83, 51 straipsnį.

199 Tuo tarpu ieškinius dėl panaikinimo reglamentuojančiame SESV 263 straipsnyje nurodyta, kad Ieškovai turi teisę panaikinti Tarybos, EK, Europos centrinio banko, Parlamento, Europos Vadovų Tarybos priimtus teisės aktus (juose apibrėžtas pozicijas).

200 Šiuo kl. taip pat žr. Barents, R., *The Court of Justice after the Treaty of Lisbon. Common Market Law Review*, 2010, 47(2), p. 726.

201 Iki 2009 m. įsigaliojusios Lisabonos sutarties, SESV vadinosi Europos Bendrijos steigimo sutartimi ir šios sutarties 232 straipsnyje buvo nurodyta: „*Jei Parlamentas, Taryba ar Komisija, pažeisdami šią Sutartį, nesėkmingai veiksmy, valstybės narės ir kitos Bendrijos institucijos gali kreiptis į Teisingumo Teismą su ieškiniu dėl šio pažeidimo nustatymo.*“

202 Pavyzdžiui, nebuvo priimtas ieškiny prieš Europos ombudsmeną, BT 2006 m. rugsėjo 5 d. nutartis byloje *O’Loughlin prieš Europos ombudsmeną*, bylos Nr. T-144/06, Rink. nepaskelbta, para 15, BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartis byloje *Venete prieš Europos ombudsmeną*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165, para 46.

203 ES Audito Rūmai yra ES institucija, kuri audituoja ES finansus, įsteigta 1977 m. Taip pat žr. Europos

po Lisabonos sutarties įsigaliojimo, ES tapo juridiniu asmeniu, savarankiškai galinčiu priiimti teises ir pareigas. ES Teismai padarė išvadą, kad Atsakovais pagal SESV 265 straipsnį gali būti tik SESV 265 straipsnyje nurodyti subjektai. ES Teismai taip pat padarė išvadą, kad dėl šios priežasties pati ES, kaip juridinis asmuo, negali būti Atsakove, nes ji nenurodyta SESV 265 straipsnyje²⁰⁴. Vadinas, nors Audito Rūmai pagal Europos Sąjungos Sutarties 13 straipsnį yra laikomi ES institucija ir savo neveikimu galėtų pažeisti, pavyzdžiui, SESV 285 straipsnio normas²⁰⁵ ar kitas normas, tačiau ši institucija nėra nurodyta SESV 265 straipsnyje ir todėl negali būti Atsakovu byloje dėl neveikimo. Taigi, matyti, kad ES sutarčių rengėjai SESV 265 straipsnyje nenumatė galimybės pateikti ieškinį prieš Audito Rūmus, todėl, kol atitinkamai nepakeistas SESV 265 straipsnis, aptariamasis SESV 265 straipsnio aiškinimas dėl galimų atsakovų galimai būtų „*contra legem*“ („prieš įstatymą“).

Pažymėtina, kad pagal SESV 265 straipsnio lingvistiką kiti ES organai ir įstaigos, pvz., Europos ombudsmenas, Europos išorės veikslių tarnyba, Europos aviacijos saugos agentūra ir kiti gali būti Atsakovais bylose dėl neveikimo²⁰⁶, nes tai leidžia SESV 265 straipsnio formuluotė ir ES Teismų jurisprudencija²⁰⁷. Ieškovai taip pat yra siekę, kad pagal SESV 265 straipsnį Atsakovais būtų ir ES valstybės narės, tačiau ES Teismai savo jurisprudencijoje yra nurodę, kad ieškinys dėl neveikimo yra nepriimtinas, jeigu pateikiamas prieš valstybę narę²⁰⁸. Pavyzdžiui, byloje *Ten Kate* Ieškovas siekė, kad valstybė narė apibrėžtų savo poziciją²⁰⁹. Minėtoje byloje Ieškovas teigė, kad valstybė narė privalo pateikti ieškinį dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį tuo atveju, kai Atsakovai neveikia ir toks neveikimas pažeidžia valstybių narių ir jos gyventojų teises bei teisėtus interesus²¹⁰. TT akcentavo, kad Ieškovas apskritai negali inicijuoti procedūros pagal SESV 265 straipsnį prieš ES valstybę narę, nes ES valstybė narė negali būti atsakove procedūroje pagal SESV 265 straipsnį²¹¹. Tokia ES Teismų pozicija yra pagrįsta ir teisinga, nes SESV 265 straipsnio tikslas yra kontroliuoti tik ES institucijų, įstaigų ir organų neveikimo atvejus, o valstybių narių neveikimo priežiūrai

Sąjungos Sutarties 13 straipsnį.

204 TT 2012 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Muhamad Mugraby prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-581/11 P, Rink. nepaskelbta, para 15; BT 2011 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje *Muhamad Mugraby prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-292/09, para 23.

205 SESV 285 straipsnyje įtvirtinta: „*Audito rūmai atlieka Sąjungos auditą*“.

206 Iki Lisabonos sutarties, atsakovų ratas buvo siauresnis, žr. BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartį byloje *Cantine prieš Europos ombudsmeną ir Parlamentą*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165.

207 Pavyzdžiui, byla dėl neveikimo buvo inicijuota prieš Europos aviacijos saugos agentūrą, žr. BT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimą byloje *Heli-Flight prieš Europos aviacijos saugos agentūrą*, bylos Nr. T-102/13, Rink. nepaskelbta, para 108.

208 Žr. TT 2010 m. kovo 4 d. nutartį byloje *Hârsulescu prieš Rumuniją*, bylos Nr. C-374/09 P, Rink. p. I-00030, paras 1-16; BT 2009 m. liepos 22 d. nutartį byloje *Hârsulescu prieš Rumuniją*, bylos Nr. T-234/09, Rink. nepaskelbta, paras 1-10.

209 TT 2005 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Ten Kate*, bylos Nr. C-511/03, Rink. p. I-08979, paras 1-14. Taip pat šiuo kl. žr. Maduro, M.; Azoulai, L. *The Past and Future of EU Law: The Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty*. Oxford: Hart Publishing, 2010, p. 314.

210 TT 2005 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Ten Kate*, bylos Nr. C-511/03, Rink. p. I-08979, para 15.

211 TT 2005 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Ten Kate*, bylos Nr. C-511/03, Rink. p. I-08979, paras 27-32. Taip pat žr. Generalinės advokatės Stix-Hackl 2005 m. vasario 17 d. išvadą byloje *Ten Kate*, bylos Nr. C-511/03, Rink. p. I-08979, paras 29-40.

yra skirtos kitos procedūros. BT taip pat konstatavo, kad ieškinyi dėl neveikimo negali būti priimtinas, pavyzdžiui, prieš EŽTT²¹².

Kadangi daugumoje atvejų SESV 265 straipsnio procedūrą Ieškovai inicijuoja prašydami EK tirti galimus valstybių narių ES teisės pažeidimus, imtis veiksmų konkurencijos ar valstybės pagalbos srityje, leisti vidaus rinkoje prekiauti tam tikra produkcija, taip pat realizuoti kitą EK turimą kompetenciją, todėl per visą ES egzistavimo laikotarpį iš 409 inicijuotų neveikimo bylų net 344 byla buvo inicijuota prieš EK²¹³.

2.2. Privilegiuotų ir Neprivilegiuotų ieškovų teisė pateikti ieškinį dėl neveikimo

2.2.1. Privilegiuotų ieškovų teisė pateikti ieškinį

SESV 265 straipsnio kontekste²¹⁴ ES institucijos (EK, Parlamentas, Taryba, Europos Vadovų Taryba, Europos Centrinis Bankas, Audito Rūmai) ir valstybės narės yra laikomi privilegiuotais ieškovais (toliau tekste kartu vadinami ir Privilegiuotais ieškovais)²¹⁵. Pažymėtina, kad ES organai ir įstaigos ieškinio dėl neveikimo pateikti negali²¹⁶. Taip pat SESV 265 straipsnis, skirtingai nei SESV 263 straipsnis, jokiame subjektui nesuteikia iš dalies privilegiuoto ieškovo statuso, kai ieškinį dėl neveikimo atitinkamas subjektas galėtų pateikti tik dėl savo prerogatyvų gynimo²¹⁷. Privilegiuoto ieškovo statusas reiškia, kad jis turi teisę pateikti ieškinį dėl bet kurios Atsakovo neapibrėžtos pozicijos ir Privilegiuotam ieškovui nereikia įrodinėti savo suinteresuotumo neapibrėžta pozicija²¹⁸. Tai reiškia, kad Privilegiuotas ieškovas gali pateikti ieškinį dėl tokio Atsakovo neveikimo, kai Atsakovas neapibrėžia bendrojo pobūdžio pozicijos, kuri galėtų būti skirta neapibrėžtam adresatų

212 BT 2011 m. balandžio 4 d. nutartis byloje *Fundatia Pro Fondbis prieš EŽTT*, bylos Nr. T-133/11, Rink. nepaskelbta.

213 Informacija gauta atlikus paiešką oficialioje ES Teismų jurisprudencijos svetainėje [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lt>>.

214 Pažymėtina, kad šis disertacijos skyrius yra paremtas toliau nurodomo mokslinio straipsnio teiginiais: Budnikas A. Teisė kreiptis su ieškiniu dėl neveikimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. *Jurisprudencija*. 2015, Nr. 21(4), p. 1003-1027.

215 Žr. TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimą byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 16-17, taip pat žr. Berry, E., Homewood, M., Bogusz, B., *supra* note 42, p. 256. Hofmann, H., Rowe, G., Türk, A., *supra* note 151, p. 849 ir kt.

216 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *supra* note 2, p. 429.

217 SESV 263 straipsnyje nurodyta: „<...> Teismo jurisdikcijai priklauso spręsti Audito Rūmų, Europos centrinio banko ir Regionų komiteto dėl savo prerogatyvų gynimo pateiktus ieškinius.“ Tuo tarpu SESV 265 straipsnyje nurodyta, kad visos institucijos gali pateikti ieškinį dėl bet kurio neveikimo: „<...> Sąjungos institucijos gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su ieškiniu dėl šio pažeidimo nustatymo“. Taip pat žr. Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K. *supra* note 2, p. 429. Pažymėtina, kad iki Lisabonos Sutarties įsigaliojimo, iš dalies Privilegiuoto ieškovo statusas pateikiant ieškinį dėl neveikimo, buvo suteiktas Europos Centriniam Bankui, kuris po Lisabonos Sutarties įsigaliojimo tapo Privilegiuotu ieškovu.

218 Steiner, J., Woods, L., Watson, P. EU Law. Twelfth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 294; Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *supra* note 2, p. 429-431; Hartley, T. C. The foundations of European Union law. Eighth edition. Oxford: Clarendon Press, 2014, p. 405.

ratui. Tokia pozicija įprastai būna apibrėžiama direktyvose, reglamentuose ir kituose neapibrėžtam subjektų ratui taikomuose teisės aktuose. Taip pat Privilegijuoti ieškovai gali ginčyti ir individualaus pobūdžio (konkreiems adresatams) neapibrėžtą poziciją²¹⁹.

Gali kilti klausimas, ar pagal SESV 265 straipsnį Privilegijuotam ieškovui kyla kliūčių pateikiant ieškinius, kai Atsakovas neapibrėžia neprivalomojo pobūdžio pozicijos, t. y., kai Atsakovas neapibrėžia pozicijos, kuri nesukeltų teisinių pasekmių, jeigu būtų apibrėžta. Būtina pažymėti, kad nepaisant to, kad SESV 265 straipsnio 1 dalyje paraidžiui nėra nustatyti ribojimai Privilegijuotiems ieškovams pateikti ieškinį dėl teisinių pasekmių nesukeliančios pozicijos neapibrėžimo, tačiau faktiškai toks ribojimas yra taikomas. Pavyzdžiui, byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, Parlamentas siekė konstatuoti Tarybos neveikimą, kai Taryba neapibrėžė savo parengiamosios pozicijos dėl ES biudžeto projekto (plačiau apie parengiamąją poziciją žr. disertacijos 3.1.3 skyriuje). Taryba šioje byloje teigė, kad Parlamentas neturi teisės pateikti ieškinio dėl neveikimo, kadangi parengiamoji pozicija dėl biudžeto projekto pati savaime nesukuria teisinių pasekmių (nes yra tik parengiamoji pozicija galutinei pozicijai dėl galutinio biudžeto apibrėžti)²²⁰. Generalinis advokatas Mischo teigė priešingai, kad parengiamoji pozicija sukurtų pasekmes Parlamentui, kadangi, negavęs Tarybos parengiamosios pozicijos dėl biudžeto projekto, Parlamentas negali jos svarstyti ir todėl negali apibrėžti galutinės pozicijos dėl galutinio biudžeto. Generalinio advokato teigimu, dėl minėtos priežasties ieškinyje pagal SESV 265 straipsnį turi būti priimtas, kadangi ir parengiamoji pozicija sukelia teises pasekmes²²¹. Šioje byloje Taryba nelaukė Teismo sprendimo ir parengiamąją poziciją dėl biudžeto projekto apibrėžė. Dėl to, kad pozicija buvo apibrėžta bylos eigoje, TT konstatavo, kad sprendimo dėl neveikimo priimti nebereikia²²². Nors SESV 265 straipsnio pirmoje dalyje įtvirtintas Privilegijuoto ieškovo statusas reiškia, kad Privilegijuotas ieškovas turi teisę pateikti ieškinį dėl bet kurios Atsakovų pozicijos neapibrėžimo ir Privilegijuotam ieškovui nereikia įrodinėti savo suinteresuotumo neapibrėžta pozicija, tačiau pagal ES Teismų jurisprudenciją, Privilegijuotam ieškovui (kaip ir privačiam fiziniam ar juridiniam asmeniui) yra taikomas reikalavimas pateikti ieškinį tik dėl tokio Atsakovo neveikimo, kuris sukelia teises pasekmes²²³. Tokias išvadas patvirtina ir TT teiginiai byloje *Les Verts*, kai TT konstatavo, kad tiesioginiai ieškiniai²²⁴ ES galimi tik dėl tokios Atsakovų veiklos, kuri sukelia teises pasekmes. Priešingu atveju ieškiniai ne-

219 Toth, A. G., *supra* note 23, p. 84.

220 Generalinio advokato Mischo 1988 m. gegužės 26 d. išvada byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 377/87 ir 383/87, Rink. p. 04017, para 26.

221 Generalinio advokato Mischo 1988 m. gegužės 26 d. išvada byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 377/87, Rink. p. 04017, paras 30-32.

222 TT 1988 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 377/87, Rink. p. 04017, para 11, taip pat šiuo kl. žr. BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimą byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 35.

223 TT 1979 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Granaria prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. C-90/78, Rink. p. 01081, para 12; BT 2005 m. sausio 13 d. nutartis *Sulvida prieš EK*, bylos Nr. T184/04, Rink. p. II-00085, para 14, taip pat žr. Steiner, J., Woods, L., Watson, P., *supra* note 218, p. 294.

224 Kalbama apie tiesioginius ieškinius. Tiesioginiai ieškiniai yra tokie ieškiniai, kurie pateikiami tiesiogiai ES Teismams: tai ieškinyje dėl valstybės narės įsipareigojimų nevykdymo (SESV 258 ir 259 straipsniai), ieškinyje dėl panaikinimo (SESV 263 straipsnis), ieškinyje dėl neveikimo (SESV 265 straipsnis), ieškinyje dėl žalos iš ES atlyginimo (SESV 340/168 straipsniai).

turėtų prasmės ir tikslo, o Ieškovų inicijuojami betiksliai procesai prieštarautų ES sutarčių dvasiai²²⁵.

Atkreiptinas dėmesys, kad Privilegijuotais ieškovoais pagal SESV 265 straipsnį yra pripažįstamos visos ES institucijos („<...> *Sąjungos institucijos gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su ieškiniu dėl šio pažeidimo (dėl neveikimo – aut. pastaba) nustatymo*“), todėl pagal minėtą reguliavimą ES Teismai, kaip ES institucija, taip pat formaliai galėtų būti ieškovu²²⁶. Kyla probleminis klausimas, ar ES Teismai, kaip ES institucija, gali pateikti ieškinį pagal SESV 265 straipsnį. Lingvistinis SESV 265 straipsnio aiškinimas suponuoja prielaidą, kad ES Teismai galėtų pateikti ieškinį dėl neveikimo, tačiau, kaip yra nurodęs generalinis advokatas Lenz, dėl to, kad ES Teismai užtikrina teisminę apsaugą, o ne jos siekia, ES Teismai negali pateikti ieškinio pagal SESV 265 straipsnį²²⁷. Manytina, kad tokia nuomonė yra teisinga ir dėl kitos priežasties: jeigu ES Teismams būtų leista teikti ieškinius bylose dėl neveikimo ir patiems tokias bylas nagrinėti, tai būtų pažeistas nešališkumo principas. Situacija, kai tas pats subjektas galėtų būti teisėju savo paties byloje iš esmės netoleruotina, todėl ES Teismai užtikrina teisingumą tik tuomet, kai į juos kreipiasi tretieji asmenys, bet patys ieškinių teikti ir nagrinėti negali²²⁸.

2.2.2. Neprivilegijuotų ieškovų teisė pateikti ieškinį

Privatūs fiziniai ir juridiniai asmenys²²⁹ pagal SESV 265 straipsnio 3 dalį yra laikomi neprivilegijuotais ieškovoais (toliau - Neprivilegijuoti ieškovai)²³⁰. Nesvarbu kokio pavadinimo būtų aktas (kuriame būtų apibrėžta teisiųjų pasekmių nesukurianti pozicija), tačiau jeigu pozicija nesukeltų teisiųjų pasekmių, Neprivilegijuotas ieškovas negali pateikti ieškinio ir prašyti konstatuoti neveikimą. Pavyzdžiui, Byloje *Borromeo* TT nagrinėjo situaciją, kai Neprivilegijuotas ieškovas ginčijo EK neveikimą dėl to, kad EK Neprivilegijuotam ieškovui nesuteikė konsultacijos, kaip elgtis tuo atveju, kai viena kitai prieštaravo ES ir nacionalinės teisės nuostatos. TT minėtoje byloje konstatavo, kad konsultacija nesukurtų Neprivilegijuotam ieškovui jokių teisiųjų pasekmių, todėl ieškinio dėl EK neveikimo nepriėmė²³¹.

Atkreiptinas dėmesys, kad Neprivilegijuoti ieškovai, kaip ir Privilegijuoti ieškovai, gali pateikti ieškinius dėl parengiamųjų pozicijų, jeigu jos gali sukelti teises pasekmes, nea-

225 TT 1986 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Les Verts prieš Parlamentą*, bylos Nr. 294/83, Rink. p. 01339, paras 24-25.

226 Hartley, T.C, *supra* note 218, p. 405-406.

227 Generalinio advokato Lenz 1985 m. vasario 7 d. išvada byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, (nesunumeruoti paragrafai), p. 1518-1519.

228 Šiuo kl. taip pat žr. Douglas-Scott, S. The Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights after the Treaty of Lisbon. *Human rights law review*, 2011, 11(4), p. 645-682.

229 Pažymėtina, kad šis disertacijos skyrius yra paremtas toliau nurodomo mokslinio straipsnio teiginiais: Budnikas A., *supra* note 214, p. 1003-1027.

230 Taip pat žr. Calster, G. Access to justice against Community institutions - Using environmental litigation as a focal point, 2003, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03] <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2179751>, p. 1-8.

231 TT 1970 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Borromeo prieš EK*, bylos Nr. 6/70, Rink. p. 00815, paras 1-10.

pibrėžimo²³². Pavyzdžiui, EK reglamento Nr. 773/2004²³³ 7 straipsnyje įtvirtinta, kad, jeigu EK mano, kad remiantis jos turima informacija, nėra pakankamo pagrindo tenkinti Neprivilegijuoto ieškovo prašymą, ji informuoja Neprivilegijuotą ieškovą apie savo motyvus ir nustato terminą, per kurį potencialus Ieškovas gali pateikti savo požiūrį raštu (EK apibrėžia parengiamąją poziciją). Taigi, prieš apibrėždama galutinę poziciją atmesti skundą ir atsisakyti imtis prašomų veiksmų, EK turi apibrėžti parengiamąją poziciją dėl skundo atmetimo bei suteikti Neprivilegijuotam ieškovui galimybę pateikti papildomus argumentus tam, kad galimai pakeistų EK galutinę poziciją²³⁴. Šioje situacijoje parengiamosios pozicijos apibrėžimas Neprivilegijuotam ieškovui sukelia teisinės pasekmės dėl to, kad tokia parengiamoji pozicija suteiktų teisę Neprivilegijuotam ieškovui pateikti papildomus argumentus savo reikalavimams pagrįsti. Taigi, jeigu EK tokios parengiamosios pozicijos neapibrėžtų, Neprivilegijuotas ieškovas galėtų pateikti ieškinį dėl EK neveikimo prašydamas konstatuoti, kad neapibrėždama parengiamosios pozicijos, EK pažeidė reglamento Nr. 773/2004 7 straipsnį.

SESV 265 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta, kad Neprivilegijuotas ieškovas gali skųsti tik tokį neveikimą, kuris yra įvykdytas Neprivilegijuoto ieškovo atžvilgiu, t. y., kai neveikimo atveju Atsakovas neapibrėžia pozicijos, taikytinos ir skirtos konkrečiam Neprivilegijuotam ieškovui. Pavyzdžiui, TT jurisprudencijoje yra nurodyta, kad Neprivilegijuoti ieškovai negali pateikti ieškinių dėl neveikimo, kai neapibrėžta bendrojo pobūdžio pozicija būtų taikytina ne konkrečioms subjektams, įskaitant Neprivilegijuotą ieškovą, bet valstybei narei ir visiems joje esantiems subjektams, vadinasi, abstrakčiai²³⁵. Pažymėtina, kad Neprivilegijuotas ieškovas gali kreiptis tik dėl teisinės pasekmės sukeliančios individualaus pobūdžio parengiamosios arba galutinės pozicijų neapibrėžimo²³⁶. Atkreipiamas dėmesys, kad požiūris į Neprivilegijuotą ieškovą teisę pateikti ieškinius dėl neveikimo, kai neapibrėžiama

232 BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, paras 82-86; BT 1998 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Lilly Industries prieš EK*, bylos Nr. T-120/96, Rink. p. II-02571, paras 51, 54; TT 1971 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 22/70, Rink. p. 00263, paras 38-42.

233 EK 2004 m. balandžio 7 d. reglamentas Nr. 773/2004 dėl bylų nagrinėjimo EK pagal SESV 101 ir 102 straipsnius tvarkos. *ES oficialus leidinys*, L 123.

234 BT 1995 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Guérin Automobiles prieš EK*, bylos Nr. T-186/94, Rink. p. II-01753, paras 25-26.

235 Generalinio advokato Dutheillet 1971 m. rugsėjo 28 d. išvada byloje *Mackprang prieš EK*, bylos Nr. 15/71, Rink. p. 00797, (nesunumeruoti paragrafai), p. 808. Taip pat žr. TT 1979 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Fédération nationale prieš EK*, bylos Nr. 60/79, Rink. p. 02429, para 3; 1979 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Granaria BV prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. 90/78, Rink. p. 01081, para 14; 1972 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Nordgetreide prieš EK*, bylos Nr. 42/71, Rink. p. 00105, para 5; TT 1971 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Mackprang prieš EK*, bylos Nr. 15/71, Rink. p. 00797, paras 1-6; BT 1996 m. lapkričio 26 d. nutartis byloje *Hedwig prieš ES Tarybą*, bylos Nr. T-167/95, Rink. p. II-01607, para 3.

236 Generalinio advokato Reischl 1973 m. gruodžio 5 d. išvada byloje *Holtz ir Willemsen prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. 134/73, Rink. p. 00001, (nesunumeruoti paragrafai), p. 14, taip pat žr. TT 1962 m. gruodžio 14 d. sprendimą byloje *Confédération nationale prieš ES Tarybą*, bylų Nr. 16/62 ir 17/62, Rink. p. 00901, (nesunumeruoti paragrafai), p. 477-479; BT 2015 m. spalio 13 d. sprendimą byloje *Intrasoft prieš EK*, bylos Nr. T-403/12, Rink. nepaskelbta, paras 28-30.

tik Neprivilegijuotam ieškovi skirta pozicija, yra vadinamas siauru požiūriu²³⁷. ES Teismų jurisprudencijoje 1993 m. Neprivilegijuoto ieškovo teisė pateikti ieškinį dėl neveikimo buvo išplėsta ir buvo suformuotas taip vadinamas platus požiūris²³⁸. Toliau pateikiama minėtų požiūrių analizė bei praktinė reikšmė.

2.2.2.1. Siauras požiūris į Neprivilegijuotų ieškovų teisę pateikti ieškinį

SESV 265 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad: „*Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo <...> gali paduoti Teismui skundą²³⁹, kad Sąjungos institucija arba įstaiga ar organas to asmens atžvilgiu nepriėmė kokio nors akto <...>*.“ Kitaip tariant, SESV 265 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad, Neprivilegijuotam ieškovi siekiant pateikti ieškinį dėl neveikimo, Atsakovo pozicija turi būti neapibrėžta konkrečiai Neprivilegijuoto ieškovo atžvilgiu²⁴⁰. Atsižvelgiant į lingvistinį SESV 265 straipsnio 3 dalies aiškinimą, ankstesnėje teisminėje jurisprudencijoje iki 1993 m. buvo laikomasi siauro požiūrio į Neprivilegijuotų ieškovų teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo. Minėtas požiūris reiškė, kad Neprivilegijuotas ieškovas gali teikti ieškinius tik dėl konkrečiai su juo susijusio Atsakovo neveikimo, t. y., dėl atvejo, kai Atsakovas neapibrėžia konkrečiai Neprivilegijuotam ieškovi adresuotos pozicijos²⁴¹. Teisės doktrinoje nurodoma, kad pagal SESV 265 straipsnio 3 dalį Neprivilegijuotam ieškovi nesuteikta aiški teisė pateikti ieškinį dėl neveikimo, kai Atsakovas neveikia kito subjekto atžvilgiu, tačiau toks neveikimas Neprivilegijuotam ieškovi vis tiek gali turėti teisinių pasekmių²⁴².

Generalinis advokatas Slynn yra nurodęs, kad Neprivilegijuotų ieškovų teisių gynība pagal SESV 265 straipsnio 3 dalį yra siauresnė nei ieškiniuose dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio 4 dalį, kai Neprivilegijuoti ieškovai ginčija pozicijas, kadangi SESV 263 straipsnio 4 dalies formuluotė suteikia galimybę Neprivilegijuotam ieškovi pateikti ieškinį dėl jau apibrėžtos pozicijos panaikinimo ir tuo atveju, kai pozicija skirta kitam subjektui, tačiau ta pozicija yra tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su Neprivilegijuotu ieškovu²⁴³. Generalinis advokatas atkreipė dėmesį į tai, kad analogiškoje situacijoje SESV 265

237 Žr., pvz., Giannakopoulos, T. Right to Bring an Action before the European Courts against the Various Decisions of the Commission in State Aid Cases. *World Competition*, 2002, 23(3), p. 99; Shaw, J. Competition Complainants: A Comprehensive System of Remedies? *European Law Review*, 1993, 18, p. 435 ir kt.

238 Hartley, T.C, *supra* note 218, p. 406.

239 Pažymėtina, kad nors SESV 265 straipsnio 3 dalies vertime lietuvių kalba yra naudojamas terminas „skundas“, o ne terminas „ieškinys“, tačiau minėti terminai turi tą pačią prasmę ir yra lygiaverčiai. Be to, kitų kalbų SESV vertime, pavyzdžiui, anglų kalba, SESV 265 straipsnio tekste terminas „skundas“ apskritai nenaudojamas. Žr. SESV anglų kalba, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:l2012E/TXT>> .

240 Pažymėtina, kad šis disertacijos skyrius yra paremtas toliau nurodomo mokslinio straipsnio teiginiais: Budnikas A., *supra* note 214, p. 1003-1027.

241 Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu nurodytas ribojimas netaikomas, žr. BT 1996 m. gegužės 22 d. sprendimą byloje *AITEC prieš EK*, bylos Nr. T-277/94, Rink. p. II-00351, para 62.

242 Žr. pvz., Hofmann, H., Rowe, G., Türk, A., *supra* note 151, p. 854-855; Schütze, R., *European Union Law*. Cambridge: Cambridge university press, 2015, p. 376 ir kt.

243 SESV 263 straipsnio 4 dalyje yra nurodyta, kad „*Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali pateikti ieškinį dėl jam skirtų aktų arba akty, kurie yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susiję <...>*“.

straipsnio 3 dalis Neprivilegiuotam ieškovui neleidžia pateikti ieškinio dėl neveikimo²⁴⁴. Generalinis advokatas pažymėjo ir tai, kad pagal SESV 265 straipsnio 3 dalies formuluotę Neprivilegiuotas ieškovas gali pateikti ieškinį dėl neveikimo tik tada, kai neapibrėžiama pozicija, kuri turėjo būti skirta konkrečiai Neprivilegiuotam ieškovui. Galiausiai generalinis advokatas akcentavo taisyklę, pagal kurią Neprivilegiuoto ieškovo ieškinys dėl neveikimo turi būti priimtinas: Neprivilegiuotas ieškovas privalo įrodyti, kad Atsakovas neapibrėžė Neprivilegiuotam ieškovui skirtos pozicijos, nors pagal ES teisės normas buvo pareiga poziciją apibrėžti²⁴⁵. Pavyzdžiui, byloje *Lord Bethell* Neprivilegiuotas ieškovas įtarė, kad oro linijų kompanijos yra susitarusios dėl skrydžių kainų fiksavimo, ir skundu prašė EK šią situaciją ištirti. EK nereagavo į pateiktus reikalavimus, dėl to Neprivilegiuotas ieškovas pateikė ieškinį dėl neveikimo²⁴⁶. Šioje byloje TT nurodė, kad tam, kad ieškinys būtų priimtinas, Neprivilegiuotas ieškovas turi įrodyti, kad EK Neprivilegiuoto ieškovo atžvilgiu neapibrėžė pozicijos, kurią Neprivilegiuotas ieškovas teisėtai galėtų reikalauti priimti pagal ES teisę²⁴⁷. Bylos metu Neprivilegiuotam ieškovui buvo užduotas klausimas apie tai, kokios pozicijos, jo nuomone, Ieškovas turi teisę reikalauti iš EK. Ieškovas atsakė, kad, jo nuomone, jis turi teisę reikalauti pozicijos dėl jo skundo, kurioje būtų nurodyta, kad EK imsis veiksmų pagal skundą arba kad EK atsisako tai padaryti ir nurodytų atsisakymo priežastis. Išklausęs Ieškovą, TT nurodė, kad pagrindinis klausimas, į kurį reikia atsakyti, yra tai, ar pagal ES teisę EK privalėjo apibrėžti poziciją pagal Neprivilegiuoti ieškovo reikalavimus²⁴⁸. TT nurodė, kad šioje byloje yra akivaizdu, kad Neprivilegiuotas ieškovas prašė apibrėžti ne jam skirtą poziciją, bet prašė pradėti tyrimą trečiųjų šalių atžvilgiu ir apibrėžti poziciją būtent dėl jų. Teismas analizavo, kad Neprivilegiuotas ieškovas, būdamas oro linijų naudotoju ir oro linijų keleivių asociacijos nariu, turi tik netiesioginį interesą dėl prašomo atlikti tyrimo ir jo baigties. Teismas nusprendė, kad net ir apibrėžta EK pozicija bet koku atveju Ieškovui nebūtų adresuota, todėl ieškinys buvo nepriimtas²⁴⁹.

Taigi, minėtas siauras požiūris Neprivilegiuotiems ieškovams leido pateikti ieškinį tik dėl teisinės pasekmės sukeliančios pozicijos, jeigu ji būtų buvusi skirta konkrečiai Neprivilegiuotam ieškovui, neapibrėžimo, kas nulėmė siauresnę Neprivilegiuotų ieškovų teisminę gynybą²⁵⁰. Jeigu Neprivilegiuotam ieškovui nebūtų suteikta galimybė pateikti ieškinį dėl su

244 Generalinio advokato Gordon Slynn 1982 m. gegužės 6 d. išvada byloje *Bethell prieš EK*, bylos Nr. 246/81, Rink. p. 02277, (nesunumeruoti paragrafai), p. 2295-2296.

245 *Ibid.*

246 TT 1982 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Bethell prieš EK*, bylos Nr. 246/81, Rink. p. 02277, paras 5-6.

247 *Ibid.*, para 13.

248 *Ibid.*, para 14-15.

249 *Ibid.*, para 16-17. Taip pat šiuo kl. žr. TT 1979 m. liepos 11 d. nutartį byloje *Producteurs de vins prieš EK*, bylos Nr. 59/79, Rink. p. 02425, (nesunumeruoti paragrafai), p. 2428; TT 1964 m. liepos 2 d. sprendimą byloje *Société Rhenania prieš EK*, bylos Nr. 103/63, Rink. p. 00839, (nesunumeruoti paragrafai), p. 426-429; TT 1963 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Schlieker prieš EK*, bylos Nr. 12/63, Rink. p. 00173, (nesunumeruoti paragrafai), p. 89; 1971 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Mackprang prieš EK*, bylos Nr. 15/71, Rink. p. 00797; (nesunumeruoti paragrafai), p. 803-804; 1974 m. sausio 15 d. sprendimą byloje *Holtz ir Willemsen prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. 134/73, Rink. p. 00001, (nesunumeruoti paragrafai), p. 9-11 ir kt.

250 Pagal esamą ES Teismų jurisprudenciją ieškinį dėl neveikimo leidžiama pateikti ir tuomet, kai neapibrėžta trečiajam asmeniui skirta pozicija, tačiau ji yra susijusi su Ieškovo interesais.

trečiuoju asmeniu susijusio Atsakovo neveikimo, tačiau kai minėtas neveikimas paveikia ir Neprivilegijuoto ieškovo interesus, atsirastų teisinė spraga teisminės gynybos sistemoje²⁵¹. Pažymėtina, kad tokios situacijos sprendimas atsiskleidžia ES Teismų jurisprudencijoje, kai ES Teismai atsisakė siauro požiūrio ir pradėjo taikyti platų požiūrį į Neprivilegijuotų ieškovų teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo, kuris yra aptariamasis toliau.

2.2.2.2. Platus požiūris į Neprivilegijuotų ieškovų teisę pateikti ieškinį

Pagal platų požiūrį²⁵², Neprivilegijuotam ieškovui buvo leista pateikti ieškinį dėl neapibrėžtos pozicijos, kuri, nors ir nėra skirta Neprivilegijuotam ieškovui, tačiau turi įtakos jo teisiniam statusui²⁵³. Prielaidas plačiam požiūriui sudarė byla *Amedeo Chevalley*, kai TT pažymėjo, kad SESV 265 ir SESV 263 straipsniai yra tos pačios teisminės gynybos priemonės išraiška: SESV 265 straipsniu ginamasi nuo neapibrėžtos pozicijos ir siekiama, kad pozicija būtų apibrėžta, o SESV 263 straipsniu siekiama panaikinti jau apibrėžtą ir gali būti neteisėtą poziciją²⁵⁴. Byloje *Amedeo Chevalley* TT įtvirtino taip vadinamą vieningumo principą (angl. *unity principle*), pagal kurį pradėta analogiškai aiškinti Neprivilegijuoto ieškovo teisę pateikti ieškinį pagal SESV 265 ir SESV 263 straipsnius²⁵⁵. Pažymėtina, kad šioje byloje TT dar nekonstatavo, kad Neprivilegijuotas ieškovas turi teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo, kai Atsakovas neapibrėžia trečiajam asmeniui skirtos pozicijos²⁵⁶. Tik 1993 metais TT, pritaikydamas byloje *Amedeo Chevalley* suformuotą vieningumo principą, konstatavo, kad, atsižvelgiant į tai, jog leidžiama Neprivilegijuotam ieškovui pateikti ieškinį dėl pozicijos, kuri nėra jam skirta, bet yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susijusi, panaikinimo, tai ir ieškinyje dėl neveikimo turi būti aiškinamas kaip suteikiantis galimybę pateikti ieškinį dėl pozicijos neapibrėžimo, jeigu ta neapibrėžta pozicija būtų su Neprivilegijuotu ieškovu susijusi. Platus požiūris į Neprivilegijuoto ieškovo teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo reiškia, kad, kaip ir ieškinio pagal SESV 263 straipsnį atveju, Neprivilegijuotas ieškovas, pagal SESV 265 straipsnį teikiantis ieškinį dėl ne jam skirtos neveikimo, analogiškai turi įrodyti, kad jis su neapibrėžta pozicija yra tiesiogiai ir konkrečiai susijęs, t. y., Neprivilegijuotas ieškovas turi įrodyti tiesioginę ir konkrečią sąsają su neapibrėžta pozicija²⁵⁷.

251 Steiner, J., Woods, L., Watson, P., *supra* note 218, p. 295.

252 Pažymėtina, kad šis disertacijos skyrius yra paremtas toliau nurodomo mokslinio straipsnio teiginiais: Budnikas A., *supra* note 214, p. 1003-1027.

253 Giannakopoulos, T., *supra* note 237, p. 99.

254 TT 1970 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje *Amedeo Chevalley prieš EK*, bylos Nr. 15-70, Rink. p. 00975, paras 6, 12-14.

255 Primintina, kad SESV 263 straipsnis reglamentuoja ieškinį dėl panaikinimo.

256 Žr., pvz., TT 1970 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje *Amedeo Chevalley prieš EK*, bylos Nr. 15-70, Rink. p. 00975, para 6; BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimą byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T395/04, Rink. p. II1343, para 25, 2007 m. liepos 11 d. sprendimą byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T167/04, Rink. p. II-02379, para 45 ir kt.

257 Taip pat žr. TT 2009 m. balandžio 3 d. nutartį byloje *VDH prieš EK*, bylos Nr. C-387/08 P, Rink. p. I-00056, paras 11-28; BT 2008 m. birželio 25 d. nutartį byloje *VDH prieš EK*, bylos Nr. T-185/08, Rink. p. II-00098, paras 7-17 ir kt.

Teisės doktrinoje tiesioginės ir konkrečios sąsajų sąlygos SESV 263 straipsnio kontekste yra išsamiai išnagrinėtos²⁵⁸. ES Teismų jurisprudencijoje konstatuota, kad tiesioginė sąsaja SESV 263 straipsnio prasme reiškia, kad pati pozicija be jokių kitų nacionalinių institucijų intervencijos daro tiesioginį poveikį Neprivilegijuoto ieškovo teisinei padėčiai²⁵⁹. Konkreti sąsaja SESV 263 straipsnio prasme reiškia, kad ginčijama pozicija nėra skirta Neprivilegijuotam ieškovui, bet su minėtu Neprivilegijuotu ieškovu konkrečiai susijusi dėl tam tikrų Neprivilegijuotam ieškovui būdingų savybių ar faktinių aplinkybių, kurios išskiria Neprivilegijuotą ieškovą iš kitų subjektų ir jį individualizuoja taip pat, kaip ir asmenį, kuriam pozicija yra skirta²⁶⁰. Kai Neprivilegijuotas ieškovas minėtas konkrečios ir tiesioginės sąsajos reikalavimus tenkina, jis gali pateikti ieškinį dėl pozicijos panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio normas.

Neveikimo kontekste būtina atskleisti, kaip tiesioginę ir konkrečią sąsajas reikia aiškinti, kalbant apie Neprivilegijuoto ieškovo teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo. Neprivilegijuoto ieškovo ir neapibrėžtos pozicijos tiesioginė sąsaja egzistuoja tuo atveju, kai neapibrėžta pozicija, jeigu ji būtų buvusi apibrėžta, Neprivilegijuotam ieškovui būtų sukėlusis teisines pasekmes tiesiogiai, be kitų subjektų intervencijos²⁶¹. Priešingu atveju, kai neapibrėžta pozicija, jeigu ji būtų apibrėžta, nustatytų būtinybę valstybei narei atlikti papildomus tam tikrus veiksmus Neprivilegijuoto ieškovo atžvilgiu, tai tiesioginė sąsaja tarp Neprivilegijuoto ieškovo ir Atsakovo pozicijos neegzistuoja, kadangi Neprivilegijuotam ieškovui teisines pasekmes sukeltų ne Atsakovo pozicija, bet valstybės narės pozicija, kuria būtų įgyvendinama Atsakovo pozicija²⁶². Konkreti sąsaja neveikimo kontekste egzistuoja tokiu atveju, kai neapibrėžta pozicija būtų buvusi skirta atitinkamiems subjektams, bet kartu būtų ir konkrečiai susijusi su Neprivilegijuoto ieškovo interesais dėl tam tikrų ypatingų Neprivilegijuoto ieškovo savybių ar faktinių aplinkybių, kurios Neprivilegijuotą ieškovą individualizuotų taip pat, kaip ir asmenis, kuriems pozicija būtų buvusi skirta²⁶³.

258 Žr., pvz., Limantė, A., Tiesioginė sąsaja ieškiniuose dėl panaikinimo, *supra* note 21, p. 132-146; Limantė, A., Konkrečios sąsajos reikalavimas ieškiniuose dėl Europos Sąjungos teisės akto panaikinimo. *Teisė*, 2011, 81, p. 29-43; Tamavičiūtė, V., Privataus asmens locus standi ginčijant Europos Sąjungos teisės aktų teisėtumą: ar pagrįstai kritikuojamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, *supra* note 21, p. 271-289.

259 Žr., pvz., TT 2004 m. birželio 29 d. sprendimą byloje *Front national prieš Parlamentą*, bylos Nr. C486/01 P, Rink. p. I6289, para 34, 2007 m. kovo 22 d. sprendimą byloje *Regione Siciliana prieš EK*, bylos Nr. C15/06 P, Rink. p. I2591, para 31; BT 2010 m. kovo 2 d. sprendimą byloje *Arcelor prieš Parlamentą*, bylos Nr. T16/04, Rink. p. II-00211, para 97.

260 Žr., pvz., TT 1963 m. liepos 15 d. sprendimą byloje *Plaumann prieš EK*, bylos Nr. 25/62, Rink. p. 197, para 223; 1994 m. gegužės 18 d. sprendimą byloje *Codorniu prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C309/89, Rink. p. I1853, para 20; 2002 m. liepos 25 d. sprendimą byloje *Pequeños Agricultores prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C50/00 P, Rink. p. I667, para 36; BT 2010 m. kovo 2 d. sprendimą byloje *Arcelor prieš Parlamentą*, bylos Nr. T16/04, Rink. p. II-00211, para 99.

261 Generalinio advokato Dutheillet 1971 m. rugsėjo 28 d. išvada byloje *Mackprang prieš EK*, bylos Nr. 15/71, Rink. p. 00797, (nesunumeruoti paragrafai), p. 808.

262 Generalinio advokato Dutheillet 1971 m. rugsėjo 28 d. išvada byloje *Mackprang prieš EK*, bylos Nr. 15/71, Rink. p. 00797, (nesunumeruoti paragrafai), p. 809.

263 TT 1963 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Plaumann prieš EK*, bylos Nr. 25/62, Rink. p. 197, (nesunumeruoti paragrafai), p. 99 – 101.

Tiesioginės ir konkrečios sąsajos sąvokos tiek pagal SESV 263²⁶⁴, tiek ir pagal SESV 265 straipsnius yra iš esmės identiškos. Todėl, jeigu Neprivilegiuotas ieškovas įrodo tiesioginę ir konkrečią sąsają su dar neapibrėžta pozicija pagal SESV 265 straipsnį, tai reiškia, kad Neprivilegiuotas ieškovas turėtų teisę pateikti ieškinį dėl tokios pozicijos panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį. Būtent tokią galimybę leidžia TT sprendimas byloje *Amedeo Chevalley*. Pagal minėtą sprendimą, SESV 265 ir SESV 263 straipsniai yra tos pačios teisminės gynybos priemonės išraiškos²⁶⁵. Reikalinga priminti, kad tiesioginė ir konkreti sąsajos pirmiausia leido pateikti ieškinius tik bylose dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį²⁶⁶, o galimybė pateikti ieškinius dėl neveikimo buvo išvesta iš SESV 263 straipsnio byloje *Amedeo Chevalley*. ES Teismai, tikrindami, ar Neprivilegiuotas ieškovas įrodė tiesioginę ir konkrečią sąsają su neapibrėžta pozicija pagal SESV 265 straipsnį, įprastai nustatinėja, ar Neprivilegiuotas ieškovas būtų galėjęs pateikti ieškinį dėl tokios apibrėžtos pozicijos panaikinimo. Jeigu nustatoma, kad dar neapibrėžtą poziciją Neprivilegiuotas ieškovas galėtų ginčyti pagal SESV 263 straipsnį, nes su ja būtų tiesiogiai ir konkrečiai susijęs, tai reiškia, kad jis turi teisę pateikti ir ieškinį pagal SESV 265 straipsnį dėl tokios pozicijos neapibrėžimo²⁶⁷. Pagal ES Teismų jurisprudenciją, Neprivilegiuotas ieškovas, kuris neturi teisės ginčyti pozicijos teisėtumo, taip pat negali kreiptis į ES Teismus su ieškiniu dėl neveikimo, susijusio su to pačios pozicijos neapibrėžimu²⁶⁸. Toliau yra analizuojama teisminė jurisprudencija, pagal kurią Neprivilegiuoti ieškovai įrodydavo konkrečios ir tiesioginės sąlygų egzistavimą.

Neprivilegiuotiems ieškovams yra itin aktualios konkurencijos ir valstybės pagalbos sritys²⁶⁹. Savaiame suprantama, kad, jeigu vienas ūkio subjektas gauna paramą iš valstybės, tai dėl to atitinkamai nukencia paramos negaunančio konkurento galimybės konkuruoti su paramą gaunančiu subjektu. Analogiška situacija yra ir tuo atveju, kai vienas ūkio subjektas galimai piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi ar sudaro draudžiamus susitarimus su konkurentais. Kaip matyti iš ES Teismų jurisprudencijos, Neprivilegiuoti ieškovai yra suinteresuoti, kad EK tikrintų ir tirtų galimą antikonkurencinį elgesį, ir, jeigu EK neapibrėžia pozicijos pagal Neprivilegiuoto ieškovo prašymą, tai ieškovas gali teikti ieškinį dėl

264 Plačiau lietuviškoje literatūroje apie tiesioginę ir konkrečią sąsają SESV 263 straipsnio kontekste žr. Tamavičiūtė, V., *Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo, supra* note 21, p. 48 – 58; Limantė, A., *Privačių subjektų teisė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ginčijant Europos Sąjungos teisės aktus, supra* note 21, p. 92 – 135.

265 TT 1970 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Amedeo Chevalley prieš EK*, bylos Nr. 15-70, Rink. p. 00975, para 6.

266 SESV 263 straipsnio 4 dalyje paraižiuji įtvirtinta, kad privatus asmuo, ginčydamas ES teisės aktus, turi įrodyti savo konkrečią ir tiesioginę sąsają su tuo aktu: „Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali pirmoje ir antroje pastraipose numatytomis sąlygomis pateikti ieškinį dėl jam skirtų aktų arba aktų, kurie yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susiję, ar dėl reglamentuojančio pobūdžio teisės aktų, tiesiogiai su juo susijusių ir dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinančių priemonių.“

267 Žr., pvz., BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimą byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T167/04, Rink. p. II-02379, para 76-77.

268 Žr. TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimą byloje *Asteris prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181, para 17; BT 2004 m. lapkričio 23 d. sprendimą byloje *Cantina Sociale prieš EK*, bylos Nr. T-166/98, Rink. p. II-03991, para 82 ir kt.

269 Giannakopoulos, T., *supra* note 237, p. 84.

neveikimo²⁷⁰. Pastebima, kad konkurencijos teisės bylose Neprivilegijuotiems ieškovams įprastai pavyksta sėkmingai įrodyti tiesioginės ir konkrečios sąsajų egzistavimą SESV 265 straipsnio kontekste. Pavyzdžiui, byloje *Asklepios* BT nagrinėjo, ar Neprivilegijuotas ieškovas valstybės pagalbos srityje turi teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo, kai valstybė narė galimai teikė pagalbą Neprivilegijuoto ieškovo konkurentui, o EK nereagavo į Neprivilegijuoto ieškovo prašymą iširti tokį atvejį²⁷¹. Pagal bylos faktines aplinkybes, Neprivilegijuotas ieškovas Vokietijoje valdė 39 privačias klinikas, intensyviai konkuruojančias su viešosiomis klinikomis. Neprivilegijuotas ieškovas pateikė EK skundą, siekdamas pranešti apie Vokietijos viešosioms klinikoms valdžios institucijų suteiktą neteisėtą pagalbą, kurią sudaro minėtų klinikų galimų veiklos nuostolių kompensavimas ir atitinkamų valdžios institucijų garantijų minėtoms klinikoms suteikimas²⁷². Neprivilegijuotas ieškovas prašė BT pripažinti, kad EK neveikė, kai pagal SESV 108 straipsnį, reglamento Nr. 659/1999 10 straipsnio 1 dalį ir 13 straipsnio 1 dalį neapibrėžė pozicijos dėl galimai neteisėto valstybės pagalbos teikimo²⁷³. BT byloje *Asklepios* nusprendė, kad Neprivilegijuotas ieškovas turėjo teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo, nes: 1) Neprivilegijuotas ieškovas buvo tiesiogiai susijęs su neapibrėžta pozicija dėl to, kad EK pozicijai įgyvendinti nereikia jokių papildomų kitų subjektų veiksmų ir pati EK pozicija savaime sukeltų Neprivilegijuotam ieškovui teisinės pasekmės (pozicija, jeigu būtų apibrėžta, tiesiogiai galėtų atimti privilegijas konkurentui ir palengvinti Neprivilegijuotam ieškovui galimybes konkuruoti)²⁷⁴; 2) Neprivilegijuotas ieškovas, nors ir nebūtų pozicijos adresatas, kaip tiesioginis pagalbos gavėjas konkurentas²⁷⁵ su neapibrėžta pozicija būtų konkrečiai susijęs, kadangi pozicija paveiktų ieškovą dėl jo išskirtinės savybės konkuruoti su pagalbos gavėju (dėl EK neapibrėžtos pozicijos panaikinti privilegijas, konkrečiai nukentčia Neprivilegijuoto ieškovo, kuris tiesiogiai konkuruoja su pagalbos gavėju, interesai)²⁷⁶.

Kitoje byloje *Air One* buvo nagrinėjamas Neprivilegijuoto ieškovo pateiktas skundas EK dėl pagalbos, kurią Italijos valdžios institucijos galimai neteisėtai suteikė oro linijų bendrovei *Ryanair*, sumažindamos oro uosto ir antžeminių paslaugų kainas. Neprivilegijuotas ieškovas ir jo konkurentas *Ryanair* teikė reguliarias keleivių pervežimo paslaugas Italijos oro uostuose. Neprivilegijuotas ieškovas prašė EK apibrėžti poziciją ir nurodyti Italijai sustabdyti pagalbos teikimą, tačiau EK pozicijos neapibrėžė, todėl Ieškovas pateikė ieškinį dėl

270 Nordberg, C. Judicial remedies for private parties under the state aid procedure. *Legal Issues of European Integration*, 1997, 24, p. 18.

271 Taip pat šiame kontekste žr. Hofmann, H.; Micheau, C., *supra* note 93, p. 429-431.

272 BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T167/04, Rink. p. II-02379, paras 1-7.

273 *Ibid.*, paras 8-23.

274 BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T167/04, Rink. p. II-02379, para 49.

275 Dėl konkurento statuso taip pat žr. TT 1993 m. birželio 15 d. sprendimą byloje *Matra prieš EK*, bylos Nr. C225/91, Rink. p. I3203, para 19; TT 1984 m. lapkričio 14 d. sprendimą byloje *Intermills prieš EK*, bylos Nr. 323/82, Rink. p. 3809, para 16; 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimą byloje *EK prieš Eigentum*, bylos Nr. C78/03 P, Rink. p. I10737, para 36; BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimą byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T395/04, Rink. p. I11343, para 36 ir kt.

276 BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T167/04, Rink. p. II-02379, para 50.

neveikimo²⁷⁷. Šioje byloje BT padarė išvadą, kad Ieškovas tenkina konkrečios ir tiesioginės sąsajų sąlygas, nes pozicija tiesiogiai ir konkrečiai įtakotų Neprivilegiuoto ieškovo interesus analogiškais motyvais kaip ir aukščiau nurodytoje byloje *Asklepios*²⁷⁸. Kitoje byloje *UPS* siuntų įmonės ieškinys buvo priimtas, kai minėta įmonė prašė konstatuoti EK neveikimą kitos pašto įmonės atžvilgiu dėl galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi²⁷⁹. Byloje *Ladbroke žirgų lenktynes transliuojančio* Neprivilegiuoto ieškovo ieškinys buvo priimtas, kai jis prašė konstatuoti EK neveikimą kito žirgų lenktynių transliuotojo, kuris buvo įtariamas su kitu ūkio subjektu sudaręs draudžiamą susitarimą neparduoti transliavimo teisių, atžvilgiu²⁸⁰. Byloje *Schlüsselverlag* buvo pripažinta, kad laikraščius leidžianti įmonė gali pateikti ieškinį dėl neveikimo prieš EK **dėl to, kad ši** neapibrėžė pozicijos dėl laikraščius leidžiančių įmonių įvykdytos koncentracijos²⁸¹. Pabrėžtina, kad Neprivilegiuoti ieškovai, pateikdami ieškinius konkurencijos ir valstybės pagalbos srityse, detalai neįrodinėja tiesioginės ir konkrečios sąsajų, bet tiesiog nurodo, kad yra kitų subjektų konkurentai²⁸², ir, kad dėl neapibrėžtos pozicijos Neprivilegiuotų ieškovų konkurencinei padėčiai, lyginant su kitais Neprivilegiuotų ieškovų konkurentais, bus padaryta esminė įtaka, pavyzdžiui, dėl konkurentų užimamos didelės rinkos dalies, arba dėl to, kad tik vienintelis Neprivilegiuotas ieškovas konkuruoja su kitais subjektais ir panašiai. Tokie Neprivilegiuotų ieškovų ieškiniai dažniausiai priimami²⁸³.

Savaime suprantama, nėra įmanoma pateikti vienareikšmių taisyklių, pagal kurias būtų galima iš anksto nustatyti konkrečios ir tiesioginės sąsajų egzistavimą. ES Teismai kiekvienu atveju individualiai vertina, ar **išskirtinai** Ieškovo interesai yra pažeidžiami dėl neapibrėžtos ir tretiesiems asmenims turėjusios būti skirtos pozicijos. Pavyzdžiui, byloje *ENU* Neprivilegiuotas ieškovas buvo įmonė, kuri gamino urano koncentratą. Neprivilegiuotas ieškovas dėl sumažėjusios urano paklausos kreipėsi į Euratomo tiekimo agentūrą ir prašė, kad agentūra padėtų išparduoti dalį Neprivilegiuoto ieškovo produkcijos ir taip palengvintų jo padėtį. Euratomo tiekimo agentūrai prašymo netenkinus, Ieškovas kreipėsi į EK su kitu prašymu padėti išspręsti kilusią situaciją. EK neapibrėžus pozicijos pagal Nepri-

277 BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T395/04, Rink. p. II1343, paras 19-21.

278 *Ibid.*, paras 37-42.

279 BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02857, paras 1-2, 52.

280 BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 1-4, 63.

281 TT 2003 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02, Rink. p. I-09889, paras 21-40.

282 Žr., pvz., BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimą byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, para 56 ir kt.

283 TT 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *EK prieš Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum*, bylos Nr. C-78/03P, Rink. p. I-10737, paras 55-56; TT 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *EK ir Prancūzija prieš TF1*, bylos Nr. C-302/99 P ir C-308/99 P, Rink. p. I-05603, paras 21-31; BT 2004 gegužės 27 d. sprendimas byloje *Deutsche Post ir DHL prieš EK*, bylos Nr. T 358/02, Rink. p. II 1565, para 41; 1999 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, paras 26-36; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestelevision prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 57-70 ir kt.

vilegijuoto ieškovo prašymą, Neprivilegiuotas ieškovas kreipėsi į TT. TT konstatavo EK neveikimą pripažinęs, kad, nepaisant to, kad EK pozicija, jeigu ji būtų apibrėžta, būtų adresuota Euratomo tiekimo agentūrai, vis tiek minėta pozicija **būtų** tiesiogiai skirta nurodytai vieninteliui Neprivilegiuoto ieškovo specifinei problemai spręsti. Dėl to neapibrėžta EK pozicija yra tiesiogiai ir konkrečiai su Neprivilegiuoti ieškovu susijusi. TT ieškinį priėmė²⁸⁴.

Svarbu pažymėti, kad ieškinį dėl panaikinimo reglamentuojančios SESV 263 straipsnio nuostatos buvo pakeistos Lisabonos sutartimi, įsigaliojusios 2009 metais²⁸⁵. Aktualios redakcijos SESV 263 straipsnio 4 dalis²⁸⁶ Neprivilegiuotam ieškovui leidžia palengvintomis sąlygomis pateikti ieškinį dėl taip vadinamos reglamentuojančio pobūdžio, t. y., tiesiogiai su Neprivilegiuotu ieškovu susijusios, pozicijos, dėl kurios nereikia patvirtinti įgyvendinančių priemonių, panaikinimo²⁸⁷. Ginčijant reglamentuojančio pobūdžio poziciją, Neprivilegiuotam ieškovui nereikia įrodinėti konkrečios sąsajos, pakanka įrodyti tik tiesioginę sąsają²⁸⁸. Reglamentuojančio pobūdžio pozicija gali būti įtvirtinta bet kuriame visuotinio taikymo akte, jeigu tai nėra įstatymo galią turintis aktas²⁸⁹. Kai pozicija yra apibrėžiama įstatymo galią turinčiame akte, ji nėra pripažįstama reglamentuojančio pobūdžio pozicija, dėl kurios nereikėtų įrodinėti konkrečios sąsajos. BT konstatavo, kad įprastai pozicija, įtvirtinta reglamente, nėra reglamentuojančio pobūdžio ir todėl reikalinga įrodyti konkrečią sąsają, kadangi reglamentai įprastai priimami pagal „įprastą teisėkūros procedūrą“, įtvirtintą SESV 294 straipsnyje ir tuomet jie yra laikomi įstatymo galią turinčiais aktais, nors yra ir išimčių²⁹⁰. Pažymėtina, kad direktyva reikalauja ją įgyvendinančių priemonių, todėl ji taip pat dažniausiai nėra pripažįstama reglamentuojančio pobūdžio aktu²⁹¹. Tuo tarpu byloje *Microban* BT pripažino, kad sprendime apibrėžta EK pozicija, kurią EK apibrėžė įgyvendinama reglamento nuostatas, yra reglamentuojamojo pobūdžio, nes ginčijamą poziciją EK apibrėžė vykdydama įgyvendinimo, o ne teisėkūros įgaliojimus, todėl nereikalavo iš Neprivilegiuoto ieškovo įrodyti konkrečią sąsają. Dėl to BT Neprivilegiuoto ieškovo

284 TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599, paras 16-17.

285 Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį buvo pasirašyta Lisabonoje 2007 m. gruodžio 13 d.

286 Šiame SESV 263 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad: „Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali pirmoje ir antrojeje pastraipose numatytais sąlygomis pateikti ieškinį dėl jam skirtų aktų arba aktų, kurie yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susiję, ar dėl reglamentuojančio pobūdžio teisės aktų, tiesiogiai su juo susijusių ir dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinančių priemonių“.

287 Buchanan, C.; Bolzonello, L. Towards a Definition of Implementing Measures Under Article 263, Paragraph 4, TFEU. *European Journal of Risk Regulation*, 2015, 4(6), p. 671-676.

288 Šiuo kl. žr. Meuwese, A. Standing Rights and Regulatory Dynamics in the EU, 2012 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=21873100>, p. 4.; Limantė, A., *supra* note 258, p. 29-43; Tamavičiūtė, V., Privataus asmens locus standi ginčijant Europos Sąjungos teisės aktų teisėtumą: ar pagrįstai kritikuojamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismas?, *supra* note 21, p. 283-285 ir kt.

289 BT 2011 m. rugsėjo 6 d. nutartis byloje *Inuit Tapiriit Kanatami ir kiti prieš Parlamentą ir Tarybą*, bylos Nr. T-18/10, Rink. p. II-05599, paras 56.

290 Generalinės advokatės Kokott 2013 m. sausio 17 d. išvada byloje *Inuit Tapiriit Kanatami ir kiti prieš Parlamentą ir Tarybą*, bylos Nr. C-583/11 P, Rink. skaitmeninis, paras 49-56.

291 Žr. BT 2010 m. kovo 2 d. sprendimą byloje *Arcelor SA prieš Parlamentą*, bylos Nr. T-16/04, Rink. p. II-00211, para 123.

ieškinį priėmė, o EK poziciją panaikino²⁹². Pabrėžtina, kad SESV 265 straipsnio kontekste ES Teismai kol kas nėra pasisakę, ar Neprivilegiuotas ieškovas, ginčydamas Atsakovo neveikimą pagal SESV 265 straipsnį, galėtų prašyti dar neapibrėžtą poziciją pripažinti reglamentuojančio pobūdžio ir todėl galėtų prašyti ES Teismų atleisti Neprivilegiuotą ieškovą nuo reikalavimo įrodinėti konkrečią sąsają.

Pažymėtina ir tai, kad teisės doktrinoje yra padarytos motyvuotos išvados²⁹³, kad ir po SESV 263 straipsnio pakeitimo Lisabonos sutartyje tiesioginės ir konkrečios sąsajų reikalavimai pernelyg riboja Neprivilegiuoto ieškovo teises pateikti ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, kadangi ir po Lisabonos sutarties taikomas konkrečios sąsajos reikalavimas, ginčijant reglamentuose ir kituose įstatymo lygmens aktuose apibrėžtas visuotinio taikymo pozicijas, skirtas neapibrėžtam subjektų ratui, taip pat tiesioginės sąsajos reikalavimas neleidžia Neprivilegiuotam ieškovui ginčyti pozicijų, kurios yra įtvirtintos direktyvose, netgi jeigu jos valstybėms narėms beveik nepalikų veiksmų laisvės ir todėl iš esmės pačios direktyvos faktiškai nustatytų asmenims teises ir pareigas. Dėl to, kad pagal SESV 265 straipsnį: 1) Neprivilegiuotas ieškovas negalėtų prašyti konstatuoti neveikimo, kai neapibrėžta pozicija turėjo būti apibrėžta reglamente ar kitame įstatymo lygmens akte; 2) Neprivilegiuotas ieškovas taip pat negalėtų prašyti konstatuoti neveikimą, jeigu Atsakovas neapibrėžtų pozicijos direktyvoje, - galime teigti, kad analogiškai galėtų būti kritikuojama ir Neprivilegiuotų ieškovų teisė pateikti ieškinį dėl neveikimo. Dėl šio disertacijos ribotos apimties ir specifinės tematikos, išsamesnė analizė minėtu klausimu disertacijoje pateikiama nebus.

2.3. Paraginimo veikti procedūriniai aspektai

SESV 265 straipsnyje nurodyta, kad „Ieškinys priimamas tik tai tuo atveju, jeigu ta institucija, įstaiga ar organas buvo pirmiau paragintas imtis atitinkamų veiksmų <...>.“ Kaip

292 BT 2011 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Microban prieš EK*, bylos Nr. T262/10, Rink. p. II-07697, paras 21-22, 69.

293 P vz., Bergström, C., Ritleng, D. *Rulemaking by the European Commission – The New System for Delegation of Powers*. Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 218; Bünger, D. *Deficits in EU and US Mandatory Environmental Information Disclosure: Legal, Comparative Legal and Economic Facets of Pollutant Release Inventories*. New York: Springer, 2011, p. 200-210; Lang, R. Quite a Challenge: Article 263(4) TFEU and the Case of the Mystery Measures, 2016 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2710212>, p. 1-17; Mastroianni, R. Striking the right balance: limits on the right to bring an action under article 263(4) of the Treaty on the Functioning of the European Union. *American University International Law Review*, 2015, Nr. 4(30), p. 743-794; Balthasar, S., Locus Standi Rules for Challenges to Regulatory Acts by Private Applicants: The New Article 263(4) TFEU. *European Law Review*, 2010, Nr. 4(35), p. 542-550; Tamavičiūtė, V., Privataus asmens locus standi ginčijant Europos Sąjungos teisės aktų teisėtumą: ar pagrįstai kritikuojamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismas?, *supra* note 21, p. 285-286; Limantė, A. Tiesioginė sąsaja ieškiniuose dėl panaikinimo, *supra* note 21, p. 142-143; Kombos, C. The recent case law on locus standi of private applicants under Art. 230 (4) EC: a missed opportunity or a velvet revolution? *European Integration online papers*, 2005, 9(17), p. 17; Koch, C. *Locus standi of private applicants under the EU Constitution: preserving gaps in the protection of individuals' right to an effective remedy*. *European Law Review*, 2005, Nr. 30, p. 511-538; Koch, C. *Commission of the European Communities v. Jégo-Quérel & Cie Sa. Case C-263/02P*. *American Journal of International Law*, 2004, Nr. 98, p. 814 ir kt.

matyti, oficialaus paraginimo veikti pateikimas pagal SESV 265 straipsnį yra privaloma sąlyga ieškiniui dėl neveikimo pareikšti: ieškinys dėl neveikimo nebus ES Teismuose priimtas, jeigu Ieškovas nebus Atsakovui pateikęs oficialaus paraginimo veikti, po kurio Atsakovas neapibrėžė pozicijos²⁹⁴. Pavyzdžiui, Ieškovas kreipiasi į Atsakovą dėl finansinės paramos suteikimo. Jeigu Atsakovas pagal tokį prašymą neapibrėžtų pozicijos (t. y. nepateiktų jokio atsakymo į gautą prašymą), tai Ieškovas galėtų pateikti paraginimą veikti Ieškovo prašymo klausimu. Jeigu ir po paraginimo veikti gavimo Atsakovas jokios pozicijos dėl finansinės paramos suteikimo neapibrėžtų, tai Ieškovas galėtų kreiptis su ieškiniu į ESTT dėl neveikimo konstatavimo. Doktrinoje sutinkama nuomonė, kad terminas „paraginimas veikti“ yra per švelnus ir dėl jo tikrojo pobūdžio netgi siūloma jį pervardinti „reikalavimu veikti“ (*angl. demand to act*)²⁹⁵.

Generalinio advokato Roemer teigimu, prieš paviešinant Atsakovo neveikimą Teismo sprendimu, visų pirma reikalinga Atsakovui suteikti galimybę pačiam neviešai išnagrinėti savo neveikimo atvejį ikiteisminėje SESV 265 straipsnio stadijoje pagal paraginimą veikti, kad Atsakovas galėtų išvengti neveikimo bylos. Be to, Roemer nuomone, turi būti pripažįstama, kad Ieškovas turi teisę kreiptis į ES Teismus tik tuo atveju, jeigu po paraginimo veikti Ieškovas įsitikino, kad Atsakovas iš tikrųjų atsisakė apibrėžti poziciją²⁹⁶. Albors-Llorens nurodo, kad paraginimas veikti yra antras šansas Atsakovui ištaisyti savo neveikimo atvejį iki inicijuojant bylą ES Teismuose, todėl ikiteisminė stadija pagal SESV 265 straipsnį yra reikalinga²⁹⁷. Hartley nuomone, ikiteisminė stadija gali ir užvilkti Ieškovo teisių gynybą, kadangi aplinkybė, kad Atsakovas neveikia, ir taip yra iš anksto žinoma²⁹⁸. Paraginimo veikti institutas turi ir privalumą, ir trūkumą. Disertacijos autoriaus nuomone, pateikus paraginimą veikti, tarp Ieškovo ir Atsakovo tam tikru klausimu vyksta dialogas, kurio metu neteismine tvarka gali būti pasiektas abiem šalims priimtinas situacijos sprendimo būdas, išvengta bylinėjimosi proceso Teisme, sumažėja laiko ir finansiniai kaštai, todėl paraginimo veikti institutas gali būti vertinamas teigiamai. Kita vertus, Atsakovui yra žinoma, kad be paraginimo veikti, prieš Atsakovą negalės būti pradėta procedūra pagal SESV 265 straipsnį ir negalės būti paviešintas Atsakovo neveikimas, todėl jis gali laukti paraginimo veikti ir tik po jo gavimo Atsakovas įgyja pasekmes sukeltą suinteresuotumą apibrėžti savo poziciją. Dėl šios priežasties Atsakovas gali piktnaudžiauti SESV 265 straipsnio ikiteisminė stadija ir vilkinti pozicijos apibrėžimą tol, kol negavo paraginimo veikti.

Ypatingai svarbu atkreipti dėmesį, kad SESV 265 straipsnio kontekste ne tik pagal oficialų paraginimą veikti, bet ir pagal bet kurį prieš tai pateiktą neoficialų prašymą imtis atitinkamų veiksmų (ar netgi be atskiros prašymo) Atsakovo apibrėžta pozicija reiškia veikimą. Taigi, jeigu Atsakovas tam tikru klausimu apibrėžia poziciją, nesvarbu, ar ją apibrėžia iki gaudamas paraginimą veikti, ar po paraginimo veikti gavimo, apibrėžta pozicija gali būti

294 TT 1973 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje *Angelini prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-31/72, Rink. p. 00403, para 3.

295 Hartley, T.C., *supra* note 218, p. 403.

296 Generalinio advokato Roemer 1961 m. birželio 21 d. išvada byloje *Elz prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, sujungtų bylų Nr. 22/60 ir 23/60, Rink. p. 00359, p. 192.

297 AlborsLlorens, *supra* note 36, p. 511.

298 Hartley, T.C., *supra* note 61, p. 382.

ginčijama tik SESV 263 straipsnio pagrindu, o SESV 265 straipsniu pasinaudoti nebegalima. Pavyzdžiui, byloje *Onix* Ieškovas paprastu prašymu pagal reglamento Nr. 1094/2010 17 straipsnį reikalavo, kad Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija apibrėžtų poziciją inicijuojant tyrimo mechanizmą, leidžiantį minėtai institucijai nagrinėti atvejus, kai nacionalinės institucijos, vykdydamos draudimo sektoriaus priežiūros funkcijas, pažeidžia ES teisės aktų reikalavimus²⁹⁹. Institucija išnagrinėjo Ieškovo reikalavimą ir apibrėžė poziciją, kurioje atsisakė atlikti Ieškovo prašomą tyrimą. Apibrėžta pozicija reiškė, kad institucija veikė. Ieškovas, nesutikdamas su institucijos pozicija, pateikė institucijai paraginimą veikti. Institucija pagal paraginimą veikti naujos pozicijos neapibrėžė, todėl Ieškovas pateikė ieškinį dėl neveikimo. BT pažymėjo, kad nepaisant to, jog institucija neapibrėžė pozicijos pagal paraginimą veikti, tačiau ji dar prieš paraginimą veikti tuo klausimu buvo apibrėžusi savo poziciją, kurioje, kaip minėta, atsisakė imtis prašomų veiksmų. Kadangi institucijos pozicija jau buvo bet kuriuo atveju apibrėžta (institucija veikė), BT konstatavo, kad ieškinys dėl neveikimo yra negalimas ir nepriimtinas nagrinėti³⁰⁰.

Nėra informacijos, kiek paraginimų veikti gauna Atsakovai pagal SESV 265 straipsnį. Taip pat nėra duomenų, pagal kiek paraginimų veikti Atsakovai apibrėžia savo poziciją. Nėra vedama ir ikiteisminės stadijos rezultatų statistika, iš kurios būtų galima matyti, kokia dalis paraginimų veikti buvo patenkinta, kiek paraginimų veikti atmesta, į kiek paraginimų veikti atsakyta netinkamai, į kiek paraginimų veikti apskritai nesureaguota ir todėl Ieškovai galėjo ES Teismams pateikti ieškinį dėl neveikimo³⁰¹. Viešos informacijos apie ikiteisminę stadiją pagal SESV 265 straipsnį paskelbimas padėtų pasiekti du svarbius statistinius tikslus: 1) būtų matyti, kiek ieškinių dėl neveikimo yra nepateikiama, kai pozicija apibrėžiama, tačiau nepatenkinami paraginime veikti nurodyti prašymai, 2) būtų galima identifikuoti, kiek ieškinių nėra pateikiama dėl to, kad Atsakovai įvykdė Ieškovų reikalavimus ir todėl Ieškovų prašymai buvo patenkinti. Kaip matyti iš Europos ombudsmeno praktikos, Atsakovai kartais atsisako tenkinti Ieškovų reikalavimus net detalie ir išsamiai jų neišnagrinę³⁰², todėl viešai pateikiama informacija apie ikiteisminę stadiją pagal SESV 265 straipsnį veiktų kaip papildoma priemonė, skatinanti Atsakovus tinkamai ir detalie išnagrinėti paraginimus veikti ir apibrėžti motyvuotas pozicijas dėl jų. Pateikus apie SESV 265 straipsnio ikiteisminę stadiją viešai prieinamą informaciją, ir taip padarius minėtą ikiteisminę stadiją skaidresne, Atsakovai galbūt apibrėžtų labiau argumentuotas ir įtikinančias pozicijas. Dėl šios priežasties būtų galima sukurti specialią viešai prieinamą duomenų bazę, kurioje būtų

299 BT 2016 m. birželio 21 d. sprendimas byloje *Onix prieš EIOPA*, bylos Nr. T-590/15, Rink. nepaskelbta, paras 1-11.

300 BT 2016 m. birželio 21 d. sprendimas byloje *Onix prieš EIOPA*, bylos Nr. T-590/15, Rink. nepaskelbta, paras 33-38.

301 Primintina, kad, kai Atsakovas konstatuoja faktą, kad nagrinėja paraginime veikti iškeltus reikalavimus, tačiau nenurodo, ar imsis prašomų veiksmų, ar nesiims, tai nelaikoma pozicijos apibrėžimu.

302 Pati EK pabrėžia, kad ji yra nesuinteresuota tenkinti prašymuose nurodytus reikalavimus, žr., pvz., BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimą byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343, para 14. Taip pat Europos ombudsmenas yra nurodęs, kad EK dažnai netinkamai nagrinėja Ieškovų prašymus, žr., pvz., Europos ombudsmeno 2012 m. gruodžio 12 d. sprendimą byloje Nr. 1260/2010/RT; 2012 m. spalio 31 d. sprendimą byloje Nr. 1909/2009/BEH; 2012 m. spalio 12 d. sprendimą byloje Nr. 0230/2011/(TS)EIS.

skelbiama informacija apie gautų paragininų veikti ir Atsakovų pozicijų trumpą esmę. Atkreiptinas dėmesys, kad, nesant sukurtos minėtos sistemos, kai kurie potencialūs Ieškovai, siekdami sukelti spaudimą Atsakovams, savo iniciatyva viešojoje erdvėje paviešina Atsakovams pateikiamus paraginimus veikti³⁰³. Tokia Ieškovų iniciatyva akivaizdžiai parodo, kad ikiteisminės stadijos paviešinimas yra ne tik pageidautinas, bet ir būtinas.

Apibendrinant, paraginimo veikti (oficialaus įspėjimo) paskirtis yra suteikti galimybę Atsakovui gera valia apibrėžti poziciją ir išvengti teismo proceso³⁰⁴. Jeigu Atsakovas nesureagoja į oficialų SESV 265 straipsnio pagrindu teikiamą paraginimą veikti, tuomet ieškinyis dėl neveikimo gali būti pareikštas ES Teismams ir pradama neveikimo byla³⁰⁵.

2.3.1. Paraginimo veikti pateikimo terminas

Pažymėtina, kad SESV 265 straipsnyje nėra nustatyta, per kokį terminą nuo Atsakovo neveikimo jam turėtų būti pateiktas paraginimas veikti. Kitaip tariant, neįtvirtinta, kad suėjus tam tikram terminui, Ieškovas negalėtų pateikti paraginimo veikti (kas reiškia, kad negalėtų pateikti ir ieškinio dėl neveikimo, nes, kaip minėta, tik pateikus paraginimą veikti ir Atsakovui į jį neapibrėžus pozicijos, vėliau Ieškovui leistina pateikti ir ieškinį dėl neveikimo). Nepaisant to, pats TT įvedė termino reikalavimą paraginimo veikti pateikimui, tačiau nenustatė konkretaus termino, todėl byloje ES Teismai gali individualiai vertinti, ar terminas nepažeistas³⁰⁶. Šis terminas išvestas pagal ieškinius dėl panaikinimo reguliuojančio SESV 263 straipsnio 6 dalį, kurioje numatyta, kad ieškiniai dėl panaikinimo privalo būti pateikiami per du mėnesius nuo apibrėžtos pozicijos paskelbimo arba sužinojimo apie ją momento.

Pažymėtina, kad paraginimo veikti pateikimo terminas glaudžiai siejasi su Atsakovo pareigos apibrėžti poziciją įgyvendinimo terminu (plačiau apie tai skaitykite disertacijos 2.4. skyrių). Tik suėjus Atsakovo pareigos apibrėžti poziciją įgyvendinimo terminui, Ieškovas gali pateikti Atsakovui paraginimą veikti³⁰⁷. Taigi, Ieškovas ne tik turi nustatyti, kad pasibaigė terminas Atsakovui apibrėžti poziciją, bet privalo nepraleisti protingo termino pateikti Atsakovui paraginimą veikti apibrėžiant poziciją. Minėtas reikalavimas dėl paraginimo veikti pateikimo termino itin apsunkina Ieškovo teisę ginti savo interesus.

303 Žr., pvz., Coiffure EU paviešintą paraginimą veikti pagal SESV 265 straipsnį, 2013 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://www.coiffure.eu/websites/anko_coiffure/files/20131217%20EN%20Letter%20to%20EC%20Article%20265TFEU.PDF>.

304 TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. C-249/99 P, Rink. p. I-08333, para 10; TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. C-151/98 P, Rink. p. I-08157, para 41.

305 TT 1986 m. sprendimas byloje *Usinor prieš EK*, bylos Nr. C-81/85, Rink. p. 01777, para 15; BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407, para 34.

306 ESTT 2003 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02, Rink. p. I-09889, para 36; TT 1971 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. C-59/70, Rink. p. 00639, paras 15-19; BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407, para 27 ir kt.

307 BT 1999 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-182/98, Rink. p. II-02857, para 46; 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisión prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 40-43 ir kt.

Generalinis advokatas Roemer kritikavo TT jurisprudencijoje įvestą „protingą“ terminą pateikti paraginimui veikti. Generalinio advokato teigimu, turėtų būti išlaikyta Ieškovo teisė pateikti paraginimą veikti neterminuotai, kadangi SESV 265 straipsnyje paraginimo veikti terminas nėra įtvirtintas. Generalinis advokatas nurodė, kad priešingas aiškinimas pernelyg apriboja Ieškovo teisę į teisminę gynybą ir sudaro sąlygas Atsakovui išvengti savo neveikimo pasekmių³⁰⁸. Teisės doktrinoje taip pat kritikuojama TT jurisprudencija dėl paraginimo veikti pateikimo termino pagal SESV 263 straipsnyje įtvirtintą ieškinio dėl panaikinimo pateikimo termino analogiją. Nurodoma, kad pagal SESV 265 straipsnį pačiam ieškinio dėl neveikimo pateikimui jau yra nustatytas 2 mėnesių terminas, analogiškai kaip ir SESV 263 straipsnyje ieškinio dėl panaikinimo pateikimui, todėl nereikalinga papildomai nustatyti terminą ir paraginimo veikti pateikimui³⁰⁹. Pažymėtina, kad būtinybė nustatyti paraginimo veikti pateikimo terminą TT grindė teisinio tikrumo principo užtikrinimu, tačiau, kaip matyti iš Türk teiginių, teisinio tikrumo principas yra aktualus tik pagal SESV 263 straipsnį ginčijant pozicijas: jeigu būtų leista pozicijas ginčyti neribotą terminą, tai galėtų būti pažeisti asmens, kuris vadovavosi apibrėžta pozicija iki jos panaikinimo, teisėti lūkesčiai, nes ES Teismai poziciją panaikina nuo jos apibrėžimo momento, bet ne nuo ES Teismų sprendimo priėmimo momento. Tuo tarpu paraginimu veikti pagal SESV 265 straipsnį Atsakovas yra tik prašomas apibrėžti poziciją į ateitį ir nė vieno asmens interesai retrospektyviai negalėtų būti pažeisti, todėl termino paraginimui veikti nustatymas iš esmės neturi jokio pagrindo³¹⁰.

Kyla klausimas, kaip Ieškovui nustatyti, per kokį terminą jis gali pateikti paraginimą veikti. Teisminėje jurisprudencijoje kiekvienu atveju individualiai vertinama, ar Ieškovas neuždelsė pateikti paraginimo veikti³¹¹. Paraginimas veikti Atsakovui turi būti pateiktas per protingą terminą nuo tada, kai suėjo terminas pozicijai apibrėžti. Jeigu nenumatytas ir terminas pozicijai apibrėžti, tai paraginimas veikti turi būti pateiktas per protingą terminą paaiškėjus, kad Atsakovas per protingą laikotarpį neapibrėžė savo pozicijos³¹². Byloje *Nyderlandai prieš EK*, Ieškovas pateikė EK skundą dėl galimai neteisėtai Prancūzijos teikiamos valstybės pagalbos, tačiau EK į skundą nereagavo ir dėl jo neapibrėžė jokios pozicijos. Ieškovas tik praėjus 18 mėnesių nuo skundo pateikimo, kai EK jo neišnagrinėjo, EK pateikė oficialų paraginimą veikti. EK į Ieškovo paraginimą veikti taip pat neatsižvelgė ir pozicijos neapibrėžė. Dėl to Ieškovas pateikė TT ieškinį dėl neveikimo. TT šioje byloje nurodė, kad paraginimas veikti negali būti paduodamas neribotą laiką (*angl. indefinitely*), ir pažymėjo,

308 Generalinio advokato Roemer 1971 m. birželio 10 d. išvada byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. 59/70, Rink. p. 00639, (nesunumeruoti paragrafai), p. 658-659.

309 Hartley, T.C., *supra* note 218, p. 405; Türk, A., *supra* note 56, p. 185.

310 Hartley, T.C., *supra* note 218, p. 405.

311 TT 2003 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02, Rink. p. I-09889, paras 25-38; TT 1971 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. C-59/70, Rink. p. 00639, para 18; Generalinio advokato Darmon 1988 m. lapkričio 8 d. išvada byloje *Irish Cement prieš EK*, bylos Nr. C-166/86, Rink. p. 06473, (nesunumeruoti paragrafai), p. 6491.

312 TT 2003 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02, Rink. p. I-09889, paras 37-38; TT 1971 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. C-59/70, Rink. p. 00639, para 19. Taip pat žr. Generalinio advokato Tesauro 1996 m. lapkričio 26 d. išvadą byloje *Guérin automobiles prieš EK*, bylos Nr. C-282/95, Rink. p. I-01503, paras 34-35.

kad Ieškovo paraginimas veikti, praėjus 18 mėnesių po to, kai Ieškovas sužinojo apie galimą EK neveikimą, yra pateiktas pažeidžiant protingumo reikalavimą ir todėl nepateisinamas. TT nuomone, Ieškovas jau anksčiau galėjo suprasti, kad EK jo prašomu klausimu neveiks ir dėl to galėjo pateikti raginimą veikti anksčiau nei per 18 mėnesių. Dėl to, kad Ieškovas laiku nepateikė paraginimo veikti, ieškinys dėl neveikimo buvo nepriimtas³¹³. Kaip parodo kitas TT sprendimas byloje *ENU*, tuo atveju, jeigu Ieškovas nuolat teikia Atsakovui neformalius³¹⁴ prašymus imtis veiksmų, ir tik vėliau pateikia oficialų paraginimą veikti, nelaikoma, kad paraginimas veikti pateiktas per vėlai: byloje *ENU* skundas EK pateiktas 1987 m. spalio 8 dieną, EK jį turėjo išnagrinėti per 1 mėnesį, o paraginimas veikti pateiktas tik 1990 m. gruodžio 21 d., tačiau per šį laikotarpį Ieškovas nuolat neformaliais raštais periodiškai prašė EK imtis veiksmų ir todėl byloje *ENU* buvo pripažinta, kad Ieškovas siekė situaciją išspręsti neteisminiu būdu, todėl ieškinys dėl neveikimo buvo priimtas³¹⁵. Atkreiptinas dėmesys, kad kitoje byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, buvo sprendžiamas klausimas dėl to, kad Taryba nuo 1969 metų neįgyvendino pareigos apibrėžti poziciją dėl bendrosios transporto politikos³¹⁶. Ieškovas tik 1982 metais, t. y., praėjus 13 metų nuo Tarybos atlikto pažeidimo neapibrėžiant pozicijos, Tarybai pateikė paraginimą veikti³¹⁷. TT, nepaisant tokio delsimo pateikti paraginimą veikti, ieškinį priėmė nagrinėti. Ieškinys buvo priimtas dėl to, kad Taryba pati procesiniuose dokumentuose pripažino savo pareigą apibrėžti poziciją dėl bendrosios transporto politikos ir todėl veikti neatsisakė³¹⁸. Pažymėtina, kad ES Teismų jurisprudencija dėl paraginimo veikti termino nėra išplėtotą, kadangi daugelyje bylų apskritai neanalizuojama, ar toks terminas praleistas³¹⁹. Hartley teigia, kad neaiškumai dėl paraginimo veikti termino skaičiavimo sukuria painiavą, netoleruotinus sunkumus Ieškovams ir nežinią, kada Atsakovui reikia pateikti paraginimą veikti. Pabrėžiama, kad dėl TT nustatomo termino, Ieškovai, siekdami nepraleisti minėto termino, gali jausti spaudimą minėtą paraginimą pateikti kuo skubiau ir nepagrįstai nuolat raginti Atsakovus veikti, nepaisant to, kad Atsakovai dėl vienkovių ar kitokių priežasčių būna dar objektyviai nepasiruošę apibrėžti pozicijos³²⁰.

Taigi, Ieškovai turėtų: 1) nuolat palaikyti su Atsakovu kontaktą ir neformaliais pranešimais teirautis dėl pozicijos apibrėžimo, kai teisės normose neįtvirtintas konkretus pozicijos apibrėžimo terminas ir pastebėjus, kad Atsakovas nesirengia apibrėžti pozicijos ir nesiiima jokių parengiamųjų veiksmų, pateikti oficialų paraginimą veikti; 2) pateikti paragini-

313 TT 1971 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. C-59/70, Rink. p. 00639, paras 10-24.

314 T. y., ne oficialų paraginimą veikti pagal SESV 265 straipsnio 2 dalį.

315 TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599, paras 31-36.

316 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 32.

317 *Ibid.*, paras 7, 23.

318 *Ibid.*, para 43.

319 Pvz., BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta, para 96; BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 47; BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02857, para 42.

320 Hartley, T. C., *supra* note 61, p. 384-385.

mą veikti kuo skubiau nuo momento, kai Atsakovas praleido konkrečių aktuose numatytą terminą pozicijai apibrėžti. Svarbu atkreipti dėmesį, kad, jeigu dar nesuėjo terminas Atsakovui apibrėžti poziciją pagal Ieškovo prašymą imtis atitinkamų veiksmų, bet Ieškovas pateikia paraginimą veikti, tai toks paraginimas veikti bus laikomas pateiktas per anksti ir ieškinys dėl neveikimo nebus priimtas ir nebus konstatuotas neveikimas³²¹. Be to, minėtu atveju Ieškovo patirtos bylinėjimosi išlaidos nebūtų kompensuojamos³²². Pavyzdžiui, byloje *IECC BT* konstatavo, kad Ieškovas pateikė EK prašymą išnagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą, o EK 1994 m. rugsėjo 23 d. pateikė Ieškovui prašymą pateikti papildomus duomenis. Ieškovas 1994 m. lapkričio 23 d. pateikė minėtus duomenis ir paraginimą veikti, o vėliau kreipėsi su ieškiniu į BT dėl neveikimo konstatavimo³²³. BT byloje *IECC* nurodė, kad paraginimas veikti buvo pateiktas per anksti (*angl. premature*), kadangi EK neturėjo pakankamai laiko ištirti Ieškovo papildomus duomenis ir apibrėžti savo poziciją dėl jų, todėl BT ieškinio nepriėmė³²⁴.

2.3.2. Paraginimui veikti keliami formos ir turinio reikalavimai

Paraginimas veikti privalo atitikti tam tikrus ES Teismų jurisprudencijoje suformuotus reikalavimus³²⁵. Jeigu Ieškovo Atsakovui pateiktas paraginimas veikti neatitiks jam keliamų reikalavimų, jis nebus laikomas paraginimu veikti SESV 265 straipsnio prasme ir nebus išpildyta ikiteisminės stadijos sąlyga pateikiant ieškinį dėl neveikimo³²⁶. SESV 265 straipsnio ikiteisminėje stadijoje pateikus paraginimą veikti, kuris neatitinka reikalavimų pagal SESV 265 straipsnį, ESTT vėliau nepriims nagrinėti ieškinio dėl neveikimo³²⁷. Dėl šios priežasties svarbu atskleisti, kokie reikalavimai yra keliami paraginimui veikti. Reikalavimus paraginimui veikti galima skirstyti į reikalavimus formai ir reikalavimus turiniui. Šie reikalavimai neįtvirtinti nei SESV 265 straipsnyje, nei kituose ES teisės aktuose. Reikalavimai buvo suformuluoti ir atskleisti ES Teismų jurisprudencijoje, kuri analizuojama toliau.

2.3.2.1. Reikalavimai paraginimo veikti formai

Paraginimui veikti nėra taikomi jokie žodinės ar rašytinės formos reikalavimai. ES Teismų jurisprudencijoje tik konstatuota, kad nepaisant to, kokia forma (žodine ar rašytine)

321 Žr., pvz., BT 1998 m. liepos 6 d. sprendimą byloje *Goldstein prieš EK*, bylos Nr. T-286/97, Rink. p. II-02629, para 29 ir kt.

322 BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407, para 27.

323 BT 1998 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *IECC prieš EK*, bylos Nr. T-28/95, Rink. p. II-03597, paras 1-2.

324 *Ibid.*, para 15.

325 TT 2010 m. sausio 22 d. nutartis byloje *Makhteshim prieš EK*, bylos Nr. C-69/09 P, Rink. p. I-00010, paras 23-24.

326 TT 1973 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje *Angelini prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-31/72, Rink. p. 00403, para 3.

327 TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. C-249/99 P, Rink. p. I-08333, paras 16-19.

paraginimas veikti bus išreikštas, jis turi būti pakankamai aiškus ir tikslus, kad Atsakovas suprastų, jog tai yra paraginimas veikti pagal SESV 265 straipsnį ir Atsakovas turi iš jo žinoti, kokios konkrečios pozicijos Ieškovas iš Atsakovo tikisi. Įprastai Ieškovų paraginimai veikti yra surašomi raštu ir siunčiami registruotu laišku³²⁸. Gali kilti klausimas, ar minėtas ES Teismų požiūris reiškia, kad paraginimas veikti gali būti pateiktas ir žodine forma. Pažymėtina, kad jokie ES aktai nedraudžia paraginimo veikti pateikti žodžiu. Be to, pats TT yra patvirtinęs, kad galimybė pateikti paraginimą veikti žodžiu egzistuoja³²⁹. Taigi, jeigu Ieškovas siekia, kad Atsakovas apibrėžtų konkrečią poziciją, tačiau Atsakovas neveikia, Ieškovas iš esmės galėtų žodžiu, pvz., tiesiogiai bendraujant arba telefonu, paraginti Atsakovą veikti. Iš pirmo žvilgsnio tokia paraginimo veikti forma atrodo pati paprasčiausia, kadangi Ieškovui nereikia naudoti papildomų laiko ir finansinių resursų dokumentuotam paraginimui veikti parengti ir jam išsiųsti, be to, tai būtų pakankamai greitas ir operatyvus metodas paraginimui veikti išreikšti ir Atsakovo pozicijai gauti³³⁰. Tokiu atveju, pavyzdžiui, pokalbio metu su Atsakovo atstovais reiktų nurodyti, kad minėtu pokalbiu yra pateikiamas paraginimas veikti pagal SESV 265 straipsnį, ir reiktų tiksliai nurodyti Atsakovo atstovams, kokios pozicijos tikimasi³³¹.

Kaip pažymi profesorius Higdon, kartais žodinis Ieškovo pozicijos argumentavimas turi daugiau pranašumų nei rašytinis, kadangi žodinio argumentavimo metu Ieškovas gali savo kalbėjimo manieromis, išvaizda, gestais, balso tembru ir tonacija labiau paveikti kitą asmenį ir lengviau pasiekti tai, ko jis nori³³². Taigi, žodžiu paraginant Atsakovą veikti, būtų galima pasitelkti įvairias komunikacijos priemones ir lengviau pasiekti savo tikslą, negu tai būtų galima padaryti raštiškai. Be to, jeigu žodžiu išreikštas paraginimas veikti būtų papildomai užfiksuotas vaizdo ar garso technika, jis galėtų sukelti papildomą spaudimą Atsakovams operatyviai reaguoti į Ieškovo prašymus, kadangi užfiksuotas vaizdo ar garso technika žodinis paraginimas veikti galėtų būti viešojoje erdvėje nesunkiai paviešintas³³³. Iš paviešinto paraginimo veikti būtų matoma, kad pokalbio metu Ieškovas galimai įtikino Atsakovą ar jo atstovus dėl paraginime veikti išdėstyto prašymo teisingumo, ir būtų galima susidaryti tam tikrą nuomonę, jeigu Atsakovas pozicijos neapibrėžė ar apibrėžė Ieškovo prašymui priešingą poziciją. Be to, paraginimo veikti paviešinimas ikiteisminę procedūrą

328 Žr., pvz., TT 1986 m. sprendimą byloje *Usinor prieš EK*, bylos Nr. C-81/85, Rink. p. 01777, para 15; 1962 m. balandžio 6 d. sprendimą byloje *Meroni prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 21/61, Rink. p. 00143, (nesunumeruoti paragrafai), p. 77; BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, para 22; 1999 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, para 41 ir kt.

329 TT 1985 m. kovo 6 d. nutartis byloje *Campsider prieš EK*, bylos Nr. 25/85R, Rink. p. 00751, para 32.

330 Higdon, M. Oral Argument and Impression Management: Harnessing the Power of Nonverbal Persuasion for a Judicial Audience. *Kansas Law Review*, 2008, 57(3) Vol. 57, No. 3, 2008, p. 21-36.

331 BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407, para 35.

332 Higdon, M., *supra* note 330, p. 27.

333 Pavyzdžiui, paraginimas veikti galėtų būti paviešintas video svetainėje „Youtube“, kuri yra pripažįstama galingu politiniu įtikinėjimo įrankiu, žr. Matt, E. The persuasive power of Youtube in international discourse: Israel's online video campaign, American Political Science Association 2013 Annual Meeting paper, p. 3-33.

pagal SESV 265 straipsnį padarytų skaidresnę, ir tai Atsakovus įpareigoję labiau sureaguoti į paraginimą veikti.

Be aukščiau nurodytų žodinės paraginimo veikti formos privalumų, tokia forma turi ir trūkumų, kurie žodinį paraginimą veikti padaro praktiškai nepritaikomu. Primintina, kad ieškinys dėl neveikimo gali būti priimtas nagrinėti Teisme tik tuo atveju, jeigu prieš tai buvo pateiktas paraginimas veikti ir Ieškovas Teismui pateikia įrodymus, kad paraginimas veikti Atsakovui buvo įteiktas³³⁴. Taigi, jeigu Ieškovas Atsakovui pateiktų žodinį paraginimą veikti ir jo neužfiksuoję garso ar vaizdo technika, pripažinimas, kad paraginimas veikti buvo pateiktas, priklausytų nuo geros Atsakovo valios. Tarkime, Ieškovas pateikia EK skundą išnagrinėti jo konkurentams galimai neteisėtai teikiamą pagalbą, tačiau EK neapibrėžia pozicijos. Ieškovas susisiečia telefonu su kompetentingais EK pareigūnais ir paragina EK veikti pagal SESV 265 straipsnį, tačiau EK ir po pokalbio telefonu pozicijos neapibrėžia. Ieškovas, žinodamas, kad įvykdė reikalavimą EK paraginti veikti, kreipiasi į TT su ieškiniu dėl neveikimo ir jame pažymi, kad jis EK paragino veikti žodžiu, tačiau jokių kitų įrodymų apie paraginimą veikti Ieškovas neturi. Tokiu atveju EK galėtų tiesiog nurodyti, kad Ieškovas nėra ir niekada nebuvo jai pateikęs paraginimo veikti, arba, kad buvo pateikęs paraginimą veikti, tačiau jis buvo neaiškus ir / ar nesuprantamas, dėl ko EK negalėjo jo įvykdyti. Tokiu atveju ES Teismai veikiausiai nepriimtų Ieškovo ieškinio, kadangi Ieškovas nebūtų įrodęs, kad paraginimas veikti vis dėlto buvo pateiktas. Tik jeigu Atsakovas gera valia pripažintų, kad paraginimą veikti žodžiu jis gavo, tačiau į jį nereagavo, tai tikėtina, kad ES Teismai ieškinį dėl neveikimo priimtų. Nepaisant tokios galimybės, Ieškovi neturėtų tikėtis geros Atsakovų valios, kadangi, pavyzdžiui, byloje dėl neveikimo EK yra išreiškusi nuomonę, kad ji, savaime suprantama, nėra suinteresuota tuo, kad ieškiniai dėl neveikimo prieš ją būtų priimami ir tuo labiau tenkinami. Dėl to EK naudoja visas galimas priemones savo interesų gynybai³³⁵. Taigi, pateikus paraginimą veikti žodžiu, Ieškovui tektų atsakomybę užtikrinti, kad tokio paraginimo veikti pateikimo faktas byloje būtų įrodytas, tačiau praktiškai tai sunkiai įgyvendinama, kadangi Ieškovui reiktų itin kokybiškoms garso ar vaizdo priemonėmis įrašyti pokalbio, pateikiant paraginimą veikti, turinį, gebėti pagrįsti minėto pokalbio įrašo autentiškumą, užtikrinti informaciją apie pokalbio dalyvių tapatybes, paraginimo veikti datos tikrumą ir kitas reikšmingas aplinkybes³³⁶. Dėl šių priežasčių paraginimo veikti pateikimas žodžiu gali tapti brangiu, sudėtingu ir rizikingu procesu. Teigtina, kad paraginimo veikti pateikimas raštu yra patikimesnis procesas, lyginant su paraginimo veikti pateikimu žodžiu, kadangi paraginimo veikti pateikimo raštu atveju pa-

334 TT 2005 m. birželio 3 d. nutartis byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. C-396/03 P, Rink. p. I-04967, para 16.

335 Žr., pvz., BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimą byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343, para 14.

336 Neatmetama ir galimybė, kad paties Ieškovo daromas vaizdo ir/ar garso įrašas galėtų būti laikomas nepakankamai objektyviu, todėl galimai reiktų naudotis faktinių aplinkybių konstatavimo paslaugomis. Pvz., Lietuvos Respublikoje faktinių aplinkybių konstatavimo paslaugas teikia antstoliai. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 23 straipsnyje nurodyta, kad „Faktinių aplinkybių konstatavimas yra smulkus aplinkybių, daiktų ar turto, jų būklės aprašymas faktinių aplinkybių konstatavimo protokole. Faktinės aplinkybės papildomai gali būti fiksuojamos kitomis vaizdo ar garso įrašymo priemonėmis. Garso ar vaizdo įrašas, kuriame užfiksuotos faktinės aplinkybės, laikomas sudedamąja faktinių aplinkybių konstatavimo protokolo dalimi.“

kanka išsiųsti Atsakovui raštišką paraginimą veikti, kurį Atsakovas privalo išnagrinėti nuo gavimo momento³³⁷. Iš ES Teismų jurisprudencijos matyti, kad paraginimai veikti įprastai yra paduodami rašytine forma³³⁸.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, daroma išvada, kad, nepaisant to, kad paraginimas veikti gali būti pateiktas ir žodine forma, kuri tam tikrais atvejais galėtų labiau „paspausti“ Atsakovą apibrėžti poziciją ir, galbūt, galėtų padėti Ieškovui pasiekti geresnį rezultatą, vis tik patikimiausia paraginimo veikti pateikimo forma yra rašytinė ir dėl to Ieškovams labiau rekomenduotina. Autoriaus nuomone, efektyviausia paraginti Atsakovą veikti tam tikru klausimu yra kombinuotas paraginimo veikti teikimas tiek rašytine, tiek žodine formomis: pateikiant paraginimą veikti raštu yra užfiksuojamas paraginimo veikti pateikimo faktas ir Ieškovas įgyja Teismui įrodymą, kad paraginimą veikti Atsakovui pateikė, kartu žodžiu paragindamas veikti, Ieškovas galėtų pasiekti maksimalaus rezultato įtikinėjant Atsakovą.

2.3.2.2. Reikalavimai paraginimo veikti turiniui

Byloje *Elz TT* yra konstatavęs, kad bylą nagrinėjantis Teismas privalo klasifikuoti teisinės priemonės ne pagal formą, bet pagal jų esmę, ir yra pažymėjęs, kad ikiteisminėje stadijoje paraginimu veikti bus laikomas tik toks dokumentas, kurio turinys pakankamai aiškiai parodys Ieškovo valią vėliau pateikti ieškinį dėl neveikimo, jeigu Atsakovas neapibrėžė pozicijos³³⁹. ES Teismų jurisprudencijoje konstatuota, kad ne kiekvienas paraginimas veikti gali būti laikomas paraginimu veikti SESV 265 straipsnio reikšme³⁴⁰. Jeigu iš paraginimo veikti turinio nebus akivaizdu, kad Ieškovas paraginimu veikti siekia pradėti ir baigti ikiteisminę stadiją dėl Atsakovo neveikimo, tai nebus laikoma paraginimu veikti ir ieškinys nebus priimtas³⁴¹. Savaiame suprantama, kad toks abstraktus TT išaiškinimas nepadeda Ieškovui tinkamai parengti paraginimo veikti, todėl reikalinga atlikti detalesnę ES Teismų jurisprudencijos minėtu klausimu analizę ir nustatyti, kokie konkretūs reikalavimai yra taikomi paraginimo veikti turiniui, kad jis atitiktų SESV 265 straipsnio kriterijus.

Paraginime veikti Ieškovas Atsakovui turi pateikti prašymą užimti konkrečią Ieškovo norimą poziciją³⁴². Pavyzdžiui, teismų jurisprudencijoje paraginimas veikti buvo laikomas

337 BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 53.

338 Žr., pvz., BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimą byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-02193, para 65; 1999 m. birželio 3 d. sprendimą byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, para 6.

339 TT 1961 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Elz prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. C-22/60, Rink. p. 00359, (nesunumeruoti paragrafai), p. 188.

340 TT 1973 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje *Angelini prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-31/72, Rink. p. 00403, para 3.

341 *Ibid.*, para 189.

342 TT 2009 m. spalio 7 d. sprendimas byloje *Vischim prieš EK*, bylos Nr. T-420/05, Rink. p. II-03841, paras 254-256; TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 24; TT 1970 m. liepos 8 d. nutartis byloje *Hake prieš EK*, bylos Nr. 75/69, Rink. p. 00535, para 5; TT 1960 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Bergbau prieš Vyriausiąją valdybą*, bylos Nr. 41/59, Rink. p. 00989, (nesunumeruoti paragrafai), p. 505; TT 1959 vasario 4 d. sprendimas

tinkamu, kai Ieškovas prašė Atsakovą inicijuoti konkurencijos teisės pažeidimo tyrimą ir konstatuoti atitinkamą konkurencijos teisės pažeidimą³⁴³, arba kai Ieškovas prašė EK apibrėžti poziciją, kuria būtų nustatytas antidempingo muitas cementui iš trečiųjų valstybių³⁴⁴. Taip pat tinkamas paraginimas veikti yra tuomet, kai Ieškovas dėl jo sunkios finansinės padėties prašė Atsakovo apibrėžti poziciją, kuria Ieškovui būtų grąžinta dalis jo sumokėtų mokesčių³⁴⁵. Neleistina paraginimą veikti formuluoti abstrakčiai, t. y., nenurodant Ieškovui, kokios pozicijos iš jo norima. Pavyzdžiui, byloje *Belgian textile* TT konstatavo, kad paraginimas veikti neatitinka jam keliamų reikalavimų dėl to, kad Ieškovas paraginime veikti EK tik išsakė savo nuomonę dėl valstybės pagalbos neteisėtumo, tačiau EK nebuvo paprašyta išreikšti tam tikrą konkrečią poziciją³⁴⁶. Kitoje byloje *Campsider* TT pažymėjo, kad paraginimu veikti nėra laikomas toks Ieškovo pranešimas, kuriuo Ieškovas prašo EK skubiai imtis priemonių vidaus rinkai stabilizuoti, tačiau konkrečiai tų priemonių nenurodo ir nėra aišku, kokios pozicijos Ieškovas pageidauja³⁴⁷. Byloje *Hake* Ieškovas prašė EK imtis adekvačių ir tinkamų priemonių tam, kad būtų atkurta ir garantuota konkurencija Vokietijos geležies laužo pramonėje³⁴⁸. TT konstatavo, kad paraginime veikti Ieškovas nedetalizavo savo prašymo ir nėra aišku, kokių priemonių reikalaujama imtis, todėl ieškinyš dėl neveikimo nebuvo priimtas, o paraginimas veikti laikytas netinkamai suformuotu³⁴⁹. Byloje *Jogamar* buvo sprendžiama situacija, kai Marokas sulaukė Ieškovui priklausantį žvejybinį laisvą. Marokas, pagal su ES sudarytą susitarimą, apie laivo sulaukimą pranešė EK. EK ėmėsi įvykio tyrimo. Ieškovas, kuriam priklausė laivas, pateikė EK prašymą, kad EK pateiktų pareigūnų, tiriančių šį įvykį vardus, telefono ir fakso numerius tam, kad Ieškovas galėtų su pareigūnais susisiekti. EK prašytų veiksmų nesiėmus, Ieškovas pakartotinai nusiuntė EK prašymą, kuriame išdėstė tokius pačius reikalavimus, kaip ir pirminiame laiške³⁵⁰. EK prašomos informacijos nepateikęs, Ieškovas kreipėsi į BT. Pradėtoje byloje prieš EK, EK teigė, kad ieškinyš nepriimtinas, nes EK nebuvo paraginta veikti. Paraginimo veikti

byloje *Steenkolemijnen prieš Vyriausiąją valdybę*, bylos Nr. C-17/57, Rink. p. 00009, (nesunumeruoti paragrafai), p. 8; BT 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Geneesmiddelen prieš EK*, bylos Nr. T 578/14, Rink. nepaskelbta, para 33; BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407, para 35; BT 2005 m. balandžio 27 d. nutartis byloje *CropScience prieš EK*, bylos Nr. T-34/05R, Rink. p. II-01465, para 57; BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr. T-28/90, Rink. p. II-02285, paras 34-37.

- 343 BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02857, para 2.
- 344 BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. T-212/95, para 17. Taip pat žr. BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimą byloje *TFI prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, para 32-36.
- 345 TT 1960 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Bergbau prieš Vyriausiąją valdybę*, bylos Nr. 41/59, Rink. p. 00989, (nesunumeruoti paragrafai), p. 505.
- 346 TT 1984 m. kovo 20 d. sprendimas byloje *Vokietija prieš EK*, bylos Nr. 84/82, Rink. p. 01451, para 23.
- 347 TT 1986 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Campsider prieš EK*, bylos Nr. 25/85, Rink. p. 01531, para 8.
- 348 TT 1970 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Hake prieš EK*, bylos Nr. 75/69, Rink. p. 00535, para 4.
- 349 *Ibid.*, para 8, taip pat žr. Generalinio advokato Gand 1970 m. liepos 16 d. išvadą byloje *Hake prieš EK*, bylos Nr. 75/69, Rink. p. 00535, (nesunumeruoti paragrafai), p. 544-546.
- 350 BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407, paras 13-16.

nebuvimą EK argumentavo tuo, kad Ieškovo kreipimasis į EK neatitiko paraginimui veikti keliamų reikalavimų. EK teigė, kad minėtame Ieškovo prašyme nebuvo duota nuoroda į SESV 265 straipsnį, be to, Ieškovas nenurodė, kokios konkrečios pozicijos jis tikisi iš EK, todėl EK nežinojo, ko iš jos tikimasi. BT sutiko su EK argumentacija. BT nurodė, kad Ieškovo laiškas nėra paraginimas veikti, o yra tiesiog prašymas suteikti informaciją, pagal kurią Ieškovas būtų veikęs pats. Dėl šios priežasties Ieškovo ieškinys nebuvo priimtas³⁵¹. TT, apeliacine tvarka išnagrinėjęs bylą, sprendimo nepakeitė³⁵².

Paraginine veikti turi būti nurodyta, kokios teisės normos gali būti pažeistos, jeigu Atsakovas neapibrėš pozicijos³⁵³. Pavyzdžiui, Ieškovas gali prašyti EK apibrėžti poziciją dėl jai pateikto skundo pagal Tarybos reglamento Nr. 1/2003 7 straipsnį, SESV 101 ir 102 straipsnius, kurie identifikuoja, kokią konkurencijos pažeidimą EK turėtų tirti. Jeigu pagal skundą Atsakovas neapibrėžtų savo pozicijos, tai paraginine veikti Ieškovas turėtų nurodyti, kad neapibrėždamas pozicijos, Atsakovas pažeidžia minėto reglamento 7 straipsnį, SESV 101 ir 102 straipsnius ir kita. Byloje *N. M.* Ieškovas pateikė paraginimą veikti, kuriuo prašė EK ir Tarybą apibrėžti poziciją, kuria būtų pripažinta, kad baudžiamąją atsakomybę užtraukę Graikijos teisės aktai prieštarauja ES teisei, ir todėl Ieškovas turėtų būti paleistas iš laisvės atėmimo įstaigos į laisvę. BT šioje byloje konstatavo, kad Ieškovas nenurodė jokių konkrečių normų, kurias neapibrėždami pozicijos Atsakovai būtų pažeidę, todėl ieškinys dėl neveikimo nepriimtinas³⁵⁴. Tačiau, paraginine veikti Ieškovas turi ne tik nurodyti, kad prašo apibrėžti tam tikrą poziciją, bet ir privalo nurodyti, kokios teisės normos bus pažeistos, jeigu nebus apibrėžta pozicija³⁵⁵. Tiesa, byloje *Jorio* BT, lyg ir nukrypdamas nuo ES Teismų jurisprudencijoje suformuotų taisyklių, pasisakė, kad ne visada yra būtina tiksliai įvardinti pažeidžiamas teisės normas. Minėtoje byloje BT užsiminė, kad, jeigu normas, pagal kurias turėtų būti apibrėžiama pozicija, galima atpažinti iš paraginime veikti pateiktų argumentų visumos, tai toks paraginimas veikti turėtų būti laikomas tinkamu ir todėl vėliau ieškinys dėl neveikimo turėtų būti priimtas. Kaip matyti iš šio BT sprendimo, BT kalbėjo apie atvejį, kai konkrečias teisės normas galima atpažinti, kadangi Ieškovas nurodo bent jau konkrečią procedūrą, pagal kurią pozicija turėtų būti apibrėžta³⁵⁶.

Pasitaiko atvejų, kai Ieškovas pateikia paraginimą veikti, kuriame nepateikia nuorodos į SESV 265 straipsnį ir nenurodo tos aplinkybės, kad, jeigu nebus apibrėžta pozicija, tai Ieškovas pateiks ieškinį dėl neveikimo ES Teismams. Tokiais atvejais minėti paraginimai negali būti laikomi oficialiais paraginimais veikti pagal SESV 265 straipsnį ir jų pagrindu

351 BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407, paras 17-40.

352 Žr. rezoliuciją TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimo byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. C-249/99 P, Rink. p. I-08333.

353 BT 1997 m. rugsėjo mėn. 29 d. sprendimas byloje *Sateba prieš EK*, bylos Nr. T-83/97, Rink. p. II-01523, para 39.

354 TT 1984 m. spalio 17 d. nutartis byloje *N. M. prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. 83/84, Rink. p. 03571, para 10.

355 TT 1987 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Ainsworth prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. 271/83, Rink. p. 00167, para 41.

356 BT 1997 m. vasario 6 d. nutartis byloje *Jorio prieš ES Tarybą*, bylos Nr. T-64/96, Rink. p. II-00127, para 35.

negalima pateikti ieškinio dėl neveikimo, kurį ES Teismai priimtų³⁵⁷. ES Teismai savo jurisprudencijoje yra pažymėję, kad Ieškovas privalo nurodyti, kad paraginimas veikti yra pateikiamas vadovaujantis SESV 265 straipsnio pagrindu ir tokiu paraginimu pradėdama išteisinė procedūra ieškiniai dėl neveikimo pateikti³⁵⁸. Paraginame veikti taip pat būtina nurodyti, kad, jeigu Atsakovas neįvykdys paraginime veikti iškeltų reikalavimų, Ieškovas kreipsis į ES Teismus su ieškiniu dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį. Taigi, jeigu Atsakovui nebus išaiškinta, kad paraginimu veikti pradėdama išteisinė SESV 265 straipsnio stadija, tuomet nebus laikoma, kad išteisinė procedūra vyksta. Pavyzdžiui, byloje *Asia Motor* Ieškovas pateikė EK skundą dėl kitų įmonių galimai atliekamo konkurencijos teisės pažeidimo pagal SESV 101 straipsnį ir prašė šį atvejį iširti. EK neapibrėžė savo pozicijos, todėl Ieškovas pateikė paraginimą veikti, o vėliau kreipėsi į BT su ieškiniu dėl neveikimo. Paraginame veikti buvo nurodyta, kad Ieškovas prašo EK apibrėžti poziciją. Ieškovas taip pat paraginame veikti nurodė, kad jis teikiamas pagal SESV 265 straipsnį ir, jeigu reikalavimai nebus tenkinti, Ieškovas kreipsis į ES Teismus³⁵⁹. BT konstatavo, kad paraginimas veikti atitiko jam keliamus turinio reikalavimus, nes jame buvo nurodyta, kad paraginimas veikti paduodamas vadovaujantis SESV 265 straipsniu ir kad Ieškovas inicijuos bylą Teisme, jeigu Atsakovas nepatenkins jo reikalavimų³⁶⁰.

Taigi, paraginame veikti Ieškovas privalo nurodyti: 1) konkrečią poziciją, kurią Ieškovo pageidavimu turėtų apibrėžti Atsakovas; 2) teisės normas, kurios įpareigoja Atsakovą apibrėžti poziciją; 3) kad paraginimas veikti teikiamas vadovaujantis SESV 265 straipsniu ir Ieškovas inicijuos bylą Teisme, jeigu Atsakovas nepatenkins jo reikalavimų.

1.1.1. Kiti paraginimo veikti procedūriniai aspektai

Gali kilti klausimas, ar pats ieškinyje dėl neveikimo gali būti laikomas paraginimu veikti ir todėl be atskiro paraginimo veikti iš karto galėtų būti pateikiamas Teismui nurodant, kad ieškinyje kartu yra ir paraginimas veikti. ES Teismai šį klausimą nagrinėjo byloje *Magnus Killinger*³⁶¹. Šioje byloje Ieškovas siekė, kad ES Teismai pripažintų Tarybos ir EK neveikimą, nes jos neapibrėžė pozicijos, leidžiančios Vokietijos teisės diplomus turintiems asmenims, nepatiriant diskriminacijos, užsiimti profesine veikla kitose ES valstybėse narėse. Ieškovo nuomone, nepaisant to, kad prieš ieškinio pateikimą BT, jis Atsakovui nepateikė paraginimo veikti, tačiau jis pačiame ieškinyje nurodė, kad kartu tai yra ne tik ieškinyje, bet ir paraginimas veikti. Ieškovo nuomone, ieškinyje, kuriame nurodomas reikalavimas Atsa-

357 Žr., pvz., „Greenpeace“ organizacijos pateiktą paraginimą veikti EK, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/reports-briefings/2014/2014_01_30%20Request%20for%20Internal%20Review%20-%20FQD%20implementation%20-%20final.pdf>.

358 BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr. T-28/90, Rink. p. II-02285, paras 27-30.

359 *Ibid.*, para 25.

360 *Ibid.*, paras 27-30.

361 Žr. TT 2005 m. birželio 3 d. nutartį byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. C-396/03 P, Rink. p. I-04967; taip pat žr. BT 2003 m. liepos 8 d. nutartį byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. T186/03, Rink. p. II0000.

kovui apibrėžti poziciją, kartu gali būti laikomas ir paraginimu veikti, todėl ta aplinkybė, kad anksčiau nebuvo pateiktas paraginimas veikti, negali lemti ieškinių nepriimtumo. BT pažymėjo, kad jis turi kompetenciją nagrinėti ieškinius dėl neveikimo, tačiau SESV 265 straipsnis tokio ieškinių priimtumą susiejo su sąlyga, kad atitinkamas Atsakovas, dar prieš kreipiantis į Teismą su ieškiniu, turi būti paragintas veikti³⁶². Šioje byloje TT konstatavo, kad ieškinyje ir paraginimas veikti yra du atskiri dalykai: ieškinyje negali būti laikomas paraginimu veikti, todėl jeigu ieškinyje teikiamas prieš tai nepateiktas paraginimo veikti, tai ieškinyje nepriimamas³⁶³. Vadinas, paraginimas veikti Atsakovui privalo būti pateikiamas atskirai, dar prieš pateikiant ieškinį dėl neveikimo ES Teismams³⁶⁴.

ES Teismai taip pat suformavo svarbią taisyklę, kad teisę paduoti ieškinį dėl neveikimo turi tik tas pats Ieškovas, kuris ikiteisminėje stadijoje paragino Atsakovą veikti³⁶⁵. Byloje *Jorio* Ieškovas, Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komiteto narys, išreiškė nepasitenkinimą, kad minėtas komitetas negali nusistatyti dienpinigių dydžio savo nariams, nors tai gali daryti Regionų Komitetas. Ieškovas šią situaciją suprato kaip diskriminacinę³⁶⁶. Ieškovas manė, kad Taryba privalėtų analogišką teisę suteikti ir Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komitetui. Ieškovo šiuo klausimu pakonsultuotas, Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komiteto prezidentas paragino Tarybą išspręsti šį klausimą, tačiau Taryba jokios pozicijos neapibrėžė. Ieškovas, sužinojęs apie Tarybos neveikimą po Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komiteto prezidento paraginimo, pateikė BT ieškinį dėl neveikimo. BT konstatavo, kad paraginimą veikti turėjo pateikti pats Ieškovas, o dėl to, kad už Ieškovą tai atliko kitas asmuo, ieškinyje dėl neveikimo yra nepriimtinas³⁶⁷. Minėta ES Teismų jurisprudencija gali būti kritikuojama. Analizuojant SESV 265 straipsnį yra akivaizdu, kad SESV 265 straipsnis tik abstrakčiai reikalauja, kad Atsakovas turi būti paragintas veikti konkrečiu klausimu, tačiau jokia SESV 265 straipsnio norma ar kiti ES teisės aktai nedraudžia Ieškovui pateikti ieškinį dėl neveikimo, jeigu paraginimą veikti pateikė ne Ieškovas, bet kitas asmuo. Pagal SESV 265 straipsnio formuluotę svarbu pats paraginimo veikti faktas, ir nėra svarbu, kas teikia paraginimą veikti: ar asmuo, teikiantis ieškinį, ar kitas asmuo.

2.4. Apibrėžiamos pozicijos procedūriniai aspektai

Primintina, kad Atsakovui pareiga apibrėžti poziciją kyla ne iš SESV 265 straipsnyje numatyto paraginimo veikti, tačiau iš besąlyginių ar sąlyginių teisės normų, taip pat dėl išimtinės kompetencijos ir apie tai yra kalbėta šios disertacijos pirmajame skyriuje. Todėl visų pirma toliau bus apžvelgiama, per kokią terminą Atsakovas turi apibrėžti poziciją dar

362 BT 2003 m. liepos 8 d. nutartis byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. T186/03, Rink. p. II0000, para 16.

363 TT 2005 m. birželio 3 d. nutartis byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. C-396/03 P, Rink. p. I-04967, paras 10-17.

364 TT 1987 m. kovo 17 d. nutartis byloje *San Carlo prieš EK*, bylos Nr. 95/86, Rink. p. 01413, para 4.

365 TT 1959 vasario 4 d. sprendimas byloje *Steenkolemijnen prieš Vyriausiąją valdybą*, bylos Nr. C-17/57, Rink. p. 00009, p. 8.

366 BT 1997 m. vasario 6 d. nutartis byloje *Jorio prieš ES Tarybą*, bylos Nr. T-64/96, Rink. p. II-00127, paras 1-8.

367 *Ibid.*, para 40.

iki tol, kol gauna paraginimą veikti. Vėliau bus aptariama, per kokį terminą Atsakovas turi apibrėžti poziciją gavęs paraginimą veikti.

2.4.1. Terminas Atsakovui apibrėžti poziciją iki paraginimo veikti gavimo

Jeigu besąlyginėje ar sąlyginėje teisės normoje yra nurodytas terminas, iki kada Atsakovas privalo apibrėžti poziciją, tokiu atveju nekyla didesnių sunkumų vertinant, ar Atsakovas pažeidė terminą pozicijai apibrėžti. Tik pasibaigus normoje nurodytam pozicijos apibrėžimo terminui laikoma, kad Atsakovas pažeidė pareigą apibrėžti poziciją ir bus leistina konstatuoti neveikimą. Pavyzdžiui, pagal reglamento Nr. 2015/1589 4straipsnio 5 dalį, EK privalo apibrėžti poziciją per 2 mėnesius nuo skundo gavimo dėl valstybės pagalbos, apie kurią iki skundo valstybė narė yra informavusi EK, suderinamumo su vidaus rinka. Jeigu per 2 mėnesius nuo skundo gavimo EK neapibrėžtų jokios pozicijos, būtų daroma pagrįsta išvada, kad EK pažeidė terminą apibrėžti pozicijai³⁶⁸. Panašioje situacijoje BT byloje *Švedija prieš EK* pripažino, kad EK pažeidė terminą apibrėžti pozicijai, nes neįvykdė reglamento Nr. 528/2012 imperatyvių 5 straipsnio 3 dalies reikalavimų, pagal kuriuos EK privalėjo apibrėžti savo poziciją iki 2013 m. gruodžio 13 d., tačiau EK iki nurodytos datos ir netgi vėliau pozicijos neapibrėžė³⁶⁹.

Tačiau ne visais atvejais teisės normos nustato terminą, iki kurio Atsakovas privalo apibrėžti savo poziciją. Pavyzdžiui, nėra nustatytas terminas, iki kurio EK privalo apibrėžti poziciją dėl gauto skundo apie valstybės pagalbą, kurią valstybė narė teikia neinformavusi EK³⁷⁰. Taip pat ir pagal SESV 266 straipsnį nėra aišku, per kokį terminą Atsakovas turi apibrėžti savo poziciją vykdydamas ES Teismų sprendimą. Generalinio advokato Slynn teigimu, jeigu teisės normoje nėra nustatyto termino, iki kada Atsakovas turi apibrėžti savo poziciją, tai Atsakovas privalo ją kuo skubiau apibrėžti dėl to, kad suinteresuoti asmenys žinotų, kokioje teisinėje padėtyje jie yra ir ko jie gali tikėtis iš Atsakovo³⁷¹. TT savo jurisprudencijoje nurodo, kad Atsakovas turėtų pradėti vykdyti pareigą apibrėžti poziciją nedelsdamas, kai tik tokia pareiga atsirado³⁷². Jeigu konkretus terminas, per kurį Atsakovas turi apibrėžti poziciją, nenurodytas, tai pagal vyraujančią ES Teismų jurisprudenciją, Atsakovas turėtų apibrėžti poziciją per protingą terminą³⁷³, kuris turi padėti užtikrinti, kad nebūtų

368 Türk, A., *supra* note 56, p. 173-176.

369 BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta, para 78-81.

370 Žr. BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimą byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T-167/04, Rink. p. II-02379, para 86.

371 Generalinio advokato Slynn 1987 m. liepos 18 d. išvada byloje *RSV prieš EK*, bylos Nr. 223/85, Rink. p. 04617, para 27.

372 TT 2013 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Ryanair*, bylos Nr. C-615/11 P, Rink. nepaskelbta, para 34.

373 BT 2011 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Allen prieš EK*, Nr. T-433/10P, Rink. p. 2011-00000, para 34; BT 1999 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-182/98, Rink. p. II-02857, para 46 ir kt.

pažeisti teisinio tikrumo principas ir Ieškovo interesus³⁷⁴. Tokia nuomonė palaikoma ir teisės doktrinoje³⁷⁵.

Nagrinėjant šį aspektą svarbu išsiaiškinti, kas yra laikoma pareigos apibrėžti poziciją protingu įgyvendinimo terminu ir kaip identifikuoti, ar protingas terminas yra pažeistas³⁷⁶. Kiekvienoje pagal SESV 265 straipsnį byloje individualiai vertinama, ar protingas terminas apibrėžti pozicijai suėjo, ar dar nesuėjo. Pažymėtina, kad tik jeigu terminas apibrėžti pozicijai suėjo, leidžiama kreiptis su ieškiniu dėl neveikimo į Teismą, ir tik tada ieškinys yra priimamas nagrinėti³⁷⁷. Konkrečiai teisės aktuose nenurodyto (pozicijos apibrėžimo) termino pabaiga priklauso nuo daugelio veiksnių, pvz., nuo Ieškovo reikalavimų sudėtingumo, nuo situacijos sudėtingumo, nuo Atsakovo turimų įrodymų pakankamumo, sprendžiant, kokią poziciją apibrėžti ir kitų aplinkybių³⁷⁸. BT pažymėjo, kad Atsakovas negali neribotą laiką analizuoti ir spręsti įvairių jam pateiktų reikalavimų ir negali neribotą laiką dėl jų neapibrėžti pozicijos. Pavyzdžiui, kai EK vieno skundo neišnaginėjo per 47 mėnesius nuo jo gavimo, o kito - per 26 mėnesius nuo gavimo, abiem atvejais BT nusprendė, kad EK pažeidė pareigą apibrėžti pozicijas per protingą terminą³⁷⁹. Kitoje byloje *TFI* buvo nuspręsta, kad EK, neišnaginėjusi skundo per 31 mėnesį nuo gavimo, pažeidė pareigą apibrėžti poziciją³⁸⁰. Kitu atveju, kai skundo dėl galimai neteisėtai teikiamos valstybės pagalbos EK neišnaginėjo per 19 mėnesių nuo gavimo ir neapibrėžė pozicijos, tai nebuvo pripažinta, kad EK pažeidė protingo termino reikalavimą pozicijai apibrėžti, nes Ieškovo pateiktas skundas buvo susijęs su sudėtingu pagalbos patikrinimu dėl 700 subjektų³⁸¹. Kitoje byloje *Air One* BT konstatavo, kad EK, daugiau nei 6 mėnesius nagrinėjusi skundo valstybės pagalbos srityje ir neapibrėžusi pozicijos, taip pat nepažeidė pareigos veikti, nes tiek laiko objekty-

374 BT 2000 m. sausio 27 d. sprendimas byloje *Branco prieš EK*, bylos Nr. T-194/97, Rink. p. II-00069, paras 76-81; BT 1997 m. spalio 22 d sprendimas byloje *SCK prieš EK*, bylos Nr. T-213/95, Rink. p. II-01739, para 55.

375 Pv., Laule, G., *supra* note 23, p. 385; Lanza, E., The right to good administration in the European Union: roots, rationes and enforcement in antitrust case-law, 2008 [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1593523>, p. 1-12, Mendes J., Good Administration in EU Law and the European Code of Good Administrative Behaviour, 2009 [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1554907>, p. 7.

376 TT 1997 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Guérin automobiles prieš EK*, bylos Nr. C-282/95 P, Rink. p. I-01503, para 38.

377 Plačiau apie „protingo termino“ problematiką žr. Generalinio advokato Wathelet 2016 m. sausio 19 d. išvadą byloje *Marchiani prieš Parlamentą*, bylos Nr. C566/14 P, Rink. nepaskelbta, paras 31-83.

378 BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T-167/04, Rink. p. II-02379, paras 64, 81, 91; BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343, para 62 ir kt.

379 BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisión prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 1-22, 40, 43, 74-86; taip pat žr. TT 1977 m. kovo 22 d. sprendimą byloje *Iannelli ir Volpi prieš Meroni*, bylos Nr. 74/76, Rink. p. 00557, paras 14-17; 1998 m. vasario 17 d. sprendimą byloje *Pantochim prieš EK*, bylos Nr. T-107/96, Rink. p. II-00311, para 51.

380 Žr. BT 1999 m. liepos 3 d. sprendimą byloje *TFI prieš EK ir Prancūziją*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, paras 76-81.

381 BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T-167/04, Rink. p. II-02379, paras 64, 81, 91.

viai negalėjo užtekti, kad EK nustatytų pagalbos šaltinius, konkrečius gavėjus ir surinktų kitą informaciją³⁸². Pažymėtina, kad ES Teismai savo jurisprudencijoje Atsakovų veikimą per protingą terminą yra pripažinę bendroju ES teisės principu, kuris, yra sudėtinė gero administravimo principo ES teisėje dalis³⁸³. Vis dėlto, kiekvienoje byloje yra individualiai sprendžiama, ar Atsakovo veikimo per protingą terminą principas yra pažeistas³⁸⁴.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad kartais ES teisės normos Atsakovui ne tik nustato pareigą apibrėžti poziciją per konkrečiai nurodytą ar protingą terminą, tačiau įtvirtina ir pareigą apibrėžti poziciją „nedelsiant“, „iš karto“ ir kita³⁸⁵. BT byloje *Pharos* nagrinėjo EK pareigą apibrėžti poziciją nedelsiant, kaip tai buvo numatyta tuometinio reglamento Nr. 2377/90³⁸⁶ 8 straipsnio 3 dalies b punkte „<...> Komisija nedelsdama pateikia Tarybai pasiūlymą dėl priemonių, kurių turi būti imtasi <...>“. Minėtoje byloje Ieškovas prašė BT pripažinti, kad EK pažeidė pareigą nedelsiant apibrėžti poziciją, kai EK nepateikė Tarybai balsuoti savo pozicijos dėl veterinarinio vaisto „Somatosalm“ likučio gyvūninės kilmės maisto produktuose. BT konstatavo, kad reglamento Nr. 2377/90 8(3)(b) straipsnis nenustato konkretaus termino, per kurį EK privalėtų apibrėžti poziciją, tačiau sąvoka „nedelsdama“ reiškia, kad EK privalo apibrėžti poziciją pakankamai greitai³⁸⁷. BT pažymėjo, kad vaisto „Somatosalm“ likučio leidimas gyvūninės kilmės maisto produktuose yra itin sudėtinga ir jautri sritis tiek politiniu, tiek moksliniu požiūriais, kadangi susijusi su visuomenės sveikata. Sprendžiant šios medžiagos leidimo naudoti klausimą, BT įvertino, kad EK, net ir bylos nagrinėjimo metu neapibrėžusi pozicijos, pasielgė pagrįstai, nes siekė išsiaiškinti, ar „Somatosalm“ medžiaga nėra kenksminga visuomenės sveikatai. BT byloje *Pharos* konstatavo, kad EK pozicijos dar nebuvo apibrėžusi dėl jau minėtų pagrįstų priežasčių ir todėl EK nereagavimas į Ieškovo reikalavimus ilgiau kaip 11 mėnesių yra pateisinamas ir neuždelstas³⁸⁸. Ieškovas, nesutikdamas su tokia BT pozicija, pateikė skundą TT³⁸⁹ argumentuodamas, kad sąvoka „nedelsiant“ parodo, kad Atsakovas privalo apibrėžti poziciją skubiau, nei tuo atveju, kai ši sąvoka normos tekste nevartojama. Be to, Ieškovo vertinimu, pozicijos neapibrėžimas per 11 mėnesių nuo Ieškovo reikalavimo pateikimo, jokiū būdu neatitinka sąlygos „nedelsiant“

382 BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343, para 62.

383 BT 2011 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Allen prieš EK*, Nr. T-433/10P, Rink. p. 2011-00000, para 34.

384 Žr. pvz., TT 1973 m. gruodžio 11 d. sprendimą byloje *Gebrüder prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, bylos Nr. 120-73, Rink. p. 01471, para 4; 1987 m. lapkričio 24 d. sprendimą byloje *RSV prieš EK*, bylos Nr. 223/85, Rink. p. 04617, paras 12–17. Taip pat žr. Kristjánsdóttir M., Good administration as a fundamental right. *Icelandic Review of Politics and Administration*, 2013, Nr. 1(9), p. 237-255; Mendes J., *supra* note 375, p. 7.

385 Žr., pvz., Tarybos reglamento Nr. 2015/1589 4(1) straipsnį.

386 Šiuo metu reglamentas Nr. 2377/90 yra pakeistas 2009 m. gegužės 6 d. Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 470/2009, nustatančiu ES farmakologiškai aktyvių medžiagų leistinių liekanų kiekių nustatymo gyvūninės kilmės maisto produktuose tvarką, OL L 152.

387 TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. C-151/98 P, Rink. p. I-08157, para 65.

388 TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. C-151/98 P, Rink. p. I-08157, paras 67-69.

389 *Ibid.*, paras 1–20.

apibrėžti poziciją. Išnagrinėjęs apeliacinį skundą TT atskleidė, kad pareiga „nedelsiant“ reiškia tik tai, kad iš Atsakovo reikalaujama tam tikro spartumo, bet negalima reikalauti apibrėžti poziciją per tam tikrą terminą, jeigu jis nenurodytas akte³⁹⁰. TT sprendimą paliko nepakeistą sutikdamas su BT argumentais³⁹¹. Kitoje byloje *Pioneer*, EK taip pat turėjo pareigą nedelsiant apibrėžti poziciją pagal Tarybos sprendimo Nr. 1999/468/EB 5 straipsnio 4 dalį. Ieškovo prašymu, pagal šią normą EK turėjo pateikti Tarybai poziciją dėl leidimo auginti modifikuotus kukurūzus, tačiau EK per 12 mėnesių nuo Ieškovo reikalavimo gavimo pozicijos neapibrėžė ir Tarybai pozicijos nepateikė³⁹². BT konstatavo, kad EK nuo Ieškovo reikalavimo gavimo per 12 mėnesių visiškai nesiėmė veiksmų pozicijai apibrėžti, netgi nepradėjo vertinti, ar modifikuotus kukurūzus bus saugu auginti, ar jie neturės pasekmių visuomenės sveikatai ir panašiai. BT pripažino, kad EK pažeidė pareigą apibrėžti poziciją, kadangi nesiėmė jokių parengiamųjų veiksmų pozicijai apibrėžti³⁹³.

2.4.2. Terminas Atsakovui apibrėžti poziciją pagal paraginimą veikti

Jeigu Atsakovas iki paraginimo veikti gavimo nebuvo apibrėžęs savo pozicijos, tai Atsakovas gali apibrėžti poziciją po paraginimo veikti gavimo, ir tokiu būdu užkirsti kelią neveikimo konstatavimui³⁹⁴. Pagal SESV 265 straipsnio formuluotę, Atsakovas savo pozicijai apibrėžti turi 2 mėnesių terminą nuo paraginimo veikti gavimo³⁹⁵. Šis terminas pradeda skaičiuoti nuo momento, kai atitinkamas Atsakovas sužino apie paraginimą veikti³⁹⁶. Tik tuo atveju, jeigu Atsakovas per 2 mėnesius neapibrėžia savo pozicijos, tai ieškinį dėl neveikimo pateikti leistina.

Jeigu Atsakovas poziciją apibrėžia vėliau nei per du mėnesius, tačiau Ieškovas dar nėra pateikęs Teismui ieškinio, tai kyla klausimas, ar Ieškovas turi teisę pateikti ieškinį. Byloje *Echebstar* Ieškovas pateikė EK paraginimą veikti ir prašė, kad EK apibrėžtų poziciją, kuria Ieškovui būtų buvusi suteikta finansinė parama žvejybos laivo statybai. EK savo poziciją apibrėžė tik po 3 mėnesių nuo paraginimo veikti gavimo, nurodžiusi, kad finansinės paramos nesuteiks. Ieškovas, gavęs informaciją apie Atsakovo poziciją, kreipėsi į TT, prašydamas pripažinti, kad EK neveikė, ir nurodė, kad Atsakovas savo poziciją apibrėžė per vėlai, t. y., pažeisdamas 2 mėnesių terminą³⁹⁷. TT ieškinio nepriėmė konstatavęs, kad Atsakovas,

390 *Ibid.*, para 20.

391 *Ibid.*, paras 30-34.

392 BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 48.

393 *Ibid.*, para 53.

394 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 25; BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, para 80. Generalinio advokato Gand 1970 m. liepos 7 d. išvada byloje *Borromeo prieš EK*, bylos Nr. 6/70, Rink. p. 00815, p. 821.

395 SESV 265 straipsnyje įtvirtinta: *Jei per du mėnesius po tokio paraginimo ta institucija, įstaiga ar organas neapibrėžia savo pozicijos, ieškinyms gali būti pateikiamas per kitus du mėnesius.*“

396 BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 53.

397 TT 1993 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Echebstar prieš EK*, bylos Nr. C-25/91, Rink. p. I-01719,

nors ir pavėluotai, tačiau apibrėžė savo poziciją dėl paraginimo veikti, todėl Ieškovo ieškinys nepriimtinas. Kaip matyti, ieškinį dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį galima pateikti tik tuomet, kai Atsakovo pozicija nėra apibrėžta apskritai³⁹⁸.

Gali kilti klausimas, ar Atsakovas turi teisę apibrėžti poziciją jau inicijuotos bylos nagrinėjimo eigoje ir kokia tuomet yra neveikimo bylos baigtis. ES Teismai formuoja jurisprudenciją, kad Atsakovai turi teisę apibrėžti poziciją bet kuriuo momentu iki tol, kol nėra priimtas Teismo sprendimas byloje³⁹⁹. Taigi, Atsakovas gali apibrėžti poziciją ne tik ikiteisminėje stadijoje, bet ir bylos nagrinėjimo metu ir tokiu atveju byla nutraukiama⁴⁰⁰. Pavyzdžiui, byloje *Oficemen* Ieškovas paragino EK apibrėžti poziciją nustatant antidempingo muitą trečiųjų šalių prekiautojų cementui. EK ikiteisminės stadijos metu pozicijos neapibrėžė ir Ieškovas ieškinį dėl neveikimo pateikė BT⁴⁰¹. Bylos nagrinėjimo metu, bet dar iki Teismo sprendimo priėmimo, EK apibrėžė poziciją nurodžiusi, kad, priešingai nei tikėjosi Ieškovas, antidempingo muitas nebus taikomas. Minėtoje byloje BT pažymėjo, kad ieškinio pateikimo metu ieškinys buvo priimtinas, tačiau, EK apibrėžus poziciją, ieškinys nebegali būti toliau nagrinėjamas (ieškinys prarado tikslą) ir todėl byla yra nutraukta⁴⁰². Lang ir Raftery pastebi, kad Atsakovai, įprastai EK, kartais savo poziciją apibrėžia bylos nagrinėjimo metu, prieš ES Teismams priimant sprendimą ir taip piktnaudžiauja SESV 265 straipsnyje įtvirtinta procedūra. Tokį EK elgesį minėti mokslininkai kritikuoja. Mokslininkų teigimu, tokiu būdu EK iš Ieškovų nepagrįstai atima teisę užbaigti procedūrą pagal SESV 265 straipsnį, konstatuojant neteisėtą neveikimą, ir toks EK požiūris neigiamai veikia Ieškovų teisių apsaugą, teisinį tikrumą, pažeidžia gero administravimo ES teisėje principą. Taip pat mokslininkų teigimu, trukdymas Ieškovui užbaigti SESV 265 straipsnyje įtvirtintą procedūrą gali būti vertinamas kaip negarbingas būdas EK išvengti galimai jai nepalankaus Teismo sprendimo⁴⁰³. Autoriaus nuomone, su minėta Lang ir Raftery kritika galima sutikti tik iš dalies. Kadangi ES Teismai bet kuriuo atveju konstatuotų, kad Atsakovas neapibrėžė pozicijos, bet negalėtų įpareigoti apibrėžti konkrečią poziciją, tai Ieškovui yra naudingiau, jeigu Atsakovas pats be Teismo sprendimo poziciją kuo skubiau apibrėžia. Ieškinio dėl neveikimo tikslas nėra nubausti Atsakovą, o tik konstatuoti neveikimą (kaip minėta anksčiau, ieškiniu dėl neveikimo Atsakovo negalima įpareigoti veikti), todėl Atsakovui apibrėžus poziciją ir neveikimą nutraukus, išnyksta ieškinio dėl neveikimo tikslas. Kita vertus, Ieškovas gali turėti psichologinio pobūdžio motyvą „nubausti“ Atsakovą dėl to, kad jis laiku ne-

paras 6-9.

398 *Ibid.*, paras 11-13.

399 TT 2000 m. gruodžio 13 d. nutartis byloje *Sodima prieš EK*, bylos Nr. C-44/00P, Rink. p. I-11231, para 83; TT 1962 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *San Michele prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 5/62, Rink. p. 00859, (nesunumeruoti paragrafai), p. 460; BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartis byloje *Cantine prieš Europos ombudsmeną ir Parlamentą*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165, para 27; BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. II-01161, paras 67-68 ir kt.

400 BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartis byloje *Cantine prieš Europos ombudsmeną ir Parlamentą*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165, para 27.

401 BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. T-212/95, paras 28-33.

402 *Ibid.*, paras 65-68.

403 Lang, J. T., Raftery, C., *supra* note 23, p. 272.

pibrėžė pozicijos ir būtent dėl to gali turėti interesą neveikimą konstatuoti viešai Teismo sprendimu. Taip pat, jeigu ES Teismų jurisprudencija būtų griežtesnė ir Atsakovams nebūtų leidžiama apibrėžti poziciją jau inicijuotoje byloje, tai tikėtina, kad ir Atsakovai nepiktnaudžiautų ir visuomet stengtųsi poziciją apibrėžti dar iki ieškinio pateikimo Teismui. Bet koku atveju akivaizdu, kad SESV 265 straipsnyje įtvirtintas 2 mėnesių terminas Atsakovui apibrėžti savo poziciją ES Teismų jurisprudencijoje tapo nereikšmingu. Atsakovas savo poziciją gali apibrėžti bet kada iki tol, kol būtų nagrinėjantis Teismas priims sprendimą, konstatuojantį neveikimą⁴⁰⁴.

Pažymėtina, kad, jeigu ieškinys pateikiamas dar nesant apibrėžtos Atsakovo pozicijos, tačiau bylos nagrinėjimo metu Atsakovas poziciją apibrėžia, ES Teismai įprastai įpareigoja Atsakovą atlyginti Ieškovo patirtas bylinėjimosi išlaidas⁴⁰⁵. Pavyzdžiui, byloje *Mabrouk* Ieškovas pateikė paraginimą veikti Tarybai, kai ši neapibrėžė prašytos pozicijos pateikti Ieškovui informaciją apie priežastis ir įrodymus, kurių pagrindu buvo įšaldytas Ieškovo turtas ES lygiu⁴⁰⁶. Bylos nagrinėjimo metu Taryba informavo Ieškovą, kad šis gali gauti prašytus duomenis ir juos pateikė Ieškovui, t. y., iš esmės pripažino Ieškovo reikalavimus pagrįstais⁴⁰⁷. Nors byla buvo nutraukta, kadangi Taryba apibrėžė savo poziciją, tačiau Ieškovas pasiekė tai, ko norėjo ir papildomai jo naudai priteistos bylinėjimosi išlaidos⁴⁰⁸.

2.4.3. Atsakovų apibrėžiamai pozicijai keliami formos ir turinio reikalavimai

2.4.3.1. Reikalavimai apibrėžiamos pozicijos formai

Pažymėtina, kad SESV 265 straipsnis nenustato, kokia forma (rašytine ar žodine) gali būti apibrėžta Atsakovų pozicija. Pagal ES Teismų jurisprudenciją, Atsakovas savo poziciją gali apibrėžti tiek rašytine, tiek ir žodine formomis. Pabrėžtina, kad įprastai Atsakovas savo poziciją išreiškia raštu sprendime arba kitokio pobūdžio SESV 263 straipsnio pagrindu ginčijamame akte⁴⁰⁹. Atsakovas gali poziciją apibrėžti ir žodžiu⁴¹⁰. Pavyzdžiui, byloje *Air*

404 TT 1992 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Buckl prieš EK*, bylų Nr. C-15/91 ir C-108/91, Rink. p. I-6061, paras 14-16; BT 2000 m. sausio 27 d. sprendimas byloje *Branco prieš EK*, bylos Nr. T-194/97, Rink. p. II-00069, para 55.

405 Pavyzdžiui, byloje *Hake* TT konstatavo, kad EK poziciją apibrėžė bylos nagrinėjimo eigoje ir neveikimo būtų nutraukė. TT taip pat pažymėjo, kad EK poziciją apibrėžė, praleidusi 2 mėnesių terminą, todėl įpareigojo EK atlyginti visas Ieškovo patirtas bylinėjimosi išlaidas, žr. TT 1970 m. liepos 8 d. sprendimą byloje *Hake prieš EK*, bylos Nr. 75/69, Rink. p. 00535, para 11; BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimą byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. II-01161, para 75.

406 BT 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis byloje *Mabrouk prieš EK*, bylos Nr. T-277/14, Rink. nepaskelbta, paras 1-5.

407 BT 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis byloje *Mabrouk prieš EK*, bylos Nr. T-277/14, Rink. nepaskelbta, paras 27-29

408 *Ibid.*, paras 30-41.

409 TT 1972 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Nordgetreide prieš EK*, bylos Nr. 42/71, Rink. p. 00105, para 4; BT 2013 m. sausio 7 d. sprendimas byloje *Alfastar Benelux prieš ES Tarybą*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 16–18 ir kt.

410 TT 1984 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *Kohler prieš ES Audito rūmus*, bylos Nr. 316/82, Rink. p. 00641, para 13; BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr.

France^{EK} atsakingas pareigūnas per Europos naujienų agentūrą viešai žodžiu nurodė apibrėžtą EK poziciją, kad EK netirs, ar kitų įmonių atliekama koncentracija neprieštarauja ES teisei. BT nurodė, kad pozicijos apibrėžimui jos forma neturi reikšmės, t. y., nesvarbu, ar Atsakovo pozicija yra išreikšta žodžiu, ar raštu, kadangi pozicijos forma nekeičia fakto, kad Atsakovo pozicija tam tikru klausimu apibrėžta⁴¹¹. BT konstatavo, kad bet koks Atsakovo pareiškimas, net ir išreikštas žodine forma, jeigu jis gali sukurti teisinės pasekmės Ieškoviui rūpimu klausimu, savo esme yra pozicijos apibrėžimas. Byloje *Air France* BT konstatavo, kad EK žodinis atsisakymas tirti koncentracijos atvejį įtakoja susijungiančių įmonių konkurentų interesus, todėl EK pozicijos apibrėžimas žodine forma, net jeigu apie ją Ieškovas buvo informuotas tik viešai išsakant minėtą poziciją, vis tiek reiškia EK pozicijos apibrėžimą ir jis gali būti ginčijamas SESV 263 straipsnio pagrindu⁴¹².

1.1.1.1. Reikalavimai apibrėžiamos pozicijos turiniui

Tik apibrėžta pozicija, kuria sureguliuojama tam tikra situacija, yra laikytina pozicija SESV 265 straipsnio prasme⁴¹³. Generalinio advokato Gand teigimu, jeigu Ieškovas paraginime veikti prašo Atsakovą apibrėžti konkrečią poziciją, bet Atsakovas atsako, kad Ieškovo klausimas vis dar sprendžiamas, tai iš esmės Atsakovas visiškai neatsako į Ieškovo reikalavimą ir nėra apibrėžęs jokios aiškios savo pozicijos⁴¹⁴. Tokiu atveju Atsakovas savo atsakyme tik konstatuoja faktą, kad nagrinėja Ieškovo reikalavimus ir todėl atlieka veiksmus pozicijai apibrėžti. Dėl šios priežasties toks Atsakovų atsakymas nėra pozicijos apibrėžimas SESV 265 straipsnio prasme, o yra tik paprastas pareiškimas apie vykstantį pateikto paraginimo veikti nagrinėjimo procesą⁴¹⁵. Jeigu Atsakovas nei sutinka, nei atsisako tenkinti Ieškovo reikalavimus, tai reiškia, kad jis neapibrėžė jokios pozicijos. Pavyzdžiui, byloje *Pioneer* Ieškovas EK pateikė paraginimą veikti apibrėžiant poziciją dėl jo skundo. EK pateikė pranešimą, kuriame nurodė, kad Ieškovo pateikti reikalavimai dar nagrinėjami.

T-28/90, Rink. p. II-02285, para 30.

411 BT 1994 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Air France prieš EK*, bylos Nr. T-3/93, Rink. p. II-00121, para 55.

412 Pažymėtina, kad tokią žodinę poziciją galima ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio normas, žr., *Ibid.*, para 67.

413 Žr. TT 2013 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. C-196/12, Rink. nepaskelbta, para 22; TT 2011 m. birželio 28 d. nutartis byloje *Sprache prieš Tarybą*, bylos Nr. C-93/11 P, Rink. p. I-00092, paras 18-21; TT 2005 m. spalio 28 d. nutartis byloje *Makhteshim prieš EK*, bylos Nr. C-258/05P, Rink. nepaskelbta, para 14; TT 2000 m. gruodžio 13 d. nutartis byloje *Sodima prieš EK*, bylos Nr. C-44/00P, Rink. p. I-11231, para 83; TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 25; BT 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartis byloje *Diapharm prieš EK*, bylos Nr. T620/14, Rink. nepaskelbta, paras 19-25; BT 2013 m. sausio 7 d. sprendimas byloje *Alfatar Benelux prieš ES Tarybą*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 16-18; BT 1994 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Air France prieš EK*, bylos Nr. T-3/93, Rink. p. II-00121, para 55; BT 2005 m. rugsėjo 3 d. nutartis byloje *Deutsche Bahn prieš EK*, bylos Nr. T-361/02, Rink. nepaskelbta, para 12.

414 Generalinio advokato Gand 1970 m. liepos 7 d. išvada byloje *Borromeo prieš EK*, bylos Nr. 6/70, Rink. p. 00815, (nesunumeruoti paragrafai), p. 821.

415 *Ibid.*, p. 822.

Nepatenkintas tokiu EK atsakymu, Ieškovas kreipėsi į BT. BT ieškinį priėmė konstatavęs, kad atsakyme į paraginimą veikti nebuvo apibrėžta jokia EK pozicija: nebuvo aišku, ar bus apibrėžta Ieškovui palanki pozicija, ar nebus⁴¹⁶. Taigi, iš ES Teismų jurisprudencijos matyti, kad į paraginimą veikti Atsakovų pateiktas abstraktus atsakymas, kuriame nurodoma, jog toliau tęsiama pateiktų reikalavimų analizė, nėra laikoma pozicijos apibrėžimu⁴¹⁷. TT taip pat yra pripažinęs, kad Atsakovo paaiškinimas, kad jis Ieškovo prašomą poziciją tikėtina apibrėš, tačiau galutinai dar nėra nusprendęs, taip pat nelaikomas pozicijos apibrėžimu⁴¹⁸. Byloje *Meroni* TT taip pat pažymėjo, kad Atsakovas savo pozicijos pagal SESV 265 straipsnį neapibrėžia, kai pateikia savo preliminarią poziciją tam tikru klausimu, tačiau toliau nurodo, kad detalesnę ir išsamesnę (galutinę) savo poziciją Ieškovo iškeltais klausimais jis papildomai pateiks vėliau⁴¹⁹. Be to, Atsakovo pozicija tinkamai nebus apibrėžta ir tokiu atveju, jeigu Atsakovas, atsakydamas į paraginimą veikti, tam tikra rašytine komunikacijos priemone tik abstrakčiai nurodys, kokius veiksmus jis yra atlikęs praeityje, tačiau nenurodys, kokių konkrečių veiksmų pagal Ieškovo paraginimą veikti jis imsis ateityje⁴²⁰.

Galima ir tokia situacija, kai Atsakovas apibrėš savo poziciją ne dėl visų, bet tik dėl kai kurių Ieškovo paraginime veikti pateiktų reikalavimų. Tokiu atveju kiltų klausimas, ar Atsakovas tinkamai apibrėžė poziciją, ir ar tai laikoma pozicijos apibrėžimu pagal SESV 265 straipsnį. Byloje *Ladbroke* Ieškovas pateikė EK paraginimą veikti, kuriame prašė išnagrinėti skundą dėl konkurencijos teisės pažeidimų SESV 101 ir SESV 102 straipsnių šviesoje⁴²¹. EK skundą išnagrinėjo tik pagal SESV 101 straipsnį. Pagal SESV 102 straipsnį EK skundo neišnagrinėjo ir toje apimtyje neapibrėžė jokios pozicijos – EK neanalizavo, ar galėjo būti atliktas SESV 102 straipsnyje nurodytas konkurencijos teisės pažeidimas, nors to paraginime veikti Ieškovas taip pat prašė. BT byloje *Ladbroke* pažymėjo, kad EK tik iš dalies apibrėžė savo poziciją, ir neapibrėžė jos ta apimtimi, kuria netyrė Ieškovo skundo pagal SESV 102 straipsnio normas ir neapibrėžė pozicijos dėl pažeidimo egzistavimo pagal SESV 102 straipsnį, todėl ieškinį dėl neveikimo priėmė ir tenkino⁴²². Vadinasi, Atsakovo pozicija

416 BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 80.

417 Žr. BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimą byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta, para 101; BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimą byloje *CEVA prieš Komisiją*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, para 80; BT 2002 m. kovo 7 d. sprendimą byloje *Intervet prieš EK*, bylos Nr. T-212/99, Rink. p. II-01445, para 61; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimą byloje *Gestelevision prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, para 88 ir kt.

418 TT 1987 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Assider prieš EK*, bylos Nr. 167/85, Rink. p. 01701, para 8; TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599, para 35.

419 TT 1962 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Meroni prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 21/61, Rink. p. 00143, p. 76.

420 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 25.

421 BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, para 60.

422 *Ibid.*, paras 61-63.

bus tinkamai apibrėžta tik tuomet, kai Atsakovas apibrėš poziciją dėl visų paraginime veikti iškeltų reikalavimų⁴²³.

Yra neaišku, ar pozicijos apibrėžimu laikoma tokia situacija, kai Atsakovas apibrėžia ne galutinę poziciją, bet tik parengiamąją poziciją. Į šį klausimą atsakymas gali būti ir teigiamas, ir neigiamas. Jeigu Atsakovas atitinkamu klausimu yra įgaliotas apibrėžti tik parengiamąją poziciją, kuri turi būti perduota toliau svarstyti kitiems subjektams, turintiems kompetenciją apibrėžti galutinę poziciją (pats Atsakovas negali apibrėžti galutinės pozicijos), tokiu atveju parengiamosios pozicijos apibrėžimas reiškia veikimą SESV 265 straipsnio kontekste⁴²⁴. Taip pat neaišku kaip yra tuo atveju, jeigu Atsakovas yra įgaliotas pats apibrėžti galutinę poziciją, tačiau apibrėžia tik parengiamąją poziciją. Byloje *Asklepios EK* pagal Ieškovo paraginimą veikti apibrėžė parengiamąją poziciją ir ją paskelbė, tačiau nesiėmė jokių veiksmų tam, kad pozicija taptų galutine ir sukeltų teisines pasekmes. BT konstatavo, kad parengiamosios pozicijos paskelbimas, kai EK turi galią tuo klausimu pati apibrėžti galutinę poziciją, nėra pozicijos apibrėžimas SESV 265 straipsnio prasme, todėl ieškinį dėl neveikimo pateikti leistina⁴²⁵. Apibendrinant, Atsakovas savo pozicija turi konkrečiai ir galutinai sureguliuoti tam tikrą situaciją.

2.5. Ieškinio dėl neveikimo pateikimas ES Teismams

SESV 265 straipsnyje nurodyta, kad, jeigu Atsakovas per 2 mėnesius nuo paraginimo veikti gavimo neapibrėžia savo pozicijos, tai per kitus 2 mėnesius nuo to momento, kai suėjo terminas Atsakovui apibrėžti poziciją, Ieškovas gali ES Teismams pateikti ieškinį dėl neveikimo⁴²⁶. Pažymėtina, kad jeigu ieškinys ES Teismams yra pateikiamas anksčiau nei per 2 mėnesius nuo momento, kai Atsakovas gauna paraginimą veikti, tai ieškinys laikomas priešlaikiniu ir todėl nepriimamas⁴²⁷. Taip pat ES Teismų jurisprudencijoje ne kartą konstatuota, kad 2 mėnesių laikotarpio terminas ieškinio pateikimui yra imperatyvus ir be pateisinamos priežasties pateikus ieškinį vėliau, jis nepriimamas, nebent vėlavimo priežastys būtų pateisinamos dėl atleistinos klaidos (*angl. excusable error*)⁴²⁸. Atleistina klaida pri-

423 BT 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *VSM prieš EK*, bylos Nr. T-578/14, Rink. nepaskelbta, para 35; BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 80; BT 1998 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Goldstein prieš EK*, bylos Nr. T-286/97, Rink. p. II-02629, paras 22-29.

424 BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, paras 82-86; BT 1995 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Guérin Automobiles prieš EK*, bylos Nr. T-186/94, Rink. p. II-01753, paras 25-26; BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr. T-28/90, Rink. p. II-02285, paras 28-29; Generalinio advokato Mischo 1988 m. gegužės 26 d. išvada byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 377/87 ir 383/87, Rink. p. 04017, para 49 ir kt.

425 BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios prieš EK*, bylos Nr. T-167/04, Rink. p. II-02379, paras 74-78.

426 BT 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Geneesmiddelen prieš EK*, bylos Nr. T578/14, Rink. nepaskelbta, para 28.

427 BT 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Geneesmiddelen prieš EK*, bylos Nr. T 578/14, Rink. nepaskelbta, para 35; BT 2011 m. birželio 30 d. nutartis byloje *Tecnoprocess prieš EK*, bylos Nr. T-367/09, Rink. p. II-00209, para 53 ir kt.

428 BT 2004 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Cantina prieš EK*, bylos Nr. T-166/98, Rink. p. II-03991,

pažįstama tokia situacija, kai vėlavimas pateikti ieškinį būtų nulemtas Atsakovo netinkamo elgesio. Pavyzdžiui, ES Teismų jurisprudencijoje atleistina klaida nepripažinta situacija, kai Ieškovas pateikė ieškinį per vėlai, nes nesuprato, ar EK apibrėžė poziciją, ir todėl nežinojo, nuo kurio momento pradedamas skaičiuoti terminas ieškiniumi pateikti. BT pažymėjo, kad, jeigu Ieškovas turėjo abejonių, kad Atsakovas neveikia, tai jis turėjo ieškinį pateikti nedelsiant praėjus dviems mėnesiams po paraginimo veikti pateikimo EK⁴²⁹. Disertacijos autoriaus žiniomis, ES Teismai savo jurisprudencijoje nė karto nėra pripažinę, kad Ieškovas praleido ieškiniu dėl neveikimo pateikimo terminą dėl pateisinamos priežasties.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal ES Teismų formuojamą jurisprudenciją, tik paraginime veikti Ieškovas turi teisę prašyti Atsakovą apibrėžti konkrečią Ieškovo norimą poziciją. Pačiame ieškinyje dėl neveikimo Ieškovas gali prašyti Teismo tik konstatuoti neteisėto neveikimo faktą, t. y., Ieškovas gali prašyti Teismo tik konstatuoti, kad Atsakovas apskritai neapibrėžė pozicijos, nors pagal atitinkamą teisės normą turėjo pareigą ją apibrėžti. Ieškinyje dėl neveikimo Ieškovas negali prašyti ES Teismų, kad jie įpareigotų Atsakovą apibrėžti konkrečią jų norimą poziciją⁴³⁰. Pavyzdžiui, nors Ieškovas paraginimu veikti gali prašyti Atsakovą konstatuoti konkurencijos pažeidimą manydamas, kad minėtas pažeidimas daromas, tačiau ieškiniu dėl neveikimo jis gali prašyti ES Teismus tik konstatuoti aplinkybę, kad Atsakovas neapibrėžė jokios pozicijos. Taip yra dėl tos priežasties, kad ES Teismai, aiškindami SESV 265 straipsnį, teigia, kad jie turi teisę tik konstatuoti neteisėtą neveikimą, tačiau negali duoti nurodymų Atsakovams, nes, anot ES Teismų, tai reikštų administracinės valdžios prerogatyvų pasisavinimą ir jų diskrecijos pažeidimą⁴³¹. Taigi, Ieškovas ieškinyje dėl neveikimo gali tik abstrakčiai argumentuoti, kad pagal atitinkamą ES teisės normą Atsakovas privalėjo apibrėžti tam tikrą poziciją, tačiau jos neapibrėžė.

Atkreiptinas dėmesys, kad ieškinyje dėl neveikimo Ieškovai gali remtis tik tomis faktinėmis aplinkybėmis, kurias jie buvo nurodę paraginime veikti. Jeigu po paraginimo veikti pateikimo atsirastų naujos faktinių aplinkybių, turinčių reikšmės Atsakovo pozicijai, tai Ieškovas turėtų Atsakovui pateikti naują raginimą veikti (jame nurodydamas naujas aplinkybes) tam, kad Ieškovas Teisme galėtų remtis tokiomis naujomis aplinkybėmis⁴³². Pabrėžtina, kad ieškiniuose dėl neveikimo Ieškovai privalo tiksliai nurodyti teisės normas, kurias Atsakovas pažeidė neapibrėždamas pozicijos⁴³³. Taip pat oficialiai skelbiama statisti-

para 81; BT 2003 m. gruodžio 2 d. nutartis byloje *Agrotikon prieš EK*, bylos Nr. T-334/02, Rink. p. II-05121, para 32-37.

429 Zr. BT 2003 m. gruodžio 2 d. nutartį byloje *Agrotikon prieš EK*, bylos Nr. T-334/02, Rink. p. II-05121, paras 37-38.

430 TT 2005 m. birželio 3 d. nutartis byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. C-396/03 P, Rink. p. I-04967, para 21.

431 TT 2002 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Campogrande prieš EK*, bylos Nr. C-62/01 P, Rink. p. I-03793, para 43; TT 1983 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Verzyck prieš EK*, bylos Nr. 225/82, Rink. p. 01991, para 19.

432 BT 2005 m. sausio 10 d. nutartis byloje *Ispanija prieš EK*, bylos Nr. T-209/04, Rink. p. II-00029, para 43; BT 1998 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Goldstein prieš EK*, bylos Nr. T-286/97, Rink. p. II-02629, para 29.

433 Pvz., TT 1998 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Sytraval*, bylos Nr. C-367/95 P, Rink. p. I-01719, para 62; TT 1985 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Muratori prieš EK*, bylos Nr. 118/83, Rink. p. 02325, para 29; TT 1984 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Tradax prieš EK*, bylos Nr. C-64/82,

ka parodo, kad BT gauna nedaug ieškinių dėl neveikimo, palyginus su ieškiniais dėl panaikinimo ir ieškiniais dėl žalos atlyginimo, reglamentuojamais SESV 268 ir 340 straipsniuose (informacija 1 lentelėje). Pažymėtina, kad nėra viešai skelbiama informacija, kiek ieškinių dėl neveikimo yra pareiškiami TT.

BT gautų ieškinių statistika – 1 lentelė⁴³⁴

Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ieškiniai dėl neveikimo	8	8	12	12	5	7	8
Ieškiniai dėl panaikinimo	341	257	319	423	332	297	371
Ieškiniai dėl žalos atlyginimo	16	17	15	39	30	19	23

2.6. Teismo sprendimo neveikimo byloje esmė

Akcentuotina, kad bylos pagal SESV 265 straipsnį savo esme nėra labai sudėtingos, kadangi nebūna jokios Atsakovo apibrėžtos pozicijos, į kurią ES Teismai turėtų gilintis ir ją analizuoti, spręsti, ar pozicija yra teisėta bei pagrįsta, kadangi pozicijos pagrįstumas nustatinėjamas SESV 263 straipsnio pagrindu. Bylos pagal SESV 265 straipsnį atveju ES Teismai turi tik konstatuoti, kad Atsakovas neapibrėžė pozicijos, nors turėjo pareigą ją apibrėžti⁴³⁵. Taigi, ES Teismai tik vertina, ar pagal teisės normas Atsakovas turėjo pareigą apibrėžti poziciją ir ar šią pareigą pažeidė⁴³⁶. Nustatęs, kad Atsakovas pažeidė pareigą apibrėžti pozici-

Rink. p. 01359, para 22; BT 2011 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Arch Chemicals prieš EK*, bylos Nr. T-400/04, Rink. nepaskelbta, paras 56-64, 76; BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343 para 61; BT 2004 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *Gálvez prieš EK*, bylos Nr. T-337/03, Rink. p. II-01041, para 17; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-00403, para 151; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisión prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 72-75 ir kt.

434 ESTT metinis pranešimas dėl 2017 metų, p. 201 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-06/ra_2017_lt_web.pdf>; ESTT metinis pranešimas dėl 2016 metų, p. 197 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-06/ra_2016_lt_web.pdf>; ESTT metinis pranešimas dėl 2015 metų, p. 161 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-04/rapport_annuel_2015_activite_judiciaire_lt.pdf>.

435 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 10, 20, 22-25, 42; BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta, paras 30-46; BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, paras 101-108; BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, paras 25-36; BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair Ltd prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, paras 19-26; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. nepaskelbta, paras 138-153; BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02633, paras 33-46; BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimą byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757, paras 41-43; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevisión prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 57-91; BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 54-69. Taip pat žr. TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimą byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, paras 70-71.

436 BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta,

ją, Teismas tik konstatuoja neveikimą⁴³⁷. Pavyzdžiui, SESV 314(3) straipsnis numato, kad Taryba privalo apibrėžti poziciją: „Taryba priima savo poziciją dėl biudžeto projekto ir ją perduoda Europos Parlamentui ne vėliau kaip iki tų metų, po kurių tas biudžetas bus vykdomas, spalio 1 d. <..>.“ Vadinasi, jeigu Taryba neapibrėžtų pozicijos dėl biudžeto projekto, tai tokiu atveju būtų konstatuotas Tarybos neveikimas. Taryba pati nuspręstų dėl to, kokia pozicija turėtų būti apibrėžta, t. y. kaip konkrečiai sureguliuoti tam tikrą situaciją (t. y., koks turėtų būti biudžetas). Kaip minėta, ES Teismai negali įpareigoti Atsakovą apibrėžti konkretaus turinio pozicijos, todėl pats Atsakovas, vykdydamas Teismo sprendimą, nusprendžia dėl pozicijos. Kadangi neveikimo byloje ES Teismai neanalizuoja, kokia turėtų būti Atsakovo pozicija, todėl visuomet egzistuoja tikimybė, kad Atsakovas, vykdydamas Teismo sprendimą neveikimo byloje, apibrėš ne tokią poziciją, kurios Ieškovas norėjo ir / ar kuri konkrečiu atveju būtų teisėta ir reikiama. Nesutikdamas su apibrėžta pozicija, Ieškovas gali ją ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu⁴³⁸. Plačiau tai analizuojama disertacijos 3.1 skyriuje. Toliau yra apžvelgiama, ar Teismo sprendimą, priimtą neveikimo byloje, galima priverstinai įgyvendinti.

2.7. Teismo sprendimo neveikimo byloje įvykdymo užtikrinimas

SESV 266 straipsnyje yra įtvirtinta, kad „Institucija, įstaiga ar organas, kurio aktas buvo paskelbtas negaliojančiu arba kurio neveikimas pripažintas prieštaraujančiu šiai Sutarčiai, privalo imtis būtinų priemonių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimui įvykdyti“⁴³⁹. Remdamiesi SESV 266 straipsniu, Atsakovai privalo įgyvendinti ES Teismų sprendimus⁴³⁹. Pažymėtina, kad SESV 266 straipsnyje nenustatyta, per kokį terminą Atsakovas privalo įgyvendinti ES Teismų sprendimus, kuriuose buvo konstatuotas neveikimas⁴⁴⁰. Vadinasi, net ir po Teismo sprendimo priėmimo neveikimo byloje, Atsakovui nėra nustatomas konkretus terminas pozicijos apibrėžimui, todėl Atsakovas savo nuožiūra gali pasirinkti, kada poziciją apibrėžti.

TT savo jurisprudencijoje teigia, kad Atsakovas, remdamasis SESV 266 straipsniu, privalo įgyvendinti Teismo sprendimą per protinę terminą⁴⁴¹. Ši taisyklė nesuteikia aišku-

paras 29-78; BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02857, paras 33-50; BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestevison prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407, paras 22-92 ir kt.

437 Steiner, J., Woods, L., Watson, P., *supra* note 218, p. 303-304; Hartley, T. C. *supra* note 218, p. 408-409 ir kt. Taip pat žr. šių sprendimų rezoliucijas: BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta; BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta; BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta. Taip pat žr. Toth, A. G., *supra* note 23, p. 83.

438 Steiner, J., Woods, L., Watson, P., *supra* note 218, p. 303-304; Biavati, P., *supra* note 15, p. 51.

439 TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615, para 69.

440 BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 74-75.

441 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 69; BT 1999 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-182/98, Rink. p. II-02857, para 46.

mo - nėra aišku, kada yra laikoma, kad jau suėjo protingas terminas Teismo sprendimui įgyvendinti. Manytina, kad Teismo sprendimą, kuriuo buvo konstatuotas Atsakovo neveikimas, Atsakovas privalėtų įgyvendinti nedelsiant po to, kai sprendimas, konstatuojantis neveikimą, buvo priimtas. Nėra toleruotina situacija, kai Atsakovui: 1) neįvykdžiusiam pareigos apibrėžti poziciją iki SESV 265 straipsnio procedūros inicijavimo; 2) neįvykdžiusiam pareigos apibrėžti poziciją SESV 265 straipsnio ikiteisminėje ir teisminėje stadijose, - po Teismo sprendimo priėmimo suteikiamas dar ir papildomas neterminuotas (tik „protingas“) laikotarpis pozicijai apibrėžti. Pažymėtina, kad pernelyg ilgas pozicijos neapibrėžimas gali nepataisomai pažeisti Ieškovo interesus, pavyzdžiui, EK neapibrėžiant pozicijos pagal Ieškovo skundą dėl neleistino konkurentų elgesio, Ieškovo verslas gali būti sužlugdytas ir Ieškovas gali būti išstumtas iš rinkos ir pan.

Jeigu Ieškovo netenkintų Atsakovo apibrėžta pozicija, kuri apibrėžta Atsakovui vykdant Teismo sprendimą, tai Ieškovas turėtų kreiptis į ES Teismus su ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį⁴⁴². Pažymėtina, kad naujos bylos iniciavimo būtinumas nekyla tik tuomet, kai Atsakovas, pralaimėjęs bylą dėl neveikimo, operatyviai ir Ieškovui priimtinu būdu įvykdo Teismo sprendimą, t. y., kai Atsakovas apibrėžia tokią poziciją, kurios Ieškovas ir siekė. Pavyzdžiui, byloje *Pioneer* 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimu BT konstatavo, kad EK neteisėtai neveikė neišnagrinėjęsi Ieškovo prašymo dėl leidimo prekiauti modifikuotais kukurūzais⁴⁴³. EK, reaguodama į Teismo sprendimą, po mėnesio apibrėžė poziciją leisdama minėtą kukurūzų prekybą⁴⁴⁴.

Neišvengiamai kyla klausimas, kaip yra tais atvejais, kai Atsakovas nesivadovauja SESV 266 straipsniu, ir ignoruoja neveikimo byloje priimtą Teismo sprendimą bei delsia apibrėžti poziciją. Pažymėtina, kad TT savo jurisprudencijoje yra konstatavęs, kad atvejai, kai Atsakovai neįvykdo Teismo sprendimo yra negalimi, nes Atsakovai privalo sprendimus įvykdyti⁴⁴⁵. Nepaisant tokio Ieškovo atžvilgiu optimistinio TT teiginio, ES Teismų sprendimai yra ne visada vykdomi. Pavyzdžiui, ES Teismų jurisprudencijoje yra atvejų, kai Taryba ar EK nevykdė jiems nepalankaus Teismo sprendimo⁴⁴⁶, todėl rizika, kad Atsakovai nevykdys Teismo sprendimo, neišvengiamai egzistuoja. Dėl šios priežasties būtina išanalizuoti, kaip Ieškovas gali ginti savo teises tuo atveju, jeigu Atsakovas nesivadovauja SESV 266 straipsniu ir nevykdo neveikimo byloje priimto Teismo sprendimo, t. y., po konstatuoto neveikimo neapibrėžia pozicijos⁴⁴⁷.

442 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 69; BT 1999 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-182/98, Rink. p. II-02857, para 46.

443 BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta, para 79.

444 ES pranešimų spaudai duomenų bazė, 2014 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1038_lt.htm>.

445 TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513, para 69.

446 BT 2013 m. sausio 7 d. sprendimas byloje *Alfaster Benelux SA prieš ES Tarybą*, Rink. nepaskelbta, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 10–18; TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 97/86, paras 31–33.

447 Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 483. TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Asteris prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181, para 26.

Pabrėžtina, kad, Atsakovui delsiant įvykdyti Teismo sprendimą ir neapibrėžiant pozicijos, vienintelė galima ieškovo teisių gynimo priemonė yra pakartotinis SESV 265 straipsnio procedūros inicijavimas⁴⁴⁸. Naujoje byloje SESV 265 straipsnio pagrindu Ieškovas turėtų teigti, kad Atsakovas pagal SESV 266 straipsnį neįvykdė Teismo sprendimo ir neapibrėžė pozicijos. Jeigu Atsakovas ir naujoje byloje pagal SESV 265 straipsnį neapibrėžtų pozicijos, tai Ieškovui tektų vis iš naujo inicijuoti SESV 265 straipsnio procedūrą. Tikėtina, kad, Ieškovui inicijuojant pakartotines SESV 265 straipsnio procedūras, Atsakovas kažkada pajus spaudimą ir įvykdys Teismo sprendimą, tačiau tokia psichologinio pobūdžio spaudimo lemta teisinė gynybos priemonė neturėtų būti – teisinė gynybos priemonė turi būti teisiškai veiksminga ir efektyvi.

Taigi, Teismo sprendimo įvykdymas pagal SESV 266 straipsnio reikalavimus iš esmės priklauso nuo geros Atsakovo valios. ES teisėje nėra mechanizmo, pagal kurį Teismo sprendimo nevykdantiems Atsakovams būtų taikomos drausminančios ar kitokio pobūdžio priemonės⁴⁴⁹. Pavyzdžiui Danijos nacionalinėje teisėje, kai administracinė institucija (net ir neinicijavus jokio teismo proceso prieš ją) neapibrėžia pozicijos dėl jai pateikto prašymo, minėtai institucijai gali būti paskiriama bauda: po termino pozicijai apibrėžti praleidimo 14 dienų už kiekvieną praleistą dieną ji turi sumokėti po 20 eurų, nuo 15 iki 28 dienos turi sumokėti po 30 eurų už kiekvieną praleistą dieną, ir nuo 29 dienos ji turi mokėti po 40 eurų už kiekvieną sekančią praleistą dieną⁴⁵⁰. Taip pat palyginimui galima pasakyti, kad, jeigu ES Teismų sprendimų nevykdo ES valstybės narės, tai joms sankcijos gali būti taikomos⁴⁵¹. Teisinis pagrindas už teismų sprendimų nevykdymą valstybėms narėms taikyti sankcijas yra numatytas SESV 260 straipsnyje: „<...> *Jei Teismas nustato, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė jo sprendimo, jis gali paskirti jai už tai sumokėti vienkartinę sumą arba periodinę baudą.*“ Pavyzdžiui, Graikijai, pažeidusiai ES teisės nuostatas ir neįvykdžiusiai Teismo sprendimo, buvo paskirta periodinė 20 000 eurų bauda už kiekvieną sprendimo neįvykdymo dieną⁴⁵².

2.8. Laikinių apsaugos priemonių taikymo neveikimo bylose problematika

Kaip minėta, ESTT savo jurisprudencijoje laikosi taisyklės, kad bylose pagal SESV 265 straipsnį galutiniu Teismo sprendimu jis negali įpareigoti Atsakovo veikti, t. y., negali įpareigoti apibrėžti poziciją. ES Teismų nuomone, įpareigodami Atsakovus apibrėžti poziciją, jie pažeistų Atsakovų prerogatyvas⁴⁵³. Tuo tarpu SESV 279 straipsnyje, reglamentuojan-

448 BT 2013 m. sausio 7 d. nutartis byloje *Alfistar Benelux SA prieš ES Tarybą*, Rink. nepaskelbta, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 1-12.

449 Steiner, J., Woods, L., Watson, P., *supra* note 218, p. 303-304.

450 Jansen, O., *supra* note 88, p. 20.

451 Generalinio advokato Colomer 1999 m. rugsėjo 28 d. išvada byloje *EK prieš Graikiją*, bylos Nr. C-387/97, Rink. p. I-05047, para 120.

452 TT 2000 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *EK prieš Graikiją*, bylos Nr. C-387/97, Rink. p. I-05047, para 99.

453 Žr., pvz., TT 1993 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Echebstar prieš EK*, bylos Nr. C-25/91, Rink. p. I-01719, para 14; BT 1994 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *J prieš EK*, bylos Nr. T-5/94, Rink. p. II-00391, para 17;

čiame laikinųjų apsaugos priemonių taikymą byloje, įtvirtinta: „Nagrinėjamosiose byloje *Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gali nustatyti bet kurias būtinas laikinas apsaugos priemones*“⁴⁵⁴. Taigi, kyla klausimas, jeigu byloje ES Teismai galutiniu sprendimu negali įpareigoti Atsakovo apibrėžti poziciją, tai ar ES Teismai nutartimi dėl laikinųjų apsaugos priemonių gali Atsakovus įpareigoti laikinai apibrėžti poziciją, kol nebus išnagrinėta neveikimo byla⁴⁵⁵.

TT yra pažymėjęs, kad SESV 279 straipsnio reglamentavimas leidžia ES Teismams taikyti bet kokias laikinas apsaugos priemones ir bet kokio pobūdžio byloje, įskaitant ir bylas dėl neveikimo⁴⁵⁶. Nėra duomenų, kad ES Teismai nors vienoje neveikimo byloje pagal SESV 265 straipsnį būtų taikę laikinas apsaugos priemones ir todėl būtų įpareigoję Atsakovus apibrėžti laikiną poziciją. Atkreiptinas dėmesys, kad neveikimo byloje *Camera Care*, kurią Ieškovas inicavo dėl to, kad EK neapibrėžė pozicijos dėl Ieškovo skundo dėl konkurencijos teisės pažeidimų pagal SESV 101 ir 102 straipsnius, TT priėmė nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kurioje nurodė, kad pati EK turi nuspręsti, ar apibrėš Ieškovo norimą laikiną poziciją⁴⁵⁷. Kitoje neveikimo byloje *CropScience* Ieškovas BT pateikė prašymą taikyti laikinas apsaugos priemones, duodant nurodymą EK apibrėžti laikiną poziciją, kuria būtų laikinai leista tiekti į rinką medžiagą „Endosulfan“. BT atmetė prašymą konstatavęs, kad pagal SESV 265 straipsniu grindžiamą ieškinį dėl neveikimo ES Teismai gali tik konstatuoti neveikimą ir nėra kompetentingi duoti nurodymus Atsakovui, todėl ir įpareigojančių laikinųjų priemonių taikyti negali. Todėl BT priėjo išvadą, kad Ieškovo reikalavimas, kad BT pateiktų nurodymus EK dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra nepriimtinas⁴⁵⁸. Ieškovas šią nutartį apskundė TT, ir skunde argumentavo, kad minėtas BT išaiškinimas prieštarauja TT suformuotai jurisprudencijai panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį byloje *Vallés*⁴⁵⁹. Ieškovas teigė, kad byloje *Vallés* TT pasisakė, kad ES Teismai gali duoti nurodymus Atsakovui. TT, nagrinėdamas skundą pažymėjo, kad Ieškovo nurodyta nutartis byloje *Vallés* buvo priimta byloje ne dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį, bet dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį. Dėl to byloje *CropScience*, kai sprendžiama, ar Atsakovas gali būti įpareigotas SESV 265 straipsnio kontekste, bylos *Vallés* nutartimi remtis neleistina. Byloje *CropScience* TT Ieškovo skundą atmetė pažymėjęs, kad Ieškovas neįrodė,

454 Plačiau apie tai žr. BT 2009 m. lapkričio 18 d. nutartį byloje *Hansen prieš EK*, bylos Nr. T-295/09R, Rink. p. II-00216.

455 TT 1999 m. birželio 1 d. sprendimas byloje *Kortas*, bylos Nr. C-319/97, Rink. p. I-03143, para 37; TT 1985 m. kovo 6 d. nutartis byloje *Campsider prieš EK*, bylos Nr. 25/85R, Rink. p. 00751, paras 21-22;

456 TT 1996 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *T. Port*, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065, para 60; TT 1994 m. birželio 29 d. nutartis byloje *EK prieš Graikiją*, bylos Nr. C-120/94 R, Rink. p. I-03037, para 42; TT 1983 m. liepos 12 d. nutartis byloje *Société d'initiatives prieš EK*, bylos Nr. 114/83 R, Rink. p. 02315, para 2.

457 TT 1980 m. sausio 17 d. nutartis byloje *Camera Care prieš EK*, bylos Nr. C-792/79, Rink. p. 00119, para 21.

458 BT 2005 m. balandžio 27 d. nutartis byloje *CropScience prieš EK*, bylos Nr. T-34/05R, Rink. p. II-01465, paras 75-76.

459 Ieškovo argumentacija buvo netinkama todėl, kad byloje *Vallés* laikinosios apsaugos priemonės buvo taikytos Ieškovui ginčijant poziciją pagal SESV 263 straipsnį, o ne ginčijant neveikimą pagal SESV 265 straipsnį. Žr. TT 2003 m. spalio 21 d. nutartis byloje *Vallés prieš EK*, bylos Nr. C-365/03 P(R), Rink. p. I-12389, para 1.

kad BT nukrypo nuo TT jurisprudencijos neveikimo bylose dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo⁴⁶⁰.

Apibendrinant, panaikinimo bylose pagal SESV 263 straipsnį Atsakovai gali būti įpareigoti laikinai apibrėžti poziciją, tačiau negali būti įpareigoti neveikimo bylose pagal SESV 265 straipsnį. Kaip nurodoma teisės doktrinoje, ES Teismai panaikinimo bylose yra įpareigoję apibrėžti netgi konkrečią Ieškovo norėtą poziciją, nors ieškinyje dėl panaikinimo pagal SESV 263 ir 264⁴⁶¹ straipsnių reguliavimą ES Teismams suteikia tik galimybę panaikinti poziciją, bet nesuteikia galimybės įpareigoti Atsakovus apibrėžti laikiną poziciją⁴⁶². Pavyzdžiui, pateikęs ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį byloje *Pfizer* Ieškovas prašė TT taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir įpareigoti EK apibrėžti konkrečią poziciją, kuria būtų leidžiama Ieškovo gaminamą medžiagą „Carbadox“ naudoti gyvulinuose pašaruose. TT, išnagrinėjęs prašymą, jį tenkino ir įpareigojo EK per 7 dienas nuo TT nutarties priėmimo apibrėžti Ieškovo pageidautą poziciją, kuria Ieškovui būtų leista laikinai naudoti medžiagą „Carbadox“⁴⁶³. Panaikinimo byloje *Pfizer* EK atkreipė Teismo dėmesį į tai, kad ji nebuvo apibrėžusi apskritai jokios pozicijos ir pažymėjo, kad Ieškovas pateikė ne tą ieškinį: Ieškovas pateikė ieškinį dėl panaikinimo, nors turėjo pateikti ieškinį dėl neveikimo. Taip pat EK nurodė, kad ieškinyje dėl panaikinimo nepriimtinas, nes nėra ginčo objekto, ir prašė TT netenkinti Ieškovo ieškinio. TT atmetė EK argumentus pažymėjęs, kad ieškinio priimtinumą klausimo jis dar nenagrinėja kai sprendžia laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą⁴⁶⁴. Kitoje panaikinimo byloje pagal SESV 263 straipsnį *Jungtinė Karalystė prieš Parlamentą* TT nutartimi dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo įpareigojo EK apibrėžti poziciją įgyvendinant 1986 metų ES biudžetą, nors EK net nebuvo minėtos bylos šalys⁴⁶⁵. Iš pateiktos analizės matyti, kad, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones ir įpareigodamas Atsakovus ieškinio dėl panaikinimo kontekste, TT nemano, kad tokiu būdu pasisavinamos Atsakovų prerogatyvos ir pažeidžiama jų diskrecija, tačiau ieškinio dėl neveikimo kontekste laikinųjų apsaugos priemonių netaiko. Primintina, kad ieškinyje dėl neveikimo buvo reglamentuotas ir EAPBS 35 straipsnyje, tačiau EAPBS 35 straipsnio kontekste laikinosios apsaugos priemonės buvo pritaikytos tik vienoje byloje, tai byloje *National Carbonising Company*. Minėtoje byloje, Ieškovui prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones, EK pati pripažino, kad Ieškovo reikalavimai byloje „nėra aiškiai nepagrįsti“⁴⁶⁶. EK konstatavo ir tai, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti reikalingos, tačiau paaiš-

460 TT 2005 m. spalio 28 d. nutartis byloje *CropScience prieš EK*, bylos Nr. C-258/05 P(R), Rink. nepaskelbta, paras 17-18.

461 Šiame SESV 264 straipsnyje numatyta: „Jei ieškinyje yra pagrįstas, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas atitinkamą teisės aktą paskelbia negaliojančiu.“

462 Heukels, T.; McDonnell, A. *The Action for Damages in Community Law*. Hague: Kluwer Law international, 1997, p. 264.

463 TT 1987 m. balandžio 8 d. nutartis byloje *Pfizer prieš EK*, bylos Nr. 65/87R, Rink. p. 01691, para 2.

464 *Ibid.*, paras 14-15.

465 TT 1986 m. kovo 17 d. TT nutartis byloje *Jungtinė Karalystė prieš Parlamentą*, bylos Nr. 23/86R, Rink. p. 01085, paras 45-46. Taip pat žr. 1974 m. kovo 16 d. nutartį byloje *Miles Druce prieš EK*, bylos Nr. C-160/73, Rink. p. 00281, paras 3-4 ir kt.

466 TT 1975 m. spalio 22 d. nutartis byloje *National Carbonising Company prieš EK*, bylos Nr. 109/75R, Rink. p. 01193, para 7.

kino, kad palieka teisę pačiam TT nuspręsti dėl jų reikalingumo⁴⁶⁷. Atsižvelgęs į EK nuomonę TT paaiškino, kad jis už EK negali atlikti vertinimo, kokių priemonių šioje byloje reiktų imtis, ir pavadė EK pačiai imtis tų priemonių, kurias ji mano esant reikalingomis užtikrinant, kad Ieškovas nebūtų išstumtas iš rinkos ir nebūtų nutraukta jo veikla dėl Ieškovo konkurentų galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi⁴⁶⁸.

Išnagrinėjus ieškinio dėl neveikimo procedūrinius aspektus, toliau kitame disertacijos skyriuje ieškinyje dėl neveikimo bus palyginamas su kitomis ES teisių gynimo priemonėmis ir bus mėginama rasti sąsajas tarp jų.

467 *Ibid.*

468 TT 1975 m. spalio 22 d. nutartis byloje *National Carbonising Company prieš EK*, bylos Nr. 109/75R, Rink. p. 01193, para 8.

3. IEŠKINIO DĖL NEVEIKIMO SĄSAJOS SU KITOMIS TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖMIS

SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemone įmanoma tik konstatuoti faktą, kad Atsakovas neapibrėžė jokios pozicijos ir todėl nepagrįstai tyli. Kaip jau minėta disertacijoje anksčiau, pagal SESV 265 straipsnį Ieškovas neturi galimybės kvestionuoti pozicijos teisėtumo ir taip tęsti savo galimai pažeistų teisių gynybos, todėl SESV 263 straipsnyje įtvirtintas ieškinys dėl panaikinimo iš dalies kompensuoja SESV 265 straipsnyje įtvirtintą ieškinį dėl neveikimo⁴⁶⁹. Kadangi šios disertacijos 4 dalyje bus vertinamas ieškinio dėl neveikimo veiksmingumas pagal EŽTK standartus, o jau šiuo metu akivaizdu, kad kai kurios kitos ES teisėje įtvirtintos teisių gynimo priemonės iš dalies kompensuoja SESV 265 straipsnį, tai prieš atliekant ieškinio dėl neveikimo veiksmingumo vertinimą, būtina atskleisti ieškinio dėl neveikimo sąsajas su kitomis SESV įtvirtintomis teisių gynimo priemonėmis. Ieškinio dėl neveikimo veiksmingumo vertinimas bus atliekamas atsižvelgiant į kompensuojančias teisių gynimo priemones, kadangi vien tik SESV 265 straipsnio vertinimas pateiktų neteisingas išvadas. SESV 265 straipsnis glaudžiai siejasi su: 1) SESV 263 straipsniu, kuris leidžia ginčyti Atsakovo poziciją, todėl SESV 263 straipsnis bus nagrinėjamas plačiau šios disertacijos 3.1. skyriuje; 2) SESV 268 ir 340 straipsniais, kurie leidžia Ieškoviui prisiteisti žalą, kuri padaryta neveikimu ar apibrėžta pozicija, todėl minėti straipsniai bus nagrinėjami plačiau 3.2. skyriuje; 3) SESV 267 straipsniu, kuriame įtvirtinta prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra tam tikrais atvejais gali kompensuoti Atsakovo neveikimą, todėl šis straipsnis plačiau bus nagrinėjamas 3.3. skyriuje.

3.1. Apibrėžtos pozicijos kvestionavimas ieškiniu dėl panaikinimo

Jeigu Ieškovas nesutinka su Atsakovo žodžiu ar raštu (sprendime, direktyvoje, reglamente ar kitame teisės akte) apibrėžta pozicija, tai SESV 263 straipsnyje reglamentuojamu ieškiniu dėl panaikinimo Ieškovas turi teisę ginčyti teisės akte įtvirtintą poziciją⁴⁷⁰. Pozicija gali būti panaikinta, remiantis vienu ar keliais SESV 263 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų pagrindų: 1) dėl kompetencijos trūkumo (Atsakovo pozicija gali būti panaikinta dėl kompetencijos trūkumo, kai paaiškėja, kad Atsakovas neturėjo įgaliojimų apibrėžti poziciją⁴⁷¹); 2) dėl esminio procedūrinio reikalavimo pažeidimo (Atsakovo pozicija gali būti panaikinta, jeigu

⁴⁶⁹ Žr., pvz., disertacijos 1.1 skyrių.

⁴⁷⁰ Dėl pozicijos panaikinimo žr., pvz., TT 2012 m. gruodžio 16 d. sprendimą byloje *EK prieš Verhuizingen Coppens*, bylos Nr. C-441/11 P, Rink. nepaskelbta ir kt. ES Teismų jurisprudencijoje pripažįstama, kad jeigu asmeniui pripažįstama teisė pareikšti ieškinį dėl neveikimo, tai jam leidžiama ginčyti ir Atsakovo poziciją, kuri užbaigia neveikimą. Jeigu Ieškovas turi *locus standi* ginčyti neveikimą pagal SESV 265 straipsnį, tai jis turi *locus standi* ginčyti ir Atsakovo poziciją. Ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį galima pareikšti dėl pozicijų, sukeliančių privalomas teises pasekmes, galinčių daryti poveikį Ieškovo interesams, aiškiai pakeičiančių jo teisinę padėtį (BT 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Pitsiorlas prieš Tarybą*, bylos Nr. T3/00, Rink. p. II4779, para 58; BT 1993 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zunis Holding prieš EK*, bylos Nr. T83/92, Rink. p. II1169, para 30 ir kt.)

⁴⁷¹ TT 1994 m. rugpjūčio 9 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-327/91, Rink. p. I-03641, paras 42-43.

paaikškėja, kad Atsakovas, prieš apibrėždamas poziciją, nesilaikė tam tikros procedūrinės taisyklės, pavyzdžiui, nesilaikė reikalavimo prieš apibrėžiant poziciją konsultuotis su kita institucija, nesilaikė reikalavimo motyvuoti savo poziciją pagal SESV 296 straipsnio reikalavimus ir pan.⁴⁷²); 3) dėl ES teisės normos pažeidimo (tai itin platus teisminės kontrolės pagrindas, galintis persidengti su kitais pagrindais. Šiuo pagrindu gali būti panaikinta Atsakovo pozicija, kai, pavyzdžiui, Atsakovas, apibrėždamas poziciją, netinkamai įvertina faktines aplinkybes bei netinkamai pritaiko ES teisės normas, ko pasekoje apibrėžia nepagrįstą poziciją⁴⁷³); 4) dėl piktnaudžiavimo įgaliojimais (Atsakovo pozicija gali būti pripažįstama apibrėžta piktnaudžiaujant įgaliojimais, kai, remiantis tiksliais, objektyviais ir nuosekliais įrodymais paaikškėja, kad pozicija buvo apibrėžta siekiant kitų tikslų, negu nurodyta pozicijoje⁴⁷⁴).

Pabrėžtina, kad ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, kai ginčijama pozicija, ES Teismai kartais prilygina tam tikram ieškiniui dėl neveikimo. Pavyzdžiui, byloje *Onix* Ieškovas ginčijo Atsakovo poziciją nepradėti specialaus tyrimo, o BT tokį Ieškovo reikalavimą panaikinti jam nepalankią poziciją įvardijo kaip su neveikimu susijusį reikalavimą⁴⁷⁵. Vadinasi, pozicija, kuria atsisakoma tenkinti Ieškovo ieškinį dėl panaikinimo, pagal prigimtį iš esmės gali būti laikoma neveikimu, o ieškinyje dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį *de facto* gali būti laikomas tam tikru ieškiniu dėl neveikimo. Atkreiptinas dėmesys, kad nesvarbu, ar Atsakovas savo poziciją apibrėžia raštu ar žodžiu, ją bet koku atveju leistina ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo, svarbu tik, kad pozicija sukeltų Ieškovui teises pasekmes⁴⁷⁶.

Jeigu ieškinyje dėl panaikinimo yra pagrįstas, tai ES Teismai Atsakovo poziciją paskelbia negaliojančia pagal kitą SESV 264 straipsnį. Panaikinę poziciją, ES Teismai negali Atsakovui duoti nurodymų apibrėžti kitokią poziciją, negu panaikinta. Panaikinimo byloje priimtas Teismo sprendimas yra vykdomas vadovaujantis šios disertacijos 2.6. ir 2.7. skyriuose aptartu SESV 266 straipsniu, o tai reiškia, kad pats Atsakovas turi apibrėžti naują poziciją vietoje panaikintos. Nauja pozicija gali būti tiek sutikimas su Ieškovo reikalavimais, tiek ir pakartotinis atsisakymas imtis Ieškovo prašytų veiksmų⁴⁷⁷. EK, apibrėždama naują poziciją,

472 TT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Eurocoton prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-76/01P, Rink. p. I-10091, paras 89, 93.

473 Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 395-402.

474 BT 2008 m. birželio 10 d. sprendimas byloje *Ceuninck prieš EK*, bylos Nr. T282/03, Rink. p. FP-I-A-2-00027, para 48.

475 BT 2016 m. birželio 21 d. sprendimas byloje *Onix prieš EIOPA*, bylos Nr. T-590/15, Rink. nepaskelbta, paras 45, 54.

476 Žr., pvz., BT 2008 m. lapkričio 26 d. sprendimą byloje *Makhteshim prieš EK*, bylos Nr. T-393/06, Rink. p. II-00293, para 52; 1995 m. birželio 27 d. sprendimą byloje *Guérin Automobiles prieš EK*, bylos Nr. T-186/94, Rink. p. II-01753, para 25.

477 TT 2002 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Campogrande prieš EK*, bylos Nr. C-62/01 P, Rink. p. I-03793, para 43; TT 1983 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Verzyck prieš EK*, bylos Nr. 225/82, Rink. p. 01991, para 19. Pagal ES Teismų jurisprudenciją, procedūra, kuri yra vykdoma SESV 266 straipsnio pagrindu siekiant pakeisti panaikintą poziciją, turi būti tęsiama tiksliai nuo tos vietos, kurioje nustatytas neteisėtumas (šiuo klausimu žr. TT 1986 m. liepos 3 d. sprendimą byloje *Taryba prieš Parlamentą*, bylos Nr. 34/86, Rink. p. 02155, para 47 punktą), nes pozicijos panaikinimas nebūtinai reiškia, kad buvo panaikintos ir parengiamosios pozicijos (žr. TT 1990 m. lapkričio 13 d.

privalo iš naujo įvertinti situaciją, turi atsižvelgti į Teismo sprendimo argumentus, kurie lėmė buvusios pozicijos panaikinimą, ir ištaisyti savo klaidas, kurias padarė panaikintoje pozicijoje. Pavyzdžiui byloje *Ladbroke*⁴⁷⁸ BT, panaikinęs EK poziciją leisti teikti valstybės pagalbą, konstatavo, kad pagal formuojamą jurisprudenciją BT negali įpareigoti EK apibrėžti priešingos pozicijos, tačiau Atsakovas turi pareigą tinkamai įvykdyti patį Teismo sprendimą, kas reiškia, kad EK turi apibrėžti naują poziciją atsižvelgdama į Teismo motyvus, dėl kurių buvo panaikinta EK pozicija⁴⁷⁹. Kitoje byloje *Graikija prieš EK I* pagal Ieškovės Graikijos 1983 m. rugsėjo mėn. 12 d. pateiktą ieškinį dėl panaikinimo, TT 1985 m. rugsėjo 19 d. panaikino EK reglamente Nr. 1618/83 apibrėžtą poziciją, nes EK nustatyti pomidorų pastos gamintojams mokėtinų kompensacijų apskaičiavimo metodai 1983/84 metams nepagrįstai diskriminavo Graikijos gamintojus, palyginus su kitais ES pomidorų pastos gamintojais⁴⁸⁰. Sprendimo motyvuojamoje dalyje TT pažymėjo, kad EK negali nustatyti diskriminacinių Graikijos atžvilgiu apskaičiavimo metodų⁴⁸¹. Pažymėtina, kad minėtos bylos nagrinėjimo metu EK 1984 m. liepos 19 d. reglamente Nr. 1709/84 apibrėžė ir kitą, analogišką reglamente Nr. 1618/83 apibrėžtai, poziciją, kuria nustatė diskriminacines taisykles ateinantiems 1985/87 metams (ginčijamas reglamentas Nr. 1618/83 tuo metu dar nebuvo panaikintas). Kai byloje *Graikija prieš EK I* buvo priimtas jau minėtas Teismo 1985 m. rugsėjo 19 d. sprendimas, kuriuo buvo panaikinta reglamente Nr. 1618/83 apibrėžta pozicija, EK, veikdama SESV 266 straipsnio pagrindu, reagavo į TT sprendimą (kuriuo buvo panaikintas 1983/84 metams taikytas reglamentas Nr. 1618/83), ir kitame reglamente apibrėžė naują poziciją, kuria nustatė naujus apskaičiavimo metodus 1983/84 metams, nediskriminuojant Graikijos. Graikiją tenkino nauja EK pozicija dėl 1983/84 metų, tačiau Graikija buvo įsitikinusi, kad EK pagal SESV 266 straipsnį netinkamai įgyvendino TT sprendimą, nes nediskriminacines taisykles turėjo nustatyti ne tik 1983/84 metams (vietoje panaikinto reglamento), bet bylos nagrinėjimo metu turėjo pakeisti ir reglamentą Nr. 1709/84, kuris

sprendimo byloje *Fédesa* ir kt., C331/88, Rink. p. I-04023, para 34. Galutinės pozicijos, kuria baigiama iš kelių skirtingų etapų sudaryta administracinė procedūra (priimant parengiamąsias pozicijas), panaikinimas nebūtinai reiškia, kad panaikinama visa procedūra iki ginčijamos pozicijos apibrėžimo, neatsižvelgiant į Teismo sprendimo dėl panaikinimo esminius ir procesinius motyvus (žr. BT 1998 m. spalio 15 d. sprendimas *Industrie prieš Tarybą*, bylos Nr. T2/95, Rink. p. II-03939, para 91). Taigi, poziciją apibrėžęs Atsakovas turi grįžti į tą datą, kai buvo apibrėžta panaikinta pozicija, kad tinkamai apibrėžtų ją pakeičiančią poziciją (BT 2006 m. gegužės 2 d. sprendimas *O2 prieš EK*, bylos Nr. T328/03, Rink. p. II-01231, paras 47-48. Naujoje pozicijoje Atsakovas gali nurodyti kitus motyvus nei tie, kuriais grindė pirmąją poziciją (žr. BT 2003 m. kovo 6 d. sprendimas byloje *Interporc prieš EK*, bylos Nr. C-41/00 P, Rink. p. I-02125, paras 28–32 punktus. Be to, Atsakovas neprivalo iš naujo apibrėžti pozicijos dėl tokių jos aspektų, kurie nebuvo užginčyti byloje dėl panaikinimo (BT 2014 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje *Odile prieš EK*, bylos Nr. T471/11, Rink. skaitmeninis, para 59; BT 1997 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tremblay prieš EK*, bylos Nr. T224/95, Rink. p. II-02215, paras 53, 72).

478 BT 1992 m. sausio 27 d. sprendimas byloje *Ladbroke prieš EK*, bylos Nr. T-67/94, Rink. p. II-00001, paras 61-80.

479 *Ibid.*, paras 199-200.

480 TT 1985 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 192/83, Rink. p. 02791, para 1-14.

481 *Ibid.*, paras 30, 34.

analogiškas diskriminacines taisykles nustatė vėlesniems 1985/87 metams⁴⁸². Taigi, Graikijos nuomone, EK privalo užtikrinti, kad analogiškos diskriminacijos, kuri buvo pripažinta byloje *Graikija prieš EK I*, Graikija nepatirtų nei 1983/84, nei vėlesniais metais, ir todėl po TT sprendimo EK turėjo automatiškai pakeisti ir reglamento Nr. 1709/84 nuostatas, net jeigu šis reglamentas buvo priimtas dar nepasibaigus bylai *Graikija prieš EK I*, ir nebuvo atskirai ginčytas. Kadangi EK nereagavo į Graikijos prašymus ir gera valia nepakeitė reglamento Nr. 1709/84 nuostatų, Graikija EK pateikė paraginimą veikti pagal SESV 265 straipsnį ir ragino EK įvykdyti TT sprendimą visa apimtimi, t. y., pakeisti ir reglamento Nr. 1709/84 nuostatas dėl 1985/87 metų. EK apibrėžė poziciją, kurioje atsisakė imtis prašomų veiksmų, nes, EK nuomone, ji tinkamai įvykdė TT sprendimą. EK teigė, kad jos pareiga pagal TT sprendimą byloje *Graikija prieš EK I* buvo tik priimti tinkamą naują reglamentą vietoje 1983/84 metams taikyto reglamento Nr. 1618/83, ką EK ir padarė. Kadangi EK apibrėžė poziciją į paraginimą veikti, tačiau minėta pozicija Graikijos netenkino, todėl Graikija pateikė naują ieškinį dėl EK pozicijos panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį⁴⁸³. Naujoje byloje dėl panaikinimo *Graikija prieš EK II* TT akcentavo, kad SESV 266 straipsnis imperatyviai reikalauja, kad Atsakovas laikytųsi Teismo sprendimo ir jį visiškai įvykdytų. Atsakovas, kuris buvo apibrėžęs TT panaikintą poziciją, privalo atsižvelgti ne tik į Teismo sprendimo rezoliucinę dalį, bet ir į sprendimą lėmusius motyvus, nes jie yra Teismo sprendimo pagrindas ir būtini, kad būtų tiksliai nustatyta rezoliucinėje dalyje išdėstyto sprendimo esmė. Pagal TT, būtent motyvuojamojoje Teismo sprendimo dalyje yra nurodomos visos priežastys, dėl kurių pozicija buvo pripažinta neteisėta. Todėl Atsakovas, apibrėždamas poziciją vietoje panaikintos, privalo atsižvelgti į visą Teismo sprendimą, ne tik į jo rezoliucinę dalį.⁴⁸⁴ Teismas byloje *Graikija prieš EK II* akcentavo, kad nepaisant to, kad panaikintas reglamentas Nr. 1618/83 buvo taikytinas tik 1983/84 metams, tačiau EK privalo užtikrinti, kad ir vėlesniems metams taikytini reglamentai, kuriuose apibrėžtos pozicijos, neturėtų tokio pobūdžio nuostatų, kurias TT sprendimu jau yra pripažinęs neteisėtomis. Dėl to, kad bylos *Graikija prieš EK I* TT sprendimo motyvuojamojoje dalyje buvo išaiškinta, kad kompensacijų apskaičiavimo metodai negali diskriminuoti Graikijos pomidorų pastos gamintojų, tai reiškia, kad EK negali diskriminuoti Graikijos pomidorų pastos gamintojų ne tik 1983/84 metais, kaip nurodyta Teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje, bet ir vėlesniais metais, nes tai nurodyta Teismo sprendimo motyvuojamojoje dalyje. Byloje *Graikija prieš EK II* TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimu konstatavo, kad, neužtikrindama, kad Graikijos pomidorų pastos gamintojai nebūtų diskriminuojami ir vėliau, negu 1983/84 metais, EK pažeidė pareigą pagal SESV 266 straipsnį tinkamai įvykdyti bylos *Graikija prieš EK I* sprendimą, todėl EK reglamentą panaikino⁴⁸⁵.

482 TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181, paras 19-24.

483 *Ibid.*, para 19.

484 *Ibid.*, para 27.

485 TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181, paras 31-33. Taip pat šiuo kl. žr. BT 2012 m. liepos 5 d. sprendimą byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. T-86/08, Rink. p. Rink. skaitmeninis, para 32; BT 2008 m. liepos 9 d. sprendimą byloje *Alitalia prieš EK*, T-301/01, Rink. p. II-1753, paras 97-98; BT 2007 m. balandžio 24 d. nutartį byloje *Gorostiaga prieš Parlamentą*, bylos Nr. T-132/06, Rink. nepaskelbta, para 28.

3.1.1. Apibrėžtos pozicijos panaikinimas, kai Atsakovas neturi pareigos apibrėžti pozicijos

Kaip jau analizuota šios disertacijos pirmajame skyriuje, tuo atveju, jeigu Atsakovas neturi pareigos apibrėžti poziciją, ir dėl to tam tikru klausimu tyli (neapibrėžia pozicijos), tai pagal SESV 265 straipsnį nėra galimybės konstatuoti Atsakovo neveikimo. Kyla klausimas, ar neturinčio pareigos, tačiau savo valia apibrėžtą Atsakovo poziciją būtų galima ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo. Byloje *Sonito* EK išnagrinėjo Ieškovo skundą, grindžiamą SESV 258 straipsniu⁴⁸⁶ ir apibrėžę poziciją, kurioje atsakė tirti galimai Italijos ir Graikijos atliekamus ES teisės pažeidimus⁴⁸⁷. Ieškovas dėl tokios EK pozicijos pateikė ieškinį dėl panaikinimo. Byloje *Sonito* TT konstatavo, kad pagal dispozityvų SESV 258 straipsnį EK neturi pareigos apibrėžti poziciją, ir SESV 258 straipsnis Ieškovi apskritai nesuteikia teisės reikalauti, kad EK apibrėžtų poziciją. Dėl šios priežasties TT nepriėmė ieškinio dėl panaikinimo⁴⁸⁸. Minėta ESTT jurisprudencija⁴⁸⁹ buvo patvirtinta ir kitose bylose⁴⁹⁰.

3.1.2. Apibrėžtos pozicijos panaikinimas, kai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją

Tuo atveju, kai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją ir ją apibrėžia, tačiau pozicija yra nepalanki Ieškovi, tai Ieškovas turi teisę minėtą poziciją ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo. ES Teismai formuoja jurisprudenciją, kad pagal ieškinį dėl panaikinimo reglamentuojantį SESV 263 straipsnį ES Teismai disponuoja ribota teismine apibrėžtos pozicijos kontrole⁴⁹¹. Įgyvendindami ribotą teisminę kontrolę, ES Teismai, remdamiesi SESV 263 straipsnyje įtvirtintais panaikinimo pagrindais, pagal SESV 263 straipsnį tik patikrina, ar Atsakovo pozicija yra teisėta⁴⁹² pagal jau anksčiau minėtus SESV 263 straipsnio 2 dalyje

486 Pažymėtina, kad EK išnagrinėjo Ieškovo skundą veikdama gera valia, nors EK neturi pareigos nagrinėti tokio pobūdžio skundų.

487 TT 1990 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Sonito prieš EK*, bylos Nr. C-87/89, Rink. p. I-01981, para 1.

488 *Ibid.*, paras 5-6.

489 T. y. jeigu Atsakovas neturi pareigos apibrėžti poziciją, tačiau savo gera valia ją apibrėžia, tai nebus leistina minėtą poziciją panaikinti SESV 263 straipsnio pagrindu.

490 Žr., pvz., TT 1995 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Dumez prieš EK*, bylos Nr. T-126/95, Rink. p. II-02863, para 38; TT 1994 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje *Bernardi prieš EK*, bylos Nr. T-479/93, Rink. p. II-01115, paras 26-30; BT 2016 m. birželio 21 d. sprendimas byloje *Onix prieš EIOPA*, bylos Nr. T-590/15, Rink. nepaskelbta, para 54; BT 1997 m. rugsėjo mėn. 29 d. sprendimas byloje *Sateba prieš EK*, bylos Nr. T-83/97, Rink. p. II-01523, paras 32-41; BT 1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *Smanor prieš EK*, bylos Nr. T-201/96, Rink. p. II-01081, paras 22-26. BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Tremblay prieš EK*, bylos Nr. T-5/93, Rink. p. II-00185, para 60. Taip pat žr. Hedemann-Robinson, *supra* note 160, p. 451.

491 Fritzsche, A., *supra* note 46, p. 366.

492 TT 2002 m. spalio 15 d. sprendimas *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, sujungtų bylų Nr. C238/99 P, C244/99 P, C245/99 P, C247/99 P, C250/99 P–C252/99 P ir C254/99 P, Rink. p. I8375, para 692; BT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Heli-Flight prieš Europos aviacijos saugos agentūrą*, bylos Nr. T-102/13, Rink. nepaskelbta, para 102.

įtvirtintus pagrindus dėl kompetencijos, dėl procedūrinių reikalavimų, dėl ES teisės normos ir įgaliojimų laikymosi.

Akcentuotina, kad ES Teismai, panaikinę Atsakovo poziciją, vietoje panaikintos pozicijos negali apibrėžti savo pozicijos tam tikru klausimu, jeigu speciali ES teisės norma nenurodo, kad ES Teismai tam tikru klausimu turi neribotą kontrolę⁴⁹³. Dėl to byloje *Alosa* TT panaikino BT bylos sprendimą konstatavęs, jog BT, patekęs savo sudėtingų ekonominių aplinkybių įvertinimą konkurencijos srityje ir taip EK poziciją pakeitęs į savo poziciją, nors jokia teisės norma toje srityje jam nesuteikė neribotos kontrolės, ne patikrino EK pozicijos teisėtumą, o tiesiog perėmė EK diskreciją nuspręsti dėl pozicijos turinio. TT pažymėjo, kad ši BT klaida pati savaime lemia skundžiamo BT sprendimo panaikinimą⁴⁹⁴. Pagal esamą jurisprudenciją, ES Teismai turi neribotą kontrolę ir todėl gali pakeisti panaikintą Atsakovo poziciją savo pozicija tik tada, kai konkrečioje srityje ES teisės normos tokią neribotą teisminę kontrolę suteikia⁴⁹⁵. Pavyzdžiui, SESV 261 straipsnis numato, kad „...> *Parlamento ir Tarybos bendrai priimti ir Tarybos priimti reglamentai gali suteikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui neribotą jurisdikciją skirti tokiuose reglamentuose numatytas baudas*“. SESV 261 straipsnio pagrindu priimto reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnis⁴⁹⁶ įtvirtina, kad: 1) ES Teismai gali patikrinti už konkurencijos teisės pažeidimus EK paskirtos baudos skyrimo teisėtumą; 2) prireikus, ES Teismai gali pakeisti EK poziciją savąja: gali panaikinti, sumažinti ir netgi padidinti EK paskirtą vienkartinę ar periodinę baudą⁴⁹⁷. Vadinasi, ES Teismai SESV 263 straipsnio pagrindu nustatę, kad EK pozicija dėl baudos skyrimo yra nepagrįsta, vadovaudamiesi reglamento Nr. 1/2003 31, straipsniu, gali apibrėžti savo poziciją, kuria gali eliminuoti, sumažinti ar padidinti paskirtą baudą, ir taip pakeisti EK poziciją savąja.

Kai kurie mokslininkai diskutuoja, ar ES Teismams reikia remtis kitomis nuostatomis, ir ar ES Teismams vien tik pats SESV 263 straipsnis nesuteikia neribotos kontrolės. Pavyzdžiui, profesorius Paz teigia, kad SESV 263 straipsnis nenustato apibrėžtos pozicijos kontrolės ribų, todėl, anot mokslininko, SESV 263 straipsnis leidžia ES Teismams analizuoti poziciją visais aspektais, neapsiribojant vien tik ribota kontrole⁴⁹⁸. MacGregor ir Gecic teigia priešingai. Jų nuomone, tam, kad ES Teismai

493 Bernatt, M. The Compatibility of Deferential Standard of Judicial Review in the EU Competition Proceedings with Article 6 of the European Convention on Human Rights, 2014 [Interaktyvus], Žiūrėta [2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2447884>, p. 7. Žr. taip pat SESV 261 straipsnį, kuris ES Teismams suteikia neribotą kontrolę.

494 TT 2010 m. birželio 29 d. sprendimas byloje *EK prieš Alosa*, bylos Nr. C441/07 P, Rink. p. I-05949, paras 66-69. TT panaikino toliau nurodomą BT sprendimą: BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimą byloje *Alosa prieš EK*, bylos Nr. T170/06, Rink. p. II-02601, paras 129-136.

495 TT 2002 m. spalio 15 d. sprendimas *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, sujungtų bylų Nr. C238/99 P, C244/99 P, C245/99 P, C247/99 P, C250/99 P–C252/99 P ir C254/99 P, Rink. p. I8375, para 692.

496 Minėto reglamento 31 straipsnyje įtvirtinta: „*Teisingumo Teismas turi neribotą jurisdikciją peržiūrėti sprendimus, kuriais Komisija yra nustačiusi vienkartinę ar periodinę baudą. Ji gali panaikinti, sumažinti ar padidinti skirtą vienkartinę ar periodinę baudą.*“

497 TT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Chalkor prieš EK*, bylos Nr. C386/10 P, Rink. p. I-13085, para 63.

498 Paz, L. C. J., Understanding the limits of judicial review in European competition law. *Journal of Antitrust Enforcement*, 2014, Nr. 1(2), p. 3.

galėtų turėti neribotą kontrolę pagal SESV 263 straipsnį, reikia SESV 263 straipsnį atitinkamai pakeisti, nes šiuo metu pagal SESV 263 straipsnio formuluotę ES Teismai neturi neribotos kontrolės⁴⁹⁹. Fritzsche atkreipia dėmesį, kad ginčydamas Atsakovo poziciją, Ieškovas privalo sutelkti pastangas ne savo pageidaujamos pozicijos siūlymui, bet turi ieškoti apibrėžtos pozicijos metodologinių klaidų, tokių, kaip, pavyzdžiui, logikos, teisės ir panašiai. Minėta doktrina formuojama dėl tos priežasties, kad ES Teismai tikrina tik pozicijos teisėtumą, bet patys negali nustatyti, ar Atsakovo pozicija konkrečiu atveju yra tinkama ir teisinga. Anot Fritzsche, plečiantis ES ir vykstant tolimesnei integracijai, kai vis daugiau asmenų yra įtakojami ES teisės, ES Teismai savo sprendimų teisingumu įtikintų tik tuomet, jeigu jie detalai tikrintų Atsakovų pozicijų pagrįstumą⁵⁰⁰. Nepaisant to, kad ES Teismai, kaip EK, neturi galimybių atlikti ekonominio, socialinio, politinio ir kitokio pobūdžio Atsakovų pozicijų vertinimų, mokslininkas primena, kad pagal TT procedūros reglamento⁵⁰¹ 70 straipsnį⁵⁰² BT galėtų paskirti ekspertizę dėl klausimų, kuriems išspręsti reikia specialiųjų žinių⁵⁰³. Fritzsche teigia, kad SESV 263 straipsnio 2 dalies formuluotė, „<...> *Sutarčių ar kokios nors su jų taikymu susijusios teisės normos pažeidimo* <...>“ galėtų reikšti, kad ES Teismai turi neribotą kontrolę vertinti pozicijas. Mokslininko nuomone, nors SESV 261 straipsnis akivaizdžiai suteikia ES Teismams neribotą kontrolę tikrinant baudų skyrimą už konkurencijos teisės pažeidimus, tačiau ir SESV 263 straipsnis neįtvirtina ES Teismams jokių ribojimų tikrinant Atsakovo poziciją: pagal SESV 263 straipsnio formuluotę ES Teismai galėtų tikrinti Atsakovo poziciją tiek, kiek jie patys to norėtų⁵⁰⁴. Kita vertus, Fritzsche atkreipia dėmesį, kad klausimas, ar ES Teismai pagal SESV 263 straipsnį galėtų turėti neribotą kontrolę, yra probleminis, nes: 1) Atsakovo diskrecija nuspręsti dėl pozicijos reiškia Atsakovo įgaliojimus priimti galutinį sprendimą dėl tam tikro klausimo, o jeigu ES Teismai už Atsakovą apibrėžtą poziciją, tai jie, galimai, pažeistų Atsakovo diskreciją; 2) jeigu ES Teismai, kaip aukštesnė institucija, dėl to paties atvejo galėtų apibrėžti kitokią, negu apibrėžė Atsakovas, poziciją, Atsakovas nebeturėtų diskrecijos⁵⁰⁵; 3) SESV 263 straipsnio lingvistika neleidžia daryti patikimos išvados, kad ES Teismai galėtų pasisakyti dėl to, kokia pozicija konkrečiu atveju turėtų būti apibrėžta⁵⁰⁶; 4) valdžių padalijimo principas neleidžia ES Teismams perimti Atsakovų diskrecijos ir už juos nuspręsti dėl to, kokia pozicija turėtų būti apibrėžta⁵⁰⁷.

499 MacGregor, A., Gecic, B. Due Process in EU Competition Cases Following the Introduction of the New Best Practices Guidelines on Antitrust Proceedings. *Journal of European Competition Law & Practice*, 2012, Nr. 3(5), p. 437.

500 Fritzsche, A., *supra* note 46, p. 402.

501 TT 2012 m. rugšėjo 25 d. procedūros reglamentas. ES oficialus leidinys, L 265.

502 Šiame straipsnyje įtvirtinta, kad „Teismas gali nutarti skirti ekspertizę. Nutartyje, kuria paskiriamas ekspertas, apibrėžiama jo užduotis ir nustatomas išvados pateikimo terminas.“

503 Fritzsche, A., *supra* note 46, p. 401.

504 *Ibid.*, p. 365-366.

505 *Ibid.*, p. 363.

506 *Ibid.*, p. 382-387.

507 *Ibid.*, p. 382-387.

Pabrėžtina, kad ES Teismų vykdoma Atsakovo pozicijos kontrolė yra intensyvesnė, jeigu Atsakovas turi mažiau diskrecijos priimant sprendimą dėl pozicijos⁵⁰⁸, ir minėta kontrolė yra tuo švelnesnė (angl. *lighter*), kuomet Atsakovas turi daugiau diskrecijos priimant sprendimą dėl pozicijos, nes ES Teismai gerbia plačią diskrecijos teisę ir siekia kuo mažiau daryti intervencijos⁵⁰⁹. Jeigu apibrėžiant poziciją Atsakovui reikia atlikti sudėtingus vertinimus, tai jo diskrecija pripažįstama didesne, negu tuo atveju, kai prieš apibrėžiant poziciją Atsakovas atlieka nesudėtingą analizę. Taigi, kuo sudėtingesnius techninius, teisinius, politinius, ekonominius ir kitokio pobūdžio vertinimus prieš apibrėždamas poziciją atlieka Atsakovas, tuo labiau yra gerbiama jo diskrecija, ir tuo labiau jis yra apsaugotas nuo teisminės kontrolės⁵¹⁰. Taip pat gali egzistuoti ir kiti faktoriai, kurie nulemia platesnę diskreciją. Pavyzdžiui, EK suteikiama itin plati diskrecija sprendžiant, kuriuos SESV 101 ir 102 straipsniuose įtvirtintus konkurencijos teisės pažeidimus ES lygiu tiria ir pažeidėjams baudas skiria pati EK, o kuriuos pažeidimus gali ištirti ir valstybių narių nacionalinės konkurencijos apsaugos institucijos (tiek EK, tiek ir valstybių narių nacionalinės institucijos turi teisę atlikti minėtų pažeidimų tyrimą)⁵¹¹. Tuo tarpu valstybės pagalbos srityje tik vienintelė EK turi kompetenciją vertinti pagalbos suderinamumą su vidaus rinka (to negali daryti nacionalinės institucijos), todėl EK visais atvejais privalo nuspręsti, ar valstybės pagalba yra suderinama su vidaus rinka. Dėl to, kad EK negali atsisakyti tirti valstybės pagalbos suderinamumo su vidaus rinka, tačiau, kaip minėta, motyvuotai gali atsisakyti tirti konkurencijos teisės pažeidimą, nurodydama, kad pažeidimą gali ištirti ir nacionalinės institucijos, todėl EK turi mažiau diskrecijos valstybės pagalbos srityje, ir daugiau - konkurencijos srityje⁵¹². Toliau detaliau apžvelgiama, kaip ES Teismai tikrina Atsakovų pozicijas konkurencijos bei valstybės pagalbos srityse.

3.1.2.1. Apibrėžtos pozicijos kontrolė konkurencijos srityje

Teisminiai ginčai dėl Atsakovų pozicijų kyla konkurencijos srityje, kai ieškovai siekia, kad EK apibrėžtų jiems palankią poziciją, t. y., tirtų konkurentų atliekamus konkurencijos pagal SESV 101 ir 102 straipsnius pažeidimus, nubaustų konkurentus ir pan. SESV 101 straipsnyje⁵¹³ yra įtvirtintas draudimas verslo subjektams sudaryti susitarimus, kurie iškreiptų ES vidaus rinkos veikimą ir draudimas atlikti konkurenciją pažeidžiančius sude-

508 Generalinio advokato Jacobs 1991 m. liepos 11 d. išvada byloje *Technische Universität prieš München-Mitte*, Rink. p. I-05469, paras 11-13.

509 *Ibid.*

510 *Ibid.*

511 Voss K., *The principle of equality: a limit to the Commission's discretion in EU competition law enforcement?* Global Antitrust Review 2013, Interdisciplinary Centre for Competition Law and Policy, Queen Mary, University of London, 2013 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2380012>, p. 164-165.

512 BT 1999 m. gruodžio 13 d. sprendimas *SGA prieš EK*, bylos Nr. T189/95, Rink. p. II3587, para 72.

513 SESV 101 straipsnyje numatyta: „*Kaip nesuderinami su vidaus rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškreipimas vidaus rinkoje* <...>“.

rintus veiksmus be sutarties, faktiškai bendradarbiaujant⁵¹⁴. SESV 102 straipsnyje⁵¹⁵ yra nustatytas draudimas verslo subjektams piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi ir taip iškraipyti konkurenciją ES vidaus rinkoje⁵¹⁶. Pažymėtina, kad EK pareigą apibrėžti pozicijas dėl konkurencijos teisės pažeidimų numato reglamento Nr. 773/2004 nuostatos⁵¹⁷.

Jeigu, kaip minėta, konkurencijos teisės pažeidimus tiria EK, pagal ES Teismų jurisprudenciją, EK turi pareigą kruopščiai ir nešališkai išnagrinėti skundus dėl galimų SESV 101 ir 102 straipsnio pažeidimų, o išnagrinėjusi skundus, EK turi diskrecijos teisę nuspręsti, ar tenkinti skunduose pateiktus reikalavimus. Ieškovai, manantys kad EK pozicija pažeidžia SESV 263 straipsnyje numatytus panaikinimo pagrindus, gali EK poziciją skųsti BT⁵¹⁸. EK bylose prieš ją teigia, kad EK siekia tirti tik tuos konkurencijos teisės pažeidimus, kurie turi pakankamą ES interesą⁵¹⁹. EK nuomone, pakankamas ES interesas yra tada, kai atliekamas pažeidimas yra itin žalingas ES vidaus rinkai ir egzistuoja realios galimybės pažeidimą iširti. EK įsitikinimu, mažiau reikšmingus pažeidimus gali tinkamai iširti nacionalinės institucijos, todėl minėtiems pažeidimams ir tokiems, kurių neįmanoma iširti, neturėtų būti be reikalo naudojami ES finansiniai ir žmogiškieji ištekliai⁵²⁰. Pažymėtina, kad ES in-

514 TT 1972 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *ICI prieš EK*, bylos Nr. C-48/69, Rink. p. 00619, para 64, taip pat žr. Generalinio advokato Mayras 1972 m. gegužės 2 d. išvadą byloje *ICI prieš EK*, bylos Nr. C-48/69, Rink. p. 00619, p. 669.

515 SESV 102 straipsnyje numatyta: „*Kaip nesuderinamas su vidaus rinka draudžiamas bet koks vienos ar keleto įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, galintis paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.*“

516 Piktnaudžiaujantis dominuojančia padėtimi rinkoje subjektas, naudodamas savo ekonominę galią, gali užkirsti kelią efektyviai konkurencijai ir pats veikti nepriklausomai, neatsižvelgiant į konkurentų, pirkėjų ir vartotojų interesus. Žr. TT 1979 m. vasario 13 d. sprendimą byloje *Roche prieš EK*, bylos Nr. C-85/76, Rink. p. 00461, para 38, Generalinio advokato Reischl 1978 m. rugsėjo 19 d. išvadą byloje *Roche prieš EK*, bylos Nr. C-85/76, Rink. p. 00461, (nesunumeruoti paragrafai), p. 564.

517 Šis reglamentas įgyvendina skundų nagrinėjimo tvarką pagal reglamento Nr. 1/2003 septintą straipsnį. Taip pat šiuo kl žr. Fournier, E., *supra* note 137; Geradin, D., Petit, N. *Judicial Remedies Under EC Competition Law: Complex Issues Arising from the Modernization Process*, 2005 [interaktyvus]. < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=877967>. Šis reglamentas taip pat priimtas įgyvendinant SESV 103 straipsnį, kuris numato, kad „*Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, priima atitinkamus reglamentus arba direktyvas dėl 101 ir 102 straipsniuose išdėstytų principų įgyvendinimo.*“

518 TT 2005 m. vasario 22 d. sprendimas byloje *Max mobil prieš EK*, bylos Nr. C-141/02 P, Rink. p. I-01283, para 19; BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Automec prieš EK*, bylos Nr. T-24/90, Rink. p. II-02223, para 80; Generalinio advokato Mischo 2001 m. kovo 8 d. išvada byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. C-302/99, Rink. p. I-05603, para 96. Taip pat žr. Generalinio advokato Capotorti 1979 m. liepos 11 d. išvada byloje *GEMA prieš EK*, bylos Nr. 125/78, Rink. p. 03173, para 4(a) ir para 4(b), taip pat žr. BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimą byloje *Automec prieš EK*, bylos Nr. T-24/90, Rink. p. II-02223, paras 10-12, 52, 54, 57. Pažymėtina ir tai, kad EK, nustačiusi konkurencijos teisės pažeidimą, turi diskrecijos teisę spręsti, kokias sankcijas skirti pažeidėjams. Plačiau žr. Geradin, D., Henry, D. *The EC Fining Policy for Violations of Competition Law: An Empirical Review of the Commission Decisional Practice and the Community Courts' Judgments*, 2005 [Interaktyvus]. Žiūrėta [2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=671794>.

519 Plačiau žr. Themistoklis, K. *Safeguarding Companies' Rights in Competition and Anti-dumping/anti-subsidies proceedings*. Hague: Kluwer Law International, 2011.

520 Žr. BT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimą byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. T-77/95 RV, Rink. p. II-02167, para 41; 1997 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *SGA prieš EK*, bylos Nr. T-189/95, Rink. p. II-03587, para 52.

tereso tirti konkurencijos teisės pažeidimą pakankamumas yra EK vertinimo ir požiūrio klausimai, kuriuos sprendžia pati EK, ir ES Teismai pripažįsta tokią EK diskreciją⁵²¹. TT yra pripažinęs, kad nėra baigtinio pagrindų sąrašo, kuriais remdamasi, EK gali atmesti Ieškovo skundą⁵²². Pavyzdžiui, atmesdama Ieškovo skundą EK savo pozicijoje gali pagrįsti, kad: 1) valstybių narių nacionalinės institucijos taip pat gali tinkamai išnagrinėti konkurencijos pažeidimo atvejį⁵²³; 2) pažeidimas yra mažareikšmis⁵²⁴; 3) pažeidimą jau nagrinėja arba išnagrinėjo valstybės narės nacionalinė institucija; 4) egzistuoja kitos priežastys⁵²⁵, - ir todėl EK tyrimas nebūtinai. Kaip jau minėta, ES Teismai, atlikdami ribotą kontrolę, tik patikrina, ar Ieškovo ginčijamoje EK pozicijoje yra detalai nurodytos atsakymo priežastys, reiškiančios, kad svarbios bylos aplinkybės buvo tinkamai apsvaistytos, kad faktai yra tikslūs ir kad juos vertinant nebuvo padaryta aiškios vertinimo klaidos⁵²⁶. Patys ES Teismai už EK negali nustatyti, ar verta ES lygiu pažeidimą tirti, ir negali apibrėžti pozicijos dėl pažeidimo konstatavimo, nes tai yra EK, o ne ES Teismų prerogatyva⁵²⁷. Taigi, ES Teismai pripažįsta EK diskreciją nusprendžiant dėl pozicijos pagal SESV 101 ir 102 straipsnius, jeigu tokia diskrecija nepiktinaudžiaujama, t. y., jeigu EK išdėsto pakankamus ir pagrįstus savo pozicijos motyvus⁵²⁸. Be to, TT yra išaiškinęs, kad EK, sprendžiamas, ar konkurencijos pažeidimas turi ES interesą, privalo įvertinti potencialaus pažeidimo trukmę, apimtį, tai, ar pažeidimas atliekamas tyrimo metu ir visas kitas reikšmingas aplinkybes⁵²⁹. Pavyzdžiui, byloje *CEAHR* Ieškovė, atstovaujanti nepriklausomų laikrodininkų interesus, ginčijo EK poziciją atmesti skundą dėl potencialaus draudžiamo Šveicariškų laikrodžių gamintojų susitarimo netiekti atsarginių dalių nepriklausomiems laikrodininkams⁵³⁰. EK atmetė Ieškovės skundą ir apibrėžė poziciją pažeidimo netirti dėl to, kad, EK nuomone: 1) pažeidimas gali turėti įtakos

521 TT 1999 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. C-119/97 P, Rink. p. I-01341, paras 89–90; TT 1966 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Consten prieš EK*, bylos Nr. 56/64, Rink. p. 00429, p. 501; BT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. T-77/95 RV, Rink. p. II-02167, para 1.

522 TT 2000 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *SGA prieš EK*, bylos Nr. C-39/00 P, Rink. p. I-11201, para 67; taip pat BT 2014 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Si.mobil v. EK*, bylos Nr. T 201/11, Rink. nepaskelbta, para 77.

523 BT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. T-77/95, Rink. p. II-02167, para 38 ir kt.

524 TT 1999 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. C-119/97 P, Rink. p. I-01341, para 79; BT 1997 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Service pour prieš EK*, bylos Nr. T-189/95, Rink. p. II-03587, para 37.

525 BT 2014 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Si.mobil v. EK*, bylos Nr. T 201/11, Rink. nepaskelbta, para 77; BT 2006 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *easyjet prieš EK*, bylos Nr. T177/04, Rink. p. II-01931, paras 71–73.

526 TT 2005 m. vasario 22 d. sprendimas byloje *Max mobil prieš EK*, bylos Nr. C-141/02 P, Rink. p. I-01283, para 21.

527 TT 1977 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Metro prieš EK*, bylos Nr. 26/76, Rink. p. 1875, para 13, taip pat žr. MacGregor. A., Gecic, B., *supra* note 499, p. 430.

528 Wils, W. Discretion and Prioritisation in Public Antitrust Enforcement, in Particular EU Antitrust Enforcement. *World Competition: Law and Economics Review*, 2011, Nr. 3(34), p. 366.

529 TT 1999 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. C-119/97 P, Rink. p. I-01341, para 93.

530 BT 2010 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *CEAHR prieš EK*, bylos Nr. T-427/08, Rink. p. II-05865, paras 1–11.

tik nedidelei vidaus rinkos daliai; 2) nėra pakankamos informacijos apie pažeidimo egzistavimą; 3) nė vienas laikrodžių gamintojas rinkoje neturi dominuojančios padėties ir negali ja piktnaudžiauti; 4) net suteikus tyrimui papildomų išteklių, tikimybė, kad bus įrodytas konkurencijos pažeidimas, yra maža, todėl minėtų išteklių suteikimas EK tyrimui būtų netikslingas⁵³¹. BT pažymėjo, kad šioje byloje reikia nustatyti, ar EK pozicija yra teisėta⁵³². Dėl to BT nustatinėjo, ar atlikdama savo užduotį prižiūrėti, ar laikomasi SESV 101 ir 102 straipsnių reikalavimų, EK tinkamai įvertino galimo pažeidimo įtaką vidaus rinkos veikimui, tikimybę, kad pavyks įrodyti pažeidimo buvimą, būtinų tyrimo priemonių mastą⁵³³. BT pabrėžė, kad ES Teismai neturi neribotos kontrolės ir už EK negali nustatyti, ar skundą reikia patenkinti⁵³⁴. BT pažymėjo, kad teismai gali tik patikrinti, kaip EK įgyvendina diskreciją vertinti skundus, bei tikrina, ar ginčijama pozicija nesiremia iš esmės netiksliais faktais ir nėra akivaizdžiai klaidinga teisės ir vertinimo požiūriu, taip pat – ar nepiktnaudžiaujama įgaliojimais⁵³⁵. Atlikęs EK pozicijos analizę, minėtoje byloje *CEAHR* BT konstatavo, kad: 1) EK nepakankamai motyvavo, jog galimas pažeidimas turi įtakos tik vienai nedidelei rinkai ar rinkos segmentui ir tokią išvadą padarė nesilaikydama pareigos atidžiai išnagrinėti visas ieškovės nurodytas faktines ir teisineis aplinkybes; 2) EK jokiais įrodymais nepagrindė daugelio kitų savo pozicijos išvadų teiginių; 3) EK pozicijos argumentai prieštarauja vieni kitiems; 4) EK argumentas, kad galimą pažeidimo atvejį geriau ištirtų nacionalinės institucijos, yra nepagrįstas, nes skundžiami veiksmai vykdomi akivaizdžiai penkiose valstybėse narėse, ir gali būti, kad jie vykdomi visose valstybėse narėse, ir inkriminuojami įmonėms, kurių buveinės ir gamyba yra ne ES, - ir visa tai parodo, kad vienas procesas ES lygmeniu būtų daug veiksmingesnis už daugybę procesų nacionaliniu lygmeniu⁵³⁶. Dėl nurodytų argumentų BT panaikino EK poziciją⁵³⁷. Pažymėtina, kad vykdydama BT sprendimą byloje *CEAHR*, EK apibrėžė naują poziciją skundą atmesti dėl tos priežasties, kad, EK nuomone, yra tik nedidelė tikimybė, kad pažeidimas bus nustatytas⁵³⁸ Naują EK poziciją ieškovė vėl

531 *Ibid.*, paras 8-11. Taip pat šiuo kl. žr. BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimą byloje *Tremblay prieš EK*, bylos Nr. T-5/93, Rink. p. II-00185, paras 60-60; BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Automec prieš EK*, bylos Nr. T-24/90, Rink. p. II-02223, paras 83-85 ir kt.

532 BT 2010 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *CEAHR prieš EK*, bylos Nr. T-427/08, Rink. p. II-05865, para 157. Šiuo kl. taip pat žr. TT 2000 m. gruodžio 13 d. nutartį byloje *Sodima prieš EK*, bylos Nr. C-44/00P, Rink. p. I-11231, para 46.

533 *Ibid.*, para 158.

534 BT 2005 m. sausio 26 d. sprendimas byloje *Piau prieš EK*, bylos Nr. T-193/02, Rink. p. II-00209, para 81; BT 2001 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *SEP prieš EK*, bylos Nr. T-115/99, Rink. p. II-00691, para 35 ir kt.

535 BT 2010 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *CEAHR prieš EK*, bylos Nr. T-427/08, Rink. p. II-05865, para 160.

536 BT 2010 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *CEAHR prieš EK*, bylos Nr. T-427/08, Rink. p. II-05865, paras 157-176. Kita vertus, pasisakydamas, kad vienas procesas ES lygmeniu būtų daug veiksmingesnis nei daugybė procesų nacionaliniu lygmeniu, BT faktiškai peržengia ribotos kontrolės ribas, nes pats vietoje EK atlieka vertinimą, kuriam subjektui (ES ar nacionalinei institucijai) būtų veiksmingiau pavesti atlikti pažeidimo tyrimą.

537 *Ibid.*, paras 177-178.

538 EK publikavo pakartotinį atsakymą tirti pažeidimą dėl *CEAHR* bylos, 2014 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39097/39097_3089_3.pdf>; taip pat žr. Alexiadis, P., Figueroa, P. Commission discretion unchained. Is the effectiveness of

apskundė BT, tačiau šiuo metu byla dar nėra išnagrinėta⁵³⁹ Alexiadis ir Figueroa tokį EK pakartotinį atsisakymą vertina kaip EK siekį bet koku būdu išsaugoti savo reputaciją parodant, kad jos pozicijos yra teisingos ir pagrįstos⁵⁴⁰.

Kitoje byloje *EFIM* Ieškovas prašė panaikinti EK poziciją, kai buvo atmestas Ieškovo skundas dėl kai kurių įmonių galimai padaryto pagal SESV 101 ir 102 straipsnius pažeidimo rašalo kasečių ir dažomųjų miltelių rinkoje⁵⁴¹. BT⁵⁴² ir vėliau TT⁵⁴³, nagrinėjęs skundą apeliacine tvarka, pripažino, kad EK pozicija netirti pažeidimo buvo teisėta, nes EK tinkamai apsvarstė Ieškovo pateiktus įrodymus ir padarė argumentuotą išvadą, kad būtų maža tikimybė įrodyti SESV 101 ir 102 straipsnių pažeidimą. ES Teismai pažymėjo, kad, iš EK tiriant skundą nėra reikalaujama, kad ji atliktų galimų pažeidimų tyrimą, kuriuo įsitikintų, ar pažeidimai realiai egzistuoja ir ar EK pateiktas Ieškovo skundas visiškai pagrįstas. Iš EK, kai ji vertina skundą, nėra reikalaujama surinkti visus įrodymus, ar pažeidimas iš tikrųjų egzistuoja, nes tokie įrodymai gali būti renkami tik tiriant pažeidimą iš esmės, o ne nagrinėjant skundą, ir pati EK gali nuspręsti, ar pastangos dar skundo tyrimo metu surinkti įrodymus būtų racionalios. Dėl šių priežasčių ES Teismai pripažino, kad EK pozicija netirti pažeidimo buvo pagrįsta.

3.1.2.2. Apibrėžtos pozicijos kontrolė valstybės pagalbos srityje

Pagal SESV 108 straipsnį valstybės narės privalo pranešti EK apie savo ketinimus teikti naują arba pakeisti esamą valstybės pagalbą ir kitokio pobūdžio pagalbą⁵⁴⁴. Remdamasi SESV 107 straipsniu, EK privalo svarstyti valstybių narių prašymus leisti teikti pagalbą ir privalo apibrėžti poziciją dėl prašymo. EK apibrėžtoje pozicijoje gali nuspręsti, kad: 1) valstybės priemonės nėra pagalba apskritai ir todėl valstybė gali jas įgyvendinti; 2) kad pagalba yra suderinama su vidaus rinka, nes jos teigiami aspektai nusveria neigiamus aspektus ir todėl valstybė gali ją teikti; 3) pagalba yra nesuderinama su vidaus rinka ir kelia jai žalą (tokiu atveju EK pradėtų formalią tyrimo procedūrą). Jeigu EK pradeda formalią tyrimo procedūrą, tai ji iš esmės nagrinėja tam tikrą pagalbą atvejį ir tyrimo pabaigoje apibrėžia poziciją: 1) konstatuojančią, kad valstybė gali įgyvendinti tam tikrą priemonę, nes ji nėra laikoma pagalba arba tokia pagalba yra suderinama su vidaus rinka; 2) leidžiančią įgyven-

competition law enforcement at stake? Competition Law Insight, 2015, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.gibsondunn.com/publications/Documents/Alexiadis-Commission-discretion-unchained-CLI-17-March-2015.pdf>>. p. 18.

539 BT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis byloje *CEAHR prieš EK II*, bylos Nr. T712/14, Rink. nepaskelbta, paras 3-6.

540 Alexiadis, P., Figueroa, P., *supra* note 538, p. 20.

541 BT 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *EFIM prieš EK*, bylos Nr. T-296/09, Rink. p. II-00425, paras 2-13.

542 *Ibid.*, paras 81-91.

543 TT 2013 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *EFIM prieš EK*, bylos Nr. C-56/12 P, Rink. nepaskelbta, paras 107-111.

544 Tokiam reikalavimui gali būti taikomos išimtys, žr. Sinnavee, A. Block Exemptions for State Aid: More Scope for State Aid Control by Member States and Competitors. *Common Market Law Review*, 2001, Nr. 6(38), p. 1479-1502.

dinti pagalbą tam tikromis EK nurodytomis sąlygomis, kurių valstybė privalo laikytis; 3) nustatančią, kad pagalba yra nesuderinama su vidaus rinka ir todėl negali būti įgyvendinama⁵⁴⁵.

Kai valstybės narės prašymas leisti teikti pagalbą atmetamas, tokią EK poziciją valstybė narė gali ginčyti⁵⁴⁶. Pavyzdžiui, pagal bylos *Prancūzija prieš EK* faktines aplinkybes, EK apibrėžė poziciją neleisti Prancūzijai teikti valstybės pagalbos, kai Prancūzija siekė ją suteikti tekstilės gamintojui, eksportuojančiam tekstilę į kitas ES valstybes nares,⁵⁴⁷. Prancūzija tokią EK poziciją apskundė Teismui. Šioje byloje generalinis advokatas Jacobs, analizuodamas SESV 107 straipsnio normas, pažymėjo, kad EK pagal šį straipsnį turi diskreciją vertinti, ar pagalba neprieštaruja vidaus rinkai ir tokia diskrecija yra sąlygojama aplinkybės, kad EK, įgyvendindama diskreciją, privalo atlikti įvairius ekonominius ir socialinius vertinimus spręsdama dėl pagalbos suderinamumo⁵⁴⁸. Šioje byloje TT, realizuodamas ribotą kontrolę, vertino EK pozicijos faktinius ir teisinius aspektus ir pažymėjo, kad EK neperžengė diskrecijos ribų ir jos pozicija neleisti teikti pagalbos buvo pagrįsta ir tinkamai argumentuota, kai EK po atliktų vertinimų nustatė, kad potenciali Prancūzijos pagalba itin sumažintų pagalbos gavėjos išlaidas ir dėl to nepagrįstai sumažintų jos konkurentų galimybes konkuruoti, netgi sukeltų konkurentų pašalinimo iš rinkos grėsmę⁵⁴⁹.

Gali pasitaikyti atvejų, kai valstybė narė elgiasi nesąžiningai, ir, pavyzdžiui, teikia pagalbą nepranešusi EK ir negavusi EK leidimo. EK pareiža nagrinėti privačių asmenų skundus apibrėžiant poziciją dėl galimai neteisėtai teikiamos valstybės pagalbos yra numatyta regla-

545 Plačiau apie valstybės pagalbos nagrinėjimo procedūrinius aspektus žr. Hofmann, H.; Micheau, C., *supra* note 93, p. 348-381. Apie kai kuriuos problematinius aspektus plačiau žr. Parishil, P. State Aid and Judicial Review. *Judicial Review*, 2016, Nr. 1(21), p. 63-68; Lang, J. EU State Aid Rules - The Need for Substantive Reform. *European State Aid Law Quarterly*, 2014, Nr 3, p. 440-453. Verouden, V. State Aid Control: The Quest for Effectiveness. *European State Aid Law Quarterly*, 2015, Nr. 4, p. 459-464.

546 SESV 107(2) straipsnyje įtvirtinti konkretūs atvejai, kai EK privalo leisti valstybei teikti pagalbą (EK turi mažai diskrecijos), o SESV 107(3) straipsnyje numatyta didesnė EK diskrecija vertinti, ar pagalba galėtų būti laikoma suderinama su vidaus rinka. Pabrėžtina, kad bet kurio atveju EK pagal abu minėtus straipsnius turi atitinkamą diskreciją leisti ar uždrausti teikti pagalbą. Kadangi iš anksto nėra žinoma, ar pagalba atitinka SESV 107(2) ir SESV 107(3) straipsnių reikalavimus, todėl EK privalo atlikti vertinimus dėl pagalbos suderinamumo su vidaus rinka. Nepaisant to, kad SESV 107(2) straipsnio norma yra labiau įpareigojanti nei SESV 107(3) straipsnio norma, EK visais atvejais turi diskreciją nuspręsti dėl pozicijos, žr. Lefever, K. *New Media and Sport- International Legal Aspects*. New York: Springer, 2012, p. 117-118; State aid manual of procedures, internal DG competition working documents on procedures for the application of articles 107 and 108 TFEU, 2013, p. 10 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. < http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sa_manproc_en.pdf>.

547 TT 1990 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-301/87, Rink. p. I-00307, paras 1-24.

548 Generalinio advokato Jacobs 1989 m. spalio 4 d. išvada byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-301/87, Rink. p. I-00307, paras 69-75.

549 TT 1990 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-301/87, Rink. p. I-00307, paras 49-52.

mento Nr. 2015/1589 12(1)⁵⁵⁰ ir 24(2)⁵⁵¹ straipsniuose⁵⁵². Reglamentas įgyvendina: 1) SESV 107 straipsnį, nustatantį kriterijus, pagal kuriuos pagalba gali būti laikoma leistina arba draudžiama; 2) SESV 108 straipsnį, kuris įtvirtinta EK kompetenciją nuolat prižiūrėti teikiamos pagalbos suderinamumą su vidaus rinka bei įpareigoti valstybę nutraukti neteisėtai teikiamą pagalbą⁵⁵³. TT laikosi jurisprudencijos, kad tuo atveju, kai Ieškovas pateikia EK skundą, kuriame išdėsto argumentus ir įrodymus, kad valstybės pagalbos srityje galimai atliekamas pažeidimas, tačiau EK apibrėžia priešingą poziciją, tai EK privalo savo pozicijoje pateikti detalią argumentaciją, kodėl Ieškovo skunde nurodytos faktinės ir teisinės aplinkybės, EK nuomone, neįrodė neteisėto valstybės pagalbos egzistavimo ir todėl EK netenkino reikalavimo konstatuoti pažeidimą ir jį nutraukti⁵⁵⁴. Kadangi tik vienintelė EK turi kompetenciją nagrinėti pagalbos suderinamumą su vidaus rinka, tai sprendama dėl skundo, EK turi mažiau diskrecijos, negu, pavyzdžiui, sprendama dėl skundo konkurencijos srityje pagal SESV 101 ir 102 straipsnius, nes EK negali pažeidimo dėl valstybės pagalbos priskirti neturinčiam ES intereso, negali atsisakyti tirti pažeidimą formaliai nurodydama, kad minėtą pažeidimą gali ištirti nacionalinės institucijos ir pan.⁵⁵⁵.

550 Šiame straipsnyje numatyta: „Komisija nedelsdama išnagrinėja bet kurios suinteresuotosios šalies skundą, pateiktą pagal 24 straipsnio 2 dalį <...>“.

551 Šiame straipsnyje nurodyta: „Bet kuri suinteresuotoji šalis gali pateikti skundą, kad praneštų Komisijai apie įtariamą neteisėtą pagalbą ar įtariamą netinkamą pagalbos taikymą. <...>“

552 Iki šio reglamento priėmimo buvo traktuojama, kad valstybės pagalbos santykiai yra tik santykiai tarp EK ir valstybės narės, todėl Neprivilegijuoti ieškovai negalėjo skųsti EK pozicijos atsisakyti imtis veiksmų, žr. TT 1993 m. birželio 15 d., bylos Nr. C-225/91, Rink. p. I-03203, para 16; TT 1993 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Cook prieš EK*, bylos Nr. 198/91, Rink. p. I-02487, para 22 ir kt. Priėmus minimą reglamentą, TT savo jurisprudencijoje pripažino, kad bet kokia EK pozicija gali būti skundžiama pagal SESV 263 straipsnį, žr. TT 2010 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje *NDSHT prieš EK*, bylos Nr. C-322/09 P, Rink. p. I-11911, para 60; BT 2008 m. gegužės 8 d. sprendimą byloje *Ferriere Nord prieš EK*, bylos Nr. C49/05 P, Rink. p. I-00068, para 69; BT 2013 m. sausio 15 d. sprendimą byloje *Aiscat prieš EK*, bylos Nr. T-182/10, Rink. skaitmeninis, para 32. Pagal minimą reglamentą tam, kad būtų pradėtas SESV 108(3) straipsnyje numatytas pirminis tyrimo etapas, Ieškoviui suteikiama teisė kreiptis į EK, pateikiant informaciją apie tariamai neteisėtą pagalbą, ir EK privalo nedelsdama išnagrinėti galimą pagalbos suteikimą ir jos suderinamumą su vidaus rinka. Jei EK mano, kad nėra pakankamų priežasčių nagrinėti atvejį, EK privalo Ieškoviui suteikti galimybę pateikti EK papildomas pastabas. Kai šios pastabos pateikiamos arba baigiasi nustatytas terminas pastaboms pateikti, EK privalo pradėti oficialią tyrimo procedūrą arba, jeigu prieštaravimai neteikiami, turi priimti sprendimą, kuriuo konstatuojamas pagalbos nebuvimas, ir taip užbaigti pirminį tyrimo etapą. Tokiu būdu EK neturi galimybės vilkinti procedūrą pirminio tyrimo stadijoje. Po pirminio etapo EK privalo arba atitinkamu sprendimu nuspręsti nutraukti bylos nagrinėjimą, arba pradėti kitą tyrimo etapą. Žr. TT 2008 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *Athinaiki Techniki prieš EK*, bylos Nr. C-521/06 P, Rink. p. I-13275, paras 37-40.

553 BT 2005 m. birželio 15 d. sprendimas byloje *Sardegna prieš EK*, bylos Nr. T171/02, Rink. p. II-02123, paras 94-97; BT 2004 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Kronofrance SA prieš EK*, bylos Nr. T-27/02, Rink. nepaskelbta, para 79; BT 2002 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Keller Meccanica prieš EK*, bylos Nr. T-35/99, Rink. p. II-00261, para 77 ir kt.

554 TT 1998 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Sytraval*, bylos Nr. C-367/95 P, Rink. p. I-01719, para 64.

555 State aid manual of procedures, internal DG competition working documents on procedures for the application of articles 107 and 108 TFEU, 2013, p. 9 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. < http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sa_manproc_en.pdf>; Hofmann, H.; Micheau, C., *supra* note 93, p. 224-227.

Kaip ir kitose srityse, taip ir valstybės pagalbos srityje EK vertina, ar, jos nuomone, neteisėta valstybės pagalba realiai egzistuoja, ir todėl turi diskreciją apibrėždama savo poziciją dėl skundo. EK turi diskreciją vertinti, kokios valstybės narės priemonės yra laikomos pagalba ir ar pagalba yra teisėta, ar neteisėta. Taip pat EK gali atlikti tik preliminarų vertinimą ir nepradėti formalaus tyrimo. Jeigu skundą padavusio asmens nuomone, EK paviršutiniškai išnagrinėjo skundą ir todėl nepagrįstai neinicijavo SESV 108 straipsnyje numatytos formalaus tyrimo procedūros, tai asmuo tokią nepalankią poziciją gali skųsti pagal SESV 263 straipsnio nuostatas⁵⁵⁶. ES Teismų jurisprudencijoje pažymima, kad valstybės pagalbos srityje EK turi neišvengiamą diskreciją, nes EK, nustatinėdama galimo pažeidimo atvejį, turi atlikti sudėtingus ekonominius, politinius, socialinius vertinimus dėl valstybės pagalbos egzistavimo ir suderinamumo su vidaus rinka⁵⁵⁷. ES Teismai gali atlikti EK ekonominių duomenų aiškinimo kontrolę, tačiau, vykdydami ribotą kontrolę ES Teismai negali už EK atlikti minėtų vertinimų. ES Teismų vykdoma EK atliktų ekonominių vertinimų peržiūra turi apsiriboti EK pozicijos teisėtumo patikrinimu, t. y., patikrinimu, ar buvo laikytasi procedūrą ir motyvavimą nustatančių taisyklių, ar tiksliai nurodyti faktai, ar nebuvo akivaizdžios vertinimo klaidos bei piktnaudžiavimo įgaliojimais atveju⁵⁵⁸. Pavyzdžiui, pagal ES Teismų jurisprudenciją EK, gavusi skundą, turi nustatyti, ar jame nurodytos priemonės reiškia pagalbą ir tokiam nustatymui EK gali taikyti privataus investuotojo testą, pagal kurį valstybės narės priemonės nelaikomos valstybės pagalba, jeigu privatus investuotojas, veikdamas įprastomis konkurencijos sąlygomis, būtų pasielgęs analogiškai kaip ir valstybė⁵⁵⁹. ES Teismai negali patikrinti, ar EK minėtą testą taikė teisingai – ES Teismai tik analizuoja, ar EK nepadarė procedūrinių teisės aiškinimo ir motyvavimo pažeidimų taikant testą⁵⁶⁰. Pabrėžtina, kad ES Teismai, panaikinę nepagrįstą EK poziciją, negali įpareigoti EK atlikti tyrimo procedūras, pripažinti tam tikras priemones teisėta ar neteisėta valstybės pagalba⁵⁶¹. ES Teismai tik konstatuoja, kad EK pozicija dėl valstybės pagalbos yra netinkamai pagrįsta, dėl ko EK turėtų valstybės pagalbos atvejį persvarstyti ir apibrėžti naują poziciją⁵⁶². Kitoje byloje *Smurfit Kappa* Vokietija pranešė EK apie savo ketinimą skirti

556 TT 2010 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Athinaiki Techniki prieš EK*, bylos Nr. C-362/09 P, Rink. p. I-13275, paras 21-24; BT 2006 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Deutsche Bahn prieš EK*, bylos Nr. T-351/02, Rink. p. II-01047, paras 52-54.

557 Tokia diskrecija kildinama ir iš SESV 107(3) straipsnio, kuris EK suteikia tam tikrą diskreciją vertinti, ar valstybės pagalba yra teisėta, žr. Hancher, L.; Ottervanger, T.; Slot, J., P. *EU State Aids*. London: Sweet and Maxwell, 2012, p. 146-147. SESV 107(3) straipsnis, kuris suformuluotas dispozityviai: „Vidaus rinkai neprieštaraujanti gali būti laikoma: <...>“.

558 TT 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Scott*, bylos Nr. C-290/07 P, Rink. p. I-07763, paras 64-66; TT 1990 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-301/87, Rink. p. I-00307, paras 49-52; BT 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Secop prieš EK*, bylos Nr. T79/14, Rink. nepaskelbta, para 14; BT 1992 m. sausio 27 d. sprendimas byloje *Ladbroke prieš EK*, bylos Nr. T-67/94, Rink. p. II-00001, paras 1-60.

559 TT 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Scott*, Rink. p. I-07763, para 3.

560 TT 2003 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje *SIM 2 prieš EK*, bylos Nr. C-399/00, Rink. nepaskelbta, para 39.

561 Hofmann, H., C., Micheau, *supra* note 93, p. 391.

562 TT 1999 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *DSM prieš EK*, bylos Nr. C5/93 P, Rink. p. 14695, para 36; BT 2000 vasario 24 d. sprendimas byloje *ADT Projekt prieš EK*, bylos Nr. T145/98, Rink. p. I1387, paras 83-84.

imonei 82 509 500 EUR subsidiją investicijoms statant popieriaus fabriką ir elektros pastotę⁵⁶³. Ieškovas pateikė skundą EK, prašydamas nepripažinti pagalbos suderinamumo su vidaus rinka, tačiau EK minėtą pagalbą pripažino teisėta ir leido ją teikti. Ieškovas apskundė minėtą EK poziciją. BT pripažino, kad darydama išvadą, kad pagalba yra teisėta, EK padarė faktų ir teisės normų aiškinimo metodologinių klaidų, todėl apibrėžta pozicija yra nepagrįsta bei neleidžia išsklaidyti visų abejonių dėl pagalbos teisėtumo. BT EK poziciją panaikino⁵⁶⁴. Apibendrinant akcentuotina, kad SESV 263 straipsnio pagrindu inicijuotose bylose ES Teismai neturi visiškos kontrolės kompetencijos ir gali tik patikrinti, kaip Atsakovai įgyvendina diskreciją vertinti skundus, pozicijos teisėtumą ir ar nepiktnaudžiauja įgaliojimais. ES Teismai negali už Atsakovą apibrėžti pozicijos.

3.1.3. Galimybės nebuvimas panaikinti parengiamąją poziciją

Akcentuotina, kad pagal SESV 263 straipsnį galima ginčyti tik galutines pozicijas, o parengiamųjų pozicijų⁵⁶⁵ pagal SESV 263 straipsnį ginčyti neleidžiama⁵⁶⁶. Parengiamoji pozicija yra galutinės pozicijos apibrėžimo pagrindas: kartais ES teisės normos numato, kad iki apibrėžiant galutinę poziciją, prieš tai tas pats ar keli skirtingi Atsakovai turi apibrėžti parengiamąsias pozicijas⁵⁶⁷. Pavyzdžiui, pagal SESV 314 straipsnį, prieš apibrėžiant galutinę poziciją dėl biudžeto, prieš tai privalo būti apibrėžta daugiau nei viena parengiamoji pozicija: EK parengiamoji pozicija dėl biudžeto projekto, tuomet Tarybos parengiamoji pozicija, Parlamento parengiamoji pozicija ir tik vėliau apibrėžiama galutinė Atsakovų pozicija dėl biudžeto⁵⁶⁸. Pagal kitą – SESV 315 – straipsnį: „Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu <...> gali leisti išlaidas, <...> didesnes už <...>“; t. y. EK gali apibrėžti parengiamąją poziciją dėl išlaidų, o ja remdamasi, Taryba apibrėžia galutinę poziciją dėl išlaidų. Pabrėžtina, kad ieškiniu dėl neveikimo galima reikalauti Atsakovą apibrėžti tiek parengiamąją poziciją, tiek ir galutinę poziciją: parengiamosios arba galutinės pozicijos neapibrėžimas reiškia neveiki-

563 BT 2012 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Smurfit Kappa prieš EK*, bylos Nr. T304/08, Rink. skaitmeninis, paras 1-2.

564 BT 2012 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Smurfit Kappa prieš EK*, bylos Nr. T304/08, Rink. skaitmeninis, paras 89.

565 Parengiamoji pozicija dar gali būti vadinama tarpine pozicija, žr. Hartley, T.C, *supra* note 218, p. 398-399.

566 BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, paras 82-85.

567 Generalinio advokato Darmon 1993 m. kovo 24 d. išvada byloje *Liberaldemokratai prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-41/92, Rink. p. I-03153, para 64.

568 Chalmers, D., Davies G., Monti, G., *supra* note 88, p. 429; Emmet, D., *supra* note 5, p. 212; Toth, A. G., *supra* note 23, p. 82; Hartley, T.C, *supra* note 218, p. 399; Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 482. TT 2012 m. gegužės 14 d. nutartis byloje *Sepracor Pharmaceuticals prieš EK*, bylos Nr. C-477/11 P, Rink. nepaskelbta, paras 55-56; TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615, para 16; BT 1998 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Lilly Industries prieš EK*, bylos Nr. T-120/96, Rink. p. II-02571, paras 49-56; BT 1997 m. gegužės 15 d. nutartis byloje *Berthu prieš EK*, bylos Nr. T-175/96, Rink. p. II-00811, paras 21-22; BT 1995 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Guérin Automobiles prieš EK*, bylos Nr. T-186/94, Rink. p. II-01753, para 25.

mą. Tuo tarpu tiek parengiamosios, tiek ir galutinės pozicijos apibrėžimas reiškia Atsakovo veikimą SESV 265 straipsnio kontekste ir aplinkybę, kad neveikimas neegzistuoja⁵⁶⁹.

Pažymėtina, kad ieškiniu dėl panaikinimo leistina ginčyti tik galutinę poziciją, o parengiamosios pozicijos ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo neleidžiama (nors parengiamąją poziciją galima reikalauti apibrėžti ieškiniu dėl neveikimo)⁵⁷⁰. Vadinasi, pavyzdžiui, jeigu EK neapibrėžtų parengiamosios pozicijos pagal minėtą SESV 315 straipsnį, tai galėtų būti inicijuota tik SESV 265 straipsnio procedūra tam, kad parengiamoji pozicija būtų apibrėžta. EK parengiamoji pozicija negalėtų būti ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo, o galėtų būti ginčijama tik Tarybos galutinė pozicija dėl išlaidų.

Kadangi SESV 263 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl panaikinimo nėra galimybės ginčyti parengiamųjų pozicijų, tai kartais teisių gynimo procesas tampa itin sudėtingu, ką parodo toliau analizuojama situacija. Pavyzdžiui, reglamento Nr. 773/2004 7 straipsnis įtvirtina, kad EK privalo išnagrinėti Ieškovo skundą dėl galimo konkurencijos teisės pažeidimo. Jeigu EK mano, kad, remiantis pateikta informacija nėra pakankamo pagrindo imtis Ieškovo prašomų veiksmų, EK pirmiausia privalo apibrėžti parengiamąją poziciją dėl skundo atmetimo. EK privalo šią parengiamąją poziciją pateikti Ieškovui ir leisti jam per nustatytą terminą pateikti papildomus argumentus tam, kad EK galėtų apibrėžti galutinę poziciją dėl skundo tenkinimo ar atmetimo. Net jeigu per nustatytą terminą EK papildomų argumentų iš Ieškovo negauna, EK vis tiek privalo apibrėžti galutinę savo poziciją dėl skundo. Tik galutinė pozicija gali būti ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo.

Taigi, jeigu Ieškovas pateiktą skundą EK pagal minėto reglamento Nr. 773/2004 normas, o EK į skundą nereaguotų ir neapibrėžtų parengiamosios pozicijos, tai Ieškovas galėtų inicijuoti SESV 265 straipsnio procedūrą tam, kad EK apibrėžtų parengiamąją poziciją. Jeigu neveikimo bylos eigoje EK apibrėžtų parengiamąją poziciją, kuria skundas būtų atmetamas ir nurodytų Ieškovui pateikti papildomus argumentus, tai byla dėl neveikimo būtų nutraukta. Tokiu atveju būtų laikoma, kad EK veikė apibrėždama parengiamąją poziciją. Tam, kad EK apibrėžtų galutinę poziciją, Ieškovas turėtų pateikti papildomus argumentus. Negavusi papildomų Ieškovo argumentų skundui pagrįsti, EK vis tiek turėtų apibrėžti galutinę poziciją dėl Ieškovo skundo. Nepaisant to, egzistuoja rizika, kad per nustatytą terminą Ieškovui nepateikus papildomų argumentų, arba ir pateikus, EK gali į juos nereaguoti ir neapibrėžti galutinės pozicijos. Kadangi SESV 263 straipsniu neleidžiama ginčyti parengiamųjų pozicijų ir kai neapibrėžta galutinė pozicija, tai minėtu atveju Ieškovas privalėtų pakartotinai inicijuoti SESV 265 straipsnio procedūrą dėl neveikimo konstatavimo, nes EK neveikė: neapibrėžė galutinės pozicijos. Tik EK apibrėžus galutinę poziciją, su kuria Ieškovas nesutinka, jis minėtą poziciją galėtų ginčyti SESV 263 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl panaikinimo. Taigi, minėtu atveju Ieškovui gali tekti inicijuoti mažiausiai tris bylas: 1) pirmąją bylą dėl neveikimo (Atsakovui neapibrėžus

569 TT 1988 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 377/87, Rink. p. 04017, paras 1-8.

570 BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, paras 82-85.

parengiamosios pozicijos); 2) antrąją bylą dėl neveikimo (Atsakovui apibrėžus parengiamąją poziciją, bet neapibrėžus galutinės pozicijos); 3) trečiąją bylą dėl panaikinimo (EK apibrėžus galutinę poziciją, su kuria Ieškovas nesutinka). Atkreipiamas dėmesys, kad, jeigu tam tikroje administracinėje procedūroje iki galutinės pozicijos apibrėžimo būtų privalu apibrėžti daugiau negu vieną parengiamąją poziciją, tai atitinkamai visas procesas taptų dar sudėtingesniu ir ilgiau trunkančiu.

3.1.4. Ieškinių dėl panaikinimo ir neveikimo atribojimo problematika

3.1.4.1. Pasinaudojimas ne tuo ieškiniu ginčijant apibrėžtą poziciją

Dažnai pasitaiko atvejai, kai Neprivilegiuoti ieškovai ir netgi Privilegiuoti ieškovai ginčija apibrėžtą poziciją ieškiniu dėl neveikimo⁵⁷¹. Analizuojant ES Teismų jurisprudenciją, pastebima kartais Ieškovų daromos klaidos: Ieškovai, pateikę prašymą imtis veiksmų arba oficialų paraginimą veikti SESV 265 straipsnio pagrindu ir Atsakovui apibrėžus poziciją, po to pateikia: 1) tik ieškinį dėl neveikimo siekdami ginčyti poziciją, 2) dėl to paties klausimo du ieškinius: ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, kuriuo siekia panaikinti apibrėžtą poziciją, ir ieškinį dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį, kuriuo siekia įpareigoti Atsakovą apibrėžti Ieškovui palankią poziciją⁵⁷². Pavyzdžiui, byloje *Nordgetreide* Ieškovas paragino EK pagal SESV 265 straipsnį suteikti Ieškovo verslui lengvatas ir išmokėti kompensacijas⁵⁷³. EK apibrėžtoje pozicijoje atsisakė tenkinti minėtą Ieškovo reikalavimą. Atsižvelgdamas į tokią EK poziciją, Ieškovas pateikė ieškinį dėl EK pozicijos panaikinimo ir ieškinį dėl EK neveikimo, kuriame prašė įpareigoti EK vietoje nepalankios apibrėžti palankią Ieškovui poziciją. TT pažymėjo, kad ieškinyje dėl neveikimo negali būti priimtas, nes EK veikė, t. y. apibrėžė savo poziciją dėl Ieškovo reikalavimo. Toliau TT nurodė, kad, esant apibrėžtai pozicijai, gali būti priimtas ir nagrinėjamas tik ieškinyje dėl pozicijos panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį⁵⁷⁴. Taigi, jeigu Atsakovas apibrėžia poziciją, ją galima ginčyti tik ieškiniu dėl panaikinimo, o ieškinyje dėl neveikimo nepriimtinas ir nenagrinėjamas⁵⁷⁵. Autoriaus nuomone, kai kurie Ieškovai minėtą klaidą daro dėl tos priežasties, kad ieškinį dėl neveikimo tapatina su ieškiniu dėl įpareigojimo. Pažymėtina, kad ES teisėje nėra ieškinio dėl įpareigojimo, o ieškiniu dėl neveikimo yra konstatuojamas tik pozicijos neapibrėžimo

571 Pvz., TT 2013 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-196/12, Rink. nepaskelbta, paras 28-31; BT 2005 m. balandžio 27 d. nutartis byloje *CropScience prieš EK*, bylos Nr. T-34/05R, Rink. p. II-01465, para 37; BT 2004 m. lapkričio 23 d. sprendimą byloje *Cantina prieš EK*, bylos Nr. T-166/98, Rink. p. II-03991, para 63.

572 Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-63/12, Rink. nepaskelbta, paras 70-71; BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, para 75 ir kt. Taip pat žr. Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 482.

573 TT 1972 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Nordgetreide prieš EK*, bylos Nr. 42/71, Rink. p. 00105, para 1.

574 *Ibid.*, para 4.

575 TT 2002 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Campogrande prieš EK*, bylos Nr. C-62/01 P, Rink. p. I-03793, para 43; TT 1983 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Verzyck prieš EK*, bylos Nr. 225/82, Rink. p. 01991, para 19.

faktas, tačiau nėra galimybės įpareigoti apibrėžti tam tikro turinio pozicijos. Ieškiniai dėl įpareigojimo egzistuoja kai kurių valstybių nacionalinėje teisėje⁵⁷⁶.

Akcentuotina, kad ne tik pagal paraginimą veikti, bet ir pagal bet kurią ne SESV 265 straipsnio pagrindu teikiamą prašymą pozicijos apibrėžimas laikomas veikimu SESV 265 straipsnio prasme. Tai reiškia, kad jeigu tam tikru klausimu Atsakovas apibrėžia poziciją net ir negavęs oficialaus paraginimo veikti, tai ieškinys dėl neveikimo nepriimtinas ir galima pateikti tik ieškinį dėl pozicijos panaikinimo⁵⁷⁷. Pavyzdžiui, byloje *Control Union* Ieškovas paprastu rašytiniu prašymu (ne paraginimu veikti pagal SESV 265 straipsnį) prašė EK suteikti Ieškovui įgaliojimus tikrinti maisto produktų kokybę ES valstybių narių jūrų uostuose. EK apibrėžė poziciją, kuria atmetė Ieškovo prašymą motyvuodama, kad Ieškovas neturėjo jokių filialų tose valstybėse narėse, į kurių uostus pristatomi maisto produktai, kuriuos Ieškovas siekė tikrinti⁵⁷⁸. Ieškovas tokią EK poziciją apskundė, pateikdamas ieškinius dėl panaikinimo ir neveikimo. Ieškiniu dėl panaikinimo Ieškovas prašė panaikinti EK poziciją atsisakyti tenkinti Ieškovo reikalavimus. Ieškiniu dėl neveikimo Ieškovas prašė įpareigoti EK apibrėžti tokią poziciją, pagal kurią Ieškovui būtų suteikta teisė tikrinti maisto produktų kokybę ES valstybių narių uostuose. TT byloje *Control Union* konstatavo, kad, nepaisant to, kad Ieškovas į EK kreipėsi ne su paraginimu veikti pagal SESV 265 straipsnį, bet paprastu prašymu, tačiau EK pozicija nesuteikti Ieškovui prašomų įgaliojimų yra EK apibrėžta pozicija, todėl ieškinys dėl neveikimo negali būti priimtas⁵⁷⁹. Pažymėtina, kad šioje byloje buvo nepriimtas ir ieškinys dėl EK pozicijos panaikinimo, kadangi Ieškovas praleido ieškinio dėl panaikinimo pateikimo terminą. Taigi, kaip matyti iš teisminės jurisprudencijos, nepriklausomai nuo to, ar Ieškovas teikia paraginimą pagal SESV 265 straipsnį, ar kitokio pobūdžio prašymą, jeigu Atsakovas apibrėžia poziciją tam tikru klausimu, tai Ieškovui leidžiama pateikti tik ieškinį dėl apibrėžtos pozicijos panaikinimo. Minėtą klaidą dėl ieškinių painiojimo lemia tai, kad Atsakovo neveikimu Ieškovai gali laikyti ne tik situaciją, kai neapibrėžiama pozicija, bet ir apibrėžtą poziciją, kuria atsisakoma tenkinti Ieškovo reikalavimus⁵⁸⁰. SESV 265 straipsnis naudojamas tik tuomet, kai nėra jokios Atsakovo apibrėžtos pozicijos tam tikru klausimu, o SESV 263 straipsnis tuomet, kai yra apibrėžta Atsakovo pozicija.

3.1.4.2. Pasinaudojimas ne tuo ieškiniu ginčijant nebylią poziciją

Kai ES teisės norma konkrečiai nurodo, kad Atsakovo tyla yra laikoma ne neveikimu, bet nebylia pozicija atsisakyti imtis atitinkamų veiksmų, tai konstatuojama, kad Atsakovas, net ir nereaguodamas į jam pateiktą prašymą imtis veiksmų bei būdamas tyloje, vis tiek

576 Apie tai skaitykite plačiau šios disertacijos 4 skyriuje.

577 TT 1971 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Deutscher Komponistenverband prieš EK*, bylos Nr. 8/71, Rink. p. 00705, (nesunumeruoti paragrafai), p. 711.

578 TT 1991 m. liepos 9 d. nutartis byloje *Control Union prieš Komisiją*, bylos Nr. C-250/90, Rink. p. I-03585, paras 1-4.

579 *Ibid.*, paras 15-16.

580 Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-63/12, Rink. nepaskelbta, paras 12, 18; Generalinio advokato Darmon 1988 m. lapkričio 8 d. išvada byloje *Irish Cement prieš EK*, bylos Nr. C-166/86, Rink. p. 06473, (nesunumeruoti paragrafai), p. 6487.

apibrėžė nebylią (nei raštu, nei žodžiu neišreikštą) poziciją. Nebyli pozicija ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo, o ieškinyje dėl neveikimo negali būti pateikiamas, nes ieškinyje pagal SESV 265 straipsnį naudojamas tik tuomet, kai nėra jokios Atsakovo pozicijos⁵⁸¹. Kadangi situacija, kai Atsakovas tyli ir nereaguoja į jam pareikštą prašymą (kas įprastai būtų laikoma neveikimu), teisiškai yra traktuojama, kad Atsakovas nebyliai atsisakė imtis atitinkamų veiksmų, o ne neapibrėžė jokios pozicijos, tai nebyli pozicija yra teisinė fikcija. Tokios nebylios pozicijos pavyzdys yra reglamento Nr. 1049/2001⁵⁸² 8 straipsnis. Šio reglamento 8 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad „<...> *Jei institucija per nurodytą laikotarpį neatsiunčia atsakymo, tai laikoma neigiamu atsakymu, <...>*“. Pagal minėtą reglamentą nustatyta, kad, jei institucija per 15 dienų nuo prašymo gavimo neapibrėžia pozicijos leisti ar neleisti susipažinti su prašomais dokumentais, tai tokia institucijos tyła yra laikoma nebylia pozicija atsisakyti leisti susipažinti su dokumentais, ir Ieškovas turi teisę ginčyti neišreikštą poziciją SESV 263 straipsnio pagrindu. Taigi, nors institucijos pagal reglamento Nr. 1049/2001 8 straipsnį tylėjimas savo esme yra neveikimas (nes turinti pareigą apibrėžti poziciją institucija jos neapibrėžia), tačiau pačiame minėto reglamento 8 straipsnyje nurodyta, kad tylos atveju laikoma, jog institucija apibrėžė nebylią poziciją, kuri gali būti ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo⁵⁸³.

Atkreiptinas dėmesys, kad byloje *An Taise* Ieškovas siekė TT įrodyti, kad Atsakovo tyła iš esmės visais atvejais reiškia atsisakymą, o ne sutikimą. Ieškovo nuomone, ES Teismai Atsakovo tylos atveju galėtų leisti pačiam Ieškovui pasirinkti, ar pateikti ieškinį pagal SESV 265 straipsnį, laikant tylą neveikimu, ar pateikti ieškinį pagal SESV 263 straipsnį, laikant tylą nebylia pozicija⁵⁸⁴. TT pažymėjo, kad toks požiūris yra neteisingas, nes būtų pažeista SESV nustatyta teisių gynimo priemonių sistema, kai neveikimo atveju turi būti teikiamas ieškinyje pagal SESV 265 straipsnį, o nebylios pozicijos atveju – ieškinyje pagal SESV 263 straipsnį⁵⁸⁵.

Pabrėžtina, kad, jeigu iki pateikiant ieškinį dėl nebylios pozicijos panaikinimo Atsakovas apibrėžia poziciją (įtvirtintą raštu ar žodžiu), tai traktuojama, kad Atsakovas faktiškai pats panaikino savo nebylią poziciją ir galioja tik apibrėžta pozicija, o nebyli pozicija ne-

581 TT 2004 m. gruodžio 9 d. sprendimas *EK prieš Greencore*, bylos Nr. C123/03 P, Rink. p. I11647, para 45; BT 1999 m. gruodžio 13 d. sprendimas *SGA prieš EK*, bylos Nr. T189/95, Rink. p. II3587, para 27; BT 1999 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Sodima prieš Komisiją*, bylos Nr. T190/95, Rink. p. II3617, para 32; BT 2009 m. rugsėjo 9 d. sprendimas *Brink's Security Luxembourg prieš EK*, bylos Nr. T437/05, Rink. p. II3233, para 55 ir kt. Taip pat žr. Stroink, F., Seerden, R. *Administrative law of the European Union, its member states and the United States, a comparative analysis*. Antwerpen: Intersentia Uitgevers, 2002, p. 45.

582 Parlamento ir Tarybos 2001 m. gegužės 30 d. reglamentas Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. *ES oficialus leidinys*, L 145.

583 Pažymėtina, kad ieškiniu dėl panaikinimo kontekste pagal SESV 263 straipsnį, ES Teismai savo jurisprudencijoje gali nustatyti ir kitus atvejus, kai nebylios pozicijos būtų panaikinamos minėtu ieškiniu, žr. TT 1995 m. spalio 19 d. sprendimo byloje *Salland prieš EK*, bylos Nr. C-19/93, Rink. p. I-03319, paras 28-29; BT 1997 m. gruodžio 13 d. sprendimo byloje *SGA prieš EK*, bylos Nr. T-189/95, Rink. p. II-03587, para 29.

584 TT 1996 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *An Taise prieš EK*, bylos Nr. C-325/94 P, Rink. p. I-03727, para 34.

585 *Ibid.*, paras 35-39, taip pat žr. BT 2015 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Intrasoft prieš EK*, bylos Nr. T-403/12, Rink. nepaskelbta, para 57.

tenka galios⁵⁸⁶. Nuo minėto momento SESV 263 straipsnio pagrindu leistina ginčyti tik apibrėžtą poziciją⁵⁸⁷. Šiuo aspektu galima rasti paralelę tarp ieškinio dėl panaikinimo ir ieškinio dėl neveikimo: ieškinio dėl neveikimo procedūros atveju, jeigu Atsakovas nutraukia neveikimą apibrėždamas poziciją, tai laikoma, kad Atsakovas veikė ir ieškinio dėl neveikimo pateikti neleidžiama, analogiškai ieškinio dėl panaikinimo procedūros atveju, jeigu Atsakovas vietoje nebylios pozicijos apibrėžia poziciją ir taip panaikina nebylią poziciją, tai ieškinio dėl nebylios pozicijos panaikinimo pateikti neleidžiama. Tačiau toliau egzistuoja esminis skirtumas. Ieškinio dėl neveikimo jurisprudencijoje, jeigu iki pateikiant ieškinį Atsakovas neapibrėžė savo pozicijos, o ją apibrėžė bylos nagrinėjimo eigoje, tai byla dėl neveikimo nutraukiama ir Ieškovas turi inicijuoti naują bylą dėl apibrėžtos pozicijos panaikinimo⁵⁸⁸. Tuo tarpu nebylios pozicijos panaikinimo jurisprudencijoje yra kitaip: jeigu buvo pateiktas ieškinyas dėl nebylios pozicijos panaikinimo, tačiau bylos nagrinėjimo metu Atsakovas apibrėžia poziciją ir todėl nebyli pozicija netenka galios, tai Ieškovui nereikia inicijuoti naujos bylos dėl apibrėžtos pozicijos panaikinimo - Ieškovui leidžiama papildyti reikalavimus pradėtoje byloje nurodant, kad pradėtoje byloje jis sieks panaikinti nebylią poziciją, bet apibrėžtą poziciją⁵⁸⁹. Taigi, ieškinio dėl panaikinimo atveju visas procesas nuo nebylios pozicijos iki apibrėžtos pozicijos ginčijimo vyksta vienoje ir toje pačioje byloje. Kaip yra nurodžiusi generalinė advokatė Kokott, tokiu būdu yra sumažinama Teismo našta ir visiems bylos dalyviams yra paprasčiau vesti tą pačią vieną išplėstą bylą, nei vietoje nutrauktos bylos pradėti naują bylą⁵⁹⁰.

Akcentuotina, kad nebylios pozicijos ginčijimas vyksta pagal SESV 263 straipsnyje įtvirtintą procedūrą, t. y., ES Teismai ribotos kontrolės apimtyje pagal SESV 263 straipsnyje įtvirtintus panaikinimo pagrindus tikrina, ar nebyli pozicija yra teisėta⁵⁹¹. Pavyzdžiui, EK reglamento Nr. 1049/2001, įtvirtinančio galimybę visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir EK dokumentais, 2 straipsnis tam tikromis sąlygomis leidžia susipažinti su egzistuojančiais ir atitinkamos institucijos turimais dokumentais. Byloje *Strack* Ieškovas, remiantis minėtu straipsniu, paprašė EK pateikti jo prašomus dokumentus⁵⁹². EK šiuo klau-

586 BT para 2011 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Internationaler Hilfsfonds* prieš EK, bylos Nr. T-36/10, Rink. p. 01403, para 50; BT 2010 m. birželio 17 d. nutartis byloje *Jurašinović prieš Tarybą*, bylos Nr. T359/09, Rink. nepaskelbta, para 40; BT 2009 m. sausio 19 d. sprendimas byloje *Co-Frutta prieš EK*, bylos Nr. T-355/04, Rink. p. II-00001, para 45.

587 BT 2011 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *Batchelor prieš EK*, bylos Nr. T250/08, Rink. p. II-02551, paras 29, 31.

588 BT 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Pitsiorlas prieš Tarybą*, bylos Nr. T3/00, Rink. p. II4779, para 58; BT 1993 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zunis Holding prieš EK*, bylos Nr. T83/92, Rink. p. III1169, para 30 ir kt.

589 BT 2013 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Veld prieš EK*, bylos Nr. T-301/10, Rink. skaitmeninis, paras 81-83.

590 Generalinės advokatės Kokott 2014 m. gegužės 22 d. išvada byloje *Strack prieš EK*, bylos Nr. C127/13 P, Rink. nepaskelbta, paras 113-114.

591 Dragos, C., D.; Neamtu, B. *Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law*. New York: Springer, 2014, p. 529; Craig, P. *EU administrative law. Second edition*. New York: Oxford University Press, 2012, p. 66.

592 Šiame straipsnyje nurodyta: „Šis reglamentas taikomas visiems institucijos turimiems dokumentams, tai yra, jos parengtiems arba gautiems ir esantiems jos žinioje, susijusiems su visomis Europos Sąjungos veiklos sritimis“.

simu tylėjo, o tokia tyła pagal minėto reglamento 8 straipsnį yra laikoma nebylia pozicija atsisakyti tenkinti Ieškovo prašymą. Ieškovas pateikė ieškinį dėl nebylios pozicijos panaikinimo, tačiau EK bylos nagrinėjimo eigoje apibrėžė poziciją atmesti Ieškovo reikalavimus. EK apibrėžtoje pozicijoje nurodė, kad ji Ieškovo prašomų dokumentų nėra parengusi ir todėl negali jų pateikti. Kadangi EK apibrėžė savo poziciją, tai Ieškovas papildė ieškinio reikalavimus ir toje pačioje byloje prašė panaikinti vietoje nebylios apibrėžtą poziciją, ir Teismas tokį ieškinio papildymą priėmė⁵⁹³. Tačiau TT galiausiai atmetė ieškinio reikalavimus pažymėjęs, kad reglamento Nr. 1049/2001 2 straipsnis įpareigoja EK pateikti tik tuos dokumentus, kuriuos ji turi ir EK neprivalo pateikti neegzistuojančių dokumentų, todėl ieškinys dėl apibrėžtos pozicijos panaikinimo buvo atmestas. TT papildomai nurodė, kad Ieškovas turėtų pasinaudoti SESV 265 straipsnio procedūra ir prašyti EK apibrėžti poziciją dėl dokumentų parengimo, jeigu Ieškovas mano, kad EK privalo tokius dokumentus parengti⁵⁹⁴.

Pažymėtina ir tai, kad patys ES Teismai individualiais ypatingais atvejais gali Atsakovo tylą pripažinti ne neveikimu, o nebylia pozicija. Tokio pripažinimo praktinė reikšmė yra ta, kad nebylių poziciją galima ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo⁵⁹⁵. Pavyzdžiui, pagal bylos *Ca'Pasta* faktines aplinkybes, EK apibrėžė poziciją finansuoti Ieškovo žemės ūkio įmonės modernizavimą ir turėjo dalimis išmokėti paramą. Nebaigus išmokėti visos paramos, EK sužinojo, kad Ieškovas pardavė įmonę ir taip pažeidė paramos suteikimo sąlygas. EK laišku informavo Ieškovą, kad ji ateityje inicijuos procedūrą dėl išmokėtos paramos grąžinimo ir likusios paramos dalies išmokėjimo nutraukimo⁵⁹⁶. Ieškovas pateikė ieškinį dėl panaikinimo TT ir teigė, kad EK laiške yra nebyli pozicija laikinai nebetęsti paramos išmokėjimo, kol pagal specialią procedūrą EK apibrėš poziciją. Ieškovas pažymėjo, kad po laiško išsiuntimo jis iš EK negavo dalies paramos, nors tai daliai sumokėti jau suėjo terminas ir būtent tai parodo, kad egzistuoja minėta nebyli pozicija. TT šioje byloje sutiko su Ieškovo nuomone ir pažymėjo, kad EK laiške **iš tikrųjų** yra išdėstyta nebyli pozicija laikinai sustabdyti paramą. TT nurodė, kad parama galėjo būti sustabdyta tik apibrėžta pozicija, laikantis specialios ES teisės aktuose nurodytos procedūros, o kadangi jos buvo nesilaikyta, TT panaikino nebylių EK poziciją⁵⁹⁷. Taigi, ES Teismai gali konstatuoti, kad tam tikrais atvejais Atsakovų tyła reiškia nebylių poziciją, ginčijamą ieškiniu dėl panaikinimo. Taip pat ES Teismų jurisprudencijoje yra pripažinta, kad, jeigu EK tik iš dalies išnagrinėja skundą dėl galimų konkurencijos pažeidimų ir apibrėžtoje pozicijoje pasisako ne dėl visų nurodytų potencialių pažeidimų, tai laikoma, kad 1) EK neapibrėžė pozicijos ta apimtimi, kiek nepasisakė dėl kitų skundo

593 TT 2014 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Strack prieš EK*, bylos Nr. C127/13 P, Rink. nepaskelbta, paras 3-9, 12.

594 *Ibid.*, paras 36-47.

595 2004 m. gruodžio 9 d. sprendimas *EK prieš Grencore*, bylos Nr. C 123/03 P, Rink. p. I 11647, para 45; BT 2014 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Catinis prieš EK*, bylos Nr. T-447/11, Rink. nepaskelbta, para 28; BT 2009 m. rugsėjo 9 d. sprendimas *Brink's Security prieš EK*, bylos Nr. T-437/05, Rink. p. II 3233, para 56.

596 TT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ca'Pasta prieš EK*, bylos Nr. C-359/98 P, Rink. p. I-03977, para 9.

597 TT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ca'Pasta prieš EK*, bylos Nr. C-359/98 P, Rink. p. I-03977, paras 29-39.

argumentų ir todėl Ieškovas gali inicijuoti SESV 265 straipsnio procedūrą⁵⁹⁸; 2) EK tyla reiškia nebylią poziciją atmesti Ieškovo skundą dėl tų potencialių pažeidimų, dėl kurių EK nepasisakė, ir tokiu atveju Ieškovas gali pateikti ieškinį pagal SESV 263 straipsnį dėl nebylios pozicijos, kaip nemotyvuotos, panaikinimo⁵⁹⁹. Taigi, minėtu atveju, kai EK apibrėžia poziciją tik iš dalies, tai Ieškovas gali pasirinkti, ar: 1) pateikti ieškinį dėl neveikimo ir siekti pozicijos apibrėžimo dėl visų Ieškovo prašymų, dėl kurių EK neapibrėžė pozicijos; 2) pateikti ieškinį dėl panaikinimo ir siekti panaikinti nebylią poziciją ta apimtimi, kuria buvo atmestas Ieškovo prašymas ir dėl kurios EK nepasisakė. Pabrėžtina ir tai, kad pagal SESV 296 straipsnį Atsakovo pozicija turi būti argumentuota, todėl nebyli pozicija gali būti panaikinta tuo pagrindu, kad Ieškovo prašymas be jokių argumentų buvo atmestas nebylia pozicija⁶⁰⁰.

Atkreipiamas dėmesys, kad Ieškovams kartais yra sudėtinga atskirti, ar Atsakovo tyla tam tikru klausimu yra laikoma neveikimu, ar nebylia pozicija. Atitinkamai kyla klausimai, kokį ieškinį (dėl neveikimo ar panaikinimo) reikalinga pateikti. Pavyzdžiui, pagal bylos Álava faktines aplinkybes, Ieškovas pateikė skundą EK valstybės pagalbos srityje⁶⁰¹. EK neišnagrinėjo skundo ir dėl jo neapibrėžė pozicijos. Ieškovas, manydamas, kad EK tokiu būdu jo skundą tenkinti atsisakė, pateikė ieškinį dėl panaikinimo su prašymu panaikinti, jo nuomone, EK nebylią poziciją. BT šioje byloje pažymėjo, kad valstybės pagalbos srityje taikytinose normose nenumatyta, jog EK tylėjimas prilygsta nebyliai pozicijai ir todėl šiuo atveju negalima teigti, jog buvo nebyli pozicija dėl to, kad EK tylėjo. BT nurodė, kad Ieškovas pasirinko netinkamą teisių gynybos priemonę: Ieškovas turėjo pagal SESV 265 straipsnį pateikti EK paraginimą veikti ir, nesulaukęs apibrėžtos pozicijos dėl jo, turėjo teisę pateikti ieškinį dėl neveikimo, bet ne dėl panaikinimo⁶⁰². Pasitaiko ir daugiau atvejų, kai Ieškovai, net kai jie yra pačios ES institucijos⁶⁰³, Atsakovo tylą, (nors jokiame teisės akte nenurodyta, kad ji yra laikoma nebylia pozicija), vis dėlto traktuoja kaip nebylią poziciją ir dėl to ją netinkamai ginčija ieškiniu dėl panaikinimo, bet ne ieškiniu dėl neveikimo⁶⁰⁴.

Pažymėtina, kad kai kurie Ieškovai bylose, kuriose jie paduoda ne tą ieškinį, argumentuoja, kad Atsakovo tyla neapibrėžus pozicijos reiškia nebylią poziciją atsisakyti tenkinti

598 BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 70-71.

599 Žr. TT 1995 m. spalio 19 d. sprendimo byloje *Salland prieš EK*, bylos Nr. C-19/93, Rink. p. I-03319, paras 25, 28-29; BT 1997 m. gruodžio 13 d. sprendimo byloje *SGA prieš EK*, bylos Nr. T-189/95, Rink. p. II-03587, para 29.

600 BT 1996 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Rendo prieš EK*, bylos Nr. T-16/91 RV, Rink. p. II-01827, paras 50-60.

601 BT 2009 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *Álava prieš EK*, bylos Nr. T86/02, Rink. nepaskelbta, para 148.

602 *Ibid.*, paras 150, 154, 155.

603 Žr., pvz., TT 2004 m. liepos 13 d. sprendimą byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. C27/04, Rink. p. I-06649, paras 32, 34-36.

604 BT 2015 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Intrasoft prieš EK*, bylos Nr. T-403/12, Rink. nepaskelbta, para 57; BT 2009 m. rugsėjo 9 d. sprendimas *Brink's Security prieš EK*, bylos Nr. T 437/05, Rink. p. II 3233, para 57; BT 1999 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Sodima prieš Komisiją*, bylos Nr. T 190/95, Rink. p. II 3617, paras 31-34.

Ieškovo prašymus ir todėl turėtų būti ginčijama pagal SESV 263 straipsnį⁶⁰⁵. Tokios klaidos priežastys nėra visiškai aiškios. Klaidą pateikiant ne tą ieškinį gali lemti faktas, kad TT yra pažymėjęs, kad tam tikrais ypatingais atvejais Atsakovo pozicijos neapibrėžimą ES Teismai patys gali pripažinti nebylia pozicija ir todėl Ieškovai galimai tikisi, kad ir jų inicijuojamose bylose ES Teismai taip pasielgs⁶⁰⁶. Taip pat yra tikimybė, kad ši klaida daroma todėl, kad kai kuriems Ieškovams apskritai sunku suprasti ieškinio dėl neveikimo specifiką, pačią neveikimo sąvoką, sudėtinga atriboti SESV 265 ir 263 straipsniuose įtvirtintas teisių gynimo priemones. Esant gana painiai neveikimo koncepcijai, Ieškovams ne visada pavyksta suprasti, kas yra laikoma neveikimu, todėl pasitaiko klaidų dėl netinkamų teisių gynbos priemonių panaudojimo.

3.1.4.3. Prašymas Atsakovui atsaukti jau apibrėžtą poziciją

Kalbant apie SESV 265 ir 263 straipsnių atribojimą, gali kilti klausimas, ar Ieškoviui leistina ne ginčyti poziciją SESV 263 straipsniu, bet prašyti Atsakovo atsaukti apibrėžtą poziciją pagal SESV 265 straipsnį. Kadangi pagal SESV 263 straipsnį taikomas griežtas reikalavimas ginčyti poziciją per du mėnesius⁶⁰⁷, o SESV 265 straipsnyje dviejų mėnesių terminas nenumatytas, tai ES Teismai formuoja jurisprudenciją, kad Atsakovo poziciją Ieškovas privalo ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu. Anot ES Teismų, leidžiant Ieškoviui prašyti Atsakovo atsaukti apibrėžtą poziciją SESV 265 straipsnio pagrindu, Ieškoviui būtų suteikiama teisių gynimo priemonė, lygiagreti SESV 263 straipsnyje numatytai priemonei, tačiau jai nebūtų taikomas 2 mėnesių terminas ir susidarytų galimybės piktnaudžiavimui, t. y., Ieškoviui praleidus 2 mėnesių terminą pagal SESV 263 straipsnį, jis ir po dviejų mėnesių galėtų prašyti Atsakovo atsaukti poziciją pagal SESV 265 straipsnį. Dėl minėtos priežasties laikoma, kad ieškinys, kai Ieškovas prašo konstatuoti neveikimą, kai Atsakovas neatšaukė apibrėžtos pozicijos, neatitinka SESV 265 straipsnio reikalavimų ir įprastai laikomas nepriimtiniu: nesutinkantis su pozicija Ieškovas reikalavimus turi reikšti ne SESV 265 straipsnio pagrindu, bet SESV 263 straipsnio pagrindu⁶⁰⁸.

Pabrėžtina, kad generalinis advokatas Roemer byloje *Eridania* yra pareiškęs, kad Ieškovas, praleidęs nustatytą terminą pateikti ieškiniui dėl panaikinimo, negali prašyti panaikinti poziciją pagal SESV 265 straipsnyje numatytą procedūrą, nebent įrodo, kad atsirado naujų faktų⁶⁰⁹. Byloje *Yusef BT* pareiškė esąs įsitikinęs, jog Ieškovas būtų laimėjęs *Eridania*

605 Žr., pvz., BT 2009 m. rugsėjo 9 d. sprendimą byloje *Álava* prieš EK, bylos Nr. T86/02, Rink. nepaskelbta, paras 146-148.

606 TT 2004 m. gruodžio 9 d. sprendimas *EK prieš Grencore*, bylos Nr. C 123/03 P, Rink. p. I-11647, para 45.

607 Pozicija ginčijama nuo jos paskelbimo arba nuo pranešimo apie ją Ieškoviui dienos, arba, jei to nebuvo padaryta, nuo tos dienos, kai Ieškovas apie ją sužinojo.

608 TT 1969 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Eridania* prieš EK, bylos Nr. 10/68, Rink. p. 459, paras 16-18; TT 1962 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Meroni* prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją, bylos Nr. 21/61, Rink. p. 00143, (nesunumeruoti paragrafai), p. 78. BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef* prieš EK, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, para 55.

609 Generalinio advokato Roemer 1969 m. gruodžio 10 d. išvada byloje *Eridania* prieš EK, bylos Nr. 10/68, Rink. p. 459, (nesunumeruoti paragrafai), p. 494. Taip pat žr. BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje

bylą pagal ieškinį dėl neveikimo, jeigu būtų įrodęs, kad EK privalo atšaukti poziciją, kai atsirado naujų faktų dėl pozicijos neteisėtumo (kaip yra pareiškęs generalinis advokatas Roemer)⁶¹⁰. Laikydamasis tokio požiūrio, BT tenkino Ieškovo ieškinį byloje *Yusef* pagal SESV 265 straipsnį dėl pozicijos atšaukimo. Pažymėtina, kad daugiau jokioje kitoje byloje SESV 265 straipsnio pagrindu pateiktas ieškinys dėl neveikimo konstatavimo, kai Atsakovas neatšaukė pozicijos, nebuvo patenkintas. Toliau pateikiama išsami bylos *Yusef* analizė.

Pagal bylos *Yusef* faktines aplinkybes *Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos Al Qaida sankcijų komitetas* 2005 m. rugsėjo 29 d. *priėmė rezoliuciją įtraukti ieškovą į asmenų, susijusių su teroristine grupuote Al Qaida sąrašą* ir kitas rezoliucijas, kuriomis dėl grėsmės saugumui įšaldė Ieškovo lėšas ir kitus ekonominius išteklius⁶¹¹. Remdamasi minėtais dokumentais, EK 2005 m. spalio 5 d. priėmė reglamentą Nr. 1629/2005⁶¹², iš dalies pakeičiantį 2002 m. gegužės 27 d. reglamentą Nr. 881/2002⁶¹³. Minėtame reglamente EK apibrėžė poziciją išaldyti Ieškovo turta ir kitus ekonominius išteklius ES mastu, tuo pačiu įtraukiant Ieškovą į specialų pavojingų asmenų sąrašą. Pažymėtina, kad EK Ieškovą automatiškai įtraukė į sąrašą, remdamasi tik Jungtinių Tautų komiteto išvadomis, o savarankiško tyrimo dėl reikalingumo Ieškovą įtraukti į sąrašą EK neatliko, be to, Ieškovui nebuvo praneštas įtraukimo į minėtą sąrašą nė vienas iš motyvų ir Ieškovui nebuvo leista susipažinti su dokumentais, kurių pagrindu Ieškovas buvo įtrauktas į sąrašą.

Ieškovas 2006 m. sausio 6 d. pateikė ieškinį dėl reglamento Nr. 1629/2005, kuriame buvo apibrėžta aukščiau nurodyta EK pozicija, panaikinimo, tačiau dėl praleisto 2 mėnesių termino ieškiniui pateikti, šis ieškinys nebuvo priimtas⁶¹⁴. Vėliau Ieškovas pradėjo bylą Jungtinėje Karalystėje, kur buvo pripažinta, kad nacionalinė priemonė, kuria buvo išaldytos Ieškovo lėšos ir kiti ištekliai, yra neteisėta. Taip pat 2008 m. rugsėjo 3 d. TT priėmė sprendimą byloje *Kadi I*, kuriame TT pasisakė, kad išaldydama bet kurio asmens lėšas pagal reglamento Nr. 881/2002 nuostatas, EK privalo pranešti asmeniui jo kaltę patvirtinančius įrodymus ir suteikti jam teisę su šiais įrodymais susipažinti, taip pat suteikti jam galimybę pareikšti savo nuomonę šiuo klausimu, siekiant užtikrinti asmens teisę į gynybą⁶¹⁵. Remdamasis minėtu sprendimu byloje *Kadi I*, Ieškovas 2010 m. kovo 1 d. pateikė EK paraginimą veikti, kuriame reikalavo apibrėžti poziciją išbraukti ieškovą iš reglamento Nr. 881/2002 sąrašo. EK į prašymą

Yusef prieš EK, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, para 66.

610 BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje Yusef prieš EK, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, para 66.

611 *Ibid.*, para 1.

612 EK 2005 m. spalio 5 d. reglamentas Nr. 1629/2005, 54-ąjį kartą iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą Nr. 881/2002, nustatantį tam tikras specialias ribojančias priemones, taikomas tam tikriems asmenims ir organizacijoms, susijusiems su Osama bin Ladenu, *Al-Qaida* tinklu ir Talibanu, ir panaikinantį Tarybos reglamentą Nr. 467/2001, ES oficialus leidinys, L 260.

613 Tarybos 2002 m. gegužės 27 d. reglamentas Nr. 881/2002 nustatantis tam tikras specialias ribojančias priemones, taikomas tam tikriems asmenims ir subjektams, susijusiems su Usama bin Ladenu, *Al-Qaida* tinklu ir Talibanu. *ES oficialus leidinys*, L 139.

614 BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje Yusef prieš EK, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, paras 2-3. Taip pat žr. BT 2006 m. gegužės 31 d. nutarimą byloje Yusef prieš Tarybą, bylos Nr. T-2/06, Rink. nepaskelbta, para 17.

615 TT 2008 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje Kadi prieš Tarybą ir EK, bylos Nr. C-402/05 P, Rink. p. I-06351, paras 331-349.

nesureagavus ir neapibrėžus jokios pozicijos, Ieškovas 2010 m. liepos 23 d. pateikė ieškinį BT prašydamas pripažinti, kad EK nepagrįstai neapibrėžė pozicijos išbraukti Ieškovą iš reglamento Nr. 881/2002 sąrašo. Ieškovas teigė, kad po *Kadi I* bylos išaiškinimo jis negalėjo ir toliau būti nemotyvuotai įtrauktas į reglamento Nr. 881/2002 sąrašą ir kad yra pažeisti *Kadi I* bylos išaiškinimai, kadangi: 1) įtraukimas į sąrašą privalo būti motyvuotas; 2) prieš įtraukiant į sąrašą, asmeniui apie tokį ketinimą privalo būti pranešta ir turi būti užtikrinamos sąlygos pateikti savo atsiliepimus dėl minėto įtraukimo. EK į paraginimą veikti nesureagavus ir neapibrėžus pozicijos, Ieškovas pateikė ieškinį dėl neveikimo BT ir todėl buvo pradėta byla *Yusef*.

Byloje *Yusef* EK prašė BT nepriimti Ieškovo ieškinio dėl neveikimo. EK teigimu, Ieškovas, praleidęs terminą ginčyti reglamente Nr. 1629/2005 įtvirtintą poziciją, mėgina nesąžiningai apeiti SESV 263 straipsnyje įtvirtintą imperatyvų 2 mėnesių termino ginčyti poziciją reikalavimą, ir naujoje byloje dėl neveikimo siekia to paties rezultato kaip ir ankstesnėje byloje dėl panaikinimo, kurioje buvo praleidęs terminą ieškiniui dėl reglamente Nr. 1629/2005⁶¹⁶ apibrėžtos EK pozicijos panaikinimo. Taryba, byloje patraukta bendraatsakove, palaikė EK argumentus ir taip pat prašė ieškinio nepriimti. BT su minėtais argumentais nesutiko nurodęs, kad Ieškovas nesiekia pozicijos panaikinimo, o tik prašo konstatuoti neveikimą, kai EK po *Kadi I* bylos paskelbimo, suprasedama, kad, prieš įtraukdama Ieškovą į sąrašą, turėjo suteikti jam procesines garantijas, o to nepadarius pažeidė procedūrinius principus, dėl ko privalėjo pati panaikinti reglamentą Nr. 1629/2005.

Byloje *Yusef* BT akcentavo, kad Ieškovas nesiekia dirbtinai apeiti SESV 263 straipsnyje numatyto termino, nes, tik paaiškėjus naujoms aplinkybėms (priėmus byloje *Kadi I* sprendimą), Ieškovas paraginimu veikti prašė EK leisti jam susipažinti su dokumentais, kuriuos EK naudojo kaip pagrindą Ieškovo lėšų įšaldymui ir išbraukti iš pavojingų asmenų sąrašo, ir tik todėl, kad EK nereagavo į jo prašymą neapibrėždama pozicijos, Ieškovas šioje byloje pateikė ieškinį dėl neveikimo. Svarbu pažymėti ir tai, kad bylos *Yusef* nagrinėjimo metu TT 2013 m. liepos 18 d. priėmė sprendimą byloje *Kadi II*, kuriuo patvirtino *Kadi I* bylos išvadas dėl privalomų procedūrinių garantijų asmeniui, prieš įrašant jį į pavojingų asmenų sąrašą, todėl Ieškovo argumentai šioje byloje dar labiau sustiprėjo⁶¹⁷. BT, remdamasis TT jurisprudencija, pagal kurią naujų esminių faktų egzistavimas gali pateisinti ieškinio dėl neveikimo pateikimą⁶¹⁸, ir anksčiau minėta Roemer išvada, byloje *Yusef* ieškinį dėl neveikimo priėmė⁶¹⁹. BT konstatavęs, kad EK nesivadovavo bylų *Kadi I* ir *Kadi II* sprendimais ir todėl nepagrįstai nereagavo į Ieškovo paraginimą veikti, nusprendė, kad EK pažeidė pareigą veikti apibrėžiant poziciją. BT atkreipė dėmesį, kad EK privalo tik iš naujo išnagrinėti Ieškovo įtraukimo į sąrašą klausimą suteikiant jam procesines garantijas, kaip to reikalauja *bylose Kadi I* ir *Kadi II* priimti spren-

616 BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef* prieš EK, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, paras 42, 53-78.

617 *Ibid.*, paras 4-10, 18, 91-94.

618 BT savo argumentacijai pagrįsti naudojo šią TT jurisprudenciją: TT 1988 m. birželio 14 d. sprendimą byloje *Muysers prieš Audito Rūmus*, bylos Nr. 161/87, Rink. p. 3037, para 11; TT 1985 m. gegužės 15 d. sprendimą byloje *Esly prieš EK*, bylos Nr. 127/84, Rink. p. 1437, para 10. Taip pat žr. ankstesnę BT nuomonę šiuo klausimu: BT 1997 m. liepos 11 d. nutartį byloje *Chauvin prieš EK*, bylos Nr. T16/97, Rink. p. IA237, para 37.

619 BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef* prieš EK, bylos Nr. T-306/10, Rink. nepaskelbta, paras 53-78.

dimai ir reglamento Nr. 881/2002 nuostatos. BT paaikškino, kad, net atsižvelgiant į naujus faktus, į kuriuos turi atkreipti dėmesį EK, negalima atmesti galimybės, kad Ieškovo pavardės palikimas ginčijamame sąraše vis dėlto gali būti pateisinamas. Tai reiškia, kad EK pozicija gali ir vėl būti analogiška Ieškoviui nepalanki, tačiau ji turi būti apibrėžta laikantis procedūrinių reikalavimų. BT konstatavo neveikimą dėl to, kad EK nepersvarstė Ieškovo įtraukimo į pavojingų asmenų sąrašą klausimo⁶²⁰. Apibendrinant darytina išvada, kad tik tuo atveju, jeigu paaikškėja naujų esminių aplinkybių, Ieškovas pagal SESV 265 straipsnio nuostatas gali reikalauti iš Atsakovo, kad jis panaikintų poziciją, dėl kurios Ieškovas praleido nustatytą terminą pateikti ieškiniumi dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį.

3.2. Galimybės Ieškoviui prisiteisti žalą kai Atsakovas neveikia ar apibrėžia neteisėtą poziciją

3.2.1. Ieškinys dėl žalos atlyginimo kaip priklausomas ir savarankiškas ieškinys

SESV 340 straipsnyje nustatyta, kad „*Deliktinės atsakomybės atveju Sąjunga pagal bendrus valstybių narių įstatymams būdingus principus atlygina bet kokią žalą, kurią, eidami savo pareigas, padaro jos institucijos ar jų tarnautojai <...>*“. SESV 268 straipsnyje įtvirtinta, kad „*Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso spręsti ginčus, susijusius su žalos atlyginimu <...>*“. Taigi, SESV 340 ir 268 straipsniai Ieškovams suteikia teisę pateikti ES Teismams ieškinius dėl žalos atlyginimo, kai Atsakovai neveikimu ar apibrėžtomis pozicijomis sukelia Ieškovams žalą.

TT jurisprudencijoje iki 1971 metų ieškinys dėl žalos atlyginimo buvo laikomas priklausančiu nuo kitų ieškinių ir juos papildantis. Tai reiškė, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo galėjo būti Teismo priimamas tik tuo atveju, jeigu būdavo priimtas ir kitas ieškinys dėl neveikimo ar ieškinys dėl panaikinimo⁶²¹. Tik 1971 metais, siekiant efektyviau užtikrinti Ieškovų teisių gynybą, ES Teismų jurisprudencijoje buvo pripažintas ieškinio dėl žalos atlyginimo autonomiškumas. ES Teismai pažymėjo, kad nepaisant to, kad tam tikromis sąlygomis ieškinio dėl žalos atlyginimo rezultatas gali būti panašus į ieškinio dėl neveikimo ar į ieškinio dėl panaikinimo, tačiau SESV nuostatos ieškinį dėl žalos atlyginimo įtvirtino kaip savarankišką ieškinį, ir ES Teismai tokį savarankiškumą privalo pripažinti⁶²². ES Teismai pakeitė savo ankstesnę jurisprudenciją nurodę, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo gali būti priimtas nepriklausomai nuo to, ar kartu yra pateikiami ir priimami kiti ieškiniai dėl neveikimo ar dėl panaikinimo⁶²³. Kadangi ieškinys dėl žalos atlyginimo buvo pripažintas savarankišku ieškiniumi, tai gali pasitaikyti nesąžiningų Ieškovų, kurie ieškiniumi dėl žalos at-

620 *Ibid.*, paras 86-108.

621 TT 1963 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Plaumann prieš EK*, bylos Nr. 25/62, Rink. p. 197, (nesunumeruoti paragrafai), p. 108.

622 Žr. TT 1971 m. gruodžio 2 d. sprendimą byloje *Schöppenstedt prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 5/71, Rink. p. 00975.

623 TT 1971 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos Nr. C-4/69, Rink. p. 00325, para 6.

lyginimo mėgintų apeiti ieškinį dėl neveikimo ar ieškinį dėl panaikinimo ir siekti to paties rezultato, kaip ir minėtais ieškiniiais. Dėl to ES Teismų jurisprudencijoje įtvirtinta, kad, jeigu ieškinyje dėl žalos atlyginimo turėtų tą patį dalyką ir jo pasekmės būtų tokios pačios, kaip ir ieškinių dėl neveikimo ar dėl panaikinimo, tai ieškinyje dėl žalos atlyginimo ES Teismų jurisprudencijoje būtų laikomas piktnaudžiavimu procedūra ir todėl nepriimtinas⁶²⁴. Vadinas, piktnaudžiavimu procedūra nelaikomas tik toks atvejis, kai Ieškovas, pateikdamas tik vienintelį ieškinį dėl žalos atlyginimo, sąžiningai siekia, kad ES tik atlygintų žalą, kurią sukėlė Atsakovo neveikimas ar apibrėžta neteisėta pozicija, tačiau minėtu ieškiniu nereikalauja, kad būtų konstatuotas neveikimas ar panaikinta pozicija⁶²⁵. Pavyzdžiui, byloje *Lütticke* Ieškovas Teismui pateikė ieškinį dėl žalos atlyginimo, kuriuo prašė priteisti žalą dėl to, kad EK neuždraudė Vokietijai tęsti potencialaus ES teisės pažeidimo⁶²⁶. EK byloje nurodė, kad ieškinyje dėl žalos atlyginimo neturėtų būti priimtas, kadangi šiuo ieškiniu iš tikrųjų siekiama konstatuoti EK neveikimą dėl to, kad EK nesiėmė prieš Vokietiją priemonių galimam pažeidimui nutraukti. TT šį EK argumentą atmetė pažymėjęs, kad ieškinyje dėl žalos atlyginimo yra autonomiškas ir Ieškovas prašo tik atlyginti žalą, o ne konstatuoti neveikimą. TT ieškinį dėl žalos atlyginimo priėmė nagrinėti, nors vėliau ir atmetė Ieškovui neįrodžius deliktinės atsakomybės sąlygų, kurios apžvelgiamos toliau⁶²⁷.

Pažymėtina, jog tam, kad ES Teismai tenkintų ieškinį dėl žalos atlyginimo, Ieškovas privalo įrodyti šias deliktinės atsakomybės sąlygas: 1) Atsakovo įvykdytą ES teisės pažeidimą; 2) Atsakovo sukeltą Ieškovui žalą; 3) priežastinį ryšį tarp Atsakovo atlikto pažeidimo ir sukeltos Ieškovui žalos⁶²⁸. Atsakovo įvykdytas ES teisės pažeidimas reiškia neveikimą arba neteisėtos pozicijos apibrėžimą. Dėl šios priežasties egzistuoja tik plona linija tarp ieškinių dėl žalos atlyginimo ir ieškinių dėl neveikimo ar dėl panaikinimo⁶²⁹. Pavyzdžiui, byloje *Heli-Flight*, kai Ieškovas toje pačioje byloje pateikė ieškinį dėl neveikimo ir dėl žalos atlyginimo, BT pažymėjo, kad ieškinį dėl neveikimo Ieškovas pateikė neparaginęs Atsakovo veikti ir taip pažeidė SESV 265 straipsnio reikalavimus, todėl ieškinių dėl neveikimo nepriėmė. BT taip pat atmetė ir reikalavimą atlyginti žalą pažymėjęs, kad tiek, kiek reikalavimas atlyginti žalą grindžiamas tariamu Atsakovo neveikimu, tai dėl nepateikto paraginimo veikti ieškinių dėl neveikimo nepriimtumas yra kliūtis Ieškovui veiksmingai tvirtinti, kad dėl šio neveikimo jis patyrė žalą⁶³⁰. Taigi, ieškinyje dėl žalos atlyginimo buvo netenkintas

624 TT 1979 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Granaria BV prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. 90/78, Rink. p. 01081, paras 14-15; BT 2004 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Cantina prieš EK*, bylos Nr. T-166/98, Rink. p. II-03991, para 122, taip pat žr. Gutman, K., supra note 14, p. 704.

625 TT 1986 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Krohn prieš EK*, bylos Nr. 175/84, Rink. p. 00753, para 32; TT 1974 m. liepos 2 d. sprendimas byloje *Holtz prieš EK*, bylos Nr. 153/73, Rink. p. 00675, para 4.

626 TT 1971 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos Nr. C-4/69, Rink. p. 00325, para 1.

627 *Ibid.*, paras 5-6, 19.

628 Plačiau žr. Gutman, K., supra note 14, p. 703; taip pat žr. TT 2003 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Fresh Marine*, bylos Nr. C-472/00 P, Rink. p. I-07541, para 25; BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimą byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, para 89.

629 TT 1993 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Echebaster prieš EK*, bylos Nr. C-25/91, Rink. p. I-01719, para 15; BT 2016 m. birželio 21 d. sprendimas byloje *Onix prieš EIOPA*, bylos Nr. T-590/15, Rink. nepaskelbta paras 38, 84.

630 BT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Heli-Flight prieš Europos aviacijos saugos agentūrą*, bylos

dėl to, kad nebuvo patenkintas ieškiny s dėl neveikimo. Kitoje byloje *Mugraby*, kai Ieškovas pateikė ieškinius dėl neveikimo ir dėl žalos atlyginimo, BT atmetė Ieškovo reikalavimus priteisti žalą dėl neveikimo pažymėjęs, kad Ieškovas neįrodė neveikimo fakto⁶³¹. Net jeigu Ieškovas pateikia tik vienintelį ieškinį dėl žalos atlyginimo ir kitais ieškiniiais neprašo konstatuoti neveikimo ar panaikinti poziciją, tai ES Teismai vis tiek analizuoja neveikimo arba pozicijos teisėtumą ir tik po to vertina, ar egzistuoja kitos deliktinės atsakomybės sąlygos žalai priteisti⁶³².

Apibendrinant darytina išvada, kad tarp ieškinių dėl žalos atlyginimo ir ieškinių dėl neveikimo ir dėl panaikinimo iki šiol neišvengiamai yra išlikęs glaudus ryšys. Jeigu Ieškovas siekia tik priteisti žalą, jis gali pateikti tik vienintelį ieškinį dėl žalos atlyginimo. Jeigu Ieškovas siekia ne tik gauti žalos atlyginimą, bet ir konstatuoti neveikimą arba panaikinti poziciją, tai jis vienoje byloje gali pateikti kelis ieškinius, kuriais prašytų priteisti žalą, konstatuoti neveikimą ar panaikinti poziciją. Kita vertus, jeigu asmuo Atsakovo neveikimo ar neteisėtos pozicijos buvimo atveju priteistų žalą ieškiniu pagal SESV 340, 268 straipsnius, tai Atsakovas, siekiant užkirsti kelią tolimesnės žalos kilimui ateityje, faktiškai būtų įpareigotas apibrėžti poziciją arba pats panaikinti esamą neteisėtą poziciją, kad toliau nebūtų daroma žala.

3.2.2. Galimybės priteisti žalą kai Atsakovas neveikia

Jeigu Atsakovas turėtų pareigą apibrėžti poziciją, tačiau neveiktų, tai toks neveikimas jam galėtų užtraukti deliktinę atsakomybę, jeigu kartu būtų įrodytos ir kitos minėtos deliktinės atsakomybės sąlygos (žala, priežastinis ryšys)⁶³³. Jeigu Atsakovas neturėtų pareigos apibrėžti pozicijos, tai ir ieškiny s dėl žalos atlyginimo būtų nepriimtinas. Pavyzdžiui, byloje *Concal* Ieškovas prašė priteisti jam žalą dėl to, kad EK neapibrėžė savo pozicijos pagal SESV 258 straipsnį. TT pažymėjo, kad, nesant EK pareigos apibrėžti poziciją, nėra ir neveikimo SESV 265 straipsnio prasme. Kadangi nebuvo atliktas joks ES teisės pažeidimas ir nėra vienos iš deliktinės atsakomybės sąlygų, tai Ieškovas neturi teisės reikalauti žalos atlyginimo⁶³⁴.

Kai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją, žala gali būti priteisiama tik įrodžius ir kitas deliktinės atsakomybės sąlygas. Disertacijos autoriaus turima informacija, nė vienoje byloje dėl neveikimo galutiniu sprendimu žala nebuvo priteista. Pavyzdžiui, jau anksčiau aptartoje byloje *Camar* ES Teismai konstatavo EK neveikimą, kai EK neapibrėžė pozicijos pagal Ieškovo reikalavimą padidinti bananų importo kvotas 1996 prekybiniams metams⁶³⁵. Ieškovas dėl

Nr. T-102/13, Rink. nepaskelbta, paras 111, 119.

631 BT 2011 m. rugsėjo 6 d. sprendimą byloje *Mugraby prieš ES Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-292/09, para 73.

632 TT 2007 m. spalio 4 d. nutartį byloje *É. R. ir kt. prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. C100/07 P, Rink. p. I-00136, paras 37-41; BT 2011 m. birželio 30 d. nutartis byloje *Tecnoprocess prieš EK*, bylos Nr. T-367/09, Rink. p. II-00209, paras 52-53, 74-75; BT 2006 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *É. R. ir kt. prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. T-138/03, Rink. p. II-04923, para 154.

633 Hartley, T. C., *supra* note 218, p. 467; TT 1994 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *KYDEP prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-146/91, Rink. p. I-04199, paras 58; BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Chart prieš Europos išorės veiksmy tarybą*, bylos Nr. T-138/14, para 108; BT 2008 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *SPM prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-128/05, Rink. p. II-00260, para 128.

634 TT 2013 m. liepos 27 d. nutartis byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. C-570/12 P, Rink. nepaskelbta, para 6.

635 BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-

neveikimo prašė priteisti žalą, bet ES Teismai tokį reikalavimą atmetė. ES Teismai pažymėjo, kad Ieškovas neįrodė, kad žalą jis patyrė dėl EK neveikimo⁶³⁶. Pažymėtina, kad, nors BT yra priteisęs žalą neveikimo atveju, tačiau apeliacine tvarka apskundus BT sprendimą TT, pastarasis apeliacine tvarka reikalavimus dėl žalos atlyginimo atmesdavo⁶³⁷. Pavyzdžiui, byloje CEVA Ieškovas pateikė prieš EK ieškinius dėl neveikimo ir dėl žalos atlyginimo dėl to, kad EK per nustatytą terminą neišnagrino Ieškovo prašymo leisti rinkoje naudoti hormoną „Progesterone“ ir neapibrėžė pozicijos. EK, pasikonsultavusi su kompetentingomis institucijomis, neveikimo bylos nagrinėjimo eigoje apibrėžė poziciją leisti prekiauti „Progesterone“⁶³⁸. Taigi, nepaisant to, kad Ieškovo prašymą EK gera valia įvykdė, tačiau BT privalėjo pasisakyti dėl žalos atlyginimo. BT pripažino, kad vienoka ar kitokia pozicija dėl minėto hormono naudojimo yra politiškai ir mokslškai jautrus klausimas, tačiau atkreipė dėmesį, kad šiuo klausimu patariančios institucijos EK buvo pateikusios teigiamą išvadą dėl hormono saugumo ir, BT nuomone, turėjusi patariančių institucijų palankias Ieškovui išvadas, bet ilgai delsusi apibrėžti palankią Ieškovui poziciją, EK pažeidė gero administravimo principą, ir todėl privalo kompensuoti Ieškovui žalą⁶³⁹. EK apskundus šį BT sprendimą TT, pastarasis konstatavo, kad EK, remdamasi jai suteikta diskrecijos teise, galėjo delsti apibrėžti poziciją dėl „Progesterone“ naudojimo vidaus rinkoje, kadangi rūpinosi visuomenės sveikatos apsauga bei įgyvendino savo diskrecijos teisę spręsti, ar hormonas yra saugus naudoti⁶⁴⁰. TT panaikino BT sprendimą byloje CEVA toje dalyje, kurioje buvo tenkintas ieškinyš dėl žalos atlyginimo.

3.2.3. Galimybės priteisti žalą, kai Atsakovas apibrėžia neteisėtą poziciją

Jeigu Atsakovas apibrėžė poziciją atsisakydamas tenkinti Ieškovo prašymą, ir Ieškovas siekia priteisti žalą, Ieškovas turi įrodyti pozicijos neteisėtumą vienu iš SESV 263 straipsnyje įtvirtintų pagrindų⁶⁴¹. Pavyzdžiui, EK, pralaimėjusi neveikimo bylą ENU⁶⁴², pagal TT spren-

00403, para 153.

636 TT 2002 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Camar*, bylos Nr. C-312/00 P, Rink. p. I-11355, para 51; BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-00403, paras 183-185. Atkreiptinas dėmesys, kad kitose laimėtose bylose dėl neveikimo Ieškovai apskritai neprašė priteisti žalos.

637 TT 2005 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *EK prieš CEVA*, bylos Nr. C-198/03, Rink. p. I-06357, paras 89-93; BT 1998 m. vasario 17 d. sprendimas byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. T-105/96, Rink. p. II-00285, paras 79-81, taip pat žr. TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. C-151/98 P, Rink. p. I-08157, paras 18-34.

638 BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, paras 85, 100-109, para 84.

639 BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229, paras 100-109.

640 TT 2005 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *EK prieš CEVA*, bylos Nr. C-198/03, Rink. p. I-06357, paras 89-93.

641 BT 1999 m. gruodžio 13 d. sprendimas *SGA prieš EK*, bylos Nr. T189/95, Rink. p. II3587, para 72; BT 1996 m. birželio 18 d. BT sprendimas byloje *Vela Palacios prieš Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą*, bylos Nr. T-150/94, Rink. p. FP-II-00877, para 51. BT 1999 sausio mėn. 21 d. sprendimas byloje *Riviera prieš EK*, bylos Nr. T-185/96, Rink. p. II-00093, para 90.

642 Primintina, kad byloje ENU Ieškovui pavyko pasiekti, kad TT konstatuotų EK neveikimą, kai EK neapibrėžė jokios pozicijos dėl Ieškovo skundo. Skundas EK buvo paduotas su prašymu įpareigoti

dimą turėjo apibrėžti poziciją. Vykdydama Teismo sprendimą, EK apibrėžė poziciją, kuria atsisakė tenkinti Ieškovo reikalavimus. Dėl to byloje *ENU II* Ieškovas siekė panaikinti jam nepalankią EK poziciją ir kartu prisiteisti žalą. TT nusprendė, kad EK pozicija buvo teisėta ir todėl paliko ją galioti, o ieškinį dėl žalos atlyginimo atmėtė⁶⁴³. Vadinas, kai Atsakovai apibrėžia poziciją, kuri nėra panaikinama arba kai nėra pagrindžiamas kitų deliktinės atsakomybės sąlygų (žalos, priežastinio ryšio) egzistavimas, tai ieškinys dėl žalos atlyginimo veikimo kontekste nėra patenkinamas⁶⁴⁴.

Primintina, kad byla *Camar*, kurioje buvo konstatuotas neveikimas, buvo nagrinėjama dėl Ieškovo pateiktų reikalavimų EK dėl bananų kvotų perskirstymo 1996 prekybiniais metams. Kitoje byloje *Camar II*⁶⁴⁵ tas pats Ieškovas bananų importuotojas, esant identiškai faktinei situacijai, vadovaudamasis tuo pačiu reglamento Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo 30 straipsniu ir SESV 265 straipsniu, pateikė EK paraginimą veikti, suteikiant licencijas importuoti bananus 1997-ais ir vėlesniais metais⁶⁴⁶. EK apibrėžė poziciją ir atsisakė tenkinti Ieškovo prašymą. EK nurodė, kad, jos nuomone, Ieškovas, ir be prašomų kvotų gali toliau tinkamai funkcionuoti, vykdydamas kitų rūšių bananų prekybą iš kitų valstybių. Ieškovas pateikė ieškinius dėl EK pozicijos panaikinimo ir dėl žalos atlyginimo⁶⁴⁷. BT panaikino EK poziciją kaip nepagrįstą. Anot BT, EK netinkamai įvertino faktą, kad, jeigu Ieškovas užsiimtų kitų rūšių bananų prekyba, tai jo veiklai neiškiltų finansinių problemų ir Ieškovui neprireiktų iš EK prašyti kvotų. Panaikinęs EK poziciją, BT toliau sprendė Ieškovo prašymą dėl žalos atlyginimo. BT konstatavo, kad apibrėždama nepagrįstą poziciją, EK pažeidė reglamento Nr. 404/93 30 straipsnį ir nurodė, kad, jeigu EK būtų tenkinusi Ieškovo reikalavimą, tai Ieškovas būtų turėjęs daugiau importo licencijų ir būtų gavęs daugiau pajamų. BT priteisė Ieškovui žalą⁶⁴⁸. EK apskundė BT sprendimą, tačiau TT jį paliko nepakeistą⁶⁴⁹.

Euratomo tiekimo agentūrą padėti parduoti dalį Ieškovo produkcijos ir taip palengvintų jo padėtį. TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599, paras 2-5.

643 TT 1997 m. kovo 11 d. sprendimas byloje *ENU II*, bylos Nr. C-357/95 P, Rink. p. I-01329, paras 46, 58; BT 1995 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *ENU II*, Rink. p. II-02459, paras 69, 91.

644 Pvz., nepagrindžiamas priežastinis ryšys tarp sukeltos žalos ir ES teisės pažeidimo: TT 2009 m. spalio 29 d. nutartis byloje *Portela prieš EK*, bylos Nr. C85/09 P, Rink. p. I-00178, paras 47-52. Taip pat žr. TT 1994 m. lapkričio 29 d. sprendimą byloje *Bernardi prieš EK*, bylos Nr. T-479/93, Rink. p. II-01115, para 39; TT 1961 m. gruodžio 15 d. sprendimą byloje *Lille Cail prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 19/60, Rink. p. 00281, p. 294; BT 2004 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje *Ferriere Nord prieš EK*, bylos Nr. T-176/01, Rink. p. II-03931, paras 163-164; BT 1999 m. gruodžio 12 d. sprendimą byloje *Européenne Automobile prieš EK*, bylos Nr. T-9/96, Rink. p. II-03639, paras 58, 61; BT 1996 m. sausio 9 d. sprendimą byloje *Koelman prieš EK*, bylos Nr. T-575/93, Rink. p. II-00001, para 96. Pvz., nepagrindžiamas priežastinis ryšys tarp sukeltos žalos ir ES teisės pažeidimo: TT 2009 m. spalio 29 d. nutartis byloje *Portela prieš EK*, bylos Nr. C85/09 P, Rink. p. I-00178, paras 47-52.

645 BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar prieš EK*, bylos Nr. T-260/97, Rink. p. II-02193.

646 BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar prieš EK*, bylos Nr. T-260/97, Rink. p. II-02193, paras 36-38.

647 *Ibid.*, paras 39-40.

648 *Ibid.*, paras 148-149; 209-210. Ieškovo naudai buvo priteista 5 024 192 EUR žalos atlyginimo, žr. BT 2005 m. liepos 13 d. sprendimą byloje *Camar prieš EK*, bylos Nr. T-260/97, Rink. p. II-02741, para 182.

649 TT 2002 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Camar*, bylos Nr. C-312/00 P, Rink. p. I-11355, para 50.

Pagal kitos bylos *Stahlwerke* faktinę situaciją, Ieškovas, laimėjęs ankstesnę bylą dėl EK pozicijos panaikinimo, manė, kad EK netinkamai įgyvendino Teismo sprendimą apibrėždama naują poziciją vietoje Teismo panaikintos. Ieškovas neteikė ieškinio dėl naujos pozicijos panaikinimo, bet pateikė tik ieškinį dėl žalos atlyginimo⁶⁵⁰. Byloje *Stahlwerke* BT, nustatęs, kad nauja EK pozicija netinkamai įgyvendino ankstesnės bylos, kurią EK pralaimėjo, Teismo sprendimą, bei nustatęs kitas deliktinės atsakomybės sąlygas, ieškinį dėl žalos atlyginimo tenkino ir žalą Ieškovui priteisė⁶⁵¹. Dar kitoje byloje *Schneider* Ieškovas informavo EK apie tai, kad jis įsigys kitą įmonę ir prašė tokią koncentraciją pripažinti suderinamą su vidaus rinka. EK apibrėžė poziciją netenkinti Ieškovo prašymo ir ši pozicija buvo apskųsta. BT panaikino EK poziciją kaip neteisėtą, nes nustatė, kad EK, atlikdama koncentracijos suderinamumo su vidaus rinka analizę, padarė vertinimo ir kitus procedūrinius pažeidimus⁶⁵². Kadangi EK neteisėta pozicija nulėmė tai, kad koncentracija buvo neįgyvendinta, Ieškovas byloje *Schneider II* pateikė ieškinį dėl žalos atlyginimo. TT byloje *Schneider II* priteisė Ieškovui žalą, patirtą dėl dalyvavimo koncentracijos patikrinimo procedūroje⁶⁵³. Taip pat ir daugelyje kitų ESTT jurisprudencijos bylų ieškinyje dėl žalos atlyginimo veikimo kontekste buvo tenkinamas ir Ieškovams buvo priteista žala⁶⁵⁴.

3.3. Prejudicinio sprendimo procedūros ir ieškinio dėl neveikimo sąsajos

Remiantis SESV 267 straipsnyje įtvirtinta prejudicinio sprendimo procedūra, nacionalinis teismas, kuris susiduria su ES teisės taikymu, gali kreiptis į TT dėl apibrėžtų teisės aktuose pozicijų išaiškinimo ar galiojimo⁶⁵⁵. Pagal nacionalinio teismo prašymą TT preju-

650 BT 1991 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Stahlwerke prieš EK*, bylos Nr. T-120/89, Rink. p. II-00279, paras 23, 46.

651 *Ibid.*, paras 69, 137.

652 BT 2002 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Schneider prieš EK*, bylos Nr. T-310/01, Rink. p. II-04071, paras 13-60, 465.

653 TT 2009 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Schneider*, bylos Nr. C440/07 P, Rink. p. I-00073, para 212-217.

654 BT 2015 m. spalio 29 d. sprendimas byloje *Vanbreda prieš EK*, bylos Nr. T199/14, Rink. nepaskelbta, paras 34, 159, 217; BT 2005 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *AFCon prieš EK*, bylos Nr. T160/03, Rink. p. II-00981, paras 92-9, 132. Byloje *Cantina* BT ieškinį dėl žalos atlyginimo tenkino, tačiau TT sprendimą panaikino ir Ieškovo reikalavimus atmetė, nes Ieškovas buvo praleidęs 5 metų senaties terminą tokiam ieškiniiui pareikšti, žr. TT 2008 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *EK prieš Cantina*, bylos Nr. C-51/05, Rink. p. I-05341, para 73 ir BT 2004 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Cantina prieš EK*, bylos Nr. T-166/98, Rink. p. II-03991, paras 81, 154-180 ir kt.

655 SESV 267 straipsnyje įtvirtina, kad „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl: a) Sutarčių išaiškinimo; b) Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo. Tokiam klausimui iškilus valstybės narės teisme, tas teismas, manydamas, kad sprendimui priimti reikia nutarimo šiuo klausimu, gali prašyti Teismą priimti dėl jo prejudicinį sprendimą. Tokiam klausimui iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, tas teismas dėl jo kreipiasi į Teismą. Tokiam klausimui iškilus valstybės narės teisme nagrinėjant bylą, susijusią su sulaukytu asmeniu, Teismas sprendimą priima kiek galima greičiau.“ Plačiau apie šios procedūros problematiką žr. Tamavičiūtė, V., *Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo*, supra note 21; Limantė, A., *Prejudicinio sprendimo procedūros kaip alternatyvos privačių subjektų teikiamiems ieškiniams dėl ES teisės akto panaikinimo trukumai*, supra note 21, p. 48-64.

diciniu sprendimu gali išaiškinti poziciją arba konstatuoti, kad pozicija neteisėta. Konstatavus pozicijos neteisėtumą, pats Atsakovas, vadovaudamasis SESV 266 straipsniu, turėtų panaikinti neteisėtą poziciją⁶⁵⁶. Per prejudicinio sprendimo procedūrą yra formuojama vieninga ES teisės aiškinimo ir taikymo jurisprudencija⁶⁵⁷. Due yra pateikęs nuomonę, kad SESV 267 straipsnyje įtvirtinta prejudicinio sprendimo procedūra yra efektyvi priemonė, ginantis nuo Atsakovų neveikimo, o SESV 265 straipsnyje įtvirtintas ieškinys yra kraštutinė ir praradusi reikšmingumą teisių gynimo priemonė⁶⁵⁸.

Kadangi pagal SESV 267 straipsnio lingvistiką ir paskirtį TT prejudicinio sprendimo priėmimo procedūroje negalėtų konstatuoti neveikimo, kyla klausimai: 1) kaip yra susiję prejudicinis sprendimas ir Atsakovų neveikimas; 2) ar TT gali priimti prejudicinį sprendimą, kuriuo konstatuotų Atsakovų neveikimą. Atsakant į pirmąjį klausimą pažymėtina, kad Due teigia, kad priimtas prejudicinis sprendimas tam tikrais atvejais pats savaime gali kompensuoti Atsakovų neveikimą. Mokslininko nuomone, taip yra tuo atveju, kai prejudiciniame sprendime tam tikrai teisės normai suteikiama tiesioginio veikimo savybė ir Atsakovams nebereikia apibrėžti pozicijų, kuriomis ta norma būtų įgyvendinama⁶⁵⁹. Pavyzdžiui, ES teisės nuostatos dėl laisvo prekių⁶⁶⁰, asmenų⁶⁶¹ ir paslaugų⁶⁶² judėjimo atskiromis Atsakovų pozicijomis turėjo būti įgyvendintos iki 1970 m. sausio 1 d. Nepaisant to, Atsakovai nesiėmė jokių veiksmų minėtoms normoms įgyvendinti⁶⁶³, o prejudicinio sprendimo byloje TT aukščiau paminėtoms normoms suteikė tiesioginio veikimo poveikį. Tai reiškė, jog laisvo prekių, asmenų ir paslaugų judėjimo normos tapo veikiančiomis ir Ieškovai jomis galėjo pasiremti teismuose nepaisant to, kad Atsakovai nebuvo apibrėžę minėtas nuostatas įgyvendinančių pozicijų⁶⁶⁴. Due taip pat teigia, kad prejudicinio sprendimo pagalba yra įmanoma atskleisti tam tikrų ES teisės normų turinį, todėl Atsakovams nereikia apibrėžti papildomų pozicijų, detalizuojančių tokias normas⁶⁶⁵. Pavyzdžiui, SESV 34 straipsnyje yra įtvirtinta, kad „*Tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai importo apribojimai ir visos lygiavėrio poveikio priemonės.*“ Atsakovai anksčiau nebuvo apibrėžę jokių pozicijų, kurios atskleistų lygiavėrio poveikio priemonių sąvoką ir palengvintą prekybą tarp ES valstybių narių. Lygiavėrio poveikio priemonių kategoriją išaiškino TT procedūroje pagal prejudicinį sprendimą ir taip kompensavo Atsakovų neveikimą, kadangi Atsakovams patiems ne-

656 Pabrėžtina, kad TT savo jurisprudencijoje yra konstatavęs, kad prejudiciniu sprendimu TT turi teisę pripažinti ES teisės akto neteisėtumą papildomai ir tuo argumentu, kad TT turi kompetenciją panaikinti neteisėtą ES teisės aktą pagal ieškinį dėl panaikinimo (SESV 263 straipsnis). TT 1987 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Foto-Frost*, bylos Nr. 314/85, Rink. p. 04199, para 17.

657 Lenz, C. The role and mechanism of the preliminary ruling procedure. *Fordham International Law Journal*, 1994, 18(2), p. 390.

658 Due, O., *supra* note 18, p. 343-345.

659 *Ibid.*, p. 343-345.

660 Žr. esamą SESV 28 straipsnį.

661 Žr. esamą SESV 45 straipsnį.

662 Žr. esamą SESV 56 straipsnį.

663 Žr. TT 1974 m. gruodžio 10 d. sprendimą byloje *Charmasson*, bylos Nr. C-48/74, Rink. p. 01383; 1974 m. gruodžio 3 d. sprendimą byloje *Binsbergen*, bylos Nr. 33/74, Rink. p. 01299; 1974 m. birželio 21 d. sprendimą byloje *Reyners prieš Belgiją*, bylos Nr. 2/74, Rink. p. 00631.

664 Due, O., *supra* note 18, p. 344.

665 *Ibid.*, p. 345.

reikėjo daryti minėtų veiksmų⁶⁶⁶, t. y., Atsakovams patiems nereikėjo detalizuoti SESV 34 straipsnio. Due pažymi ir tai, kad prejudiciniai sprendimai skatina Atsakovus apibrėžti pozicijas, nes kartais pačiame prejudiciniame sprendime būna nurodyta, kad nėra apibrėžtos tam tikros pozicijos, nors ji turėjo būti apibrėžta, ir dėl to tam tikra sritis yra nesureguliuota arba reguliuojama netinkamai⁶⁶⁷. Pavyzdžiui, byloje *Asjes TT* nurodė, kokias konkrečiai neigiamas pasekmes sukelia tam tikros pozicijos neapibrėžimas oro transporto paslaugų sektoriaus srityje⁶⁶⁸. Due teigia, kad tokie TT pasisakymai sudaro spaudimą potencialiems Atsakovams ir motyvuoja apibrėžti reikiamas pozicijas⁶⁶⁹. Autoriaus nuomone vertėtų tik iš dalies sutikti su Due teiginiais dėl prejudicinio sprendimo efektyvumo neveikimo kontekste, kadangi, nepaisant prejudicinio sprendimo ir neveikimo sąsajų, per prejudicinio sprendimo procedūrą nėra efektyvios galimybės įpareigoti Atsakovą apibrėžti poziciją: prejudiciniu sprendimu Atsakovų neveikimas „aptinkamas“ tik atsitiktinai ir Ieškovas pačiam procesui faktiškai negali daryti jokios įtakos. Dėl šių priežasčių prejudicinis sprendimas nėra pakankamai efektyvi priemonė prieš Atsakovų neveikimą. Atsakant į antrąjį klausimą, primintina, kad TT gali priimti prejudicinį sprendimą, kuriuo patikrintų Atsakovų veikimo teisėtumą, t. y., patikrintų apibrėžtas pozicijas⁶⁷⁰. Byloje *Port TT* pažymėjo, kad jokia teisės norma Ieškovui nesuteikia galimybės kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, prašant TT nuspręsti, ar Atsakovas konkrečiu atveju neveikė. TT padarė išvadą, kad prejudicinis sprendimas dėl Atsakovų neveikimo yra negalimas⁶⁷¹. Tuo tarpu teisės doktrinoje vyrauja skirtingos nuomonės dėl to, ar ES Teismai teoriškai turėtų kompetenciją procedūroje pagal SESV 267 straipsnį konstatuoti Atsakovų neveikimą. Pavyzdžiui, Broberg ir Fenger teigia, kad pagal SESV 267 straipsnį nėra teisinio pagrindo ieškovams kreiptis, o TT nagrinėti klausimų dėl Atsakovų neveikimo, todėl prejudicinis sprendimas dėl neveikimo negalimas⁶⁷². Kiti mokslininkai, pavyzdžiui, Schermers ir Waelbroeck, pažymi, kad SESV 267 straipsnis paraidžiui nenumato galimybės kreiptis dėl prejudicinio sprendimo siekiant nustatyti Atsakovų neveikimą, tačiau teisinis reguliavimas nedraudžia to padaryti, todėl tokia galimybė lyg ir galėtų egzistuoti⁶⁷³. Autoriaus nuomone, sudėtinga būtų tikėtis prejudicinio sprendimo dėl neveikimo, kadangi pagrindas nacionaliniam teismui kreiptis dėl prejudicinio sprendimo yra nacionalinė ES teisės aktą įgyvendinanti priemonė, o Atsakovų neveikimo atveju nėra jokios nacionalinės priemonės procesui nacionaliniame teisme pradėti⁶⁷⁴.

666 TT 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje *Rewe-Zentral*, bylos Nr. C-120/78, Rink. p. 00649, paras 14-15.

667 Due, O., *supra* note 18, p. 346.

668 TT 1986 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Asjes*, bylos Nr. 213/84, Rink. p. 00571, paras 46-77.

669 Due, O., *supra* note 18, p. 346.

670 BT 2006 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Dairy Foods*, bylos Nr. C-11/05, Rink. p. I-4285, para 36; 1989 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Grimaldi*, bylos Nr. C-322/88, Rink. p. 4407, para 8 ir kt.

671 TT 1996 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *T. Port*, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065, para 53.

672 Broberg, M.; Fenger, N. *Preliminary References to the European Court of Justice*. Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 340.

673 Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 357.

674 Plačiau žr. Lenz, C., *supra* note 657.

4. IEŠKINIO DĖL NEVEIKIMO Palyginimas su panašiomis Nacionalinėmis Teisių Gynimo Priemonėmis ir Veiksmingumo Vertinimas pagal EŽTK Reikalavimus

Šiame skyriuje analizuojama, ar tam tikri disertacijos 4.2.2. skyriuje nurodyti SESV 265 straipsnio taikymo procedūriniai aspektai⁶⁷⁵ yra veiksmingi, kaip to reikalauja EŽTK 6(1) ir 3 straipsniai. Jeigu SESV 265 straipsnio taikymas atitiks EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus, tai reikš, kad ieškinys dėl neveikimo ir veiksminga teisių gynimo priemonė ir atvirkščiai, kadangi teisių gynimo priemonės atitikimas EŽTK 6(1) ir 13 straipsniams reiškia jos veiksmingumą pagal EŽTK⁶⁷⁶. Pabrėžtina, kad dėl to, jog pagal SESV 265 straipsnio procedūrą galima tik konstatuoti neveikimą, tačiau neleidžiama ginčyti pozicijos ir įpareigoti apibrėžti poziciją, tai SESV 265 straipsnio procedūros efektyvumas negali būti vertinamas atskirai nuo SESV 266 ir 263 straipsnių. Ieškinys pagal SESV 265 straipsnį be SESV 263 straipsnio apskritai būtų sunkiai įsivaizduojamas, o išskirtinai tik SESV 265 straipsnio atitikties EŽTK normoms analizė pateiktų akivaizdžiai neteisingas išvadas. Pavyzdžiui, EŽTT teigimu, teisinė priemonė būtų nesuderinama su EŽTK 6(1) straipsniu, jeigu Ieškoviui būtų leidžiama pradėti teisminį procesą, neužtikrinant jo teisės gauti palankų arba nepalankų sprendimą byloje⁶⁷⁷. Kadangi apibrėžta pozicija nutraukia neveikimo bylą, tai daugumoje atvejų Ieškovas, net ir esant pagrįstiems reikalavimams, negautų galutinio Teismo sprendimo (palankaus ar nepalankaus). Tokiu atveju, SESV 265 straipsnio veiksmingumą vertinant atsietai nuo SESV 263 straipsnio, galima padaryti akivaizdžiai nepagrįstą prielaidą, kad SESV 265 straipsnis neatitinka EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimų vien dėl tos priežasties, kad apibrėžus poziciją, SESV 265 straipsnis netenka prasmės. Taigi, kadangi pasinaudojimas SESV 265 straipsnio procedūra yra tampriai susijęs su SESV 266 ir 263 straipsniais, todėl SESV 265 straipsnio procedūros suderinamumas su EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimais privalo būti vertinamas ir SESV 266 ir 263 straipsnių šviesoje.

Pažymėtina, kad po Lisabonos sutarties įsigaliojimo, ES, kaip juridinis asmuo, gali prisijungti prie EŽTK⁶⁷⁸. Vadinasi, egzistuoja reali tikimybė, kad ateityje ES taps EŽTK nare ir tokiu atveju EŽTK įtvirtinti teisinės apsaugos standartai privalomai bus taikomi ES⁶⁷⁹. Tai

675 Disertacijos 4.2 skyriuje vertinama, ar 1) ar nepažeidžiama teisė į teisingą teismą, jeigu ES Teismai nenagrinėja ieškinio, nesant pareigos apibrėžti poziciją; 2) ar nepažeidžiama teisė į veiksmingą apibrėžtos pozicijos teisminę priežiūrą, jeigu ES Teismai atlieka tik ribotą pozicijos kontrolę; 3) ar nepažeidžiama teisė į teisinį tikrumą, jeigu TT yra pasisakęs, kad SESV 265 straipsnio pagrindu galima ginčyti ir apibrėžtas pozicijas; 4) ar nepažeidžiama teisė į greitą bylos nagrinėjimą, kai, neveikimo bylos eigoje Atsakovui apibrėžus poziciją, reikalaujama inicijuoti naują bylą dėl panaikinimo; 5) ar nepažeidžiama teisė į teismo sprendimo įvykdymą, jeigu, Atsakovui nevykdant Teismo sprendimo, pats Ieškovas privalo inicijuoti naują bylą pagal SESV 265 straipsnį.

676 Generalinio advokato Villalón 2011 m. kovo 1 d. išvada byloje *Samba Diouf prieš Ministre du Travail*, bylos Nr. C-69/10, Rink. p. I-07151, para 28.

677 EŽTT 2003 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Multiplex prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 10/10/2003, para 45.

678 Žr. Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 2 dalį.

679 Ottavio, Q. Substantive and procedural issues raised by the accession of the EU to the ECHR. *Italian Yearbook of International Law*, 2010, 20, p. 31-54; Lock, T., EU accession to the ECHR: implications for judicial review in Strasbourg. *European Law Review*, 2010, 35, p. 777.

reiškia, kad suinteresuotieji asmenys galės kreiptis į EŽTT jeigu manys, kad ES pažeidžia asmenims EŽTK garantuojamas teises⁶⁸⁰. Svarbu pažymėti, kad EŽTT nebūtų laikoma papildoma teismine instancija, kuri galėtų vertinti bylos faktines aplinkybes ir teisės taikymo klausimus, taip pat spręsti, ar buvo priimtas tinkamas sprendimas byloje⁶⁸¹. Kadangi EŽTK 6(1) straipsnis negarantuoja Ieškovui palankios bylos baigties, tai EŽTT, nagrinėdamas bylą, tik prižiūrėtų, ar ES Teismuose vykstantys procesai atitinka EŽTK užtikrinamą procedūrinį teisingumą⁶⁸². Pabrėžtina, kad ir šiuo metu ES Teismai savo sprendimus grindžia EŽTK normomis ir EŽTT jurisprudencija, todėl akivaizdu, kad ES dar neprisijungus prie EŽTK, faktiškai EŽTK reikalavimai į ES teisę yra įtraukti ir joje taikomi⁶⁸³.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad teisė į veiksmingą teisinę gynybą yra įtvirtinta ir ES lygiu. ES Pagrindinių teisių chartijos (toliau tekste vadinama ir Chartija) 47 straipsnyje nustatyta, kad „Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme <...> Kiekvienas asmuo turi teisę, kad jo bylą per kiek įmanoma trumpesnę laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas <...>“⁶⁸⁴. Pažymėtina, kad Chartijos 47 straipsnis yra parengtas pagal EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus ir yra jais grindžiamas⁶⁸⁵. Kadangi Chartijos 52(3) straipsnyje įtvirtinta, kad Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta EŽTK, ir kad ES teisėje gali būti numatyta tik didesnė apsauga nei garantuojama EŽTK, todėl nebus atskirai analizuojama, ar tam tikri SESV 265 straipsnio procedūriniai aspektai prieštarauja Chartijos 47 straipsniui. Nustačius SESV 265 straipsnio taikymo nesuderinamumą su EŽTK 6(1) ir 13 straipsniais, galima daryti išvadą, kad SESV 265 straipsnis neatitinka ir Chartijos 47 straipsnio reikalavimų.

680 Bradley, W.; Ewing, K. Knight, C. *Constitutional & administrative law. Sixteenth edition*. Essex: Pearson Education limited, 2015, p. 127.

681 EŽTT 1993 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Beheer prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 14448/88, para 31.

682 Settem, O. *Applications of the „Fair hearing“ norm in ECHR Article 6(1) to civil proceedings, with special emphasis on the balance between procedural safeguards and efficiency*. New York: Springer, 2016, p. 166; EŽTT 1997 m. spalio 9 d. sprendimas byloje *Andronicou prieš Kiprą*, pareiškimo Nr. 86/1996/705/897, para 201.

683 Pavyzdžiui, TT yra pasisakęs, kad „<...> daug kartų buvo nuspręsta, jog teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, kylanti iš EŽTK 6 straipsnio, yra viena iš pagrindinių teisių, kurių Europos Sąjunga užtikrina kaip bendrąjį principą pagal ES 6 straipsnio 2 dalį.“, žr. TT 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimą byloje *Gascogne prieš EK*, bylos Nr. C-40/12 P, Rink. skaitmeninis, para 28. Taip pat žr. TT 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *DEB*, bylos Nr. C-279/09, Rink. p. I-0000, para 29; Generalinio advokato Mengozzi 2012 m. lapkričio 21 d. išvadą byloje *Jaramillo prieš Europos investicijų banką*, bylos Nr. C-334/12 RX-II, Rink. skaitmeninis, para 60 ir kt.

684 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *ES oficialus leidinys*, C 326, 2012 m. spalio 26 d. Taip pat Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje yra nurodyta, kad „Sąjunga pripažįsta 2007 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje <...> išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija turi tokią pat teisinę galią, kaip ir Sutartys.“ Taip pat žr. TT 2003 m. spalio 2 d. sprendimą byloje *Corus prieš EK*, bylos Nr. C-199/99 P, Rink. p. I-11177, para 126; BT 2004 m. liepos 26 d. sprendimą byloje *Lormines prieš EK*, bylos Nr. T-107/01, Rink. p. II-02125, para 66.

685 Generalinio advokato Villalón 2011 m. kovo 1 d. išvada byloje *Samba Diouf prieš Ministre du Travail*, bylos Nr. C-69/10, Rink. p. I-07151, paras 38-39.

4.1. Ieškinių dėl neveikimo palyginimas su nacionalinėmis teisių gynimo priemonėmis

Prieš atliekant SESV 265 straipsnio procedūros veiksmingumo analizę, yra reikalinga išanalizuoti panašias procedūras nacionalinėje teisėje. Minėtos analizės pagrindinis tikslas yra identifikuoti, ar SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonė yra panaši į kitų valstybių teisių gynimo priemones, taip pat atrasti, ar SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonė turi trūkumų palyginus su kitų valstybių teisių gynimo priemonėmis. Savaiame suprantama, visų ES valstybių narių teisės išanalizuoti dėl ribotos disertacijos apimties yra neįmanoma, taip pat dėl specifinės disertacijos tematikos būtų ir netikslinga. Analizei buvo atrinktos Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė bei Lietuva. Vokietijos ir Prancūzijos teisė įkvėpė ES teisėtumo priežiūros priemonių sistemą⁶⁸⁶, todėl yra būtina nustatyti, ar panaši teisių gynybos priemonė į SESV 265 straipsnį egzistuoja minėtose valstybėse, kokios yra jos taikymo sąlygos. Jungtinė Karalystė atstovauja bendrosios teisės sistemai, kuri skiriasi nuo kontinentinės teisės sistemos, todėl taip pat yra svarbu apžvelgti, ar panaši priemonė egzistuoja bendrosios teisės sistemoje bei kaip ji yra naudojama. Lietuva buvo pasirinkta todėl, kad ši disertacija yra rengiama ir ginama Lietuvoje⁶⁸⁷.

4.1.1. Vokietijos teisė

Vokietijos administracinė institucija gali būti įpareigota apibrėžti poziciją ieškiniu dėl įpareigojimo (vok. *Verpflichtungsklage*)⁶⁸⁸. Verta pažymėti, kad Vokietijos teisėje minėtas ieškinys dėl įpareigojimo dar kartais yra įvardijamas ieškiniu dėl neveikimo (vok. *Untätigkeitsklage*), tačiau jis neturi panašumo su ieškiniu pagal SESV 265 straipsnį, nes Vokietijoje ieškiniu dėl įpareigojimo asmuo siekia įpareigoti instituciją apibrėžti konkrečią jo norimą poziciją, o ne tik konstatuoti neveikimo faktą⁶⁸⁹. Palyginimui, galima padaryti paralelinę išvadą, kad kai kurie Ieškovai ir SESV 265 straipsnyje įtvirtintą ieškinį supranta kaip ieškinį dėl įpareigojimo, o ne dėl neveikimo konstatavimo, nes, kaip jau minėta, pasitaiko atvejų, kai Ieškovai neveikimo

686 Sandford, J. *Encyclopedia of Contemporary German Culture*. New York: Routledge, 2007, p. 193.

687 Pažymėtina, kad ir kitos valstybės turi priemones spręsti situacijai, kai administracinės institucijos, būdamos administracinėje tyloje, nesiima tam tikrų veiksmų ir neapibrėžia jokios pozicijos. Plačiau dėl Jungtinių Amerikos Valstijų žr. Biber, E. Two Sides of the Same Coin: Judicial Review of Administrative Agency Action and Inaction. *Virginia Environmental Law Journal*, 2008, 26(3), p. 462 – 504. Bressman, L. Judicial Review of Agency Inaction: An Arbitrariness Approach. *New York University Law Review*, 2004, 79(5), p. 1657-1718; Araiza, D. In praise of a skeletal APA: *Norton v. Southern Utah Wilderness Alliance*, Judicial Remedies for Agency Inaction, and the Questionable Value of Amendment the APA. *Administrative Law Review*, 2004, 56(4), p. 979-1002; dėl Italijos žr. Parisio V. The Italian administrative procedure act and public authorities' silence. *Hamline Law Review*. 2014, 36, p. 17; dėl Danijos žr. Jansen, O., *supra* note 88, p. 16-18; dėl Austrijos, Slovėnijos, Kroatijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Makedonijos ir Serbijos žr. Radosevic, R., *supra* note 20, p. 1977-1983 ir kt.

688 Dragos, C., D.; Neamtu, B., *supra* note 591, p. 9; Künnecke, M. *Tradition and change in administrative law: an Anglo-German comparison*. New York: Springer, 2007, p. 43.

689 Jansen, O., *supra* note 88, p. 23.

bylose prašo ES Teismus įpareigoti institucijas apibrėžti konkrečias Ieškovų norimas pozicijas. Primintina, kad ES Teismai gali tik konstatuoti neteisėtą neveikimą⁶⁹⁰, todėl ieškinys SESV 265 straipsnio pagrindu yra ieškinys ne dėl įpareigojimo, o dėl konstatavimo (deklaravimo).

Vokietijoje tas pats ieškinys dėl įpareigojimo pateikiamas ir tuomet, jeigu institucija asmens reikalavimo apskritai neišnagrinėjo ir neapibrėžė jokios pozicijos, bei tuo atveju, kai institucija apibrėžia poziciją, kuria atsisakė tenkinti asmens prašymus⁶⁹¹. Taigi, net ir tada, kai apibrėžta pozicija institucija atsisako patenkinti asmens reikalavimus, toks asmuo turėtų pateikti ne ieškinį dėl pozicijos panaikinimo (vok. *Anfechtungsklage*), bet jau minėtą ieškinį dėl įpareigojimo⁶⁹². Prieš pateikiant teismui ieškinį dėl įpareigojimo, asmuo privalo pasinaudoti ikiteismine procedūra⁶⁹³, kurios metu asmuo turi pateikti institucijai pareiškimą (vok. *antrag*), kuriame prašytų gera valia tenkinti jo prašymą⁶⁹⁴. Jeigu institucija per 3 mėnesius nuo pareiškimo gavimo jo neišnagrinėja ir neapibrėžia jokios pozicijos, tai asmuo po minėto 3 mėnesių termino gali pateikti teismui ieškinį dėl įpareigojimo⁶⁹⁵. Teismas, priėmęs ieškinį, gali nustatyti, kad institucija neapibrėžė savo pozicijos dėl pateisinamų priežasčių, ir tokiu atveju teismas gali sustabdyti teisminės bylos nagrinėjimą bei institucijai nustatyti papildomą terminą pozicijai apibrėžti. Jeigu institucija per papildomą terminą apibrėžia poziciją, kuria patenkina asmens reikalavimus, tai teisminė byla nutraukiama. Jeigu institucija per papildomai suteiktą laiką pozicijos neapibrėžia arba apibrėžia asmeniui nepalankią poziciją, tai sustabdytos teisminės bylos nagrinėjimas atnaujinamas ir byla tęsiama⁶⁹⁶.

Kitu atveju, jeigu institucija, gavusi pareiškimą, jį jį sureagoja ir apibrėžia poziciją, kuria atsisako tenkinti asmens prašymus, tai asmuo per 1 mėnesį⁶⁹⁷ tai pačiai institu-

690 TT 2002 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Campogrande prieš EK*, bylos Nr. C-62/01 P, Rink. p. I-03793, para 43; TT 1991 m. liepos 9 d. nutartis byloje *Control Union prieš Komisiją*, bylos Nr. C-250/90, Rink. p. I-03585, paras 1-4; TT 1983 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Verzyck prieš EK*, bylos Nr. 225/82, Rink. p. 01991, para 19; TT 1972 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Nordgetreide prieš EK*, bylos Nr. 42/71, Rink. p. 00105, para 1; BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, para 75; Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-63/12, Rink. nepaskelbta, paras 70-71, Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 482; ir kt. Taip pat žr. Biavati, P., *supra* note 15, p. 50-51.

691 Dragos, C., D.; Neamtu B., *supra* note 591, p. 9; Singh, M. *German administrative law in common perspective*. New York: Springer, 2001, p. 119; Radosevic, R., *supra* note 20, p. 1973; *Verwaltungsgerichtsordnung (VwGO)*, priimtas 1960 m. sausio 21 d., su vėlesniais pakeitimais ir papildymais, str. 42(2), 75, 113(5).

692 Schwarze, J. *European administrative law*. Revised first edition. London: Sweet&Maxwell, 2010, p. 122; Singh, M., *supra* note 691, p. 119-120.

693 Apie ikiteismines stadijas administracinėse bylose Vokietijoje, Prancūzijoje ir Didžiojoje Britanijoje ir kt. plačiau žr. Pre-trial Procedures in Administrative Justice Proceedings in England and Wales, France, Germany and the Netherlands, World bank 2010, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2992>>.

694 Youngs, R. *English, French & German Comparative law*. Third edition. New York: Routledge, 2014. p. 108.

695 Singh, M., *supra* note 691, p. 119, 328-329.

696 Dragos, C., D.; Neamtu B., *supra* note 591, p. 10.

697 Jeigu institucijos atsakyme nebūna nurodyta apskundimo tvarka, asmuo gali reikalavimus pateikti per

cijai turi pateikti prieštaravimus (vok. *widerspruch*) dėl jam nepalankios pozicijos panaikinimo⁶⁹⁸. Administracinė institucija gali sutikti su prieštaravimais ir pakeisti savo poziciją iš nepalankios į asmeniui palankią. Institucija taip pat gali nereaguoti į prieštaravimus arba pakartotinai apibrėžti asmeniui nepalankią poziciją, kuria atsisakytu tenkinti jo reikalavimus (vok. *widerspruchsbescheid*). Galiausiai, nesutikdamas su jam nepalankia pozicija, asmuo per kitą 1 mėnesį gali pateikti teismui ieškinį dėl įpareigojimo. Svarbu pabrėžti, kad, jeigu institucija, nesureagavusi į pareiškimą ir neapibrėžusi pozicijos, tik teisminės bylos eigoje apibrėžia poziciją, tai jau pateiktas ieškinys dėl įpareigojimo nėra laikomas nepriimtiniu ir byla yra tęsiama toliau sprendžiant, ar pozicija yra teisėta. Vokietijos teisėje, priešingai nei ES teisėje, iš asmens nereikalaujama pradėti naują atskirą bylą dėl pozicijos panaikinimo⁶⁹⁹.

Pažymėtina, kad Vokietijos teismo funkcija yra byloje nuspręsti dėl ieškinio pagrįstumo. Ieškinys dėl įpareigojimo laikomas pagrįstu, jeigu institucija, neapibrėždama pozicijos ar apibrėždama poziciją atsisakyti tenkinti asmens prašymą, pažeidė teisės normų reikalavimus⁷⁰⁰. Teismas bylos sprendimu gali įpareigoti instituciją apibrėžti konkrečią poziciją tik tuo atveju, jeigu institucija faktiškai neturi diskrecijos, t. y., jeigu konkrečiu atveju institucija gali apibrėžti tik vieną konkrečią poziciją⁷⁰¹. Jeigu, laikantis valdžių padalijimo principo, institucija tam tikru klausimu turi plačią diskreciją, tai teismas įpareigoja instituciją apibrėžti poziciją, jeigu pozicija buvo neapibrėžta arba, panaikinus nepagrįstą poziciją, teismas įpareigoja instituciją iš naujo apibrėžti poziciją, atsižvelgiant į teismo sprendime pateiktas išvadas ir išaiškinimus tuo klausimu⁷⁰². Institucijos diskrecijos atveju teismas neturi teisės įpareigoti instituciją apibrėžti konkrečią poziciją⁷⁰³. Kaip minėta, institucijos diskrecijos atveju teismo nurodymas apibrėžti konkrečią poziciją yra griežtai draudžiamas, ir veiksmai, kai teismas įpareigoja instituciją iš naujo nagrinėti klausimą ir apibrėžti naują poziciją, laikoma ne institucijos diskrecijos teisės pažeidimu, o tiesiog norminių administracinės diskrecijos ribų nustatymu⁷⁰⁴.

Vokietijos teisėje, jeigu institucija nevykdo teismo sprendimo, teismas tokiai institucijai gali paskirti piniginę baudą, kuri gali būti priverstinai išieškoma. Jeigu institucija ir toliau nevykdo teismo sprendimo, tai bauda gali būti paskirta pakartotinai, taip pat gali būti imtasi ir kitų priemonių teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimui⁷⁰⁵.

1 metų senaties terminą, žr. Dragos, C., D.; Neamtu, B., *supra* note 591, p. 9.

698 Radosevic, R., *supra* note 20, p. 1973.

699 Dragos, C., D.; Neamtu, B., *supra* note 591, p. 10.

700 Singh, M., *supra* note 691, p. 119.

701 Ranchordás, S.; Boudewijn, W. *The Judge and the Proportionate Use of Discretion: A Comparative Administrative Law Study*. New York: Routledge, 2015, p. 22.

702 Linkevičiūtė, I. Administracinė diskrecija ir jos vertinimas teismų jurisprudencijoje. *Jurisprudencija*. 2006, Nr. 5(83), p. 70.

703 Ranchordás, S.; Boudewijn, W., *supra* note 701, p. 70.

704 Linkevičiūtė, I., *supra* note 702, p. 70. Taip pat žr. Ranchordás, S.; Boudewijn, W., *supra* note 701, p. 119.

705 Singh, M., *supra* note 691, p. 19.

4.1.2. Prancūzijos teisė

Prancūzijos teisėje nėra ieškinio dėl įpareigojimo (kaip Vokietijos teisėje), nes laikoma, kad toks ieškiny, kuriuo būtų siekiama įpareigoti instituciją apibrėžti poziciją, yra nesuderinamas su prancūziškąja valdžių padalijimo interpretacija⁷⁰⁶. Prancūzijos teisėje asmuo, siekiantis, kad institucija imtųsi atitinkamų veiksmų, turi teisę pateikti jai prašymą. Tuomet institucija gali apibrėžti raštu ar žodžiu išreikštą poziciją, kuria asmens prašymą gali tenkinti, ir gali atmesti (pranc. *décision explicite de refus*). Jeigu institucija į asmens prašymą nesureaguoja, tai praėjus 2 mėnesiams po prašymo pateikimo yra laikoma, kad institucija apibrėžė nebylią poziciją atsisakyti imtis veiksmų (pranc. *décision implicite de refus*)⁷⁰⁷. Pažymėtina, kad konkrečioje Prancūzijos teisės normoje gali būti nurodyta, kad institucijos nereagavimas į asmens prašymą reiškia ne prašymo atmetimą, bet patenkinimą (pranc. *décision implicite d'acceptation*)⁷⁰⁸. Minėta nebylaus institucijos sutikimo koncepcija yra sukurta siekiant motyvuoti institucijas sparčiau išnagrinėti joms pateiktus prašymus, nes tyla prašymo neišnagrinėjimo atveju yra panaudojama prieš pačias institucijas⁷⁰⁹.

Pagal Prancūzijos teisę nebyli institucijos pozicija yra teisinė fikcija, sukelianti tokias pačias teises pasekmes kaip ir apibrėžta raštu ar žodžiu institucijos pozicija (pranc. *décision explicite*), nes gali išsaugoti, pakeisti, panaikinti asmenų teises ir pareigas. Tiek nebyli pozicija, tiek ir išreikšta pozicija yra ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo (pranc. *le recours en annulation*)⁷¹⁰. Asmuo, kurio teises nebyli arba išreikšta pozicija pažeidžia, per 2 mėnesius nuo pozicijos apibrėžimo gali kreiptis į teismą ir ginčyti ją ieškiniu dėl panaikinimo⁷¹¹. Teismas gali panaikinti poziciją tuo atveju, jeigu nustato, kad institucija neturėjo kompetencijos jos apibrėžti, nesilaikė procedūrinių reikalavimų apibrėžiant poziciją (pavyzdžiui, nemotyvavo išreikštos pozicijos, nurodė nepakankamus atsisakymo tenkinti asmens reikalavimus pagrindus ir pan.), išreiškė poziciją, kuri tenkina ne viešąjį bet privatųjį interesą, apibrėžiant poziciją netinkamai interpretavo teisės normas⁷¹². Jeigu nebyli

706 Schwarze, J., *supra* note 692, p. 109. Taip pat žr. Schwartz, B.; Vanderbilt, A. *French Administrative Law and the Common-law World*. New York: New York University Press, 2006, p. 154.

707 Prancūzija yra laikoma nebylios pozicijos koncepcijos gimtine, žr. Graaf, K.; Hoogstra, N., *supra* note 161, p. 25.

708 Szente, Z.; Lachmayer, K. *The principle of effective legal protection in administrative law: a European comparison*. New York: Routledge, 2016, p. 107; Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S. *Principles of French law*. Second edition, Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 121; Graaf, K.; Hoogstra, N., *supra* note 161, p. 19.

709 Deguergue, M. Le silence de l'Administration en droit administratif français. *Cahiers de Droit*, 2015, Nr. 4(56), p. 395.

710 Deguergue, M., *supra* note 709, p. 394; 399; Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S., *supra* note 708, p. 121-122.

711 Graaf, K.; Hoogstra, N., *supra* note 161, p. 26; Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S., *supra* note 708, p. 122.

712 Opdebeek, I. Somer, S. The duty to give reasons for administrative decisions: an instrument for transparent and accountable administrative decision making?, p. 14, [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://politologia.up.krakow.pl/upload/File/rap/Ingrid_Opdebeek.pdf>; Buontempo, N. Judicial Review of Administrative Acts in the European Union and in France: A Comparison, 2010, p. 10-21 [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://works.bepress.com/natashabuontempo/1/>>; Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S., *supra* note 708, p. 181-185.

ar išreikšta pozicija panaikinama, tai vykdydama teismo sprendimą, institucija atitinkamu klausimu savo iniciatyva turi apibrėžti naują išreikštą poziciją⁷¹³. Kaip jau minėta, dėl savito valdžių padalijimo principo interpretavimo, teismas negali institucijos įpareigoti apibrėžti poziciją⁷¹⁴. Jeigu Teisme byla buvo pradėta dėl nebylios pozicijos panaikinimo, tačiau bylos nagrinėjimo eigoje institucija apibrėžė išreikštą poziciją, tai, kaip ir ES teisėje, asmuo turi inicijuoti naują bylą dėl išreikštos pozicijos panaikinimo⁷¹⁵.

Pabrėžtina, kad Prancūzijoje iki 1980 metų buvo tik bendro pobūdžio reikalavimas institucijai įvykdyti teismo sprendimą, tačiau nebuvo jokio kito efektyvesnio mechanizmo, kuris užtikrintų, kad teismų sprendimas būtų įvykdytas. Dėl to institucijos delsdavo įvykdyti teismo sprendimus arba apskritai jų neįvykdydavo⁷¹⁶. Tik 1980 metais, pripažinus, kad teismų sprendimų įgyvendinimo priežiūra yra būtina, Prancūzijos teismams buvo suteikta galimybė paskirti piniginę baudą toms institucijoms, kurios neįgyvendina teismo sprendimo. Nuo 1985 metų teismai įgijo teisę ypatingomis aplinkybėmis duoti nurodymus institucijoms, pavyzdžiui, teismas yra davęs nurodymą ministrui pirmininkui peržiūrėti specialius išmokų šeimoms dydžius⁷¹⁷.

Pažymėtina, kad Prancūzijoje 2014 m. lapkričio 12 d. įsigaliojo didelio atgarsio sulaukusi reforma, pagal kurią 1 200 administracinėse procedūrose iš 3 600 esančių procedūrų⁷¹⁸ institucijos tyla tam tikru klausimu buvo pripažinta ne nebylia pozicija prašymą atmesti, bet nebylia pozicija reikalavimą patenkinti. Tokiu būdu padidėjo visuomenės gyvenimo sričių, kuriose institucijos tyla reiškia ne atsisakymą, bet sutikimą, skaičius⁷¹⁹. Jeigu institucija, priklausomai nuo konkrečios procedūros, nuo kelių dienų iki keliolikos mėnesių neapibrėžia pozicijos, laikoma, kad institucija apibrėžė nebylią poziciją prašymą patenkinti. Pavyzdžiui, jeigu institucija neišnagrinėja prašymo dėl žvejybos leidimo suteikimo, statybos darbų atlikimo tam tikroje teritorijoje, alkoholio pardavimo viešose vietose, darbo valandų darbuotojui pakeitimo, kvalifikacijos pripažinimo ir kai kurių kitų prašymų, tai laikoma, kad institucija apibrėžė nebylią poziciją tenkinti tokius prašymus⁷²⁰. Kita vertus, trečiųjų asmenų reikalavimu minėtą nebylią poziciją teismas gali panaikinti, jeigu konkrečioje situacijoje pozicija pažeistų trečiųjų asmenų interesus⁷²¹. Nepaisant to, kad oficialiai konstatuojamas minėtos 2014 m. lapkričio 12 d. reformos teigiamas poveikis geresniam

713 Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S., *supra* note 708, p. 185-187; Buontempo, N. Judicial review in French and EU administrative law: a comparison. 2010, p. 18. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://www.researchgate.net/publication/278622323>>.

714 Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S., *supra* note 708, p. 125.

715 Deguegue, M., *supra* note 709, p. 396.

716 Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S., *supra* note 708, p. 126.

717 Bell, J.; Boyron, S.; Whittaker, S., *supra* note 708, p. 125; Schwarze, J., *supra* note 692, p. 109; 126.

718 Išsamus tokių procedūrų sąrašas yra viešai skelbiamas, žr. Legifrance tinklapį, 2016 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://www.legifrance.gouv.fr/Droit-francais/Silence-vaut-accord-SVA/Procedures-SVA-Etat>>.

719 Szente, Z.; Lachmayer, K., *supra* note 708, p. 391.

720 Žr. elektronines publikacijas, 2016 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.connexionfrance.com/France-bureaucratic-simplification-administration-no-means-yes-16347-view-article.html>>; <<http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/france-law-on-administrative-simplification-implemented/>>.

721 Deguegue, M., *supra* note 709, p. 399.

asmenų interesų užtikrinimui, administracinės teisės supaprastinimui, administracijos ir visuomenės bendradarbiavimo spartinimui, institucijų darbo krūvio mažinimui⁷²², vis tik daugeliui administracinių procedūrų reforma nėra taikoma, o ir minėtose 1200 procedūrose numatyta daug išimčių⁷²³, todėl egzistuoja ir tokių nuomonių, kad reforma ne supaprastino Prancūzijos administracinę teisę, kaip to norėta, bet dar labiau ją komplikavo⁷²⁴.

Atliekant Prancūzijos ir Vokietijos teisės analizę disertacijos autorius pastebėjo, kad ES teisių gynimo priemonių sistema turi Prancūzijos ir Vokietijos teisės bruožų: 1) ES teisėje, kaip ir Vokietijos teisėje, kai atsakovas neapibrėžia pozicijos, tai ir laikoma pozicijos neapibrėžimu (neveikimu), nebent ES teisėje būtų nurodyta, kad Atsakovo tyła reišktė nebylią poziciją atsisakyti imtis veiksmų; 2) ES teisėje, analogiškai kaip ir Prancūzijos teisėje, Atsakovo pozicijos neapibrėžimas laikomas ne neveikimu, bet nebylia pozicija atsisakyti imtis veiksmų, kai tai konkrečiai nurodyta teisės normose; 3) Vokietijos teisėje nėra nebylios pozicijos sąvokos, o Prancūzijoje nėra neveikimo sąvokos; 4) ES teisėje, kaip ir Prancūzijos teisėje, nėra ieškinio dėl įpareigojimo, bet minėtas ieškiny yra Vokietijos teisėje; 5) ES teisėje, kaip ir Prancūzijos teisėje, atsakovas nėra įpareigojamas apibrėžti poziciją, tačiau Vokietijos teisėje atsakovas gali būti įpareigotas apibrėžti poziciją; 6) ES teisėje, kaip ir Prancūzijos teisėje, neapsiribojama vien tik ieškiniu dėl panaikinimo, o joje įtvirtintas ieškiny dėl neveikimo yra tam tikra Vokietijos ieškinio dėl įpareigojimo atmaina. Įdomu tai, kad perėmus neveikimo pagal Vokietijos teisę ir nebylios pozicijos pagal Prancūzijos teisę sąvokas, ES teisėje atsirado unikalūs ieškiny dėl neveikimo, kurio nėra nei Vokietijos, nei Prancūzijos teisėje.

4.1.3. Jungtinės Karalystės teisė

Jungtinėje Karalystėje asmuo turi teisę kreiptis į teismą dėl to, kad teismas duotų nurodymą (angl. *mandatory order*, anksčiau vadintas *mandamus*) valdžios institucijai apibrėžti poziciją, jeigu institucija į jai pateiktą prašymą pozicijos neapibrėžė⁷²⁵. Kai institucija sureagoja į pateiktą prašymą ir apibrėžta pozicija jį atmeta, tai asmuo turi teisę pateikti ieškinį dėl tokios jam nepalankios pozicijos panaikinimo (angl. *quashing order*, anksčiau vadintas *certiorari*) ir gali papildomai pateikti ieškinį dėl įpareigojimo apibrėžti asmeniui palankią poziciją⁷²⁶. Svarbu pažymėti, kad esant apibrėžtai pozicijai, asmuo gali pateikti vien tik ieškinį dėl įpareigojimo apibrėžti konkrečią poziciją ir neginčyti apibrėžtos tam tikru klausimu pozicijos. Jeigu teismas ieškinį dėl įpareigojimo apibrėžti konkrečią poziciją patenkina, nors egzistuoja jau apibrėžta asmeniui nepalanki, bet jo neginčyta pozicija, tai tokiu atveju laikoma, kad jau apibrėžta asmeniui nepalanki jo neginčyta pozicija yra nepagrįsta ir dėl

722 *Ibid.*, p. 391.

723 Kai kuriais atvejais ir minėtose 1200 procedūrose traktuojama, kad institucija apibrėžė poziciją ne patenkinti Ieškovo reikalavimus, bet atsisakyti imtis veiksmų.

724 Deguerge, M., *supra* note 709, p. 391-393.

725 Wilson, S.; Rutherford, H.; Storey, T.; Wortley, N. *English Legal System*, Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 260; Anthony, G., *supra* note 20, p. 718; Barnett, H. *Constitutional & Administrative law*. Eighth edition. London: Cavendish publishing limited, 2011, p. 72, 753;

726 Ingman, T. *The English legal process*. Eleventh edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, p. 467.

to automatiškai tampa panaikinta, net nepateikus atskiros ieškinio dėl pozicijos panaikinimo⁷²⁷. Pažymėtina, kad ieškinyms teismui turi būti pateiktas per 3 mėnesius nuo momento, kai atsirado asmens teisių pažeidimas⁷²⁸.

Jungtinėje Karalystėje bylinėjimosi teisme procedūra susideda iš dviejų etapų. Pirmajame, teismo leidimo išdavimo etape, teismas sprendžia, ar asmuo turi pakankamą suinteresuotumą pateikti ieškinį, ar yra realus pagrindas ieškiniui priimti ir bylai pradėti, ar asmuo ieškinį pateikė laikydamasis terminų. Jeigu teismas suteikia leidimą ieškinio nagrinėjimui ir bylos pradėjimui, tuomet prasideda antrasis, t. y., bylos nagrinėjimo etapas⁷²⁹. Teismas sprendimu gali įpareigoti instituciją apibrėžti konkrečią poziciją, jeigu teisės aktai institucijai nesuteikia diskrecijos tam tikru klausimu⁷³⁰. Pavyzdžiui, teismas vienoje iš bylų įpareigojo instituciją įregistruoti licencijų perleidimą, nes institucija neturėjo teisinio pagrindo atsisakyti tai padaryti⁷³¹. Pabrėžtina, kad teismas už instituciją niekuomet negali apibrėžti pozicijos, tačiau kai institucija turi diskreciją sprendžiamą dėl pozicijos, tai teismas gali įpareigoti instituciją apibrėžti poziciją dėl tam tikro klausimo atsižvelgiant į teismo sprendime pateiktus išaiškinimus⁷³². Teismas turi teisę atmesti ieškinį: jeigu ieškinyms yra pateikiamas, praleidus senaties terminą; jeigu institucija apskritai neturi pareigos apibrėžti poziciją; jeigu institucija siekė apibrėžti poziciją, tačiau negalėjo to padaryti dėl trečiųjų asmenų kaltės; kai apibrėžti pozicijos yra neįmanoma dėl objektyvių priežasčių⁷³³. Tuo atveju, jeigu institucijos nevykdo teismo sprendimo, tai už teismo sprendimo nevykdymą atsakingi pareigūnai gali būti nuteisti ir įkalinėti⁷³⁴.

4.1.4. Lietuvos teisė

Lietuvos administracinės teisės išskirtinis požymis yra tas, kad Lietuvoje nėra įtvirtinta ieškinių rūšių. Nepaisant to, besikreipiantis į teismą fizinis ar juridinis asmuo gali reikšti įvairaus pobūdžio reikalavimus. Pavyzdžiui, gali pareikšti reikalavimą įpareigoti instituciją apibrėžti poziciją, panaikinti apibrėžtą poziciją, atlyginti žalą⁷³⁵. Kadangi į teismą leidžiama kreiptis tik esant ginčui, tai asmuo, prieš kreipdamasis į teismą, visų pirma privalo kreiptis į instituciją su tam tikru prašymu. Jeigu institucija ir po kreipimosi į ją toliau neveikia

727 Barnett, H., *supra* note 725, p. 753; Ingman, T., *supra* note 726, p. 467.

728 A brief guide to judicial review procedure, p. 4, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://www.publiclawproject.org.uk/data/resources/114/PLP_2006_Guide_To_JR_Procedure.pdf>; Stott, D.; Felix, A. *Principles of administrative law*. London: Cavendish publishing limited, 1997, p. 165; United Kingdom Civil procedure rules, str. 54(2), 54(5).

729 A brief guide to judicial review procedure, p. 4, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://www.publiclawproject.org.uk/data/resources/114/PLP_2006_Guide_To_JR_Procedure.pdf>.

730 Slapper, G.; Kelly, D. *The English legal system*. New York: Routledge, 2014, p. 385; Ingman, T., *supra* note 726, p. 469-471.

731 Slapper, G.; Kelly, D., *supra* note 730, p. 385; Ingman, T., *supra* note 726, p. 469-471.

732 Slapper, G.; Kelly, D., *supra* note 730, p. 385; Ingman, T., *supra* note 726, p. 469-470.

733 Ingman, T., *supra* note 726, p. 467.

734 *Ibid.*, p. 468.

735 Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija, teorija ir jurisprudencija*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 191.

(nereaguoją ir būna tyloje) arba apibrėžia poziciją atsakyti patenkinti prašymą, tuomet laikoma, kad tarp asmens ir institucijos tam tikru klausimu kilo ginčas ir todėl asmeniui leidžiama kreiptis į administracinę teisumą⁷³⁶.

Lietuvos administracinėje teisėje institucijos neveikimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 265 straipsnį, yra įvardijamas įvairiai, pavyzdžiui, pareigų nevykdymu, neveikimu, vilkinimu atlikti veiksmai⁷³⁷. Nepaisant skirtingų apibūdinimų, jo esmė yra ta pati, kaip ir ES teisėje. Lietuvos teisėje neveikimas faktiškai reiškia institucijos buvimą tyloje, t. y., jokios pozicijos neapibrėžimą, kai egzistuoja pareiga ją apibrėžti⁷³⁸. Pabrėžtina, kad, priešingai nei ES teisėje, Lietuvoje reikalavimas dėl neveikimo konstatavimo negali būti skundo teismui dalyku, nes skundo dalykas gali būti tik reikalavimas įpareigoti instituciją apibrėžti poziciją. Institucijos neveikimas teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nėra konstatuojamas, o institucija gali būti per konkretų terminą įpareigota poziciją apibrėžti⁷³⁹. Taigi, kai institucija nereaguoja į asmens prašymą ir neapibrėžia jokios pozicijos, asmuo gali kreiptis į teisumą su prašymu įpareigoti instituciją poziciją apibrėžti⁷⁴⁰. Tokio pobūdžio administracinėje byloje nustatinėjama, ar institucija buvo kompetentinga apibrėžti tam tikrą poziciją, ar nagrinėjo jai pateiktus reikalavimus įstatymų nustatyta tvarka ir laiku. Nustačius, kad institucija nepagrįstai neapibrėžė pozicijos, nors pagal teisės normas buvo įpareigota ją apibrėžti, ji gali būti teismo įpareigota per konkretų terminą tai padaryti.

Priešingai nei ES teisėje, Lietuvoje teismas gali įpareigoti Atsakovą apibrėžti poziciją, o ne tik konstatuoti pozicijos neapibrėžimo faktą. Pabrėžtina, kad dėl valdžių padalijimo principo, jeigu institucija turi plačią diskreciją tam tikru klausimu, tai teismas negali pats nuspręsti už instituciją, kokią konkrečią poziciją ji turėtų apibrėžti ir todėl gali tik per tam tikrą terminą įpareigoti apibrėžti poziciją. Pavyzdžiui, nustatęs, kad institucija neišnaginėjo prašymo, nors privalėjo jį išnagrinėti ir apibrėžti dėl jo poziciją, teismas įpareigojo „<...> *Vilniaus miesto savivaldybės administraciją išnagrinėti pareiškėjo 2014 m. liepos 8 d. prašymą - skundą ir papildymą - patikslinimą*“⁷⁴¹. Kitoje byloje nustatęs, kad Palangos miesto savivaldybės taryba nereagavo ir neapibrėžė jokios pozicijos dėl Vyriausybės atstovo

736 Taip pat žr. VAAT 2009 m. gegužės 5 d. sprendimas administracinėje byloje *J. Z. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. I-1464-437/2009, VAAT 2009 m. rugsėjo 4 d. sprendimą byloje *I. S. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. I-1806-561/2009; VAAT 2008 m. rugsėjo 25 d. sprendimą byloje *J. B. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. I-3382-789/2008, Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2008 m. lapkričio 28 d. sprendimą byloje *Š. Č. prieš Registrų centras*, bylos Nr. I-536-342/2008;

737 Vilniaus apygardos administracinio teismo (toliau – ir VAAT) 2015 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje *Š. Ž. prieš Vyriausiąją rinkimų komisiją*, bylos Nr. I-10149-189/2015.

738 VAAT 2016 m. rugpjūčio 5 d. nutartis administracinėje byloje *D. B. prieš Valstybinę kelių transporto inspekciją*, bylos Nr. eI-7341-821/2016.

739 LVAT 2004 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje *J. S. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. A7-915/2004.

740 LVAT 2011 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje *S. J. prieš Nacionalinę žemės tarnybą*, bylos Nr. AS-525-488-11; LVAT 2006 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje *V. S. prieš Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą*, bylos Nr. AS6-351/2006; LVAT 2003 m. birželio 23 d. nutartis byloje *V. I. A. prieš Vilniaus miesto savivaldybę*, bylos Nr. A8-406/2003.

741 VAAT 2015 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *I. P. V. prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. I-5623-629/2015.

prašymo įgyvendinti teisės aktų nuostatas, kurios įtvirtino, kad savivaldybės taryba privalo nustatyti atsiskaitomųjų karšto vandens apskaitos prietaisų aptarnavimo mokesť, teismas įpareigojo „<...> *Palangos miesto savivaldybės tarybą artimiausiame tarybos posėdyje, bet ne vėliau kaip per vieną mėnesį, nustatyti atsiskaitomųjų karšto vandens apskaitos prietaisų aptarnavimo mokesť*“⁷⁴². Pažymėtina, kad, jeigu institucija neturi diskrecijos tam tikru klausimu ir asmuo atitinka visas teisės normoje nurodytas sąlygas jo prašymo patenkinimui, tai teismas gali įpareigoti instituciją apibrėžti konkrečią poziciją⁷⁴³. Pavyzdžiui, teismas konkrečiai įpareigojo „<...> *Kauno apskrities viršininko administraciją atkurti nuosavybės teisę į <...> žemės sklypo dalį, kuri yra pervaista į laisvos valstybinės žemės fondą <...>*“⁷⁴⁴.

Pabrėžtina, kad institucija, gavusi asmens prašymą, gali apibrėžti poziciją atsisakyti ji patenkinti ir tai yra leistinas institucijos elgesys. Jeigu institucija apibrėžta pozicija atsisako tenkinti prašymą, tai gali būti teikiamas reikalavimas teismui panaikinti apibrėžtą poziciją ir išvestinis reikalavimas įpareigoti instituciją apibrėžti priešingo pobūdžio poziciją, t. y., apibrėžti asmeniui palankią poziciją⁷⁴⁵. Pozicija, kuria atsisakoma atlikti prašomus veiksmus, skundžiama per 1 mėnesį, jeigu teisės aktai nenustato kitaip⁷⁴⁶. Teismas vertina, ar institucijos pozicija yra teisėta⁷⁴⁷. Jeigu institucija turi plačią diskreciją tam tikru klausimu, tai teismas gali įpareigoti instituciją iš naujo apibrėžti poziciją vietoje panaikintos⁷⁴⁸. Jeigu institucija turi mažiau diskrecijos ar faktiškai jos neturi, tai teismas, panaikinęs poziciją,

742 Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2010-08-23 nutartis administracinėje byloje *Vyriausybės atstovo Klaipėdos apskrityje tarnyba prieš Palangos miesto savivaldybės tarybą*, bylos Nr. I-666-609/2010;

743 LVAT 2015 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje *L. R. prieš Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkciją*, bylos Nr. eAS-248-146/2015; LVAT 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis byloje *L. S. prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. AS-602-1207-14.

744 VAAT 2008 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *J. A. prieš Kauno apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. I-3250-331/2008.

745 LVAT 2015 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje *L. R. prieš Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkciją*, bylos Nr. eAS-248-146/2015; VAAT 2016 m. rugpjūčio 5 d. nutartis administracinėje byloje *D. B. prieš Valstybinę kelių transporto inspekciją*, bylos Nr. eI-7341-821/2016; VAAT 2016 m. gegužės 18 d. nutartis byloje *D. B. prieš Valstybinę kelių transporto inspekciją*, bylos Nr. eI-7341-821/2016; LVAT 2004 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinėje byloje *D. V. prieš Klaipėdos miesto savivaldybę*, bylos Nr. AS⁵ – 558/2004. Taip pat žr. LVAT jurisprudencijos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimą, patvirtintą 2012 m. rugsėjo 19 d.; VAAT 2007 m. spalio 15 d. sprendimą byloje *J. V. K. prieš Molėtų rajono savivaldybės administraciją*, bylos Nr. I-7919-561/2007.

746 LVAT 2015 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje *I. P. V. prieš Vilniaus rajono savivaldybės administracijai*, dėl Nr. AS-1065-438/2015; LVAT 2006 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje *V. S. prieš Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą*, bylos Nr. AS6-351/2006. ABTĮ str. 29(1).

747 LVAT 2012 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje *S. S. prieš Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą*, bylos Nr. AS⁸⁵⁸-111/2012; 2014 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje *A. O. prieš Tauragės rajono savivaldybės administraciją*, bylos Nr. AS⁴³⁸-1069/2014.

748 LVAT 2016 m. rugpjūčio 12 d. *G. M. prieš Įmonių bankroto valdymo departamentui*, bylos Nr. eA-1130-146/2016, LVAT 2014 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje *Beltechexport ir kt. prieš Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybą ir kt.*, bylos Nr. A858-47/2014, VAAT 2016 m. kovo 18 d. nutartis byloje *G. B. prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. eI-4781-171/2016; VAAT 2015-06-08 sprendimą byloje *Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje prieš Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorių*, bylos Nr. eI-5070-189/2015; VAAT 2008 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *P. R. prieš Nacionalinę teismų administraciją*, bylos Nr. I-3183-764/2008. ABTĮ str. 3(2).

gali įpareigoti instituciją apibrėžti konkrečią poziciją. Pavyzdžiui, kai asmuo ginčijo Kauno miesto savivaldybės administracijos poziciją atsisakyti išduoti valstybės garantiją, teismas, nustatęs, kad pagal teisės normas asmuo turėjo teisę į garantiją, tai nusprendė „*Panaikinti Kauno miesto savivaldybės administracijos <...> raštą <...>* ir „Įpareigoti Kauno miesto savivaldybės administraciją <...> išmokėti pareiškėjai <...> valstybės garantiją.“⁷⁴⁹. Kitoje byloje teismas nusprendė „<...> panaikinti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės <...> įsakymą <...>, kuriuo nepripažintas nuo okupacijų nukentėjusio asmens - tremtinio statusas <...> ir įpareigoti šį statusą pripažinti“⁷⁵⁰.

Svarbu pažymėti, kad Lietuvos teisėje, analogiškai kaip ir ES teisėje, jeigu byla pradėta dėl to, kad institucija nebuvo apibrėžusi jokios pozicijos, tačiau bylos eigoje apibrėžia poziciją, tai asmuo jau pradėtoje byloje negali ginčyti apibrėžtos pozicijos. Po pozicijos apibrėžimo jau pradėta byla nutraukiama. Jeigu asmuo nesutinka su apibrėžta pozicija, jis privalo iš naujo kreiptis į teismą su reikalavimu tokią poziciją panaikinti⁷⁵¹. Įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo asmens reikalavimai patenkinami, sprendimo patvirtinta kopija nusiunčiama vykdyti institucijai. Jeigu institucija sprendimo neįvykdo, tai sprendimą priėmęs administracinis teismas asmens prašymu išduoda jam vykdomąjį raštą, kartu nurodydamas jį vykdyti antstoliui pagal institucijos buveinės vietą⁷⁵². Taigi, priešingai nei ES teisėje, Lietuvos teisėje asmeniui pačiam nereikia teikti papildomų ieškinių, jeigu institucija nevykdo teismo sprendimo.

Apibendrinant šį disertacijos 4.1 skyrių, darytina išvada, kad teisių gynimo priemonės SESV 265 straipsnio ir nacionalinėse procedūrose yra ir skirtingos, tačiau kai kuriais atvejais turi ir bendrų bruožų. SESV 265 straipsnyje yra įtvirtintas ieškinyje dėl neveikimo, kuriuo galima tik deklaratyviai konstatuoti Atsakovo neveikimo faktą, bet nėra galimybės įpareigoti Atsakovą apibrėžti poziciją. Tuo tarpu nė vienoje iš apžvelgtų valstybių nėra tokio ieškinio, koks jis įtvirtintas SESV 265 straipsnyje. Apžvelgtoje nacionalinėje teisėje: 1) kai institucija tyli ir neapibrėžia jokios pozicijos (išskyrus Prancūziją), naudojamas ieškinyje dėl įpareigojimo, kuriuo institucija yra įpareigojama tam tikru klausimu apibrėžti savo poziciją; 2) Lietuvos, Vokietijos ir Didžiosios Britanijos teisėje asmuo, siekdamas kad institucija apibrėžtų tam tikrą poziciją, privalo pateikti teismui ieškinį dėl įpareigojimo atsakovui apibrėžti poziciją. Teismai pagal tokį ieškinį ne konstatuoja pozicijos neapibrėžimo faktą, bet gali instituciją įpareigoti apibrėžti poziciją; 3) Vokietijos teisėje tiek pozicijos neapibrėžimo, tiek ir apibrėžtos pozicijos panaikinimo klausimas yra nagrinėjamas vienoje toje pačioje byloje, inicijuotoje ieškinio dėl įpareigojimo pagrindu; 4) Prancūzijoje teisėje nėra ne tik ieškinio dėl neveikimo, bet nėra ir ieškinio dėl įpareigojimo. Prancūzijoje institucijos tyli, kuri pagal ES, Lietuvos, Vokietijos, Jungtinės Karalystės teisę būtų laikoma neveikimu, yra traktuojama kaip nebyli pozicija ir todėl ginčijama ieškiniu dėl panaikinimo.

749 Kauno apygardos administracinio teismo 2012 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *D. S. B. prieš Kauno miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. 1k-79-554/2012.

750 Vilniaus apygardos administracinio teismo 2007 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *A. P. prieš Genocido ir rezistencijos tyrimo centrą*, bylos Nr. 1-7748-63/2007.

751 VAAT 2016 m. rugpjūčio 5 d. nutartis administracinėje byloje *D. B. prieš Valstybinę kelių transporto inspekciją*, bylos Nr. eI-7341-821/2016; VAAT 2015 m. lapkričio 24 d. nutartis byloje *V. F. Prieš Teisingumo ministeriją*, bylos Nr. eI-11718-821/2015 ir kt.

752 Žr. ABTĮ 99 str.

Palyginus SESV 265 straipsnį su nacionalinėmis teisių gynimo priemonėmis, išaiškėjo du esminiai SESV 265 straipsnio trūkumai: 1) jeigu neveikimo bylos eigoje pagal SESV 265 straipsnį Atsakovas apibrėžia poziciją, tai neveikimo bylos tęsti neleidžiama ir byla yra nutraukiama (pavyzdžiui, Vokietijoje tokiu atveju byla nenutrūksta ir ją tęsti leidžiama); 2) Ieškovui laimėjus bylą pagal SESV 265 straipsnį, tačiau Atsakovui nevykdant ESTT sprendimo, vienintelė priemonė ESTT sprendimui įvykdyti yra pakartotinis neveikimo bylos iniciavimas (pavyzdžiui, Vokietijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Lietuvoje egzistuoja ir kitos priemonės).

Toliau yra atliekamas ieškinio dėl neveikimo veiksmingumo vertinimas pagal EŽTK reikalavimus⁷⁵³.

4.2. Ieškinio dėl neveikimo veiksmingumas pagal EŽTK reikalavimus

4.2.1. Veiksmingumo pagal EŽTK vertinimo pagrindai

4.2.1.1. EŽTK 6(1) straipsnis

EŽTK 6(1) straipsnyje yra įtvirtinta suinteresuotųjų asmenų teisė į teisingą teismą. Minėtame straipsnyje nurodyta: „*Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens <...> teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad byla per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas.*“⁷⁵⁴. Pagal EŽTK 6(1) straipsnį teismo procesas laikomas procedūriškai teisingu (angl. *procedurally fair*), jeigu teismo procedūros negalima sukritikuoti dėl EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimų. Taigi, svarbu, kad pats procesas būtų teisingas, nepaisant to, kaip nacionalinis teismas nuspręstų dėl pačios bylos baigties⁷⁵⁵. Dėl valstybės narės galimai atliekamų EŽTK pažeidimų į EŽTT gali kreiptis fiziniai bei juridiniai asmenys, taip pat ir kitos valstybės (toliau kartu vadinami – Pareiškėjais, o atskirai – Pareiškėju). EŽTK 6(1) straipsnis yra taikomas įvairių rūšių bylose: administracinėse⁷⁵⁶, civilinėse⁷⁵⁷, baudžiamosiose⁷⁵⁸,

753 Vertinimui pagal EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus, šioje disertacijoje dauguma cituojamų bylų buvo atrinkta iš oficialaus EŽTK 6(1) straipsnio taikymo vadovo: Guide on article 6 of the European Convention on Human Rights, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. < https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf>.

754 EŽTT 2003 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Multiplex prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 10/10/2003, para 45.

755 Settem, O., *supra* note 682, p. 69.

756 Taigi, EŽTK 6(1) straipsnis taikomas ir tuomet, kai viena šalis yra privatus asmuo, o kita yra valdžios institucija, žr. EŽTT 1998 m. rugsėjo 2 d. sprendimą byloje *Lauko prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 4/1998/907/1119, para 35; EŽTT 1971 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Ringesein prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 2614/65, para 94.

757 EŽTT 2005 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Moldovan ir kt. prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 41138/98, para 118.

758 EŽTT 1976 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Engel ir kt. prieš Nyderlandus*, pareiškimo Nr. 5370/72, para 81.

drausminėse⁷⁵⁹. Pažymėtina, kad bylos, nagrinėjamos pagal SESV 265 ir 263 straipsnius, yra administracinio pobūdžio, todėl šių bylų procedūriniai aspektai gali būti vertinami EŽTK 6(1) straipsnio šviesoje⁷⁶⁰.

Teisė į teisingą teismą, įtvirtinta EŽTK 6(1) straipsnyje, susideda iš kitų ją sudarančių sudėtinių teisių: teisės į teisinį tikrumą; teisės į nešališką ir nepriklausomą teismą; teisės į viešą bylos nagrinėjimą; teisės gintis pačiam arba per pasirinktą gynėją; teisės į garantuojamą valstybės pagalbą ir kitų teisių⁷⁶¹. Būtina pabrėžti, kad disertacijos tikslas nėra išanalizuoti SESV 265 straipsnio procedūros atitiktį visiems įmanomiems EŽTK 6(1) straipsnio keliamiems reikalavimams, todėl tiriamas tik jau aptartų problematiškų procedūrinių aspektų suderinamumas su EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimais.

4.2.1.2. EŽTK 13 straipsnis

EŽTK 13 straipsnyje yra reglamentuojama teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę: „Kiekvienas <...> turi teisę pasinaudoti veiksminga teisinės gynybos priemone kreipdamasis į valstybės instituciją <...>“⁷⁶². EŽTK 13 straipsnyje garantuojama teisė nereiškia, kad nacionalinė teisių gynimo priemonė privalo garantuoti palankų Pareiškėjui rezultatą ar būti tik teisminė⁷⁶³. Nacionalinė priemonė gali būti laikoma veiksminga pagal EŽTK 13 straipsnio reikalavimus, jeigu: 1) naudojantis teisių gynimo priemone nėra sudaromos sąlygos atsirasti EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimams; 2) naudojant teisių gynimo priemonę, įmanoma pareikšti reikalavimus teisme ar kitoje ginčus nagrinėjančioje institucijoje; 3) Ieškoviui teisingai atlyginama už jo teisių pažeidimą⁷⁶⁴.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad EŽTK 13 straipsnis nereikalauja, kad atskirai kiekviena teisių gynimo priemonė atitiktų EŽTK 13 straipsnio reikalavimus ir pakanka to, kad juos

759 EŽTT 1987 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje *H. prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 8950/80, para 50.

760 Craig, P., *supra* note 591, p. 246.

761 Sales, P. The Civil Limb of ECHR, Article 6. *Judicial Review*, 2005, Nr. 1(10), p. 59-63.

762 EŽTT 1995 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje *Tobacco Company prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 19589/92, para 89; EŽTT 1987 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Pudas prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 10426/83, para 43.

763 EŽTT 2011 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *M.S.S. prieš Belgiją ir Graikiją*, pareiškimo Nr. 30696/09, para 289.

764 Lee, A. Focus on Article 13 ECHR. *Judicial Review*. 2015, Nr. 1(2), p. 34; EŽTT 2013 m. vasario 19 d. sprendimas byloje *García Mateos prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 38285/09, paras 3, 49; EŽTT 2009 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Vinčić prieš Serbiją*, pareiškimo Nr. 44698/06, paras 44, 56-57; EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 33509/04, paras 105-108; 2006 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Astankov prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 5631/03, para 22; EŽTT 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Z. prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 29392/95, para 109; EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Kudla prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 30210/96, paras 147-149; EŽTT 1997 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Gómez de la Torre prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 155/1996/774/975, para 41; EŽTT 2002 m. rugsėjo 24 d. sprendimas byloje *Posti ir Rahko prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 27824/95, para 89; EŽTT 1996 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Aksoy prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 21987/93, para 95; EŽTT 1994 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Hentrich prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 13616/88, para 65. Štarienė, L. *Teisė į teisingą teismą pagal Europos žmogaus teisių konvenciją*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 182, 185-188.

atitiktų teisių gynimo priemonių visuma⁷⁶⁵. Tai reiškia, kad tuo atveju, kai institucija neveikia, tačiau vėliau ir atsisako imtis veiksmų, reikalinga įvertinti, ar Ieškovo gynyba naudojant SESV 265 bei kitus susijusius straipsnius yra veiksminga, kaip to reikalauja EŽTK 13 straipsnis. Atkreipiamas dėmesys, kad disertacijoje nebus vertinama, ar Neprivilegijuotiems ieškovams keliami *locus standi* reikalavimai atitinka EŽTK normas, nes tokie tyrimai jau atlikti SESV 263 straipsnio kontekste, o kadangi šie reikalavimai iš esmės identiškai aiškinami pagal SESV 265 ir 263 straipsnių reikalavimus, tai būtų netikslinga tai daryti pakartotinai⁷⁶⁶.

4.2.2. SESV 265 straipsnio procedūros pagal EŽTK veiksmingumo vertinimas

Atsižvelgiant į šioje disertacijoje nagrinėjamą problematiką, toliau atliekamas SESV 265 straipsnio procedūros veiksmingumo vertinimas, paeilui atsakant į tokius klausimus: 1) ar nepažeidžiama teisė į teisingą teismą pagal EŽTK 6(1) straipsnį, jeigu ES Teismai nenagrinėja ieškinio nesant pareigos apibrėžti poziciją; 2) ar nepažeidžiama teisė į pakankamą apibrėžtos pozicijos teisminę priežiūrą pagal EŽTK 6(1) straipsnį, jeigu ES Teismai atlieka tik ribotą pozicijos kontrolę; 3) ar nepažeidžiama teisė į teisinį tikrumą pagal EŽTK 6(1) straipsnį, jeigu TT vienoje byloje yra pasisakęs, kad SESV 265 straipsnio pagrindu galima ginčyti ir apibrėžtas pozicijas; 4) ar nepažeidžiama teisė į greitą bylos nagrinėjimą pagal EŽTK 6(1) straipsnį, kai, neveikimo bylos eigoje Atsakovui apibrėžus poziciją, reikalaujama inicijuoti naują bylą dėl panaikinimo; 5) ar nepažeidžiama teisė į teismo sprendimo įvykdymą pagal EŽTK 6(1) straipsnį, jeigu, Atsakovui nevykdant ESTT sprendimo, pats Ieškovas privalo inicijuoti naują bylą pagal SESV 265 straipsnį.

4.2.2.1. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į teisingą teismą, jeigu ES Teismai nenagrinėja ieškinio, nesant pareigos apibrėžti poziciją

Primintina, kad ES Teismai nepriima nagrinėti ieškinio dėl neveikimo, jeigu Atsakovas neturi pareigos apibrėžti poziciją⁷⁶⁷. Be to, jeigu Atsakovas, neturintis pareigos apibrėžti poziciją, gera valia ją apibrėžtų, tai minėtos pozicijos neleistina ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo. Kai kurie mokslininkai teigia, kad ES Teismams leidžiant Atsakovui (šiuo atveju – EK) neapibrėžti pozicijos pagal ypatingai aktualų SESV 258 straipsnį, sudaroma teisinė spraga (angl. *legal gap*) Ieškovų teisių gynyboje⁷⁶⁸. Pabrėžtina, kad Ieškovai yra suintere-

765 EŽTT 1987 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *Leander prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 9248/81, paras 77-84; EŽTT 1986 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje *Chahal prieš Didžiąją Britaniją*, pareiškimo Nr. 22414/93, para 147; EŽTT 1986 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Lithgow prieš Didžiąją Britaniją*, pareiškimo Nr. 9006/80, paras 204-207; EŽTT 1983 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Silver prieš Didžiąją Britaniją*, pareiškimo Nr. 5947/72, paras 116-118.

766 Plačiau apie Ieškovų teisę pareikšti ieškinį dėl panaikinimo ir jų vertinimą pagal EŽTK normas lietuvių kalba žr. Limantė, A. *Privačių subjektų teisė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ginčijant Europos Sąjungos teisės aktus*, supra note 21, p. 176-180.

767 BT 2003 m. gruodžio 2 d. nutartis byloje *Agrotikon prieš EK*, bylos Nr. T-334/02, Rink. p. II-05121, paras 37, 41, 44-45.

768 Chalmers, D., Davies G., Monti, G., supra note 88, p. 429.

suoti, kad EK pagal SESV 258 straipsnį apibrėžtą poziciją tenkinti jų reikalavimus. Vien tik per 2010-2016 metus iš viso buvo pateikti 26 ieškiniai dėl neveikimo, siekiant įpareigoti EK imtis atitinkamų veiksmų pagal SESV 258 straipsnį, tačiau ieškiniai nebuvo priimti pripažįstant, kad EK apskritai neturi pareigos apibrėžti pozicijos⁷⁶⁹. Pažymėtina, kad jeigu EK ir apibrėžtą poziciją pagal SESV 258 straipsnį, kuria valstybei narei nurodytą pažeidimą pašalinti, tačiau pažeidimas nebūtų pašalintas, tai EK galėtų pateikti ieškinį TT dėl valstybės narės įsipareigojimų pagal ES teisę nevykdymo. Pagal tokį ieškinį TT, remdamasis SESV 260 straipsnio 1 dalimi, galėtų priimti sprendimą konstatuoti, kad valstybė narė pažeidė iš ES teisės kylančius įsipareigojimus. Jeigu valstybė narė nevykdo TT sprendimo, tai pagal to paties SESV 260⁷⁷⁰ straipsnio 2 dalį EK turi absoliučią diskreciją nuspręsti, ar kreiptis pakartotinai į TT dėl Teismo sprendimo nevykdymo kartu siūlydama valstybei paskirti piniginę baudą. Taigi, spręsdama dėl veiksmų pagal SESV 258 straipsnį ir SESV 260 straipsnio 1 dalį, EK turi absoliučią diskreciją ir negali būti įpareigota apibrėžti pozicijos. Hedemann-Robinson mano, kad ES Teismai per plačiai aiškina EK diskrecijos apimtį pagal SESV 260 ir 258 straipsnių nuostatas, nes EK tampa prokurore ir teisėja, ir nėra galimybių nešališkai patikrinti, ar EK tinkamai vykdo jai pavestas funkcijas prižiūrdama ES teisės funkcionavimą⁷⁷¹. Mokslininkas pateikia keletą pasiūlymų tokiai situacijai spręsti, tai: 1) pakeisti TT jurisprudenciją ir ES Teismams tikrinti, ar EK pagrįstai nerealizavo savo kompetencijos (nežiūrint į SESV 258 ir 260 straipsnių normose esančią dispozityvią sąvoką „gali“); 2) pakeisti patį SESV 258 straipsnį numatant, kad EK ne tik gali, bet tam tikrais atvejais privalo tirti pažeidimus⁷⁷². Generalinio advokato Pergola teigimu, EK diskrecijos teisė pagal SESV 258 straipsnį, kad ir kokia plati ji yra, neturėtų atleisti EK nuo pareigos apibrėžti poziciją ir nustatinėti pažeidimą, kai atitinkamas pažeidimas yra akivaizdus ir galintis sukelti rimtas pasekmes⁷⁷³. SESV 258 straipsnis yra skirtas apsaugoti ES institucinę sistemą ir užtikrinti jos tinkamą funkcionavimą, o to nebūtų įmanoma pasiekti, jeigu būtų toleruojami valstybių narių atliekami ES teisės pažeidimai. Generalinio advokato teigimu, dėl šios priežasties EK turėtų prižiūrėti, kaip funkcionuoja ES institutinė sistema ir, esant būtinybei, imtis atitinkamų veiksmų⁷⁷⁴. Tuo tarpu Bonnie teisina ES Teismų jurispuden-

769 Informacija gauta atlikus paiešką oficialioje ES Teismų jurisprudencijos svetainėje [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lt>>. Taip pat žr. TT 2013 m. liepos 27 d. nutartį byloje *Octavian prieš EK*, bylos Nr. C-570/12P, Rink. nepaskelbta; 2013 m. liepos 27 d. nutartį byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. C-569/12 P, Rink. nepaskelbta; 2013 m. birželio 27 d. nutartį byloje *Ioanovici prieš EK*, bylos Nr. C-568/12 P, Rink. nepaskelbta, Rink. p. II-01389; 2012 m. rugsėjo mėn. 25 d. nutartį byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. T-314/12, Rink. nepaskelbta; TT 2011 m. gruodžio 15 d. nutartį byloje *Altner prieš EK*, bylos Nr. C411/11 P, Rink. p. I-00206 ir kt.

770 SESV 260 straipsnyje nurodyta, kad: „*Jei Komisija mano, kad atitinkama valstybė narė nesiėmė būtinų priemonių Teismo sprendimui įvykdyti, tai ji, suteikusi tai valstybei galimybę pateikti savo pastabas, gali kreiptis į Teismą. Tai darydama, ji nurodo iš tos valstybės narės pagal aplinkybes atitinkamai reikalaujamų sumokėti vienkartinės sumos arba periodinės baudos dydį.*“

771 Hedemann-Robinson, *supra* note 160, p. 452.

772 *Ibid.*, p. 452-453.

773 Generalinio advokato La Pergola 1996 m. liepos 11 d. išvada byloje *Bundesverband prieš EK*, bylos Nr. C-107/95 P, Rink. p. I-00947, para 10.

774 Generalinio advokato La Pergola 1996 m. liepos 11 d. išvada byloje *Bundesverband prieš EK*, bylos Nr. C-107/95 P, Rink. p. I-00947, para 11.

ciją teigdamą, kad EK dėl per didelio krūvio objektyviai negali iširti valstybių narių visų vykdomų ES teisės pažeidimų, todėl EK, nusistačiusi prioritetus ir kriterijus, pati atlieka tirtinų pažeidimų atranką ir savo nuožiūra sprendžia, kuriuos pažeidimus tirti⁷⁷⁵.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus motyvus, yra tikslinga patikrinti EŽTK šviesoje, ar ES Teismai gali nepriimti ir nenagrinėti ieškinių pagal dispozityvaus pobūdžio teisės normą dėl to, kad Atsakovas neturi pareigos pagal ją apibrėžti pozicijos.

4.2.2.1.1. Aktuali EŽTT jurisprudencija

EŽTK 6(1) straipsnis iš valstybės reikalauja suteikti Pareiškėjui realią galimybę kreiptis į teismą, jeigu Pareiškėjo teisės, suteikiamos tam tikros teisės normos pagrindu, galimai yra pažeidžiamos⁷⁷⁶. Jeigu teisės norma Pareiškėjui nesuteikia teisių, tai laikoma, kad pagal atitinkamą normą Pareiškėjas neturi minėtų teisių ir todėl negali kreiptis į teismą dėl jų apgynimo. Taigi, Pareiškėjo teisės, dėl kurių kreipiamasi į teismą, privalo turėti teisinį pagrindą nacionalinėje teisėje, kas reiškia, jog: 1) Pareiškėjas negali reikalauti iš institucijų to, ko jos pagal teisinį reguliavimą neprivalo jam suteikti; 2) pats EŽTT negali interpretuoti nacionalinių teisės aktų ir negali Pareiškėjui sukurti teisių, kurios nacionaliniame reglamentavime nenumatytos⁷⁷⁷. EŽTK 6(1) straipsnis neįtvirtina sąvokos „Pareiškėjo teisės“ turinio, todėl EŽTT turi analizuoti nacionalinę teisę ir nuspręsti, ar atitinkamos Pareiškėjo teisės nacionaliniame reglamentavime egzistuoja⁷⁷⁸. Spręsdamas, ar egzistuoja Pareiškėjui suteiktina teisė, dėl kurios Pareiškėjo reikalavimai galėtų būti patenkinami, EŽTT vertina, ar pagal teisinį reglamentavimą institucija gali būti įpareigota imtis atitinkamų veiksmų. Jeigu valstybėje narėje tiek pagal reglamentavimą, tiek ir pagal teisminę jurisprudenciją institucijai leidžiama neapibrėžti pozicijos, įskaitant tą, kurios Pareiškėjas siekia, ir todėl institucija gali pati nuspręsti kaip pasielgti dėl Pareiškėjo reikalavimų, tai laikoma, kad institucija turi absoliučią diskreciją, ir Pareiškėjas neturi teisės iš institucijos nieko reikalauti⁷⁷⁹.

775 Bonnie, A. The Evolving Role of the European Commission in the Enforcement of Community Law: From Negotiating Compliance to Prosecuting Member States? *Journal of Consciousness Exploration & Research*, 2010 1(2), p. 42-43.

776 EŽTT 1980 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Deweere prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 6903/75, para 29; 1975 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 4451/70, paras 35-36; EŽTT 1995 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Bellet prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 23805/94, para 36; EŽTT 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Pradelle prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 12964/87, para 34.

777 EŽTT 2005 m. spalio 19 d. sprendimas byloje *Roche prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 32555/96, para 117; EŽTT 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Z. prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 29392/95, para 47.

778 EŽTT 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *Boulois prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 37575/04, paras 90-94; EŽTT 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Eskelinen prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 63235/00; para 41; EŽTT 2003 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Gutfreund prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 45681/99, para 41; EŽTT 1997 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Szücs prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 20602/92, para 33; EŽTT 1995 m. rugsėjo 28 d. sprendimas byloje *Masson prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 15346/89, para 48.

779 EŽTT 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *Boulois prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 37575/04, paras 91-101; EŽTT 1995 m. rugsėjo 28 d. sprendimas byloje *Masson prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 15346/89, para 49.

Kita vertus, EŽTT teigimu, vien tik faktas, kad nacionalinės teisės normos lingvistinė išraiška turi diskrecijos elementą, savaime nesuponuotų, kad Pareiškėjo reikalavimai negalėtų būti tenkinami, jeigu panašioje situacijoje nacionalinis teismas kitam asmeniui konkrečią teisę pripažintų (EŽTT neleidžia diskriminacijos) ar, iš esmės išnagrinėjęs Pareiškėjo prašymo pagrindumą, nacionalinis teismas atmestų prašymą dėl to, kad nebuvo įrodymų, kad nacionalinėje teisėje yra įtvirtintos sąlygos prašymą tenkinti⁷⁸⁰. Taigi, EŽTT pripažįsta, kad: 1) jeigu nacionaliniame reglamentavime įtvirtintų teisių suteikimas Pareiškėjui priklauso tik nuo institucijos absoliučios diskrecijos, tai EŽTK 6(1) straipsnio ginamos Pareiškėjo teisės neatsiranda; 2) jeigu nacionaliniame reglamentavime yra įtvirtintos Pareiškėjo teisės, kurios, esant numatytoms sąlygoms, turi būti įgyvendinamos, tai tokios Pareiškėjo teisės yra saugomos EŽTK 6(1) straipsnio⁷⁸¹. Vadinasi, kai nacionalinėje teisėje Pareiškėjui neleidžiama kreiptis su tam tikrais reikalavimais į teismą, EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimas pripažįstamas, jeigu: 1) tam tikros Pareiškėjo teisės garantuojamos nacionaliniame akte ginčytiniais pagrindais; 2) Pareiškėjo reikalavimams ir atitinkamoms teisėms yra pakankamas teisinis pagrindas⁷⁸². Pavyzdžiui, byloje *Boulois* EŽTT nagrinėjo klausimą dėl Liuksemburgo kalėjimo pareigūnų apibrėžtos pozicijos atsisakyti laikinai išleisti į laisvę kalinį (Pareiškėją), kai jis to prašė. Pareiškėjas kalėjime atlikinėjo laisvės atėmimo bausmę dėl užpuolimo ir pateikė prašymą dėl leidimo laikinai išleisti iš kalėjimo. Pareiškėjo prašymai buvo atmesti. Pareiškėjas skundė atsisakymus Liuksemburgo teismuose, tačiau bylas pralaimėjo⁷⁸³. Galiausiai Pareiškėjas kreipėsi į EŽTT ir teigė, kad buvo pažeista jo teisė pagal EŽTK 6(1) straipsnį į teisingą teismą. EŽTT, nagrinėdamas Pareiškėjo reikalavimus, pažymėjo, kad pats EŽTT negali sukurti Pareiškėjo teisių, kurios neturi teisinio pagrindo nacionalinės teisės sistemoje. Esminis kriterijus identifikuojant EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimą, yra būtent nacionalinės teisės nuostatos ir jų aiškinimas nacionalinių teismų jurisprudencijoje⁷⁸⁴. EŽTT atkreipė dėmesį, kad ginčas šioje byloje iš esmės yra dėl klausimo, ar egzistuoja asmens teisė į laikiną išleidimą iš kalėjimo. EŽTT nurodė, kad pagal Liuksemburgo nacionalinę teisę asmens laikinas išleidimas iš kalėjimo yra numatytas kaip privilegija, kuri gali būti skiriama, ir pažymėjo, kad įstatymo leidėjas tokią privilegiją numatė be apskundimo galimybės, todėl kalėjimo pareigūnai turi absoliučią diskreciją nuspręsti, ar asmenį laikinai išleisti iš kalėjimo. EŽTT padarė išvadą, kad Liuksemburgo teisė nenumato kalinių, net jei jie ir atitinka keliamus reikalavimus, teisių į laikiną išleidimą iš kalėjimo. Kadangi EŽTT pats negali minėtų teisių sukurti, tai Liuksemburgas negali būti laikomas pažeidęs EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimų dėl teisės kreiptis į teismą⁷⁸⁵.

780 EŽTT 2010 m. gruodžio 16 d. byloje *Ellès prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 12573/06, para 16; EŽTT 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *Boulois prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 37575/04, para 93.

781 Štarienė, L., *supra* note 764, p. 64.

782 *Ibid.*, p. 64.

783 EŽTT 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *Boulois prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 37575/04, para 100.

784 EŽTT 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *Boulois prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 37575/04, paras 1-44.

785 EŽTT 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *Boulois prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 37575/04, paras 90-94.

Pagal kitos bylos *Regner* faktinius duomenis, Pareiškėjas buvo aukšto rango Čekijos pareigūnas, kurio pareigų vykdymui buvo suteikta prieiga prie konfidencialios valstybės informacijos. Speciali Čekijos institucija gavo įslaptintą informaciją, kad Pareiškėjas kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Iškilus abejonėms dėl asmens patikimumo, minėta institucija apibrėžė poziciją panaikinti asmeniui leidimą gauti Čekijos valstybės konfidencialią informaciją⁷⁸⁶. Kadangi informacija, dėl kurios buvo apibrėžta pozicija, buvo slapta, todėl ji pozicijoje nebuvo nurodyta. Pareiškėjas visiškai nežinojo pozicijos argumentų ir pagrindų, kuriais jis buvo pripažintas keliantis pavojų nacionaliniam saugumui. Po minėto institucijos pozicijos apibrėžimo, Pareiškėjas savo iniciatyva atsistatydino iš užimamų pareigų, tačiau ginčijo teismuose minėtą institucijos poziciją panaikinti jam galimybę susipažinti su slapta informacija. Pareiškėjas teismo proceso metu prašė leisti jam susipažinti su įslaptinta informacija, tačiau dėl informacijos slaptumo toks prašymas nebuvo patenkintas⁷⁸⁷. Dėl to Pareiškėjas kreipėsi į EŽTT teigdamas, kad jam nebuvo užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą kaip to reikalauja EŽTK 6(1) straipsnis. Pareiškėjo nuomone, jis neturėjo galimybių tinkamai suformuoti savo gynybinio statuso byloje, kai nežinojo naikintinos pozicijos motyvų. Pradėtoje byloje Čekija pateikė paaiškinimus nurodydama, kad pagal vidinius Čekijos teisės aktus institucijos turi absoliučią diskreciją nuspręsti, kam leisti susipažinti su įslaptinta informacija, todėl niekas negali reikalauti leisti susipažinti su minėta informacija. Čekija, cituodama jau minėtą EŽTT jurisprudenciją byloje *Boulois* paaiškino, kad absoliučios diskrecijos atveju administracinės institucijos turi nekvestionuojamą diskreciją, todėl negali būti įpareigojamos pasielgti vienu ar kitu būdu, ir prašė EŽTT Pareiškėjo reikalavimus byloje atmesti. EŽTT pripažino, kad Čekijos teisės normos ir Čekijos teismų jurisprudencija nenumatė, kad tam tikrais atvejais institucijos diskrecija aptariamose srityse negali būti absoliuti, todėl nusprendė, kad nacionalinės institucijos neprivalėjo Pareiškėjui suteikti konfidencialios informacijos. EŽTT nepripažino, kad Čekija pažeidė EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus⁷⁸⁸.

Kitoje byloje *Powell* keli Pareiškėjai norėjo pateikti ieškinį dėl oro uoste keliamo triukšmo, tačiau Jungtinės Karalystės teismas ieškinio nepriėmė. Pareiškėjai kreipėsi į EŽTT dėl EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių pažeidimo⁷⁸⁹. EŽTT konstatavo, kad Jungtinės Karalystės įstatymai nenumato Pareiškėjams teisės ko nors reikalauti dėl oro uoste keliamo triukšmo, dėl to, pats negalėdamas sukurti Pareiškėjams minėtos teisės, EŽTT Pareiškėjų prašymus atmetė⁷⁹⁰. Taigi, pagal EŽTT jurisprudenciją, kai jokia nacionalinė teisės norma nesuteikia Pareiškėjui teisių prašyti instituciją imtis atitinkamų veiksmų, tai ieškinys apskritai gali būti nepriimtas nagrinėti teisme⁷⁹¹. Šiame kontekste taip pat yra būtina aptarti EŽTT teisėjų

786 EŽTT 2015 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 35289/11, paras 6-8.

787 *Ibid.*, para 41.

788 EŽTT 2015 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 35289/11, paras 47-53.

789 EŽTT 1990 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Powell prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 9310/81, paras 8-24.

790 *Ibid.*, paras 35-36.

791 EŽTT 1995 m. sprendimas byloje *Masson prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 15346/89, para 28; EŽTT 2000 m. birželio 27. sprendimas byloje *Ankarcrona prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 35178/97, para 2 ir kt.

Sicilianos ir Dedov atskirąją nuomonę, priimtą byloje *Balakin*. Byloje *Balakin* Rusijos institucija, turėdama absoliučios diskrecijos teisę, apibrėžė poziciją atmesti Pareiškėjo reikalavimus. Pareiškėjas apskundė instituciją Rusijos teismams, tačiau šie, nustatę, kad institucija turėjo absoliučią diskreciją nuspręsti dėl pateiktų reikalavimų, nepriėmė nagrinėti Pareiškėjo pateikto ieškinio. Pareiškėjas kreipėsi į EŽTT dėl EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo. Remdamasis jau anksčiau aptartais pagrindais EŽTT konstatavo, kad EŽTT negali, interpretuodamas EŽTK normas, sukurti Pareiškėjui teisės, kuri neturi teisinio pagrindo atitinkamoje valstybėje ir Pareiškėjo prašymus atmetė⁷⁹². Nepaisant to, teisėjai Sicilianos ir Dedov atkreipė dėmesį į aplinkybę, kad EŽTT yra konstatavęs, jog vien tik nacionalinės teisės normos dispozityvi formuluotė neturėtų eliminuoti Pareiškėjo teisės, kuri galėtų būti ginama teisme. Teisėjų nuomone, EŽTT neišplėtojo minėto savo išaiškinimo ir interpretuoja EŽTK 6(1) straipsnį per siaurai, nes esamoje EŽTT jurisprudencijoje tam, kad būtų taikoma apsauga pagal EŽTK 6(1) straipsnį, EŽTT privalomai reikalauja, kad Pareiškėjai turėtų realias ar bent jau ginčytinas teises⁷⁹³, ir todėl nacionaliniams teismams nepagrįstai leidžia nenagrinėti ieškinių tuo atveju, kai asmeniui nacionalinis reglamentavimas atitinkamų teisių nesuteikia⁷⁹⁴. Teisėjų nuomone, EŽTK 6(1) straipsnis jokiu būdu neatleidžia teismų nuo pareigos priimti nagrinėti silpnai pagrįstus (angl. *weak*) reikalavimus. Teisėjų teigimu, jeigu nacionaliniai teismai galėtų nepriimti nagrinėti ieškinių vien dėl tos priežasties, kad kyla abejonės, ar Pareiškėjas turi atitinkamas teises, tai būtų pažeidžiamas EŽTK 6(1) straipsnis ir teisės viešpatavimo principas (angl. *rule of law*)⁷⁹⁵. Teisėjų nuomone, kai Ieškovas pagrindžia, kad reikalaujamų veiksmų nesiėmimas gali turėti reikšmingos įtakos jo interesams, tokiu atveju institucijos neveikimo ar veiksmų pagrįstumas turėtų būti analizuojamas nacionaliniame teisme ir turėtų būti priimamas sprendimas dėl ginčo esmės. Teisėjų nuomone, jeigu nacionaliniam teismui leidžiama nepasisakyti dėl ginčo esmės ir Pareiškėjo reikalavimų pagrįstumo, kai nustatoma, kad Pareiškėjas neturi tam tikros teisės pagal nacionalinį reglamentavimą, gali egzistuoti EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimas⁷⁹⁶.

4.2.2.1.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija

Taigi, pagal esamą EŽTT jurisprudenciją, tik tuo atveju, jeigu nacionalinis reglamentavimas suteiktų Pareiškėjui teisę kažko reikalauti, tai EŽTT pripažintų, kad ginčijama teisė nacionaliniame reglamentavime egzistuoja ir todėl gali būti ginama nacionaliniame teisme

792 EŽTT 2013 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Balakin prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 21788/06, paras 32-37, 39-44.

793 EŽTT teisėjų Sicilianos ir Dedov atskiroji nuomonė dėl EŽTT 2013 m. liepos 4 d. sprendimo byloje *Balakin prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 21788/06, para 4.

794 EŽTT teigimu, bylos, kuriose asmenys gintų neegzistuojančias teises būtų beprasmės (be jokio pagrindo tik didintų teismų krūvį), žr. EŽTT 1997 m. liepos 1 d. sprendimą byloje *Gustafson prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 23196/94, para 39.

795 EŽTT teisėjų Sicilianos ir Dedov atskiroji nuomonė dėl EŽTT 2013 m. liepos 4 d. sprendimo byloje *Balakin prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 21788/06, para 5.

796 *Ibid.*, paras 6-7.

užtikrinant EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus⁷⁹⁷. Vadinas, pagal visas ES normas, kurios nesuteikia ieškovui teisės reikalauti pozicijos apibrėžimo (Atsakovo veikimo), tai ES Teismai gali nepriimti nagrinėti ieškinių arba juos atmesti ir tai nebūs laikoma EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimu. Kadangi pagal SESV 258 ir kai kurias kitas dispozityvias ES normas Ieškovui teisė reikalauti pozicijos apibrėžimo nesuteikiama, todėl tokios teisės į pozicijos apibrėžimą negalėtų sukurti ir EŽTT bei todėl EŽTK pažeidimai nebūtų konstatuoti. Dėl šios priežasties yra minimali tikimybė, kad, kai ginčijamas Atsakovo neveikimas ar apibrėžta pozicija pagal SESV 258 straipsnį ar kitas teisės normas, kurios nesuteikia teisės į pozicijos apibrėžimą, EŽTT pripažintų, kad ieškinio nepriėmimas pažeidžia EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus.

Kaip minėta, ES Teismų jurisprudencijos suderinamumo su EŽTT jurisprudencija kontekste išskirtinis dėmesys yra skiriamas būtent SESV 258 straipsniui, pagal kurį EK gali neapibrėžti pozicijos ir tokie EK veiksmai EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių šviesoje galimai būtų pripažinti teisingais. Kalbant apie SESV 258 straipsnį, po Europos ombudsmeno kreipimosi EK pažadėjo nuo 1997 metų gera valia atsakyti į asmenų skundus minėtoje srityje ir apibrėžti poziciją nurodant priežastis, dėl kurių skunduose pateikti pažeidimai yra netiriami⁷⁹⁸. EK 2002 metais priėmė komunikatą dėl tokių skundų nagrinėjimo tvarkos, kuris vėliau buvo papildytas⁷⁹⁹. Komunikate yra nustatyti skundų nagrinėjimo terminai, įtvirtinta EK pareiga registruoti skundus, nustatytos ir kitos EK funkcijos. Nepaisant to, Europos ombudsmenas, atlikęs tyrimą, nurodė, jog EK Ieškovų skundus tiria aplaidžiai, pavyzdžiui: 1) EK vėluoja apibrėžti poziciją pagal skundus; 2) EK neatidžiai tiria skunduose nurodytus argumentus; 3) EK nepakankamai aiškiai ir suprantamai išdėsto pozicijos priežastis ir motyvus, dėl kurių ji toliau nesigilina į jai pateiktą skundą ir baigia jį nagrinėti; 4) EK apskritai nevertina kai kurių skundų motyvų ir dėl jų nepasisako, todėl yra neaiškūs skundų atmetimo pagrindai ir kita⁸⁰⁰. Atkreipiamas dėmesys, kad Europos ombudsmenas, nustatęs, kad EK pozicija nepakankamai pagrįsta, negali įpareigoti EK apibrėžti tinkamai argumentuotos pozicijos, kadangi ombudsmeno išvados yra tik rekomendacinio pobūdžio. Pažymėtina, kad didžiausią interesą priversti EK veikti pagal SESV 258 straipsnį turi tik fiziniai ar juridiniai asmenys, kadangi valstybė narė pati gali inicijuoti bylos iškėlimą kitai valstybei narei dėl ES teisės pažeidimo nustatymo pagal SESV 259 straipsnį ir todėl jai nėra būtinybės naudotis SESV 258 straipsniu⁸⁰¹. Valstybių narių galimybės pateikti ieškinius pa-

797 Štarienė, L., *supra* note 764, p. 64.

798 Europos ombudsmeno 2007 metų metinis pranešimas, 2007 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.ombudsman.europa.eu/lt/activities/annualreports.faces>>, p. 273 – 274.

799 Žr. EK 2012 m. balandžio 2 d. komunikatą KOM(2012)154 ES Tarybai ir Europos Parlamentui dėl santykių su skundų dėl ES teisės taikymo pateikėjais administravimo nuostatų atnaujinimo.

800 Europos ombudsmeno 2012 metų metinis pranešimas, 2012 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.ombudsman.europa.eu/activities/annualreports.faces>>, p. 43-45. Taip pat žr. Europos ombudsmeno 2012 m. gruodžio 12 d. sprendimą byloje Nr. 1260/2010/RT; 2012 m. spalio 31 d. sprendimą byloje Nr. 1909/2009/BEH; 2012 m. spalio 12 d. sprendimą byloje Nr. 0230/2011/(TS)EIS; 2012 m. balandžio 27 d. sprendimą byloje Nr. 0930/2010/(ANA)CK; 2012 m. vasario 14 d. sprendimą byloje Nr. 1827/2009/(ANA)CK; 2012 m. sausio 18 d. sprendimą byloje Nr. 0773/2011/OV; 2012 m. sausio 6 d. sprendimą byloje Nr. 1623/2009/(BB)(TS)FOR ir kt.

801 SESV 259 straipsnis įtvirtina: „Valstybė narė, kuri mano, kad kita valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis, gali šiuo reikalu kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. <...>“. Dėl minėto

gal SESV 259 straipsnį padaro SESV 258 straipsnį ne tokiu joms aktuali, tačiau valstybės narės, dėl politinių ir diplomatinių priežasčių siekdamos palaikyti draugiškus santykius su kitomis valstybėmis narėmis, SESV 259 straipsnio procedūra naudojasi itin retai - disertacijos autoriaus žiniomis, pagal minėtą SESV 259 straipsnį valstybės narės inicijavo tik 6 bylas⁸⁰². Pabrėžtina, kad fiziniai ar juridiniai asmenys neturi analogiškos galimybės inicijuoti bylą pagal SESV 259 straipsnį, todėl EK išlieka pagrindiniu garantu, užtikrinančiu, kad ES valstybės narės laikytųsi iš ES teisės kylančių įsipareigojimų.

Jeigu ES valstybė narė atlieka ES teisės pažeidimą ir taip sukelia privačiam fiziniam ar juridiniam asmeniui žalą, tai toks asmuo gali kreiptis į tos valstybės narės nacionalinį teismą su prašymu atlyginti žalą pagal TT suformuotą valstybės narės atsakomybės už ES teisės pažeidimus doktriną⁸⁰³. Vadovaujantis kita, tiesioginio veikimo doktrina, minėtas asmuo gali pasiremti ES teisės akto nuostatomis valstybės narės teisme, jeigu valstybė narė neįgyvendina tokio ES teisės akto arba jį įgyvendino netinkamai⁸⁰⁴. Dar kita netiesioginio veikimo doktrina teigia, kad nacionalinis teismas privalo nacionalinę teisę, kuri įgyvendina ES teisę, aiškinti pagal ES teisės reikalavimus⁸⁰⁵. Taigi, nors egzistuoja aukščiau išanalizuoti

straipsnio taikymo žr. TT 2012 m. spalio 16 d. sprendimą byloje *Vengrija prieš Slovakiją*, bylos Nr. C364/10, Rink. nepaskelbta, para 67; 2010 m. rugsėjo 21 d. sprendimą byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. C514/07 P, Rink. p. I8533, para 119; 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimą byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C456/05, Rink. p. I10517, para 25; 1979 m. vasario 7 d. sprendimą byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. 15/76, Rink. p. 321, para 27 ir kt.

802 O'Neill, A., *supra* note 88, p. 1995.

803 Plačiau šiuo klausimu žr. Wilkman, F. *Private enforcement of EU law before national courts*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2015, p. 3-507; Tamavičiūtė V. Valstybių narių atsakomybė privatiems asmenims dėl nacionalinių teismų veiksmais padarytos žalos. *Jurisprudencija*, 2007, 7(97), p. 74-81; Vaitkevičiūtė A. Valstybių narių atsakomybė dėl privatiems asmenims padarytos žalos, pažeidus Europos Bendrijos teises: kilmė, samprata ir sąlygos. *Jurisprudencija*, 2007, 7(97), p. 64-73 ir kt.

804 Plačiau žr. Robin-Olivier, S. The evolution of direct effect in the EU: Stocktaking, problems, projections. *International journal of constitutional law*, 2013, 12(1), p. 165-188. Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas byloje nagrinėjo, ar atsirado pareiškėjui pareiga tikslinti žaliavų, įsigytų ar panaudotų alui gaminti, pirkimo pridėtinės vertės mokesčio atskaitą, ištyrus, kad alaus pusgaminiams, kuriam sunaudotos įsigytos žaliavos, buvo sunaikintas dėl panaikintos alaus gamybos licencijos. Pareiškėjo nuomone, minėta pareiga pagal Lietuvos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 66 straipsnio 2 dalį neatsirado. Mokesčių administratorius teigė, kad pagal minėto įstatymo 66 straipsnio 2 ir 3 dalis, nustatančias pridėtinės vertės mokesčio tikslinimo tvarką, šis mokestis privalo būti patikslintas. Teismas vadovavosi SESV 288 straipsniu, pagal kurį direktyva yra privaloma kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta, rezultato, reikalingo pasiekti, atžvilgiu ir rėmėsi ESTT jurisprudencija, kad visai atvejais, kai direktyvos nuostatos savo turiniu yra besąlygiškos ir pakankamai tikslios, asmenys gali jomis remtis nacionaliniuose teismuose prieš valstybę, jei per nurodytą laikotarpį valstybė neperkėlė direktyvos į nacionalinę teisę ar ją perkėlė netinkamai. Teismas, analizuodamas byloje taikytos direktyvos straipsnių nuostatas, konstatavo, kad prekių sunaikinimas gali būti siejamas su pareiga tikslinti pridėtinės vertės mokestį tik tuo atveju, kai nėra įrodoma ar patvirtinama, kad turtas sunaikintas ar prarastas. Taigi, teismas padarė išvadą, kad Ieškovas neturėjo ir neturi pareigos tikslinti pridėtinės vertės mokesčio atskaitą ir rėmėsi būtent ES teisės aktais. Žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 29 d. nutartį administracinėje byloje S. K. *individuali įmonė v. Valstybinė mokesčių inspekcija*, bylos Nr. A⁵⁶-593/2010.

805 TT 2006 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Adeneler ir kt.*, bylos Nr. C-212/04, Rink. p. I-06057, paras 102-103; TT 1990 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Marleasing SA prieš La Comercial Internacional*, bylos Nr. C-106/89, Rink. p. I-04135, paras 9-13; TT 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Von Colson ir Kamann prieš Land Nordrhein-Westfalen*, bylos Nr. C-14/83, Rink. p. 01891, paras 15-28 ir kt.

zuotos tam tikros kompensojančios SESV 258 straipsnį priemonės, kurios gali paskatinti Atsakovą apibrėžti poziciją ir šiek tiek sustiprinti Ieškovų teisminę gynybą, tačiau minėtos priemonės negarantuoja, kad valstybės atliekamas pažeidimas bus nutrauktas, jeigu, pavyzdžiui, konkrečioje byloje nacionalinis teismas priteis asmeniui žalą, ar vadovausis ES teise sprendamas byla, ar kita. Be to, minėtos priemonės neeliminuoja rizikos, kad patys nacionaliniai teismai, nagrinėdami bylas, gali padaryti ES teisės pažeidimus ir tokiu atveju atsakomybė tenka valstybei, kurios jurisdikcijoje funkcionuoja atitinkami teismai⁸⁰⁶.

Apibendrinant darytina išvada, kad ES teismų praktika neleisti pasinaudoti ieškiniu dėl neveikimo siekiant priversti EK veikti pagal SESV 258 straipsnį (ar priversti veikti kitus Atsakovus pagal kitas dispozityvias teisės normas) yra suderinama su EŽTT jurisprudencija bei EŽTK reikalavimais. EŽTT negalėtų sukurti Ieškovui atitinkamos teisės kažko reikalauti, jeigu Ieškovui nesuteikiama teisė reikšti tam tikrus reikalavimus pagal nacionalinę (šiuo atveju – ES) teisę. Ieškovai negalėdami pasinaudoti SESV 265 straipsniu, atitinkamoje situacijose turi naudotis kitomis (kad ir nacionalinėmis) teisių gynimo priemonėmis.

4.2.2.2. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į veiksmingą apibrėžtos pozicijos teisminę priežiūrą, jeigu ES Teismai atlieka tik ribotą pozicijos kontrolę

Kaip minėta anksčiau, ES Teismai pagal SESV 263 straipsnį negali Atsakovo apibrėžtos pozicijos pakeisti savąja, t. y., ES Teismai neturi pagal SESV 263 straipsnį neribotos kontrolės. ES Teismai gali atlikti tik ribotą apibrėžtos pozicijos teisėtumo kontrolę. Kyla klausimas, ar ribota pozicijos kontrolė yra suderinama su EŽTK reikalavimais. Kadangi net ir esant galimam pažeidimui pagal SESV 101 ir 102 straipsnius, EK gali motyvuota pozicija atsisakyti nustatinėti pažeidimą, tai teisės doktrinoje teisminė EK pozicijos kontrolė konkurencijos srityje yra bene labiausiai kritikuojama⁸⁰⁷. Pavyzdžiui, Wils teigia, kad Ieškovams itin retai pavyksta įrodyti EK pozicijos neteisėtumą konkurencijos srityje pagal SESV 101 ir 102 straipsnius, nes EK, atsižvelgdama į teisminę jurisprudenciją ir ją naudodama kaip tam tikrą kontrolinį negalimų EK veiksmų testą, dažniausiai apibrėžia teisminę jurisprudenciją atitinkančias, tačiau tik formaliai argumentuotas pozicijas, pagal kurias neįsiima veiksmų pažeidimui nustatyti. Mokslininkas taip pat pažymi, kad tuo atveju, kai EK pozicija ir panaikinama, tai EK turi diskreciją vėl apibrėžti Ieškovui nepalankią poziciją,

806 Pavyzdžiui, nacionaliniai teismai gali nepagrįstai nesikreipti į TT dėl prejudicinio sprendimo. Plačiau žr. Valutytė R. Teisinės pasekmės pažeidus pareigą kreiptis į Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo. *Jurisprudencija*, 2010, 3(121), p. 177-194.

807 Plačiau apie EK konkurencijos pažeidimų tyrimą pagal SESV 101 ir 102 straipsnius bei jų problematiką žr. Whish, R., Bailey, D. *Competition Law*. Eighth edition. New York: Oxford University Press, 2015; Marquis, M., Cisotta, R. *Litigation and arbitration in EU competition law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015; Faull, J., Nikpay, A. *The EU Law of Competition*. New York: Oxford University Press, 2014; Jones, A., Suftrin, B. *EU Competition Law – Text, Cases, and Materials*. Fifth edition. New York: Oxford University Press, 2014; Rose, V. *Bellamy and Child European Community Law of Competition*. 2012 edition. New York: Oxford University Press, 2012; Kerse, C., Khan, N. *Kerse & Khan on EU Antitrust Procedure*. Fourth edition. London: Sweet and Maxwell, 2012; Nazzini, R. *The Foundations of European Union Competition Law: The Objective and Principles of Article 102*. New York: Oxford University Press, 2011; Wils, W., *supra* note 528 ir kt.

tik pagrįstą kitais motyvais⁸⁰⁸. Bernatt pabrėžia, kad ES Teismai nuolat kritikuojami dėl to, kad jie nepakankamai detaliai analizuoja EK pozicijos teisėtumą konkurencijos srityje⁸⁰⁹. Bernatt teigimu, būtų nepateisinami tik du pozicijos teisinės kontrolės kraštutinumai, t. y., jeigu: 1) ES Teismai galėtų apibrėžti poziciją už pačią EK vėl iš naujo, 2) ES Teismai būtų visiškai priklausomi nuo EK faktų ir duomenų analizės, kuriuos EK atliko prieš apibrėžiant poziciją⁸¹⁰. Tačiau, pagal Bernatt, ES Teismai neturėtų pernelyg įsitraukti į vertinimus, kurią konkrečią poziciją turėtų apibrėžti EK, nes: 1) EK turi didžiausią kvalifikaciją konkurencijos srityje ir ES Teismai ją turėtų gerbti; 2) dėl valdžių padalijimo principo ES Teismai neturėtų spręsti vykdomosios politikos klausimų, nes juos sprendžia EK; 3) administracinės institucijos lanksčiau, nei ES Teismai, reaguoja į besikeičiančią situaciją; 4) administracinės institucijos, tokios kaip EK, užtikrina savo pozicijų panašiose situacijose vienodumą. Vis dėl to, Bernatt nurodo, kad ES Teismai, peržiūrėdami EK pozicijas, privalo garantuoti, kad EK nevykdytų savivalės ir tinkamai prižiūrėtų konkurenciją vidaus rinkoje⁸¹¹.

Alexiadis ir Figueroa teigia, kad iš esmės EK diskrecija atmesti skundus pagal SESV 101 ir 102 straipsnius yra nevaržoma, ir jie pasigenda ryžtingesnės ES Teismų kontrolės vertinant, ar EK pozicija yra pagrįsta⁸¹². Mokslininkai atkreipia dėmesį į bylą *easyJet*⁸¹³, kurioje BT pripažino, kad EK pozicija atmesti skundą buvo teisėta vien dėl tos priežasties, kad apibrėžtoje pozicijoje EK argumentavo, jog ieškovas anksčiau analogišką skundą buvo pateikęs nacionalinei institucijai, kuri skundą taip pat atmetė. BT konstatavo, kad skundas jau buvo atmestas nacionalinių institucijų, todėl ir EK pozicija galėjo būti analogiška⁸¹⁴. Mokslininkai kritikuoja, kad toks BT išaiškinimas byloje *easyJet* reiškia, kad EK gali apibrėžti poziciją remdamasi ne savo diskrecija, bet kitų nacionalinių konkurencijos priežiūros institucijų diskrecija, kas yra netoleruotina ir prieštarauja principui užtikrinti efektyvų konkurencijos veikimą vidaus rinkoje⁸¹⁵. Voss, Doleys ir kai kurie kiti teigia, kad nepaisant to, jog ir nacionalinės institucijos gali tirti pažeidimus, tačiau EK, kaip ES teisės sergėtoja, gali geriau nei nacionalinės institucijos užtikrinti, kad konkurencijos teisės taisyklės SESV 101 ir 102 straipsnių šviesoje būtų vienodai ir efektyviai taikomos valstybėse narėse. Dėl to teigiama, kad ES Teismai galėtų stiprinti EK pozicijų kontrolę pagal SESV 101 ir 102 straipsnius, bylose preliminariai identifikuodami konkurencijos teisės pažeidimą ir jo pasekmes vidaus rinkai⁸¹⁶. MacGregor ir Gecic konkurencijos srityje EK įvardija kaip tyrėją, prokurorę ir pozicijas apibrėžiantį organą. Mokslininkai teigia, kad ES Teismai dėl ribotos kontrolės reikšmingai nepatikrina, ar EK nepiktnaudžiavo diskrecija apibrėždama vienokią ar kitokią poziciją ir, jų nuomone, nepakanka ES Teismų turimos ribotos pozicijos kontro-

808 Wils, W., *supra* note 528, p. 360.

809 Bernatt, M., *supra* note 493, p. 2.

810 *Ibid.*

811 *Ibid.*, p. 2-12.

812 Alexiadis, P., Figueroa, P., *supra* note 538, p. 20.

813 BT 2015 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *easyJet prieš EK*, bylos Nr. T-355/13, Rink. nepaskelbta, para 46.

814 Alexiadis, P., Figueroa, P., *supra* note 538, p. 18.

815 *Ibid.*, p. 18.

816 Voss K., *supra* note 511; Doleys, T., *supra* note 110, p. 23-38; Buts C., *supra* note 110, ir kt.

lės⁸¹⁷. Pats TT savo jurisprudencijoje apibendrintai teigia, kad konkurencijos srityje atliekama EK pozicijų teisėtumo kontrolė visiškai atitinka Chartijos 47 straipsnio reikalavimus⁸¹⁸. Kadangi Chartijos 47 straipsnis negali įtvirtinti žemesnio standarto nei EŽTK 6(1) ir 13 straipsniai, tai iš esmės toks išaiškinimas formaliai turėtų reikšti, kad ES Teismų atliekama pozicijos kontrolė galimai neprieštarauja EŽTK reikalavimams.

4.2.2.2.1. Aktuali EŽTT jurisprudencija

Kaip jau minėta, EŽTK 6(1) straipsnis garantuoja valstybių narių pareigas vykdyti pakankamą teisminę administracinių institucijų apibrėžiamų pozicijų kontrolę⁸¹⁹. Tik galintis nagrinėti teisės ir fakto klausimus teismas yra laikomas pilnos kompetencijos (angl. *full competence*) teismu, turinčiu teisę nagrinėti bylas⁸²⁰. Pažymėtina, kad EŽTK nereikalauja iš valstybių steigti apeliacinius ar kasacinius teismus, tačiau jeigu jie įsteigiami, tai juose turi būti užtikrintos fundamentalios EŽTK 6(1) straipsnio garantuojamos teisės⁸²¹. EŽTT nedraudžia, bet ir privalomai nereikalauja, kad nacionalinis teismas turėtų neribotą pozicijos kontrolę byloje ir todėl pats galėtų: 1) už skundžiamą instituciją atlikti faktinius ir teisinius vertinimus tam, kad įsitikintų, ar buvo apibrėžta tinkama pozicija; 2) sugretinti savo atliktus vertinimus su administracinės institucijos vertinimais dėl to, kad įvertintų, kokia pozicija turėjo būti apibrėžta; 3) pakeisti institucijos atliktus vertinimus ir išvadas savais apibrėžiant naują poziciją vietoje panaikintos institucijos pozicijos, jeigu nustatė neatitikimus tarp padarytų savo ir institucijos išvadų⁸²².

Akcentuotina, kad ribota teisminė kontrolė, kai nacionalinis teismas nepakeičia institucijos pozicijos nauja pozicija, o tik patikrina jos teisėtumą, yra leidžiama ir EŽTK 6(1) straipsnio nuostatomis neprieštarauja⁸²³. Nepaisant to, EŽTK 6(1) straipsnis reikalauja

817 MacGregor, A., Gecic, B., *supra* note 499, p. 431.

818 TT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *KME prieš EK*, bylos Nr. C-272/09 P, Rink. p. I-12789, para 106; TT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Chalkor prieš EK*, bylos Nr. C 386/10 P, Rink. p. I-13085. Šiuose sprendimuose Teismas pažymėjo: „*Taigi sutartyse nustatyta kontrolė reiškia, kad Sąjungos teismas atlieka ir teisinę, ir faktinę kontrolę ir kad jis turi teisę vertinti įrodymus, panaikinti skundžiamą sprendimą ir pakeisti baudų dydžius. Todėl nematyti, kad SESV 263 straipsnyje nustatyta teisėtumo kontrolė, kurią papildo Reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnyje suteikta neribota jurisdikcija, kiek tai susiję su baudos dydžiu, prieštarauja Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinto veiksmingos teisminės gynybos principo reikalavimams*“. Taip pat žr. Bernatt, M., *supra* note 493, p. 13.

819 EŽTT 1995 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Schmautzer prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 15523/89, para 34; EŽTT 1990 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Obermeier prieš Austriją*, bylos Nr. 11761/85, para 70.

820 EŽTT 1996 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Woningen prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 20641/92, para 52; EŽTT 1994 m. lapkričio 4 d. sprendimas byloje *Beaumontin prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 15287/89, para 38.

821 EŽTT 2001 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Platakou prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 38460/97, para 38.

822 EŽTT 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Bryan prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19178/91, para 47; EŽTT 2015 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Ali prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 40378/10, para 77.

823 EŽTT 2005 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Alatulkkila prieš Suomiją*, bylos Nr. 33538/96, para 32; EŽTT 2002 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Kingsley prieš Jungtinę Karalystę*, bylos Nr. 35605/97,

iš nacionalinio teismo ne bet kokios, bet pakankamos teisminės kontrolės. EŽTT byloje *Sigma*, apibendrinamas savo jurisprudenciją dėl pakankamos kontrolės, įtvirtino taip vadinamą *Sigma* testą, pagal kurį kiekvienu atveju vertinama, ar teismo atlikta pozicijos kontrolė buvo pakankama. Pats *Sigma* testas susideda iš trijų kriterijų visumos⁸²⁴. Atsižvelgiant į *Sigma* kriterijus, jeigu nustatoma, kad nacionalinis teismas nepakankamai patikrino pozicijos teisėtumą, tai valstybė pripažįstama pažeidusia EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimą atlikti pakankamą apibrėžtos pozicijos teisminę priežiūrą⁸²⁵.

Pirmasis bylos Sigma kriterijus yra aplinkybių sudėtingumas: kuo sudėtingesnėms aplinkybėms esant yra apibrėžta pozicija, tuo ribotesnė teisminė kontrolė gali būti, ir atvirkščiai – kuo aplinkybės yra paprastesnės, tuo griežčiau privalo būti patikrintas pozicijos teisėtumas. Pagal EŽTT jurisprudenciją, kuo sudėtingesnius vertinimus prieš apibrėždama poziciją institucija atlieka, tuo daugiau diskrecijos ji turi sprendama dėl pozicijos, ir kuo daugiau diskrecijos turi institucija, tuo teisminė kontrolė tikrinant poziciją gali būti ribotesnė⁸²⁶. Pavyzdžiui, jeigu institucija atlieka sudėtingus socialinius, ekonominius, politinius, techninius ir kitokio pobūdžio vertinimus, tai pagal EŽTK 6(1) straipsnį pakanka, kad teismas byloje patikrintų, ar institucijos pozicijos išvados ir išvadų padarymo metodai nėra ydingi ir neracionalūs⁸²⁷. Pavyzdžiui, byloje *Bryan* EŽTT nurodė, kad teritorijų planavimo institucijos pozicija yra apibrėžiama po sudėtingų vertinimų atlikimo ir tokia pozicija galėtų būti panaikinta, jeigu byloje teismas identifikuotų, kad: 1) institucijos pozicija yra paremta neaktualiais ir pozicijai nereikšmingais duomenimis; 2) pozicija buvo apibrėžta, prieš tai institucijai neapsvarsčius visų reikšmingų faktorių ir duomenų; 3) duomenys ir įrodymai, kuriais institucija rėmėsi, nepatvirtina institucijos padarytų pozicijos išvadų; 4) institucijos pozicija yra paremta netinkamu faktinių aplinkybių interpretavimu, kas lėmė neteisingų išvadų gavimą ir jokia kita institucija panašioje situacijoje nebūtų gavusi panašių išvadų ir nebūtų apibrėžusi panašios į ginčijamą pozicijos⁸²⁸. Kitu atveju, jeigu institucija, prieš apibrėždama poziciją, turi išspręsti tik nesudėtingus fakto klausimus (pavyzdžiui, ar būtina atnaujinti praleistą senaties terminą prašymui pateikti), tai teismas poziciją, kuri buvo apibrėžta atlikus tik paprastų ir nesudėtingų faktų vertinimą, privalo prižiūrėti griežčiau⁸²⁹.

Antrasis bylos Sigma kriterijus yra institucijos laikymasis procedūrinių reikalavimų (veikiant efektyviems teisiniams saugikliams), iki apibrėžiant poziciją: jeigu institucijos tokių reikalavimų laikosi, tai pozicijos kontrolė gali būti ribotesnė. Administracinės institucijos veiki-

para 52; EŽTT 1993 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje *Zumtobel prieš Austriją*, bylos Nr. 12235/86, paras 31-32.

824 EŽTT 2011 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Sigma prieš Kiprą*, pareiškimo Nr. 32181/04, paras 151-157.

825 EŽTT 1990 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Obermeier prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 11761/85, para 70.

826 EŽTT 2009 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Crompton prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 42509/05, para 73.

827 EŽTT 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Smith prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 25154/94, para 133.

828 EŽTT 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Bryan prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19178/91, para 44.

829 EŽTT 2009 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Crompton prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 42509/05, para 73.

mas esant efektyviems teisiniams saugikliams reiškia, kad institucija, apibrėždama poziciją, yra nešališka, nepriklausoma nuo pašalinių įtakos, iš anksto nenusistačiusi prieš Pareiškėją ir nėra kitų rizikų, kad Pareiškėjo atžvilgiu galėtų būti apibrėžta neteisėta pozicija⁸³⁰. Kuo griežčiau institucija (veikiant efektyviems teisiniams saugikliams) laikėsi visų procedūrinių įstatyminių reikalavimų apibrėždama poziciją, tuo teismo kontrolė gali būti ribotesnė ir atvirkesnė⁸³¹. Pavyzdžiui, jeigu institucija, prieš apibrėždama poziciją, laikėsi teisės aktų reikalavimų konsultuotis su Pareiškėju, laikėsi reikalavimų leisti jam pateikti pastabas, laikėsi kitų esminių teisės principų bei kitų procedūrinių reikalavimų, tai teisminė pozicijos kontrolė gali būti ne tokia griežta nei tuo atveju, jeigu institucija nesilaikytų procedūrinių reikalavimų, būtų šališka apibrėždama poziciją ir panašiais atvejais⁸³². Kitaip tariant, jeigu nėra objektyvių išankstinių abejonių, kad apibrėžta pozicija galėtų būti neteisėta, tai iš teismo reikalaujama mažiau kontrolės nei tuo atveju, jeigu būtų akivaizdžių abejonių bei įrodymų, kad pats pozicijos apibrėžimo procesas buvo neteisėtas.

Trečiasis bylos Sigma kriterijus yra aplinkybė, ar nacionalinis teismas tinkamai išnagrinėjo bylos faktines aplinkybes bei atsakė į visus ieškovo reikalavimus. Pagal EŽTT jurisprudenciją, nacionalinis teismas byloje privalo ištirti visus faktus, kurie yra esminiai ir jų neįvertinus nebūtų įmanoma teisingai išspręsti bylos⁸³³. Ištyręs faktus, nacionalinis teismas privalo išnagrinėti visus ieškovo pareikštus reikalavimus papunkčiui (angl. *point by point*), juos patenkinant arba motyvuotai atmetant. Jeigu reikalavimai atmetami, tai teismas privalo išdėstyti aiškius argumentus, kodėl tam tikras reikalavimas yra atmetamas. Įvertinęs bylos *Sigma* aukščiau nurodytų trijų kriterijų visumą, EŽTT kiekvienu atveju individualiai nustato, ar nacionalinis teismas galėjo taikyti švelnesnę, ar privalėjo taikyti griežtesnę pozicijos kontrolę⁸³⁴. Jeigu institucija turi atlikti sudėtingus vertinimus ir todėl turi itin plačią diskreciją, laikosi procedūrinių reikalavimų, o teismas ištiria bylos faktines aplinkybes ir pasisako dėl Ieškovo reikalavimų, tai pripažįstama, kad pakanka ribotos kontrolės. Kita vertus, jeigu institucija, apibrėždama poziciją, turėtų atlikti paprastus vertinimus, nesilaikytų teisės aktų reikalavimų, tai galėtų būti pripažįstama, kad nepakanka ribotos teismo kontrolės. Pavyzdžiui, pagal bylos *Gecheva* faktines aplinkybes, Pareiškėja dirbo Bulgarijos miesto teisėja⁸³⁵. Bulgarijos teisėjų tarybai paskelbus informaciją, kad bus rengiama atranka užimti laisvoms teismo pirmininko pareigoms, Pareiškėja kreipėsi dėl šio posto užėmimo. Teisėjų taryba paskyrė į pareigas ne Pareiškėją, bet kitą kandidatą. Pareiškėja ginčijo teisėjų tarybos poziciją Bulgarijos

830 EŽTT 2002 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *Barnes prieš Jungtinę Karalystę*, bylos Nr. 2352/02, pareiškimo Nr. 2352/02, (nesunumeruoti paragrafai).

831 EŽTT 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Bryan prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19178/91, paras 46-47.

832 EŽTT 2002 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *Barnes prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 2352/02, (nesunumeruoti paragrafai).

833 EŽTT 2001 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *Potocka prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 33776/96, para 57; EŽTT 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Bryan prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19178/91, para 45.

834 EŽTT 2011 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Sigma prieš Kiprą*, pareiškimo Nr. 32181/04, paras 151-157.

835 EŽTT 2015 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Tsanova-Gecheva prieš Bulgariją*, pareiškimo Nr. 43800/12, paras 5-8.

administraciniuose teismuose, tačiau inicijuotas bylas pralaimėjo. Pareiškėja kreipėsi į EŽTT, teigdama, kad Bulgarijos teisėjų tarybos pozicijos dėl Pareiškėjos nepaskyrimo į teismo pirmininko pareigas kontrolės apimtis buvo nepakankama, todėl buvo pažeistas EŽTK 6(1) straipsnis⁸³⁶. EŽTT byloje *Gecheva* nagrinėjo, ar nacionalinė teisminė pozicijos kontrolė buvo pakankama⁸³⁷. EŽTT pažymėjo, jog Bulgarijos teismas pagal nacionalinę teisę turėjo kompetenciją panaikinti poziciją neskirti Pareiškėjos į teismo pirmininko pareigas, jeigu būtų nustatę procedūrinius ir materialinius pozicijos apibrėžimo pažeidimus. Taip pat teismas, panaikinęs poziciją, turėtų galimybę įpareigoti teisėjų tarybą minėtu klausimu apibrėžti naują poziciją. EŽTT pažymėjo, kad dėl to, kad teisėjų taryba turėjo diskreciją spręsti dėl tinkamiausios kandidatūros pasirinkimo, Bulgarijos teismas negalėjo pernelyg kištis į teisėjų tarybos diskreciją ir negalėjo už teisėjų tarybą apibrėžti savo pozicijos. EŽTT nurodė, kad Bulgarijos teisės aktai teisėjų tarybai suteikė diskreciją įvertinti kandidatų savybes ir pasirinkti labiausiai teismo pirmininko postui tinkantį asmenį. EŽTT pabrėžė, kad Bulgarijos teismas byloje analizavo, ar teisėjų tarybos pozicija nebuvo apibrėžta pažeidžiant teisės aktus. Bulgarijos teismas taip pat išnagrinėjo ir nustatė, kad teisėjų taryba, apibrėždama poziciją, laikėsi visų reikiamų nacionalinių procedūrinių reikalavimų. EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, kad teisėjų tarybos pozicija buvo apibrėžta po atrankos proceso, ir Bulgarijos teismas, atsižvelgdamas į bylos šalių argumentus, teismo pirmininko atrankos procedūros atitiktį numatytosioms sąlygoms ištyrė, atsakė į visus Pareiškėjos argumentus, taip pat patvirtino, kad teisėjų tarybos pateikti argumentai dėl apibrėžtos pozicijos yra pakankami. EŽTT konstatavo kad nacionalinio teismo atlikta teisėjų tarybos apibrėžtos pozicijos kontrolė buvo pakankama, todėl EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo nenustatė⁸³⁸. Kaip matyti, EŽTT konstatavo, kad Bulgarijos teismo atlikta ribota pozicijos kontrolė byloje *Gecheva* buvo pakankama, nes: 1) faktinė situacija buvo sudėtinga (teisėjų taryba atliko sudėtingus vertinimus dėl tinkamiausios kandidatūros svarbioms pareigoms užimti); 2) teisėjų taryba laikėsi procedūrinių reikalavimų apibrėždama poziciją; 3) Bulgarijos teismas išnagrinėjo visas reikšmingas aplinkybes bei atsakė į Pareiškėjos reikalavimus⁸³⁹.

Pažymėtina, kad kitoje byloje *Tsfayo* ribota teismo kontrolė nebuvo pripažinta pakankama⁸⁴⁰. Pagal bylos *Tsfayo* faktines aplinkybes Etiopijos pilietė, gyvenanti Jungtinėje Karalystėje, užpildė paraišką specialioje institucijoje gauti nuolaidas mokesčiams ir jos Ieškovei buvo suteiktos⁸⁴¹. Pareiškėja, neseniai atvykusi į Jungtinę Karalystę, neišmanydama Jungtinės Karalystės teisės ir nesuprantanti anglų kalbos, nežinojo, kad paraišką reikia pateikti iš naujo kiekvienais metais, nes po metų paraiška netenka galios. Pasibaigus metiniam nuolaidos suteikimo laikui ir praleidus naujos paraiškos pateikimo terminą, iš minėtos institucijos

836 Reneman, M. *EU Asylum Procedures and the Right to an Effective Remedy*. Oxford: Hart Publishing, 2014, p. 283.

837 EŽTT 2015 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Tsanova-Gecheva prieš Bulgariją*, pareiškimo Nr. 43800/12, paras 82-109.

838 EŽTT 2015 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gecheva prieš Bulgariją*, pareiškimo Nr. 43800/12, para 108.

839 *Ibid.*, paras 83-108.

840 EŽTT 2006 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Tsfayo prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 60860/00.

841 *Ibid.*, para 10.

Pareiškėja gavo pranešimą su reikalavimu sumokėti mokesčių nepriemoką. Nesuprantanti laiško turinio, Pareiškėja kreipėsi teisinės pagalbos ir su specialistų pagalba išsiaiškino, kad suteiktos nuolaidos yra pasibaigusios, o Pareiškėja turi mokėti mokesčius be nuolaidų bei sumokėti susidariusią mokesčių nepriemoką. Pareiškėja pateikė institucijai du prašymus: 1) suteikti nuolaidas į ateitį nuo prašymo pateikimo momento; 2) atleisti nuo mokesčių nepriemokos, atnaujinant prašymo pateikimo terminą. Pareiškėjos prašymas gauti nuolaidas į ateitį buvo patenkintas, o prašymas atleisti nuo mokesčių nepriemokos buvo atmestas. Pareiškėja apskundė jai nepalankią institucijos poziciją specialiam ikiteisminiam organui, į kurio narių sudėtį įėjo ir pareigūnai iš jau prašymą atmetusios institucijos. Ikiteisminis organas skundą taip pat atmetė. Ikiteisminio organo sprendimą Pareiškėja apskundė teismui teigdama, kad ikiteisminis organas buvo šališkas, nes jame buvo nariai iš tos institucijos, kuri turėjo suinteresuotumą neatleisti nuo mokesčių nepriemokos. Teismas atmetė Pareiškėjos skundą nurodęs, kad mokesčių institucijos pozicija nėra nei nepagrįsta, nei neracionali⁸⁴². Pareiškėja pateikė skundą EŽTT dėl EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo teigdama, kad teisminė kontrolė buvo nepakankama. Byloje *Tsfayo* Jungtinė Karalystė atsikirtimais teigė, kad nepaisant to, jog ikiteisminio organo sudėtis ir galėjo pažeisti EŽTK 6(1) straipsnyje įtvirtintą nešališkumo reikalavimą, tačiau ikiteisminio organo bylos sprendimą peržiūrėjo nešališkas teismas, kuris nusprendė, kad faktų vertinimai ikiteisminio organo buvo atlikti teisingai, buvo prieitos tinkamos išvados, kaip ir reikalauja EŽTT jurisprudencija. Jungtinės Karalystės teigimu, galutiname rezultate administracinė procedūra buvo teisėta ir todėl Pareiškėjos prašymas konstatuoti EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimą turėtų būti atmestas⁸⁴³. EŽTT pabrėžė, kad byla *Tsfayo* skiriasi nuo tų bylų, kuriose institucijos, atlikdamos sudėtingus faktų vertinimus, turi plačią diskreciją. EŽTT pažymėjo, kad byloje *Tsfayo* reikia identifikuoti tik paprastą faktą: ar buvo pateisinamos priežastys, dėl kurių Pareiškėja pavėluotai pateikė prašymą suteikti mokesčių nuolaidas ir todėl ji galėtų būti atleista nuo mokesčių nepriemokos. EŽTT akcentavo, kad šios bylos klausimas nereikalauja ekspertizės, nesusijęs su politiniais klausimais, nesuteikia vertinančiai Pareiškėjos prašymą ir poziciją apibrėžiančiai institucijai didelės diskrecijos⁸⁴⁴. Tačiau EŽTT papildomai nurodė, kad ikiteisminio organo pareigūnai, nagrinėję ginčą, buvo tiesiogiai susiję su institucija, kuri apibrėžė Pareiškėjai nepalankią poziciją atsisakyti atleisti Pareiškėją nuo mokesčių nepriemokos. Dėl šios priežasties ikiteisminio organo pareigūnai negali būti laikomi nešališkais, kaip to reikalauja EŽTK 6(1) straipsnis. EŽTT akcentavo, kad teismas turėjo ribotą kontrolę panaikinti ikiteisminio organo sprendimą tačiau, jeigu teismas būtų nustatęs, kad: 1) ikiteisminis organas neturėjo įrodymų, kurie būtų pagrindę jo išvadas; 2) ikiteisminio organo išvados nepatikimos; 3) ikiteisminis organas ignoravo tam tikrus reikšmingus faktus ir panašiai, - tai neturintis neribotos kontrolės teismas negalėtų pakeisti institucijos (kuri suinteresuota gauti mokesčius) pozicijos ir organo (kuris buvo šališkas ir susijęs su institucija) vertinimų dėl Pareiškėjos prašymo patenkinimo, kas reiškia, kad pagrindinis bylos klausimas (angl. *central issue*) niekada nebuvo iš esmės išspręstas nepriklau-

842 EŽTT 2006 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Tsfayo prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 60860/00, paras 10-18.

843 EŽTT 2006 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Tsfayo prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 60860/00, para 37.

844 *Ibid.*, para 46.

somos institucijos. EŽTT pripažino EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimą⁸⁴⁵. EŽTT konstatavo, kad ribota teismo kontrolė byloje *Tsfayo* buvo nepakankama, nes: 1) faktinė situacija buvo paprasta ir todėl teismas galėjo taikyti griežtesnę pozicijos kontrolę; 2) ikiteisminis organas buvo šališkas, jo sprendimas nebuvo patikimas ir tokiam sprendimui patikrinti reikėjo griežtesnės teisminės kontrolės; 3) teismas neturėjo neribotos kontrolės ir negalėjo pakeisti suinteresuotos institucijos pozicijos kita nešališka pozicija⁸⁴⁶.

Kitoje byloje *Ali prieš Jungtinę Karalystę* Pareiškėjui buvo suteiktas leidimas socialiniam būstui gauti⁸⁴⁷. Pareiškėjui atsisakius pirmojo pasiūlymo dėl to, kad nepatiko būsto vieta, jam buvo pateiktas antras pasiūlymas kartu nurodant, kad nepateikus pakankamo pagrindo antrajam atsisakymui, kompetentinga institucija yra atleidžiama nuo pareigos pateikti trečiąjį pasiūlymą ir užtikrinti Pareiškėjui būstą. Pareiškėjas atsisakė antrojo pasiūlymo ir negavęs trečiojo pasiūlymo, minėtą institucijos poziciją apskundė aukštesniajai pareigūnei. Aukštesnioji pareigūnė institucijos veikloje pažeidimų nenustatė. Pareiškėjas apskundė aukštesniosios pareigūnės sprendimą teismams, tačiau teismai skundus taip pat atmetė. Nesutikdamas su teismų sprendimais, Pareiškėjas kreipėsi į EŽTT⁸⁴⁸. EŽTT konstatavo, kad pareigūnė tyrimą atliko teisėtai, būdama nepriklausoma nuo būstą suteikiančios institucijos. Be to, Jungtinės Karalystės teisės aktai leido nesuteikti trečiojo pasiūlymo dėl būsto, todėl pareigūnė turėjo pakankamą faktinį ir teisinį pagrindą sprendimui priimti⁸⁴⁹. EŽTT pabrėžė, kad nacionaliniai teismai tinkamai įvertino bylos faktus ir teisinius klausimus, todėl tinkamai atliko ribotą kontrolę byloje. EŽTT taip pat pabrėžė, kad institucija turėjo diskreciją spręsti dėl būsto suteikimo sąlygų ir benamiams asmenims suteikti būstą kuo ekonomiškiau ir teisingiau būdu, ir toks vertinimas apėmė daug smulkių faktorių, kuriuos nacionaliniai teismai taip pat apžvelgė ir vertino. EŽTT pripažino, kad nacionaliniai teismai atliko pakankamą teisminę kontrolę, todėl EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo nenustatė⁸⁵⁰.

Taigi, jeigu institucija, prieš apibrėždama poziciją, atlieka sudėtingus vertinimus, pats pozicijos apibrėžimo procesas yra teisėtas ir nekelia abejonų dėl jo teisėtumo, teismas pasisako dėl Pareiškėjo reikalavimų įvertinęs visas bylai reikšmingas aplinkybes, ir jeigu užtikrinamos ir kitos EŽTK 6(1) straipsnio garantijos (tokios, kaip teisė į nešališką teismą)⁸⁵¹, tai laikoma, kad ribota teisminė kontrolė yra pakankama.

845 *Ibid.*, paras 44-49.

846 EŽTT 2006 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Tsfayo prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 60860/00, paras 40-49.

847 EŽTT 2015 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Ali prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 40378/10, paras 5-6.

848 *Ibid.*, paras 7-17.

849 *Ibid.*, para 74.

850 *Ibid.*, paras 74-88.

851 Taip pat šiuo kl. žr. EŽTT 2015 m. spalio 20 d. sprendimo byloje *Ali prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimą Nr. 40378/10, paras 74-88; EŽTT 2002 m. gegužės 25 d. sprendimo byloje *Kingsley prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimą Nr. 35605/97, paras 32-34; EŽTT 1998 m. spalio 19 d. sprendimo byloje *X prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimą Nr. 28530/95, (nesunumeruoti paragrafai) EŽTT 1997 m. gruodžio 9 d. sprendimo byloje *Stefan prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimą Nr. 29419/95; (nesunumeruoti paragrafai); EŽTT 1997 m. gruodžio 9 d. sprendimo byloje *Wickramsinghe prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimą Nr. 31503/96, (nesunumeruoti paragrafai); EŽTT 1978 m. rugsėjo 6 d. sprendimo byloje *Klass prieš Vokietiją*, pareiškimą Nr. 5029/71, (nesunumeruoti paragrafai).

4.2.2.2.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija

Kadangi EŽTK 6(1) straipsnis iš nacionalinių teismų nereikalauja neribotos kontrolės, todėl pagal SESV 263 straipsnį numatyta ribota kontrolė tikrinti Atsakovų pozicijas iš principo yra suderinama su EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimais. Savaime suprantama, visuomet išlieka rizika, kad EŽTT, atlikdamas bylos *Sigma* testą individualioje byloje galėtų nustatyti teisminės kontrolės nepakankamumą. Preziumuojant, kad: 1) ES teisėje Atsakovai daugelyje sričių (konkurencijos, valstybės pagalbos, aplinkosaugos, transporto, bendros užsienio ir saugumo politikos, intelektinės, pramoninės ir komercinės nuosavybės bei kt.) atlieka sudėtingus vertinimus ir turi plačią diskreciją apibrėžiant poziciją; 2) veikiant efektyviems teisiniams saugikliams, Atsakovai, prieš apibrėždami poziciją, laikosi procedūrinių reikalavimų; 3) ES Teismai tikrina Ieškovo nurodytas aplinkybes, motyvuotai pasisakydami dėl Ieškovo kiekvieno reikalavimo, - todėl autoriaus nuomone, egzistuoja žema rizika, kad EŽTT galėtų pripažinti ES Teismų kontrolės nepakankamumą pagal SESV 263 straipsnį. Be to, pats TT yra pasisakęs, kad, nors tose srityse, kuriose atliekami sudėtingi ekonominiai vertinimai, Atsakovai turi plačią diskreciją, tai nereiškia, kad ES Teismai turi susilaikyti nuo pozicijai reikšmingų duomenų kontrolės. ES Teismai turi patikrinti ne tik pozicijos teisingumą, patikimumą ir nuoseklumą, bet ir tai, ar pozicija apima visus esminius duomenis, į kuriuos reikia atsižvelgti apibrėžiant poziciją, ir ar jie tinkamai pagrindžia apibrėžtą poziciją⁸⁵².

Pažymėtina, kad konkurencijos bylose pagal SESV 101 ir 102 straipsnius atliekama tokia pati ribota pozicijų kontrolė, kaip ir pozicijų kontrolė kitose nei konkurencijos bylose⁸⁵³. Taigi, nepaisant to, kad teisės doktrinoje teisminės priežiūros apimtis konkurencijos srityje yra itin kritikuojama, visgi negalima pagrįstai teigti, kad ji neatitiktų EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimų. Pavyzdžiui, byloje *Automec* buvo nagrinėjama situacija, kai BMW automobilių gamykla atsisakė Ieškovui pratęsti BMW automobilių tiekimo sutartį ir taip eliminavo ieškovą iš savo distributorių tinklo⁸⁵⁴. Ieškovas dėl tokio eliminavimo kreipėsi į EK su prašymu pripažinti tiekėjo elgesį prieštaraujančiu SESV 101 ir 102 straipsniams. Ieškovo teigimu, jis jau daug metų pirkė iš BMW automobilius ir atitinka visus BMW automobilių distributoriams keliamus reikalavimus⁸⁵⁵. EK, išnagrinėjusi Ieškovo skundą, apibrėžė poziciją, kuria atsisakė tirti galimą pažeidimą⁸⁵⁶. Ieškovas dėl minėtos EK pozicijos

852 TT 2007 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Ispanija prieš Lensing*, bylos Nr. C-525/04 P, Rink. p. I9947, paras 56-57; TT 2005 m. vasario 15 d. sprendima byloje *Komisija prieš Tetra Laval*, bylos Nr. C12/03 P, Rink. p. I987, para 39 ir kt.

853 Žr. pvz., TT 2017 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Schniga prieš BAVT*, bylos Nr. C-625/15 P, Rink. nepaskelbta, paras 45-88; TT 2017 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Portugalija prieš EK*, bylos Nr. C-339/16 P, Rink. nepaskelbta, paras 19-54; TT 2017 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *EUIPO prieš Deluxe Entertainment*, bylos Nr. C-437/15 P, Rink. nepaskelbta, paras 26-45 ir kt.

854 BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Automec prieš EK*, bylos Nr. T-24/90, Rink. p. II-02223, paras 1-9.

855 BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Automec prieš EK*, bylos Nr. T-24/90, Rink. p. II-02223, paras 10-12.

856 *Ibid.*, paras 42-64.

pateikė skundą BT, tačiau BT EK pozicijos nepanaikino. Pabrėžtina, kad šioje byloje: 1) BT analizavo pozicijos pagrįstumą; 2) pasisakė dėl Ieškovo reikalavimų; 3) EK SESV 101 ir 102 straipsniai suteikia plačią diskreciją apibrėžiant pozicijas; 4) nebuvo duomenų, kad EK nesilaikė procedūrinių reikalavimų⁸⁵⁷, - todėl kyla mažai abejonių, kad šioje byloje teisminė kontrolė galėtų būti nepakankama EŽTK 6(1) straipsnio šviesoje pagal bylos *Sigma* kriterijus. Be to, nors EŽTT nereikalauja apeliacinės ar kasacinės instancijos teismų egzistavimo, tačiau ES teisėje BT sprendimai įprastai gali būti skundžiami TT, kuris turi galimybę ištaisyti BT vertinimo klaidas⁸⁵⁸. Tokiu būdu padidėja tikimybė, kad bus įvykdyta pakankama teisminė priežiūra pagal EŽTK 6(1) straipsnį. Pavyzdžiui, antidempingo srityje, kurią reguliuoja reglamento Nr. 1225/2009 nuostatos⁸⁵⁹, byloje *Eurocon* Ieškovas EK pateikė skundą, kuriuo pažymėjo, kad trečiųjų šalių medvilnės gamintojai importuoja į ES rinką medvilnę ir parduoda ją dempingo sąlygomis, t. y., parduoda už kainą, kuri yra mažesnė už savikainą, ir taip kitiems ES medvilnės gamintojams daro žalą. EK dėl šio įvykio pradėjo tyrimą, vėliau Tarybai pateikė pasiūlymą priimti reglamentą dėl galutinio antidempingo maito nustatymo minėtiems medvilnės gamintojams⁸⁶⁰. Taryba apibrėžtoje pozicijoje atsisakė priimti šį reglamentą, kadangi nebuvo reikiamos balsų daugumos reglamentui priimti. Taryba nenurodė jokių kitų apibrėžtos pozicijos motyvų. Ieškoviui BT pateikė ieškinį dėl Tarybos pozicijos panaikinimo kaip neargumentuotos, tačiau BT ieškinį atmetė⁸⁶¹. TT, apeliacine tvarka išnagrinėjęs bylą *Eurocoton* konstatavo, kad Taryba pažeidė SESV 296⁸⁶² straipsnio normas, kurios numato, kad pozicijose privalo būti nurodomi jas priimti paskatinę motyvai. TT pažymėjo, kad vien tik informacija apie balsavimo rezultatus netenkina SESV 296 straipsnyje nurodyto reikalavimo dėl apibrėžtos pozicijos motyvų, todėl TT panaikino Tarybos poziciją dėl esminio procedūrinio reikalavimo pažeidimo ir užtikrino pakankamą teisminę kontrolę⁸⁶³.

857 *Ibid.*, paras 82–92.

858 Žr. TT statuto, *ES oficialus leidinys*, Nr. C83, 56, 58, 61 straipsnius.

859 Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Bendrijos narėmis nesančių valstybių. *ES oficialus leidinys*, OL 343.

860 Plačiau antidempingo problematika žr., pvz., Andreea, N., Zanardi, M. The First Review of EU Antidumping Reviews, Centre for Economic Policy Research Discussion Paper No. DP9343, 2013 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2215462>. Taip pat žr. TT 2012 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Zhejiang prieš EK*, bylos Nr. C337/09 P, Rink. skaitmeninis, para 106.

861 BT 2000 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje *Eurocoton prieš ES Tarybą*, bylos Nr. T-213/97, Rink. p. II-03727, para 90.

862 SESV 296 straipsnyje nurodyta, kad „Teisės aktuose nurodomi juos priimti paskatinę motyvai ir pasiūlymai, iniciatyvos, rekomendacijos, prašymai ar nuomonės, kurių reikalaujama pagal Sutartis.“ Atsakovų sprendimai turi būti tinkamai motyvuoti, žr. TT 2003 m. sausio 9 d. sprendimą byloje *Petrotub prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-76/00 P, Rink. p. I-00079, para 81.

863 TT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Eurocoton prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C-76/01P, Rink. p. I-10091, paras 89, 93. Taip pat EK turi diskreciją ir kitose teisės srityse. Pavyzdžiui, remdamiesi reglamento Nr. 1829/2003 (Parlamento ir Tarybos 2003 m. rugsėjo 22 d. reglamentas Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų. *ES oficialus leidinys*, L 268.) nuostatomis, EK kartu su Taryba sprendžia dėl prašymų leisti teikti į rinką genetiškai modifikuotus produktus likimo. Atsižvelgiant į tai, kad minėtoms institucijoms reikia atlikti sudėtingus vertinimus, pripažįstama didelė minėtų institucijų diskrecija minėtoje srityje, o ES Teismai atlieka pozicijų teisėtumo patikrą,

4.2.2.3. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į teisinį tikrumą, jeigu TT ankstesnėje jurisprudencijoje yra pasisakęs, kad SESV 265 straipsnio pagrindu galima ginčyti ir apibrėžtas pozicijas, tačiau vėlesnėje jurisprudencijoje to daryti neleidžiama

Byloje *Parlamentas prieš Tarybą* TT yra išaiškinęs, kad pozicija, kuria atsakoma imtis atitinkamų veiksmų, taip pat galėtų būti ginčijama ieškiniu dėl neveikimo, nes minėtoje pozicijoje atsakoma veikti⁸⁶⁴. Minėto išaiškinimo pagrindu Ieškovai galėtų tikėtis Atsakovų pozicijas ginčyti ne tik pagal SESV 263 straipsnį, bet ir pagal SESV 265 straipsnį, ir galėtų turėti pagrįstą lūkestį, kad pradėta SESV 265 straipsnio pagrindu byla būtų tęsiama nepaisant to, kad Atsakovas bylos eigoje apibrėžia savo poziciją. Nežiūrint į minėtą bylos išaiškinimą, kaip jau analizuota anksčiau, esamoje teismų jurisprudencijoje ieškiniu pagal SESV 265 straipsnį neleidžiama ginčyti Atsakovo pozicijos, ir ES Teismai nutraukia neveikimo bylą, jeigu Atsakovas neveikimo bylos nagrinėjimo eigoje apibrėžia poziciją⁸⁶⁵. Kyla klausimas, ar savo nuosekloje jurisprudencijoje minėta byla įvedęs neaiškumo, TT nepažeidė teisinio tikrumo principo reikalavimo, kuris yra garantuojamas EŽTK 6(1) straipsniu. Dėl minėto TT išaiškinimo yra rizika, kad Ieškovai gali EŽTT pateikti prašymą konstatuoti teisinio tikrumo pažeidimą pagal EŽTK 6(1) straipsnį dėl to, kad šiuo metu ES Teismai neleidžia ginčyti pozicijos SESV 265 straipsnio pagrindu, kai pats TT yra nurodęs, kad Atsakovų pozicijas galima ginčyti ne tik pagal SESV 263 straipsnį, bet ir pagal SESV 265 straipsnį.

4.2.2.3.1. Aktuali EŽTT jurisprudencija

Pažymėtina, kad EŽTK 6(1) straipsnis nesuteikia asmeniui teisės į nuoseklią teismo jurisprudenciją⁸⁶⁶. Nepaisant to, EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimas gali būti konstatuojamas, jeigu skirtinga tuo pačiu klausimu teismine jurisprudencija yra pažeidžiamas teisinio tikrumo principas ir todėl sukeliama abejonės teismų sistemos patikimumu⁸⁶⁷. Pagal EŽTK 6(1) straipsnį iš nacionalinių teismų reikalaujama procedūrinio lankstumo (angl. *procedural flexibility*) tuo atveju, jeigu gali kilti abejonių dėl teisės normos taikymo ir jeigu, lanksčiau neaiškinant teisės normos, būtų pažeista teisė kreiptis į teismą⁸⁶⁸. Taigi, jeigu

vertindami teisės ir fakto klausimus (Pvz., žr., BT 2013 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Vengrija prieš EK*, bylos Nr. T240/10, Rink. skaitmeninis, para 111). Taip pat ir tuo atveju, kai Atsakovas netinkamai įvykdo Teismo sprendimą priimdamas netinkamą poziciją, ES Teismai, nagrinėdami faktines ir teisines aplinkybes, gali panaikinti tokią poziciją detalai pasisakydami, kodėl priimta pozicija Atsakovas netinkamai įgyvendino sprendimą (TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181, paras 31-33).

864 TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615, para 17.

865 BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartis byloje *Cantine prieš Europos ombudsmeną ir Parlamentą*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165, para 27 ir kt.

866 EŽTT 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Şahin prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 13279/05, para 58.

867 EŽTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Albu prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 34796/09, para 38.

868 Žr. šiuo klausimu Settem, O., *supra* note 682, p. 207-208. Taip pat žr. EŽTT 2011 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *RTBF prieš Belgiją*, bylos Nr. 50084/06, paras 71-72, 74; EŽTT 2006 m.

procedūrinė taisyklė neužkerta kelio kreiptis į teismą, teismai neprivalo lanksčiau interpretuoti teisės normos⁸⁶⁹. Kita vertus, gali susiformuoti skirtinga teismų jurisprudencija, kai pagal vieną teismo sprendimą konkreiti procedūrinė taisyklė bus taikoma lanksčiai, o pagal kitą - formaliai.

Teismų jurisprudencijos formavimas yra laikomas teigiamu dalyku, nes kitaip nebūtų įmanoma teismams tinkamai ir laiku prisitaikyti prie kintančių aplinkybių⁸⁷⁰. EŽTT teigia, kad, nors skirtinga žemesniųjų instancijų teismų jurisprudencija yra būdinga daugeliui valstybių, tačiau galutinės instancijos teismas privalo ją suvienodinti ir taip užtikrinti nuoseklią teisminę jurisprudenciją tam tikru klausimu⁸⁷¹. EŽTT teigimu, jeigu ir pats aukščiausios instancijos teismas panašiais klausimais priimtų skirtingus sprendimus, tokia situacija būtų nesuderinama su EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimais, nes pažeistų teisinio tikrumo principą⁸⁷². Pavyzdžiui, byloje *Živić EŽTT konstatavo pažeidimą, kai Serbijos žemesniųjų grandžių teismų sprendimai tapačiais klausimais buvo skirtingi, o ir pats Aukščiausiasis teismas panašiose bylose nesuformavo vieningos jurisprudencijos*⁸⁷³. EŽTT pabrėžia, kad galimybė susiformuoti nevienodai jurisprudencijai pati savaime nesuponuoja EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo. Įprastai nukrypimu nuo susiformavusios jurisprudencijos nelaikoma tokia situacija, kai egzistuoja keli skirtingi galutinės instancijos teismo išaiškinimai, priimti esant skirtingoms faktinėms aplinkybėms⁸⁷⁴.

Pažymėtina, kad EŽTT taiko keturių kriterijų visumos testą, pagal kurį kiekvienu atveju individualiai vertina, ar to paties aukščiausios instancijos teismo ir žemesniųjų tos pačios grandies teismų tuo pačiu klausimu skirtinga jurisprudencija galėjo pažeisti teisinio tikrumo principą ir EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus. Pagal EŽTT išaiškinimus, teisinio tikrumo principas bus pažeistas, jeigu bus nustatyta, kad: 1) teismų jurisprudencijos

gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Markovic prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 1398/03, para 99; EŽTT 2002 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Béles prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 47273/99, paras 50, 48-52, 63-70; EŽTT 2002 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Zvolský prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 46129/99, para 51; EŽTT 2000 m. sausio 25 d. sprendimas byloje *Miragall Escolano prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 38366/97, para 38; EŽTT 2000 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *Sotiris prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 39442/98, para 20; EŽTT 1998 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Pérez prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 28090/95, para 49; EŽTT 1995 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Bellet prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 23805/94, para 3; EŽTT 1990 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje *Fayed prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 17101/90, para 65; EŽTT 1985 m. gegužės 28 d. sprendimas byloje *Ashingdane prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 8225/78, para 57.

869 EŽTT 2002 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Zvolská prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 46129/99, para 51.

870 *Ibid.*

871 EŽTT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zielinski prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 24846/94, para 59.

872 EŽTT 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *Beian prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 30658/05, para 39; EŽTT 2007 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *Arias prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 32978/03, para 27; EŽTT 2005 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Păduraru prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 63252/00, para 98; EŽTT 2002 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Sovtransavto prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 48553/99, para 97; EŽTT 2000 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Baranowski prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 28358/95, para 56.

873 EŽTT 2011 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje *Živić prieš Serbiją*, pareiškimo Nr. 37204/08, para 46.

874 EŽTT 2009 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Uçar prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 12960/05, (nesunumeruoti paragrafai); EŽTT 2008 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Pinto prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 39005/04, para 41.

skirtumai yra esminiai ir ilgalaikiai (pavyzdžiui, jeigu teismų jurisprudencijos skirtumai yra trumpalaikiai ir vėliau jie buvo ištaisyti nuoseklia jurisprudencija, tai teisinio tikrumo principas nebus pažeistas); 2) nacionalinė teisė nenumato mechanizmo, galinčio išspręsti jurisprudencijos nevienodumo problematiką; 3) jeigu esami nacionaliniai jurisprudencijos suvienodinimo mechanizmai nebuvo taikyti reikiama apimtimi, pašalinant teisminės jurisprudencijos tuo pačiu klausimu skirtumus (valstybės turi pareigą organizuoti savo teisines sistemas tokiu būdu, kad būtų išvengta skirtingų sprendimų tuo pačiu klausimu priėmimo, o jeigu egzistuoja skirtingi sprendimai, tai turi būti galimybės prieštaravimus išspręsti atitinkamomis procesinėmis priemonėmis); 4) teismų jurisprudencijos prieštaravimai turi įtakos ne pavieniams, bet daugeliui subjektų⁸⁷⁵.

4.2.2.3.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija

Primintina, kad byloje *Parlamentas prieš Tarybą* TT lanksčiau nei įprastai aiškino SESV 265 straipsnį pasisakęs, kad pozicija, kuria atsisakoma imtis prašomų veiksmų, neužkerta galimybės ją ginčyti ieškiniu dėl neveikimo, kadangi neveikimas yra neužbaigtas. Kyla klausimai, ar pagal EŽTT išaiškinimus TT galėjo SESV 265 straipsnį aiškinti lanksčiau nei įprastai⁸⁷⁶, ir ar lanksčiau aiškindamas SESV 265 straipsnį TT nepažeidė teisinio tikrumo principo, kadangi ankstesnėje ir po to vėlesnėje jurisprudencijoje TT pasisakydavo priešingai (TT pasisakydavo, kad apibrėžta pozicija neleidžia naudotis SESV 265 straipsnio procedūra)⁸⁷⁷.

Atkreipiamas dėmesys, kad bylos *Parlamentas prieš Tarybą* nagrinėjimo metu Parlamentas neturėjo teisės pateikti ieškinio dėl panaikinimo, ir todėl neturėjo teisės ginčyti Atsakovo pozicijos, o turėjo teisę tik pateikti ieškinį dėl neveikimo, todėl minėtoje byloje pripažindamas, kad Parlamentas ieškiniu dėl neveikimo gali ginčyti poziciją, TT užtikrino Parlamentui teisę į Teismą ginčijant pozicijas, kaip reikalauja EŽTK 6(1) straipsnis. Tokia TT lankstesnio aiškinimo kompetencija pateisinama ir tuo, kad SESV 265 straipsnyje nepateikiama pozicijos sąvoka. Pabrėžtina, kad šiuo metu lankstesnio SESV 265 straipsnio aiškinimo Parlamento atžvilgiu nebereikia, kadangi Parlamentas turi teisę pateikti ieškinį dėl panaikinimo. Atsakant į klausimą, ar TT, byloje *Parlamentas prieš Tarybą* nukrypdamas nuo nusistovėjusios jurisprudencijos, nepažeidė teisinio tikrumo principo, atlikus jau aukščiau aptartą EŽTT naudojamą 4 kriterijų testą, pastebima, kad: 1) dėl bylos *Parlamentas prieš Tarybą* išaiškinimo teismų jurisprudencijoje nesusifirmavo esminiai ir ilgalaikiai skirtumai, nes daugiau nė vienoje byloje ES Teismai minėtu išaiškinimu nesivadovavo; 2)

875 EŽTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Albu prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 34796/09, para 38; EŽTT 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Şahin prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 13279/05, paras 56-57, 80; EŽTT 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *Beian prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 30658/05, paras 37 ir 39.

876 Kaip minėta, pareiga lanksčiau aiškinti procedūrinę taisyklę pagal EŽTT jurisprudenciją kyla nuomet, kai to neatlikus suinteresuotam asmeniui užkertamas kelias į teisminę gynybą.

877 TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš ES Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615, para 17.

ES teisėje TT turėjo galimybę vėliau suformuoti vieningą jurisprudenciją; 3) visose vėlesnėse bylose, kaip ir iki bylos *Parlamentas prieš Tarybą*, TT laikėsi nuoseklios jurisprudencijos, kad apibrėžta pozicija neleidžia pasinaudoti ieškiniu dėl neveikimo; 4) TT išaiškinimas minėtoje byloje neturėjo įtakos kitiems subjektams, nes minėtas išaiškinimas nebuvo realizuotas jurisprudencijoje ir nei Parlamentas, nei joks kitas Ieškovas nėra nuginciję Atsakovo pozicijos SESV 265 straipsnio pagrindu, - todėl galima daryti išvadą, kad bylos *Parlamentas prieš Tarybą* išaiškinimais teisinio tikrumo principas nebuvo pažeistas.

Kadangi: 1) bylos *Parlamentas prieš Tarybą* nukrypimas nuo nusistovėjusios jurisprudencijos nepažeidžia EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimų; 2) SESV 265 straipsnio lankstėnis aiškinimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą* buvo pateisinamas; 3) šiuo metu Ieškovai, įskaitant Parlamentą, savo teises gali ginti SESV 265 ir 263 straipsnių visuma, ir neužkertamas kelias kreiptis į Teismą; 4) nukrypimas nuo nusistovėjusios jurisprudencijos buvo tik vienoje byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, - todėl darytina išvada, kad, jeigu ES prisijungus prie EŽTK, asmenys mėgintų teikti prašymus dėl naudojantis SESV 265 straipsniu teisiniu netikrumu daromo EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo, egzistuoja žema rizika, kad tokie reikalavimai būtų patenkinti ir pažeidimas pripažintas.

4.2.2.4. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į greitą bylos nagrinėjimą, kai, neveikimo bylos eigoje Atsakovui apibrėžus poziciją, reikalaujama inicijuoti naują bylą dėl panaikinimo

Atkreipiamas dėmesys, kad įprastai Atsakovai apibrėžia poziciją dar net nepradėjus oficialios ikiteisminės stadijos pagal SESV 265 straipsnį arba ikiteisminėje SESV 265 straipsnio stadijoje. Tokiu atveju byla pagal SESV 265 straipsnį nepradedama, o pozicijos teisėtumo klausimas nagrinėjamas byloje pagal SESV 263 straipsnį. Kita vertus, jeigu Atsakovas pozicijos neapibrėžė ikiteisminėje stadijoje, bet apibrėžė bylos dėl neveikimo eigoje, tai byla nutraukiama ir reikalinga inicijuoti naują bylą pagal SESV 263 straipsnį, ginčijant poziciją. Kaip nė kartą minėta, ES Teismai neleidžia tęsti SESV 265 straipsnio pagrindu jau pradėtos bylos ir pradėtoje byloje nenustatinėja, ar turėjo būti apibrėžta kitokia pozicija, negu buvo apibrėžta.

Suprantama, kad teisių gynybos procesas keletose bylų užtrunka ilgiau ir nėra toks operatyvus, koks galėtų būti, Atsakovo veiksmų nesiėmimo klausimą (nuo pozicijos apibrėžimo iki jos pagrįstumo vertinimo) nagrinėjant vienoje toje pačioje byloje⁸⁷⁸. Kyla klausimas, ar tokia nelanksti ES Teismų jurisprudencija yra tinkama, nes visas procesas užtrunka dėl to, kad Ieškovai yra priverčiami naudoti kelis skirtingus ieškinius ir inicijuoti keletą skirtingų bylų. Pavyzdžiui, profesorius Jansen teigia, kad gynyba prieš administracinių institucijų neveikimą (kuris gali būti suprantamas ir kaip administracinė tyla, ir kaip atsakymas veikti) yra veiksminga tik tuomet, jeigu yra sudaromos galimybės Ieškovui greitai gauti teismo sprendimą⁸⁷⁹.

878 Pats TT savo jurisprudencijoje yra pripažinęs, kad bylų nagrinėjimas ES Teismuose kartais užtrunka taip ilgai, kad suteikia Ieškovams teisę reikalauti žalos atlyginimo (TT 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Gascogne prieš EK*, bylos Nr. C-40/12 P, para 109)

879 Jansen, O., *supra* note 88, p. 24.

Toliau yra nagrinėjama, ar ES Teismų draudimas vienoje neveikimo byloje ginčyti bylos eigoje apibrėžtą poziciją, prieštarauja EŽTK reikalavimams.

4.2.2.4.1. Aktuali EŽTT jurisprudencija

Didžiąją dalį, t. y., daugiau nei 26 procentus visų EŽTT nagrinėjamų bylų, sudaro bylos dėl EŽTK 6(1) straipsnio garantuojamos teisės į greitą bylos nagrinėjimą pažeidimų⁸⁸⁰. EŽTT savo jurisprudencijoje dažnai tenkina Ieškovų pareiškimus konstatuodamas, kad tokia teisė pažeista, nes nacionalinis bylos nagrinėjimo procesas užtruko pernelyg ilgai⁸⁸¹. Bylos nagrinėjimo termino pradžia skaičiuojama nuo ieškinio pateikimo teismui momento arba nuo kreipimosi į administracinę instituciją momento, jeigu pagal nacionalinę teisę prieš kreipiantis į teismą yra būtina inicijuoti ikiteisminę procedūrą, prašant pačios institucijos ištaisyti potencialų pažeidimą⁸⁸². Bylos nagrinėjimo termino pabaiga sueina tuomet, kai teismo sprendimas yra įvykdomas⁸⁸³. Be to, jeigu tas pats Ieškovas dalyvauja keliose susijusiose bylose, tai laikoma, kad tas pats bylos nagrinėjimo terminas trunka tiek, kiek trunka kelios susiję bylos, kol priimtas galutinis sprendimas Ieškovui sukelia teisines pasekmes⁸⁸⁴.

Pavyzdžiui, EŽTT yra pripažinęs EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimą, kai bylos procesas užtruko 9 metus⁸⁸⁵, virš 7 metų⁸⁸⁶ ir pan. Pažymėtina, kad nėra konkretaus termino, kuriam suėjus būtų konstatuojama, kad bylos nagrinėjimas truko pernelyg ilgai ir dėl to atsirado EŽTK pažeidimas. Ar teismai, nagrinėdami bylą, nepažeidė asmens teisės į greitą bylos nagrinėjimą, sprendžiama pagal: 1) bylos sudėtingumą (byla laikoma sudėtinga kai joje dalyvauja didelis skaičius šalių, būtina surinkti daug įrodymų ir kitais atvejais); 2) bylos šalių elgesį (iš bylos šalių reikalaujama nevilkinti proceso, pavyzdžiui, pats Pareiškėjas gali būti kaltas dėl ilgo proceso, jeigu byloje nuolat teiktų naujus nereikšmingus reikalavimus ar įrodymus; 3) valstybės administracinių institucijų elgesį (valstybės reglamentavimas privalo

880 Žr. elektroninį leidinį „The European Court of Human Rights: 50 years of activity – some facts and figures“, 2010, p. 6 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. < http://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_1959_2009_ENG.pdf>.

881 Settem, O., *supra* note 682, p. 65.

882 EŽTT 2001 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Kress prieš Prancūziją*, bylos Nr. 39594/98, para 90; EŽTT 1994 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *Schouten prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 19005/91, para 62; 1992 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *X prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 18020/91, para 31; EŽTT 1987 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Poiss prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 9816/82, para 50; EŽTT 1989 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Bock prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 11118/84, para 35; EŽTT 1978 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *König prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 6232/73, para 98.

883 EŽTT 2009 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Padalevičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 12278/03, paras 44-47.

884 EŽTT 1998 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje *Estima Jorge prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 24550/94, paras 36-38; EŽTT 1997 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje *Robins prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 22410/93, paras 28-29.

885 EŽTT 1993 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Darnell prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 15058/89, para 21.

886 EŽTT 2007 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Baškienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 11529/04, paras 81-83.

sudaryti tinkamas sąlygas sparčiam teismo procesui, taip pat valstybė privalo užtikrinti, kad bylos nagrinėjimo nevilkinčių valdžios institucijos, nes valstybė už jų elgesį yra atsakinga); 4) bylinėjimosi dalyko svarbumą (kartais ilgesnis bylos nagrinėjimas gali būti pateisintas ypatingu bylos statusu, pavyzdžiui, dėl darbo ginčų, vaikų globos ginčų ir panašiais atvejais)⁸⁸⁷. Svarbu atkreipti dėmesį, kad nuolatinis didelis teismų darbo krūvis pagal EŽTK 6(1) straipsnį neatleidžia valstybės nuo atsakomybės už pernelyg ilgą bylos nagrinėjimą⁸⁸⁸.

EŽTT, siekdamas užkirsti kelią nuolatiniams EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimams dėl pernelyg ilgos proceso trukmės, savo jurisprudencijoje pabrėžė, kad nacionalinėje teisėje valstybės privalo numatyti veiksmingą teisių gynimo priemonę prieš bylų vilkinimą teismuose, kaip to reikalauja EŽTK 13 straipsnis. Tokia priemonė gali būti arba užkertanti kelią bylai vilkinti ir todėl veikianti kaip prevencinė teisių gynimo priemonė, arba kompensuojanti žalą dėl bylos vilkinimo⁸⁸⁹. Iš valstybės nereikalaujama nacionalinėje teisėje numatyti abi teisių gynimo priemones - pakanka numatyti bent vieną priemonę: arba prevencinę, arba kompensuojančią žalą⁸⁹⁰. Prevencinė teisių gynimo priemonė prieš bylos vilkinimą yra tokia teisių gynimo priemonė, kuria eliminuojamos arba maksimaliai sumažinamos galimybės teismams vilkinti bylos nagrinėjimą. EŽTT tokią priemonę laiko efektyvesne už priemonę žalai atlyginti ir nurodo, kad valstybės prioritetą turėtų teikti būtent šiai teisių gynimo priemonei⁸⁹¹. Prevencinė priemonė būtų, pavyzdžiui, skundas aukštesnės grandies teismui, kad šis įpareigotų žemesnės grandies teismą išnagrinėti bylą per konkretų terminą⁸⁹². Tuo tarpu kompensuojanti žalą teisių gynimo priemonė yra tokia priemonė, kuria asmeniui leidžiama kreiptis į kompetentingą instituciją priteisti žalą, kai bylos nagrinėjimas buvo per ilgas. Pagal EŽTK 13 straipsnį tokia priemonė privalo atitikti 5 kriterijų visumos reikalavimus: 1) pati byla dėl žalos atlyginimo privalo būti išnagrinėta per protingą terminą; 2) priteista kompensacija Pareiškėjui privalo būti išmokėta ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo momento; 3) byla turi būti nagrinėjama, užtikrinant EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus; 4) bylinėjimosi išlaidų dydžiai neturėtų

887 EŽTT 2006 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Sürmeli prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 75529/01, para 128; EŽTT 2003 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Rawa prieš Lenkiją*, pareiškimo s Nr. 38804/97, para 49; EŽTT 2000 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Frydlander prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 30979/96, para 43; EŽTT 1994 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje *Hokkanen prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 19823/92, para 72; EŽTT 1991 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *Vocaturu prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 11891/85, para 17; EŽTT 1987 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *H. prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 9580/81, para 72; EŽTT 1999 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Humen prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 26614/95, paras 63, 66; EŽTT 1998 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Pafitis prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 20323/92, para 93; EŽTT 1997 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Papageorgiou prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 24628/94, para 40; EŽTT 1989 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Sanders prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 11681/85, para 35; EŽTT 1988 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Moreira prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 11371/85, para 60; EŽTT 1981 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Buchholz prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 7759/77, para 49.

888 EŽTT 1997 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Probstmeier prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 20950/92, para 64.

889 EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Kudla prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 30210/96, paras 152-156.

890 EŽTT 2002 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Mifsud prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 57220/00, para 17.

891 EŽTT 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Scordino prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 36813/97, para 182.

892 EŽTT 2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Wasserman prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 21071/05, para 45; EŽTT 2006 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Sürmeli prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 75529/01, para 105.

padaryti priemonės nepatrauklia naudotis; 5) kompensacija turi būti protingo dydžio, palyginus su dydžiais kitose tokio pobūdžio jau išnagrinėtose bylose⁸⁹³.

4.2.2.4.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija

Gali kilti klausimas, per kokį terminą byla nagrinėjama pagal SESV 265 straipsnį. Kadangi neveikimo byloje iki pat Teismo sprendimo priėmimo Atsakovas gali apibrėžti poziciją, todėl bylos pagal SESV 265 straipsnį nagrinėjimo terminas iš esmės yra ir terminas Atsakovui apibrėžti savo poziciją, kurią Ieškovas turėtų ginčyti kitoje byloje dėl panaikinimo. Byloje *Ladbroke* Ieškovas EK savo reikalavimus pateikė 1989 m. lapkričio 24 d⁸⁹⁴. Tarp EK ir Ieškovo dėl pastarojo reikalavimų nuolat vyko tarpusavio susirašinėjimas. Nepaisant susirašinėjimo, EK neapibrėžė jokios pozicijos ir todėl Ieškovas 1992 m. liepos 26 d. pateikė EK paraginimą veikti. EK neapibrėžus pozicijos ir pagal paraginimą veikti, Ieškovas 1992 m. rugsėjo 22 d. pateikė ieškinį dėl neveikimo. BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimu ieškinį patenkino ir EK neveikimą konstatavo⁸⁹⁵. EK Teismo sprendimo neskundė. Pabrėžtina, kad bylos procesas truko ilgiau nei 2 metus, nors jame reikėjo tik formaliai konstatuoti, kad EK neapibrėžė pozicijos. Taigi, per tokį laikotarpį iki sprendimo priėmimo EK ir pati galėjo apibrėžti savo poziciją. Kitoje byloje Švedija prieš EK, Ieškovė ieškinį dėl EK neveikimo pateikė 2014 m. liepos 4 d., o BT tik 2016 m. sausio 22 d. priėmė sprendimą, konstatuojanti EK neveikimą. Pabrėžtina, kad šioje byloje BT išaiškino, kad buvo akivaizdu, kad EK teko aiški, tiksliai ir besąlyginė pareiga apibrėžti poziciją pagal teisės aktų reikalavimus dar iki 2013 m. gruodžio 13 d., tačiau byloje Teismo sprendimas buvo priimtas tik praėjus daugiau nei 1,5 metų po ieškinio pateikimo ir daugiau nei 3 metams nuo momento, kai EK turėjo realizuoti „aiškiai, tiksliai ir besąlyginę“ pareigą apibrėžti poziciją⁸⁹⁶. EK Teismo sprendimo neskundė. Kitoje byloje *Ryanair* Ieškovas 2005 m. lapkričio 3 d. pateikė EK skundą dėl valstybės pagalbos, kurį papildė kitais prašymais, pateiktais 2006 metais. Tarp EK ir Ieškovo nuolat vyko apsikeitimas informacija, bet EK neapibrėžė pozicijos, todėl Ieškovas 2007 m. rugpjūčio 2 d. pateikė oficialių paraginimą veikti pagal SESV 265 straipsnį. EK neapibrėžus pozicijos ir po paraginimo veikti gavimo, Ieškovas 2007 m. lapkričio 30 d. pateikė ieškinį dėl neveikimo Teismui. BT tik 2011 m. rugsėjo 29 d. priėmė sprendimą, kuriuo neveikimą konstatavo⁸⁹⁷. EK minėtą Teismo sprendimą apskundė ir TT tik 2013 m. gegužės 16 d.

893 Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2013 m. rugsėjo 18 d. rekomendacija Nr. CM/Rec(2010)3 dėl geros jurisprudencijos nacionalinių priemonių atžvilgiu, p. 41-42, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://edoc.coe.int/en/european-convention-on-human-rights/6608-guide-to-good-practice-in-respect-of-domestic-remedies.html>>. Taip pat žr. EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04, para 99.

894 BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115, paras 5, 19.

895 *Ibid.*, paras 5, 19.

896 BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta, paras 19, 70.

897 BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair Ltd prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333, paras 1-10.

byloje priėmė galutinį sprendimą, kuriuo EK apeliacinis skundas buvo atmestas⁸⁹⁸. Taigi, minėtoje neveikimo byloje visas procesas iki galutinio sprendimo priėmimo užtruko beveik 6 metus. Vadinas, prireikė 6 metų, kad būtų konstatuotas faktas, kad EK neapibrėžė pozicijos, nors per tokį terminą pati EK galėjo apibrėžti poziciją. Primintina, kad jeigu nurodytų bylų eigoje Atsakovai būtų apibrėžę Ieškovo netenkinančią poziciją, tai Ieškovas būtų privalėjęs inicijuoti atskirą bylą dėl pozicijos panaikinimo. Žemiau pateikiama vidutinė bylų nagrinėjimo trukmė ES Teismuose.

Bylų nagrinėjimo trukmė BT (vidurkis mėnesiais) – 2 lentelė⁸⁹⁹

Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Visos bylos	26,7	24,8	26,9	23,4	20,6	18,7	16,3
Iš jų:							
konkurencijos srityje	50,5	48,4	46,4	45,8	47,8	38,2	21,6
valstybės pagalbos srityje	32,8	31,5	48,1	32,5	17,4	27,2	25,5

Bylų nagrinėjimo trukmė TT (vidurkis mėnesiais) – 3 lentelė⁹⁰⁰

Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bylos pagal SESV 340, 268, 265, 263 straipsnius	20,3	19,7	24,3	20,0	17,6	19,3	20,3
Bylos dėl apeliacinių skundų	15,1	15,2	16,6	14,5	14,0	12,9	17,1

Taigi, kadangi BT ir TT daugumoje atvejų bylą nagrinėja vidutiniškai apie 2 metus, tai maždaug tokius terminus Atsakovas ir turi pozicijos apibrėžimui jau pradėtoje nagrinėti neveikimo byloje. Pavyzdžiui, byloje *Alfastar prieš Tarybą I*, BT 2011 m. spalio 20 d. priėmė sprendimą, kuriuo panaikino Tarybos poziciją atmesti Ieškovo pateiktą pasiūlymą viešojo pirkimo konkurse dėl to, kad apibrėžtoje pozicijoje nebuvo tinkamai nurodytos pasiūlymo atmetimo priežastys⁹⁰¹. Taryba neapibrėžė naujos pozicijos vietoje panaikintos. Todėl Ieškovas inicijavo naują bylą dėl neveikimo BT, prašydamas BT konstatuoti, kad Taryba,

898 TT 2013 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Ryanair*, bylos Nr. C-615/11 P, Rink. nepaskelbta, para 45.

899 ESTT metinis pranešimas dėl 2017 metų, p. 201 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-06/ra_2017_lt_web.pdf>; ESTT metinis pranešimas dėl 2016 metų, p. 203 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-06/ra_2016_lt_web.pdf>; ESTT metinis pranešimas dėl 2015 metų, p. 167 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-04/rapport_annuel_2015_activite_judiciaire_lt.pdf>.

900 ESTT metinis pranešimas dėl 2017 metų, p. 201 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-06/ra_2017_lt_web.pdf>; ESTT metinis pranešimas dėl 2016 metų, p. 96 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-06/ra_2016_lt_web.pdf>; ESTT metinis pranešimas dėl 2015 metų, p. 86 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-04/rapport_annuel_2015_activite_judiciaire_lt.pdf>

901 BT 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Alfastar prieš ES Tarybą I*, bylos Nr. T-57/09, Rink. p. II-00368, para 43.

neapibrėžusi naujos pozicijos, pažeidė pareigą apibrėžti poziciją, kaip tai numatyta SESV 266 straipsnyje. Pagal naują ieškinį dėl neveikimo, pateiktą 2012 m. birželio 15 d., bylos *Alfastar prieš Tarybą II* eigoje pati Taryba 2012 m. birželio 18 d. informavo ieškovą apie naujai apibrėžtą poziciją, kuria Ieškovo pasiūlymą taip pat atmetė, tik naujais pagrindais⁹⁰². Kadangi Taryba apibrėžė poziciją, tai minėta neveikimo byla buvo nutraukta ir todėl Ieškovas turėjo inicijuoti naują bylą *Alfastar prieš Tarybą III* dėl pozicijos panaikinimo. Naują ieškinį dėl pozicijos panaikinimo Ieškovas pateikė 2012 m. rugpjūčio 28 d., tačiau BT 2014 m. lapkričio 25 d., t. y., po daugiau nei po dvejų metų nuo ieškinio pateikimo, sprendimu ieškinį atmetė⁹⁰³. Po pozicijos apibrėžimo, nauja Ieškovo byla dėl pozicijos panaikinimo buvo nagrinėjama bendra tvarka per vidutinius bylų nagrinėjimo terminus. Kitoje byloje *ENU* Ieškovė ieškinį dėl neveikimo TT pateikė 1991 m. balandžio 3 d. ir sprendimas neveikimo byloje buvo priimtas 1993 metų vasario 16 d., kuriuo buvo konstatuota, kad EK neapibrėžė pozicijos⁹⁰⁴. EK, vadovaudamasi SESV 266 straipsniu ir vykdydama Teismo sprendimą, tik 1993 m. liepos mėnesį apibrėžė poziciją, kuria Ieškovo reikalavimus atmetė. Ieškovas 1993 m. rugsėjo 27 d. pateikė ieškinį dėl pozicijos panaikinimo. Ieškovo ieškinį dėl pozicijos panaikinimo BT 1995 m. rugsėjo 15 d. sprendimu atmetė⁹⁰⁵. Ieškovas Teismo sprendimą apskundė TT, kuris 1997 m. kovo 11 d. sprendimu Ieškovo reikalavimų netenkino ir paliko galioti BT sprendimą nepakeistą⁹⁰⁶. Taigi, visas nurodytas procesas truko beveik 6 metus, iš kurių ilgiau kaip 2 metus Ieškovas laukė EK pozicijos, kurią galėtų ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo.

Pažymėtina, kad ES teisėje dėl pernelyg ilgo bylų nagrinėjimo yra įtvirtinta kompensacinė priemonė, kaip to ir reikalaujama EŽTT jurisprudencija. ES teisėje, laikantis Chartijos 47 straipsnio reikalavimų, bylos privalo būti išnagrinėjamos per protingą terminą, o jeigu tokio reikalavimo nesilaikoma, tai Ieškovo naudai gali būti priteisiama žala dėl pernelyg ilgos proceso trukmės. Kadangi pripažįstama, kad BT dėl per didelio krūvio kartais užvilkina bylų nagrinėjimą⁹⁰⁷, tai žala gali būti priteisiama tik dėl BT bylų nagrinėjimo vilkinimo⁹⁰⁸, o dėl TT bylų nagrinėjimo trukmės žala nepriteisiama. Žalos atlyginimo mechanizmas dėl BT proceso trukmės realizuojamas laikantis šių pagrindinių taisyklių⁹⁰⁹: 1) kai BT nesilaiko

902 BT 2013 m. sausio 7 d. sprendimas byloje *Alfastar prieš ES Tarybą II*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 16–18.

903 BT 2014 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje *Alfastar prieš ES Tarybą III*, bylos Nr. T-394/12, Rink. skaitmeninis, para 231.

904 TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599, paras 1.

905 BT 1995 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK II*, bylos Nr. T-458/93, Rink. p. II-02459, paras 16-17.

906 TT 1997 m. kovo 11 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK II*, bylos Nr. C-357/95 P, Rink. p. I-01329, para 58.

907 EK 2011 m. rugsėjo 30 d. nuomonė dėl ESTT prašymų iš dalies keisti jo statutą KOM/2011/0596, Celex Nr. 52011DC0596, para 29.

908 TT 2013 m. vasario 28 d. sprendimas byloje *Inalca prieš EK*, bylos Nr. C460/09 P, Rink. p. C460/09 P, Rink. skaitmeninis, para 130. Taip pat šiuo kl. žr. TT 2008 m. rugsėjo 9 d. sprendimą byloje *FIAMM prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. C120/06 P, Rink. p. I-06513, paras 200-214.

909 TT 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Gascogne prieš EK*, bylos Nr. C-40/12P, Rink. skaitmeninis, paras 87-90; TT 2009 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Grüne Punkt prieš EK*, bylos Nr. C-385/07 P, Rink. p. I-06155, paras 181, 190, 196; TT 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Baus-*

pareigos išnagrinėti bylą per protingą terminą, tai Ieškovas negali jau nagrinėjamoje byloje (kurią, jo manymu, BT užvilkino) prašyti BT priteisti dėl užvilkinimo žalą, nes esama BT sudėtis būtų laikoma šališka; 2) Ieškovas gali pateikti apeliacinį skundą TT, kad TT konstatuotų faktą, jog BT pernelyg ilgai nagrinėjo bylą⁹¹⁰ ir remdamasis TT konstatavimu Ieškovas galėtų inicijuoti naują bylą dėl žalos priteisimo⁹¹¹; 3) pats TT žalos nepriteisia, o tik konstatuoja bylos vilkinimo faktą; 4) vertinant, ar BT užvilkinio bylos nagrinėjimą, atsižvelgiama į kiekvienos bylos aplinkybes, bylos sudėtingumą, šalių elgesį ir kitų aplinkybių nebaigtinį sąrašą; 5) jeigu pernelyg ilga proceso trukmė turėjo poveikį bylos baigčiai, tai dėl šios priežasties TT apeliaciniu skundu gali panaikinti BT sprendimą; 6) visais atvejais reikalavimas atlyginti žalą privalo būti pateiktas inicijuojant naują bylą BT; 7) atsakovu tokioje byloje yra patraukiama ES, atstovaujama ESTT, kaip ES institucijos; 8) naują bylą dėl žalos atlyginimo turi teisę nagrinėti tik tie BT teisėjai, kurie nenagrinėjo BT užvilkinios bylos; 9) BT turi nustatyti žalos dydį, priežastinį ryšį tarp žalos ir ilgos proceso trukmės; 10) nagrinėdamas tokias bylas, BT privalo atsižvelgti į valstybių narių jurisprudenciją tokio pobūdžio bylose ir ja remtis; 11) BT gali priteisti turtinę ir neturtinę žalą. Minėtą teisių gynimo priemonę žalai atlyginti dėl pernelyg ilgos proceso trukmės TT laiko veiksminga teisių gynimo priemone, atitinkančia Chartijos 47 straipsnio reikalavimus, o tai reiškia, kad minėta teisių gynimo priemonė turėtų atitikti ir EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus⁹¹². Su tokia TT nuomone būtų galima nesutikti dėl žemiau nurodomų priežasčių.

Kadangi formaliai pripažįstama, kad BT operatyviai neišnagrinėja bylų dėl per didelio jam tenkančio krūvio, todėl kyla pagrįstos abejonės, ar efektyvu dar labiau padidinti BT krūvį nurodant jam papildomai nagrinėti ir bylas dėl žalos atlyginimo, kai pats BT užvilkinio bylos nagrinėjimą⁹¹³. Toliau pateikiama lentelė, parodanti, kiek bylų BT yra neišnagrinėjęs.

tahlgewebe prieš EK, bylos Nr. C-185/95 P, Rink. p. I-08417, para 49; BT 2016 m. kovo 15 d. nutartis byloje *Kendrion prieš ES*, bylos Nr. T-479/14, Rink. nepaskelbta, paras 14, 15, 17–19, 28–31; BT 2014 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Saint-Gobain prieš EK*, bylos Nr. T56/09, Rink. skaitmeninis, paras 499-500.

- 910 Pavyzdžiui, TT yra konstatavęs, kad bylos, kurias BT nagrinėjo: 1) beveik 5 metus (TT 2014 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Guardian Industries prieš EK*, bylos C-580/12 P, Rink. skaitmeninis, para 20); 2) 6 metus (TT 2014 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Deltafina prieš EK*, bylos Nr. C-578/11 P, Rink. skaitmeninis, para 90; TT 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis byloje *Kendrion prieš EK*, bylos Nr. C 50/12 P, Rink. skaitmeninis, para 102); 3) daugiau nei 6 metus (TT 2014 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *FLSmidth prieš EK*, bylos Nr. C-238/12 P, Rink. skaitmeninis, para 118), - pažeidė Ieškovo teisę į greitą procesą, ir todėl Ieškovai įgijo teisę pareikšti ieškinį BT dėl žalos atlyginimo.
- 911 Disertacijos rengimo metu nesant atitinkamos ESTT jurisprudencijos nėra aišku, ar Ieškovas be TT konstatavimo, kad BT užvilkinio bylos nagrinėjimą, galėtų kreiptis į BT dėl žalos atlyginimo. Šiuo metu egzistuoja tik jurisprudencija, kai Ieškovai į BT dėl žalos atlyginimo kreipėsi tik turėdami TT išaiškinimus dėl galimybės prisiteisti žalą. Svarbu pažymėti, kad byloje *ASPLA* Ieškovas pateikė BT prašymą atlyginti žalą dėl per ilgai BT nagrinėtos bylos, net nesikreipęs į TT dėl tokio fakto konstatavimo. Disertacijos rengimo metu byla *ASPLA* dar neišnagrinėta, todėl neįmanoma pateikti jos analizės. Bylos numeris BT: T-40/15 (*ASPLA prieš ES*).
- 912 TT 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Gascogne prieš EK*, bylos Nr. C-40/12P, Rink. skaitmeninis, para 89.
- 913 Pavyzdžiui, generalinis advokatas Wathelet, teigia, kad toks žalos atlyginimo mechanizmas yra ydingas, nes: 1) ieškinį dėl žalos atlyginimo nagrinėja BT, kuris pažeidė Ieškovo teisę į greitą procesą, todėl kyla abejonės dėl šališkumo; 2) paradoksalu, kad žala už pernelyg ilgai trukusį teisminį procesą

BT neišnagrinėtos bylos – 4 lentelė⁹¹⁴

Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Visos bylos	1308	1237	1325	1423	1267	1486
Iš jų:						
valstybės pagalbos srityje	179	152	146	243	215	241
konkurencijos srityje	227	200	148	117	82	64

Jenkins ir Bushell teigia, kad aptartas mechanizmas žalai atlyginti dėl BT bylų nagrinėjimo vilkinimo: 1) yra procedūriškai lėtas ir nepatrauklus naudotis, nes Ieškovas, privalėjęs ilgą laiką bylinėtis užvilkinatoje byloje, pakartotinai priverčiamas bylinėtis dėl žalos atlyginimo naujoje byloje; 2) sudaro sąlygas iš naujo pernelyg ilgam teisminiam procesui BT; 3) daro neigiamą psichologinį poveikį Ieškovui, kai jis dėl pažeidimo ištaisymo privalo kreiptis į pažeidimą padariusį organą ir gali nutikti taip, kad BT pakankamai greitai neišnagrinėjus naujos bylos dėl žalos atlyginimo, Ieškovas vėl kreipsis į TT su skundu dėl tokio BT pakartotinio delsimo išnagrinėti bylą ir dėl naujos žalos atlyginimo⁹¹⁵. Mokslininkų nuomone, kyla abejonės ir dėl to, ar BT, nagrinėdamas bylą dėl žalos, kurią pats ir sukėlė, atlyginimo, galėtų būti laikomas nešališku teismu, kaip to reikalauja EŽTK 6(1) straipsnis ir Chartijos 47 straipsnis⁹¹⁶. Pagal EŽTT jurisprudenciją, teismas laikomas nešališku, jeigu jis atitinka subjektyvaus ir objektyvaus nešališkumo kriterijų visumą: 1) subjektyviai (faktiškai) nešališku teismas laikomas tuomet, kai teismas iš tikrųjų yra nešališkas, pavyzdžiui, asmeniškai nesuinteresuotas bylos baigtimi, nepalaiko kurios nors bylos šalies⁹¹⁷; 2) objektyviai nešališku teismas laikomas tuomet, kai nekyla jokių pagrįstų abejonių teismo šališkumui⁹¹⁸. Savaiame suprantama, kad būtų sudėtinga įrodyti subjektyvųjų šališkumą, kai nauja BT teisėjų kolegija nagrinėtų kitų savo kolegų sukeltos žalos atlyginimo klausimą. Kita vertus, toks bylos nagrinėjimas galimai netenkintų objektyvaus šališkumo reikalavimo, pagal kurį EŽTT reikalauja, kad nebūtų sukeliama jokių objektyvių abejonių dėl teisėjų nešališkumo ir bylos šalis negali turėti jokio pagrindo baimintis, kad teisėjas galėtų būti šališkas⁹¹⁹. Pagal EŽTT jurisprudenciją, lemiamu faktoriumi objektyviam šališkumui atsirasti laikoma aplinkybė, kad Pareiškėjo baimė dėl teisėjo šališkumo gali būti reali ir pagrįsta⁹²⁰. EŽTT

gali būti atlyginta tik pareiškus kitą ieškinį, kuris neišvengiamai lems naujas Ieškovo bylinėjimosi išlaidas ir ilgą nagrinėjimo terminą (Generalinio advokato Wathelet 2014 m. balandžio 29 d. išvada byloje *Guardian Industries prieš EK*, bylos Nr. C-580/12 P, Rink. skaitmeninis, paras 110-111).

914 ESTT metinis pranešimas dėl 2016 metų, p. 204 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-06/ra_2016_lt_web.pdf>.

915 Jenkins, T.; Bushell, G. Justice Denied or Simply Delayed? Consequences of Excessive Delay at the EU's General Court. *Journal of European Competition Law & Practice*, 2015, Nr. 1(6), p. 10.

916 *Ibid.*, p. 10.

917 EŽTT 2014 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *Marguš prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 4455/10, para 44; EŽTT 2009 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*, pareiškimo Nr. 17056/06, para 94 ir kt.

918 EŽTT 2000 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *Morel prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 34130/96, paras 45-50.

919 EŽTT 2003 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Valero prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 62435/00, para 23.

920 EŽTT 2004 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *Pabla prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 47221/99, para 30.

konstatuoja EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimą tuomet, jeigu identifikuoja, kad Pareiškėjo baimė dėl teisėjo šališkumo yra objektyviai pateisinama⁹²¹. Pavyzdžiui, EŽTT jurisprudencijoje gali būti nustatomas objektyvus šališkumas tuo atveju, kai egzistuoja hierarchiniai ir kitokie ryšiai tarp teisėjų ir bylos šalių⁹²². Be to, EŽTT yra pabrėžęs, kad teismas ne tik turi būti nešališkas, bet ir turi sudaryti įspūdį bei pasitikėjimą, kad toks ir yra⁹²³. Kyla abejonės, ar to paties teismo teisėjai gali visiškai nešališkai išnagrinėti savo kolegų padarytos žalos atlyginimo klausimą⁹²⁴. Pagal generalinį advokatą Léger: „<...> teisminei institucijai negalima patikėti užduoties priimti sprendimą dėl jos pačios klaidingų ar neteisėtų veiksmų. Be jokios abejonės, tai būtų teismo nešališkumo principo, įtvirtinto konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, pažeidimas. Man atrodo, kad vargu ar būtų galima išvengti tokio pažeidimo perdavus bylą kitos sudėties teismui, nes, jei laikysimės Strasbūro (EŽTT – aut. pastaba) teismo požiūrio, tokio teismo sudėties pakeitimo gali ne visai pakakti šališkumo įspūdžiui pašalinti, nes sprendimą priėmė pats šis teismas <...>“⁹²⁵.

Be to, tokioje žalos atlyginimo byloje aktualu ir tinkamo atsakovo problematika. Kaip minėta, ieškiniai dėl žalos atlyginimo BT inicijuojami prieš atsakovą ESTT, kaip ES instituciją. ESTT nuolat mėgina išvengti tokių bylų ir argumentuoja, kad ieškinys turėtų būti pateiktas prieš EK⁹²⁶. ESTT teigimu, jį patraukiant atsakovu byloje, yra pažeidžiami nepriklausomumo ir nešališkumo principai, nes: 1) byla yra nagrinėjama BT; 2) BT yra sudėtinė ESTT, kaip institucijos, dalis; 3) priteista suma kompensuojama iš ESTT biudžeto, t. y., iš organo, kuris nagrinėja ginčą. Būtina pažymėti, kad ESTT prieštaravimai dėl jo patraukimo atsakovu BT pripažįstami nepagrįstais, nes, BT teigimu, atlyginti žalą privalo tas subjektas, kuris ją sukėlė, t. y., ESTT, kaip institucija⁹²⁷. Dėl to ir byloje, kai Ieškovas pareiškia reikalavimus atlyginti žalą ESTT ir EK, ieškinys yra nagrinėjamas tik dėl ESTT atsakomybės. Neleidžiama EK patraukti atsakove, nes aiškinama, kad ji nėra atsakinga už teisės į greitą procesą pažeidimą⁹²⁸.

Aukščiau aptarta žalos atlyginimo BT problematika bent iš dalies būtų išspręsta, jeigu žalos atlyginimo klausimas dėl pernelyg ilgos bylos proceso trukmės būtų sprendžiamas

921 EŽTT 2000 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje *Wettstein prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 33958/96, para 44.

922 EŽTT 2005 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Mežnarić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 71615/01, para 36.

923 EŽTT 2009 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*, pareiškimo Nr. 17056/06, para 98; EŽTT 1987 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *De Cubber prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 9186/80, para 26 ir kt.

924 Jenkins, T.; Bushell, G., *supra* note 915, p. 10.

925 Generalinio advokato Léger 1998 m. vasario 3 d. išvada byloje *Baustahlgewebe prieš EK*, bylos Nr. C-185/95 P, Rink. p. I-08417, para 67.

926 Kye, C. A Quagmire of Delays at the European General Court: Any Escape? *Maastricht journal of European and comparative law*, 2015, Nr. 3(22), p. 464-467.

927 *Ibid.*

928 BT 2015 m. gruodžio 18 d. nutartis byloje *Aalberts prieš ES*, bylos Nr. C-132/15 P, Rink. nepaskelbta, para 1; BT 2015 m. gruodžio 18 d. nutartis byloje *Kendrion prieš ES*, bylos Nr. C-71/15 P, Rink. nepaskelbta, para 1; BT 2015 m. vasario 13 d. nutartis byloje *Aalberts prieš ES*, bylos Nr. T-725/14, Rink. nepaskelbta, paras 16, 21; BT 2015 m. sausio 6 d. nutartis byloje *Kendrion prieš ES*, bylos Nr. T479/14, Rink. nepaskelbta, paras 21-54.

TT, o ne BT⁹²⁹. Pažymėtina, kad byloje *Baustahlgewebe I* ieškovas BT apskundė jam dėl konkurencijos pažeidimo EK paskirtą baudą. BT ieškinį tenkino iš dalies ir baudą sumažino. Pabrėžtina, kad BT būtų nagrinėjo 6 metus⁹³⁰. Ieškovas pateikė apeliacinį skundą TT ir atkreipė dėmesį į pernelyg ilgą proceso trukmę. Ieškovas prašė TT dėl užsitęsusio bylos nagrinėjimo dar papildomai sumažinti baudą ar ją panaikinti⁹³¹. TT, konstatavęs bylos nagrinėjimo vilkinimo faktą, papildomai sumažino paskirtos baudos dydį, ir tai prilygino kompensacijai už pernelyg ilgą proceso trukmę⁹³². Vėlesnėje jurisprudencijoje TT net ir bylose, kuriose buvo skirtos baudos, konstatavęs bylos nagrinėjimo vilkinimo faktą, baudos nebemažina ir nurodo kreiptis dėl žalos atlyginimo į BT. Teisės doktrinoje toks teismo jurisprudencijos pakeitimas kritikuojamas dėl jau aukščiau nurodytų priežasčių⁹³³.

EŽTK šviesoje analizuojant, ar ES teisėje yra įtvirtinta veiksminga priemonė žalai priteisti dėl proceso trukmės, kaip to reikalauja EŽTK 13 straipsnis, reikalinga atlikti jau aptartą EŽTT naudojamą testą⁹³⁴. Jeigu būtų padarytos išvados, kad: 1) padidinus ir taip didelį BT krūvį, nėra garantijų, kad byla dėl žalos atlyginimo bus išnagrinėta per protingą terminą; 2) nėra garantijų, kad priteista kompensacija bus išmokėta ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo momento, nes ES teisėje institucijos nėra įpareigojamos per tam tikrą terminą įvykdyti Teismo sprendimą; 3) dėl jau aptartos teisėjų šališkumo problematikos yra rizika, kad žalos atlyginimo bylos nagrinėjimas BT neatitinka EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimų, - tai esamo žalos atlyginimo mechanizmo negalima laikyti veiksmingu, kaip to reikalauja EŽTK 13 straipsnis.

Kadangi EŽTT reikalauja nacionalinėje teisėje užtikrinti arba kompensaciją, arba prevencinę priemonę, o ES teisėje nėra tinkamos kompensacinės priemonės, todėl reikia nustatyti, ar Atsakovų neveikimo ir pozicijos apibrėžimo kontekste ES teisėje egzistuoja prevencinė priemonė proceso spartumui užtikrinti. Pripažįstama, kad operatyvesnis procesas yra tuomet, kai tam tikri susiję klausimai yra išsprendžiami vienoje ir toje pačioje byloje. Tokiu būdu yra užtikrinamas proceso greitumo ir ekonomiškumo principas⁹³⁵. Manytina, kad SESV 265 ir 263 straipsnių visuma negali būti laikoma

929 Generalinės advokatės Kokott 2011 m. balandžio 14 d. išvada byloje *Solvay prieš EK*, bylos Nr. C-110/10 P, Rink. p. I-10439, paras 166, 172.

930 BT 1995 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Baustahlgewebe prieš EK I*, bylos Nr. T-145/89, Rink. p. II-00987, paras 10, 162.

931 TT 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Baustahlgewebe prieš EK II*, bylos Nr. C-185/95 P, Rink. p. I-08417, para 26.

932 TT 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Baustahlgewebe prieš EK II*, bylos Nr. C-185/95 P, Rink. p. I-08417, para 142.

933 Žr., pvz. Theemaat, W.; Reuder, B. *European Competition Law- A Case Commentary*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2014, p. 775; Federico, G. *The EU Charter of Fundamental Rights- From Declaration to Binding Instrument*, New York: Springer, 2011, p. 107.

934 Primintina, kad EŽTT reikalauja, jog kompensacinė priemonė tenkintų šiuos kriterijus: 1) byla dėl žalos atlyginimo privalo būti išnagrinėta per protingą terminą; 2) priteista kompensacija privalo būti išmokėta pareiškėjui ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo momento; 3) byla turi būti nagrinėjama užtikrinant EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus; 4) bylinėjimosi išlaidų dydžiai neturėtų padaryti priemonės nepatrauklia; 5) kompensacija turi būti protingo dydžio, lyginant su kitomis kompensacijomis jau išnagrinėtose tokio pobūdžio bylose.

935 Antonopoulos, C. *Counterclaims before the International Court of Justice*. New York: Springer, 2011, p. 58-59; Federico, G., *supra* note 933, p. 103-104; Generalinio advokato Wathelet 2014 m. balandžio

efektyvia ir veiksminga (prevencine) priemone proceso greitumo prasme. Tokia išvada daroma atsižvelgiant į aplinkybę, kad tuo atveju, jeigu Atsakovas apibrėžia poziciją neveikimo bylos eigoje, tai Ieškovas privalo inicijuoti naują bylą SESV 263 straipsnio pagrindu ir visas procesas užtrunka. Reikalaujant, kad Ieškovas inicijuotų keletą skirtingų bylų siekiant to paties rezultato, visas procesas neišvengiamai užtrunka: 1) Ieškovas iš naujo privalo pateikti procesinius dokumentus ir nauja byla patenka į nagrinėjamų bylų eilę; 2) turi būti paskirti teisėjai, kurie gali būti apskritai nedalyvavę ankstesnėje byloje ir visiškai nesusipažinę su situacija, todėl iš naujo turės gilintis į bylą⁹³⁶; 3) naujo teismo proceso metu Ieškovui iš naujo reikės pakartoti daugelį argumentų, kurie buvo išsakyti ankstesnėje byloje ir pan. Todėl visas bylinėjimosi procesas vyktų ekonomiškiau ir operatyviau, jeigu procesas nuo Atsakovo neveikimo iki pozicijos ginčijimo vyktų vienoje ir toje pačioje byloje. Kadangi dėl didelio ES Teismų krūvio visuomet yra rizika bylos nagrinėjimo užvilkinimui, o žalos atlyginimo mechanizmas turi aukščiau nurodytų trūkumų, todėl siūlytina lanksčiau aiškinti SESV 265 ir 263 straipsnius ir užtikrinti, kad toje pačioje byloje būtų sprendžiamas tiek Atsakovo administracinės tylos klausimas, tiek ir klausimas, ar apibrėžta pozicija yra teisėta, jeigu Atsakovas tik neveikimo bylos eigoje apibrėžtų poziciją. Kita vertus, net jeigu ateityje ir būtų įtvirtintas mechanizmas žalai atlyginti, kuris nekeltų abejonių dėl jo atitikimo EŽTK 13 straipsniui, tai pagal EŽTT jurisprudenciją bet kokių atveju prioritetas turėtų būti teikiamas prevencinei priemonei bylos nagrinėjimui sutrumpinti, pagal kurią toje pačioje byloje būtų sprendžiamas ir Atsakovo administracinės tylos klausimas, ir klausimas, ar apibrėžta pozicija yra teisėta.

Siekiant užtikrinti, kad Ieškovui nereikėtų inicijuoti keleto bylų, kai Atsakovas SESV 265 straipsnio pagrindu iškeltos bylos eigoje apibrėžia poziciją, ES Teismai toje pačioje byloje galėtų leisti perkvalifikuoti ieškinį dėl neveikimo į ieškinį dėl panaikinimo, ir taip užtikrinti, kad pati byla būtų nagrinėjama toliau. TT procedūros reglamento⁹³⁷ 127 straipsnyje, o BT procedūros reglamento⁹³⁸ 84 straipsnyje nustatyta, kad „*Vykstant procesui negalima remtis naujais pagrindais, nebent jie pagrindžiami teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui.*“ Taigi, iš esmės naujus pagrindus byloje ypatingomis aplinkybėmis reglamentavimas leidžia. Nepaisant to, ES Teismai savo jurisprudencijoje nurodo, kad minėti straipsniai nesuteikia Ieškovui galimybės jau pradėtoje byloje pakeisti ieškinio reikalavimus iš neveikimo į panaikinimo⁹³⁹. Teisės doktrinoje pažymima, jog bylose dėl ne-

29 d. išvada byloje *Guardian Industries prieš EK*, bylos Nr. C-580/12 P, Rink. skaitmeninis, para 110; Generalinės advokatės Kokott 2011 m. balandžio 14 d. išvada byloje *Solvay prieš EK*, bylos Nr. C-110/10 P, Rink. p. I-10439, para 110 ir kt.

936 Pavyzdžiui, bylą *Alfastar prieš Tarybą II*, kurioje Taryba apibrėžė poziciją, nagrinėjo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų A. Dittich, I. Wyszniowska-Białecka, M. Prek. Tuo tarpu bylą *Alfastar prieš Tarybą III*, kurioje Ieškovas ginčijo Tarybos poziciją, nagrinėjo teisėjų kolegija, susidedanti iš M. Prek, I. Labucka V. Kreuzschitz.

937 TT 2012 m. rugsėjo 25 d. procedūros reglamentas. *ES oficialus leidinys*, L 265.

938 BT 2015m. balandžio 23d. procedūros reglamentas. *ES oficialus leidinys*, L 105.

939 TT 1979 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *GEMA prieš EK*, bylos Nr. 125/78, Rink. p. 03173.para 26; BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr. T-28/90, Rink. p. II-02285, para 43.

veikimo, kai Atsakovas apibrėžia savo poziciją, Ieškovai dažnai prašo ES Teismų jų ieškinį perkvalifikuoti iš neveikimo į panaikinimo, tačiau nepaisant tokių prašymų, ES Teismai visada atsisako tai padaryti⁹⁴⁰.

Apibendrinant darytina išvada, kad: 1) kadangi pagal EŽTT jurisprudenciją, inicijuojant keletą skirtingų bylų SESV 265 ir 263 straipsnių pagrindais siekiant to paties rezultato (kad būtų apibrėžta Ieškovo pageidaujama pozicija), tokių bylų nagrinėjimo trukmė turėtų būti skaičiuojama bendrai; 2) bylos SESV 265 ir 263 straipsnių pagrindais, siekiant įpareigoti Atsakovus apibrėžti tokią poziciją, kurios siekia Ieškovas, gali užtrukti; 3) dėl to, kad ES teisėje įtvirtinta kompensacinė teisių gynimo priemonė dėl pernelyg ilgos proceso trukmės gali kelti abejonių dėl atitikimo EŽTK 6(1)/13 straipsniams; 4) kadangi pagal EŽTT jurisprudenciją nacionalinėje teisėje gali būti įtvirtintos prevencinės priemonės dėl bylos nagrinėjimo trukmės; 5) kadangi neveikimo byloje Atsakovui apibrėžus poziciją, Ieškovas turi inicijuoti naują bylą dėl panaikinimo ir negali tęsti pradėtos bylos; 6) kadangi nėra prevencinės priemonės bylų nagrinėjimo laikui sutrumpinti, - todėl egzistuoja rizika, kad, Ieškovui naudojant SESV 265 ir 263 straipsnių visumą, gali būti pažeista teisė į greitą bylos nagrinėjimą pagal EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus. Savaiame suprantama, kad nėra ir visiškų garantijų, jog vieningas procesas pagal SESV 265 ir 263 straipsnius visais atvejais užtikrintų proceso operatyvumą, tačiau tai yra viena iš priemonių operatyvesniam procesui pasiekti ir būtent toks, o ne priešingas SESV 265 ir 263 straipsnių aiškinimas labiau atitiktų EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus dėl teisės į greitą bylos nagrinėjimą.

4.2.2.5. Vertinimas, ar nepažeidžiama teisė į teismo sprendimo įvykdymą, jeigu, Atsakovui nevykdant Teismo sprendimo, pats Ieškovas privalo inicijuoti naują bylą pagal SESV 265 straipsnį

Profesoriaus Jansen teigimu, ieškinys dėl neveikimo yra efektyvus tik tuo atveju, jeigu byloje teismas sprendimu gali įpareigoti institucijas. Mokslininko nuomone, Ieškovai neturi efektyvios teisinės gynybos priemonės, jeigu teismas sprendime tik nurodo, kad ieškinys dėl neveikimo yra pagrįstas ir todėl konstatuoja neveikimo faktą⁹⁴¹. Neen nuomone, prieštarauti EŽTK 13 straipsniui gali tokia situacija, kai valstybės teisėje nėra efektyvaus mechanizmo, kurio pagalba būtų galima įpareigoti instituciją įvykdyti teismo sprendimą. Mokslininkės teigimu, kai nėra efektyvių priemonių įpareigoti įvykdyti teismo sprendimą, tai bylą pralaimėjusi šalis teismo sprendimą dažniausiai įgyvendina tik dėl politinio ar moralinio pobūdžio priežasčių⁹⁴². Primintina, kad tuo atveju, jeigu teismo sprendimu būtų konstatuotas neveikimas, tačiau Atsakovas nevykdytų teismo sprendimo ir pozicijos neapibrėžtų, tai Ieškovas turėtų pakartotinai inicijuoti SESV 265 straipsnio procedūrą. Kyla klausimas, ar tokia situacija neprieštarauja EŽTK reikalavimams, ir tai analizuojama toliau.

940 Kaczorowska, A. *European Union Law*. Third edition. New York: Routledge, 2013, p. 246; Themistoklis, K., *supra* note 519, p. 73.

941 Jansen, O., *supra* note 88, p. 24.

942 Neenan, C. Is a declaration of incompatibility an effective legal remedy? *Judicial review*. 2000, Nr 4(5), p. 248.

4.2.2.5.1. Aktuali EŽTT jurisprudencija

Kadangi pagal EŽTT jurisprudenciją bylos nagrinėjimo pabaigos momentu yra laikomas teismo sprendimo įvykdymo momentas, todėl aukščiau aptarta teisė į greitą bylos nagrinėjimą ir teisė į greitą teismo sprendimo įgyvendinimą yra tarpusavyje susijusios teisės⁹⁴³. Nepaisant sąsajų, teisė į teismo sprendimo įgyvendinimą yra išskiriama kaip savarankiška EŽTK 6(1) straipsnio garantuojama teisė. Taigi, EŽTK 6(1) straipsnis garantuoja teisę į greitą sprendimo įvykdymą⁹⁴⁴. Bylą pralaimėjusi institucija nedelsdama privalo visa apimtimi įvykdyti teismo sprendimą⁹⁴⁵. EŽTT yra pabrėžęs, kad reikalavimas efektyviai įgyvendinti teismo sprendimą yra itin aktualus administraciniuose ginčiuose prieš administracines institucijas, nes Pareiškėjas siekia panaikinti valdžios institucijų veiksmų sukeltas neigiamas pasekmes⁹⁴⁶. Institucijai neleistina vilkinti teismo sprendimo įvykdymo, net jeigu egzistuotų sudėtingos nacionalinės teismo sprendimo vykdymo procedūros, sudėtinga biudžetinė sistema, trūktų lėšų ar kitų išteklių teismo sprendimui įvykdyti⁹⁴⁷. Institucijos delsimas įvykdyti teismo sprendimą galėtų būti pateisinamas tik išimtiniais atvejais, pavyzdžiui, dėl bylų laimėjusios šalies kaltės, dėl ypatingo bylos dalyko pobūdžio, dėl itin didelės priteistos sumos išmokėjimo⁹⁴⁸. Bet kuriuo atveju, delsimas įvykdyti teismo sprendimą negali paneigti pačios teisės į teismo sprendimo įvykdymą⁹⁴⁹. Pavyzdžiui, EŽTT nusprendė, kad situacijos, kai valdžios institucijos nevykdė teismo sprendimo 5 metus⁹⁵⁰, 3 metus⁹⁵¹, 1 metus⁹⁵² buvo nepateisinamos ir valstybė pažeidė EŽTK 6(1) straipsnį.

943 Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2013 m. rugsėjo 18 d. rekomendacija Nr. CM/Rec(2010)3 dėl geros jurisprudencijos nacionalinių priemonių atžvilgiu, p. 39, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://edoc.coe.int/en/european-convention-on-human-rights/6608-guide-to-good-practice-in-respect-of-domestic-remedies.html>>.

944 EŽTT 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Scordino prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 36813/97, para 196; EŽTT 2003 m. kovo 6 d. sprendimas byloje *Jasiūnienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 41510/98, para 27; EŽTT 2002 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Ouzounis prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 49144/99, para 21; EŽTT 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby v. Greece*, pareiškimo Nr. 18357/91, para 40.

945 EŽTT 2005 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *Matheus prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 62740/00, para 58; EŽTT 2004 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Sabin Popescu prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 48102/99, paras 68-76; EŽTT 1999 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Immobiliare Saffi prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 22774/93, para 74.

946 EŽTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Kyrtatos prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 31-32; EŽTT 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para 41.

947 EŽTT 2015 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Cingilli Holding prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 31833/06, para 38.

948 EŽTT 2007 m. vasario 15 d. sprendimas byloje *Raylyan prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 22000/03, para 31.

949 EŽTT 2007 m. vasario 15 d. sprendimas byloje *Raylyan prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 22000/03, para 31; EŽTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Kyrtatos prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 41666/98, paras 31-32; EŽTT 2002 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 59498/00, paras 35-37; EŽTT 1999 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Immobiliare Saffi prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 22774/93, para 74; EŽTT 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para 41.

950 EŽTT 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para 45.

951 EŽTT 2004 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *Pini prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 78028/01, para 188.

952 EŽTT 2006 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Chebotarev prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 23795/02, para 23.

Pagal EŽTT jurisprudenciją, administracinėms institucijoms nevykdant teismo sprendimo, iš Pareiškėjų nėra reikalaujama imtis papildomų veiksmų tam, kad institucijos įvykdytų sprendimą. Visa našta, kad valstybei priklausanti institucija įvykdytų teismo sprendimą, tenka pačiai valstybei⁹⁵³. Būtent valstybė privalo garantuoti, kad pralaimėjusiai bylą institucijai būtų pateikiamas teismo sprendimas, taip pat valstybė privalo prižiūrėti, kaip sprendimas yra vykdomas⁹⁵⁴. Valstybė laikoma pažeidusi EŽTK 6(1) straipsnį, kai jos institucijos nevykdo teismo sprendimo ir valstybė prieš tokias institucijas nesima reikiamų priemonių, užtikrinančių teismo sprendimo įvykdymą⁹⁵⁵. Tuo atveju, jeigu teismo sprendimo įvykdymas pilna apimtimi būtų objektyviai negalimas dėl neįveikiamų faktinių ar teisinių kliūčių, tai valstybė privalo apsvarstyti visus kitus alternatyvius būdus, kuriais būtų užtikrinami Pareiškėjo interesai⁹⁵⁶.

EŽTT byloje *Burdov II* konstatavo, kad Rusija, nesiėmusi tinkamų veiksmų užtikrinant, kad institucija įvykdytų teismo sprendimą, pažeidė EŽTK 6(1) straipsnį. EŽTT šioje byloje atmetė Rusijos argumentus, kad Ieškovas pats galėjo inicijuoti papildomus teisinius procesus, užtikrinančius, kad institucija įvykdytų teismo sprendimą. EŽTT pabrėžė, kad ieškinyis teismui dėl institucijos įpareigojimo įvykdyti teismo sprendimą būtų beprasmis ir deklaracinis, nes juo būtų nustatyta tai, kas ir taip yra aišku, t. y., faktas, kad institucija nevykdo teismo sprendimo⁹⁵⁷. EŽTT teigimu, nėra jokių garantijų, kad nauja byla ir naujas toje byloje teismo sprendimas padėtų Pareiškėjui pasiekti tikslą, kad pirminis teismo sprendimas būtų tinkamai įvykdytas⁹⁵⁸. Kitoje byloje *Süzer*⁹⁵⁹ EŽTT konstatavo EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimą, kai Pareiškėjams buvo perkelta našta užtikrinant, kad institucija įvykdytų teismo sprendimą. Pagal šios bylos faktines aplinkybes du Pareiškėjai tarpusavyje valdė privataus kapitalo banką. Dėl banko finansinių sunkumų speciali agentūra apibrėžė pozicijas perduoti banką specialiam fondui. Pagal Pareiškėjų kreipimąsi Turkijos teismas priėmė sprendimus, kuriais panaikino agentūros pozicijas perduoti banką specialiam fondui. Ieškovai prašė agentūros laikytis teismo sprendimo, bet agentūra apibrėžė poziciją atsisakydama tai padaryti ir motyvavo, kad atkurti pradinės banko padėties neįmanoma. Pa-

953 EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04, para 98; EŽTT 2004 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *Metaxas prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 8415/02, para 19.

954 EŽTT 2008 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Akashev prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 30616/05, para 21; EŽTT 2004 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *Pini prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 78028/01, paras 186-188.

955 EŽTT 2005 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Fuklev prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 71186/01, para 67; EŽTT 2003 m. birželio 17 d. sprendimas byloje *Affaire ruianu*, pareiškimo Nr. 34647/97, paras 66, 72-73. Byla *Cingilli Holding, kurioje EŽTT nusprendė, kad Turkija* neįrodė, jog nacionalinė institucija būtų atlikusi veiksmus siekdama įvykdyti pareiškėjui palankų teismo sprendimą, todėl buvo pripažinta, kad pati Turkija dėl tokio pasyvumo pažeidė EŽTK 6(1) straipsnį (EŽTT 2015 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Cingilli Holding prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 31833/06, para 43).

956 EŽTT 2015 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Cingilli Holding prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 31833/06, para 41; EŽTT 2002 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 59498/00, paras 34 ir 37.

957 EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04, para 102.

958 EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04, paras 103-104.

959 EŽTT 2012 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Süzer prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 6334/05, paras 5-7.

reikšėjai pakartotinai paragino agentūrą įvykdyti teismo sprendimą, bet agentūra į paraginimą nereagavo ir neapibrėžė pozicijos. Dėl to Pareiškėjai apskundė agentūrą teismui, kuris Pareiškėjų ieškinį tenkino⁹⁶⁰. Pareiškėjai taip pat kreipėsi į EŽTT dėl EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo. EŽTT atkreipė dėmesį, kad Pareiškėjai ragino instituciją įvykdyti teismo sprendimą, bet ši nesiėmė jokių veiksmų sprendimui įvykdyti. Kadangi Pareiškėjai, gavę jiems palankų teismo sprendimą, buvo priversti pakartotinai kreiptis į teismą, kad agentūra minėtą sprendimą įvykdytų, todėl EŽTT konstatavo EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimą⁹⁶¹.

EŽTT yra išaiškinęs, kad valstybės gali įtvirtinti kompensacinę teisių gynimo priemonę, kai institucijos pernelyg ilgai neįvykdo teismo sprendimo. Tokios priemonės esmė yra ta, kad institucijai neįvykdžius teismo sprendimo per protingą terminą, asmeniui galėtų būti išmokama kompensacija. Minėtas galimas mechanizmas bet koku atveju yra fakultatyvus, t. y., neatleidžia valstybės nuo pareigos užtikrinti, kad jos administracinės institucijos operatyviai vykdytų teismo sprendimą⁹⁶². Pažymėtina, kad reikalavimai kompensacinei priemonei dėl pernelyg uždelsto teismo sprendimo įvykdymo ir reikalavimai jau aptartai kompensacinei priemonei dėl pernelyg ilgos bylos proceso trukmės yra panašūs: 1) byla dėl žalos atlyginimo privalo būti išnagrinėta per protingą terminą; 2) priteista kompensacija privalo būti išmokėta Pareiškėjui ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo momento; 3) byla turi būti nagrinėjama, užtikrinant EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus; 4) bylinėjimosi išlaidų dydžiai pagal EŽTK 13 straipsnio reikalavimus neturėtų padaryti priemonės nepatrauklia naudotis; 5) kompensacija dėl pernelyg uždelsto teismo sprendimo įvykdymo ir kompensacija dėl pernelyg ilgos bylos proceso trukmės turi būti protingo dydžio, palyginus su kitose bylose jau išnagrinėtomis tokio pobūdžio kompensacijomis⁹⁶³. Pažymėtina ir tai, kad EŽTK kontekste priemonė kompensacine laikoma tik tada, kai ji tenkina konkrečiai Ieškovo naudą. Pavyzdžiui, byloje *Happi*, kai institucija daugiau nei 3 metus nevykdė teismo sprendimo ir dėl to institucijai buvo paskirta bauda, kurią institucija turėjo sumokėti ne Ieškovui, bet į valstybės biudžetą, EŽTT konstatavo, kad tokia priemonė nėra kompensacinė, nes Ieškovas jokios naudos iš paskirtos baudos negavo⁹⁶⁴. Atkreipiamas dėmesys, kad ne Pareiškėjas, bet valstybė turi aktyvią pareigą užtikrinti, kad

960 *Ibid.*, paras 8-64.

961 *Ibid.*, paras 93-94, 98-99, 114-133.

962 Pažymėtina, kad, kai pralaimėjusi byla šalis yra ne valstybės institucija, bet fizinis ar juridinis asmuo, tai valstybė savo reguliavime taip pat gali įtvirtinti arba prevencinę priemonę (kurios pagalba yra pagreitinamas teismo įvykdymo procesas) arba kompensacinę priemonę. Prioritetas teikiamas prevencinei priemonei (EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04, para 98). Svarbu akcentuoti, kad valstybės negali įpareigoti asmens pasinaudoti specialia sprendimo įvykdymo užtikrinimo procedūra prieš institucijas. Valstybės yra pačios atsakingos, kad joms priklausiančios institucijos teismo sprendimą įvykdytų (EŽTT 2004 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *Metaxas prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 8415/02, para 19.) Jeigu tokia procedūra nacionalinėje teisėje būtų numatyta ir Ieškovas ja savanoriškai pasinaudotų, o institucija sprendimą įvykdytų tik vėlyvoje šios procedūros stadijoje, taip pat būtų konstatuotas pažeidimas pagal EŽTK 6(1) straipsnį (EŽTT 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Scordino prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 36813/97, para 198).

963 EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04, para 99.

964 EŽTT 2015 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Happi prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 65829/12, paras 44-52.

teismo sprendimai prieš valstybės kontroliuojamas institucijas būtų įgyvendinami tinkamai ir laiku⁹⁶⁵.

4.2.2.5.2. ES Teismų jurisprudencijos suderinamumas su EŽTT jurisprudencija

ES teisėje tik SESV 266 straipsnis reikalauja, kad Atsakovas įgyvendintų Teismo sprendimą. Jeigu konstatuojamas Atsakovo neveikimas, tai Atsakovas, veikdamas pagal SESV 266 straipsnį, turi pareigą apibrėžti poziciją. Jeigu pagal SESV 263 straipsnį panaikinama neteisėta Atsakovo pozicija, tai Atsakovas, veikdamas pagal SESV 266 straipsnį, privalo apibrėžti naują poziciją vietoje panaikintos pozicijos. Nepaisant to, kad SESV 266 straipsnis reikalauja apibrėžti poziciją, minėtas straipsnis yra itin abstraktus. Pačiame SESV 266 straipsnyje nėra nurodyta, per kokį terminą nuo neveikimo konstatavimo ar neteisėtos pozicijos panaikinimo Atsakovas privalo apibrėžti poziciją. Todėl egzistuoja rizika, kad Atsakovas ignoruos SESV 266 straipsnyje įtvirtintą pareigą apibrėžti poziciją ir dels ją apibrėžti, pavyzdžiui, Atsakovas pralaimės neveikimo bylą, bet neapibrėš jokios pozicijos arba bus nugincyta Atsakovo pozicija byloje dėl panaikinimo, bet Atsakovas neapibrėš naujos pozicijos vietoje panaikintos ir pan.

Priešingai nei reikalauja EŽTK normos, ES: 1) Teismas sprendimu negali Atsakovo įpareigoti per tam tikrą terminą nuo sprendimo priėmimo apibrėžti pozicijos; 2) nėra mechanizmo, kuris užtikrintų baudų (kurių dalį galėtų gauti Ieškovai) sumokėjimo pareigos paskyrimą sprendimo nevykdančiam Atsakovui⁹⁶⁶; 3) Teismo sprendimo nevykdantiems Atsakovams negali būti skiriamos kitokio pobūdžio, negu baudos, sankcijos; 4) nėra specialios institucijos, galinčios padėti užtikrinti Teismo sprendimo įvykdymą. Vadinas, pati ES nesiima aktyvaus vaidmens Teismo sprendimo įvykdymo procese: jeigu Atsakovas neįgyvendina Teismo sprendimo ir neapibrėžia jokios pozicijos, visa našta dėl sprendimo įgyvendinimo tenka ne ES, bet pačiam bylą laimėjusiam Ieškovui, nes jis privalo teikti naują ieškinį dėl Atsakovo neveikimo, taip siekiant priversti Atsakovą apibrėžti poziciją pagal Teismo sprendimą. Kaip jau minėta anksčiau, lyginant su EŽTT jurisprudencija, ES teisėje Ieškovo atliekami papildomi veiksmai, kai Ieškovas pats turi siekti įpareigoti instituciją vykdyti Teismo sprendimą, nėra laikomi veiksminga teisių gynimo priemone, kaip to reikalaujama pagal EŽTK 13 straipsnį⁹⁶⁷. Pavyzdžiui: 1) Ieškovo naudai buvo priimtas sprendimas byloje *Alfatar prieš Tarybą I*, kurioje buvo panaikinta Tarybos pozicija ir dėl to Taryba turėjo apibrėžti naują poziciją; 2) Taryba į Teismo sprendimą nereagavo, jokios pozicijos neapibrėžė, ir todėl Ieškovas privalėjo pateikti naują ieškinį dėl neveikimo byloje *Alfatar prieš Tarybą II*; 3) tik pradėjus naują bylą dėl neveikimo, Taryba įvykdė bylos *Alfatar prieš Tarybą I* sprendimą ir apibrėžė poziciją. Pateiktas pavyzdys iliustruoja,

965 Šiuo kl. taip pat žr. EŽTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimą byloje *Ivanov prieš Ukrainą*,, pareiškimo Nr. 40450/04, para 54 ir jame nurodytą teisminę jurisprudenciją.

966 Primintina, kad jeigu bauda mokama tik į valstybės biudžetą, tai nelaikoma, kad tokia bauda nors kiek švelnina valstybės padėtį dėl EŽTK 6(1) straipsnio pažeidimo, žr. EŽTT 2015 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Happi prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 65829/12, paras 44-52.

967 EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04, para 68.

kai Teismo sprendimo įvykdymo procese pati ES nesiima jokių veiksmų užtikrinant, kad būtų įgyvendintas Teismo sprendimas, ir visa našta dėl teismo sprendimo įvykdymo tenka Atsakovui. Pažymėtina, kad byloje *Alfastar prieš Tarybą I* Taryba delsė įvykdyti Teismo sprendimą apie 9 mėnesius⁹⁶⁸.

Lyginant su EŽTT jurisprudencija, ES teisėje turėtų būti užtikrinama, kad Atsakovas operatyviai apibrėžtų poziciją. Vien tik SESV 266 straipsnyje numatytos priemonės nėra pakankamos. Be to, ES teisėje nėra numatyta jokio specialaus mechanizmo žalai atlyginti dėl pernelyg ilgo Teismo sprendimo neįgyvendinimo, priešingai nei bylos nagrinėjimo užvilkinimo atveju. ES teisėje Ieškovui leidžiama tik pagal SESV 340 ir 268 straipsnius bendrais pagrindais prašyti iš Atsakovo žalos atlyginimo, kai šis delsia įvykdyti Teismo sprendimą⁹⁶⁹. Pavyzdžiui, jau aptartoje byloje *Alfastar prieš Tarybą II* Ieškovas prašė iš Tarybos priteisti žalą dėl to, kad Taryba nevykdė Teismo sprendimo. BT tokius reikalavimus atmetė pažymėjęs, kad Ieškovas nepateikė įrodymų, kad būtų patyręs žalos dėl to, kad sprendimas nebuvo įvykdytas⁹⁷⁰.

Atkreipiamas dėmesys, kad nėra oficialių statistinių duomenų, pagal kuriuos būtų galima vertinti, kiek Teismo sprendimų neįvykdyta ar įvykdymas užvilkinamas dėl to, kad Atsakovai neapibrėžė ar per vėlai apibrėžė pozicijas. Nepaisant to, yra akivaizdu, kad, egzistuojant tik SESV 266 straipsnio normoms ir nesant jokių kitų efektyvių priemonių, yra sudaromos sąlygos Atsakovams piktnaudžiauti Teismo sprendimo neįvykdymu. Dėl to, kad įgyvendinant Teismo sprendimą, ne ES turi pareigą užtikrinti sprendimo įvykdymą, bet pats Ieškovas, siekdamas priversti Atsakovą apibrėžti poziciją, turi inicijuoti naujas bylas SESV 265 straipsnio pagrindu, EŽTK kontekste SESV 265 straipsnyje įtvirtinta teisių gynimo priemonė gali būti pripažinta neveiksminga EŽTK 13 straipsnio reikalavimų atžvilgiu. Be to, Atsakovui delsiant įvykdyti Teismo sprendimą, paraleliai gali būti pripažintas ir EŽTK 6(1) straipsnio garantuojamos teisės į Teismo sprendimo įvykdymą pažeidimas.

Taigi, nors ES teisėje egzistuoja neva išbaigta teisių gynimo priemonių sistema (SESV 265 straipsnio pagrindu galima pasiekti, kad Atsakovas apibrėžtų poziciją, kitu - SESV 263 straipsniu, galima siekti, kad pozicija būtų nuginčyta), tačiau, ES Teismams bet kokia kaina siekiant išlaikyti SESV 265 ir 263 straipsnių savitumą bei negalint įpareigoti Atsakovo apibrėžti poziciją, gali susidaryti sąlygos EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių pažeidimams.

968 Žr. BT 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Alfastar prieš ES Tarybą I*, bylos Nr. T-57/09, Rink. p. II-00368, para 43 ir BT 2013 m. sausio 7 d. nutartis byloje *Alfastar prieš ES Tarybą II*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 16–18.

969 BT 2013 m. sausio 7 d. nutartis byloje *Alfastar prieš ES Tarybą II*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 21–30.

970 BT 2013 m. sausio 7 d. nutartis byloje *Alfastar prieš ES Tarybą II*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta, paras 21–30.

IŠVADOS

Apibendrinus atlikto disertacinio tyrimo rezultatus, pateikiamos šios išvados:

1. Atsakovo pozicija yra raštu (pvz., sprendime, direktyvoje, reglamente) ar žodžiu išreikšta valia dėl tam tikros situacijos sureguliuavimo. Tik tuomet, kai Atsakovas tyli ir todėl nesureguliuoja tam tikros situacijos apibrėždamas poziciją, tai gali būti konstatuotas neveikimas. Neveikimas pagal SESV 265 straipsnį yra tyla - valios tam tikru klausimu neišreiškimas bei absoliutus tam tikros situacijos ignoravimas. Atlikus disertacinį tyrimą buvo nustatyta, kad ne bet kokia Atsakovo tyla gali būti pripažįstama neveikimu, o tik tokia, kai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją, tačiau šios pareigos nevykdo. Pareiga apibrėžti poziciją egzistuoja tuomet, kai besąlyginė ES teisės norma imperatyviai nurodo, kad Atsakovas turi apibrėžti poziciją tam tikru klausimu. Atsakovo pareiga apibrėžti poziciją egzistuoja ir pagal sąlyginę normą, kai atsiranda sąlyginėje normoje nurodyta sąlyga pozicijai apibrėžti. Be to, ES Teismų jurisprudencijoje yra įtvirtinta taisyklė, kad Atsakovas privalo apibrėžti poziciją, jeigu tik vienintelis konkretus Atsakovas tam tikroje srityje turi išskirtinius įgalinimus poziciją apibrėžti.
2. Dėl neveikimo sąvokos neišmanymo, kai kuriose bylose Ieškovai ieškiniu dėl neveikimo ginčija Atsakovo atsisakymą imtis konkrečių veiksmų. Kai kuriose kitose neveikimo bylose Ieškovai siekia, kad ESTT įpareigotų Atsakovą imtis konkrečių veiksmų. Pabrėžtina, kad nė vienu iš minėtų atvejų ieškinyje dėl neveikimo nebus sėkmingas. Ieškiniu dėl neveikimo neleistina ginčyti jokios Atsakovo aiškiai išreikštos valios, įskaitant ir atsisakymą imtis Ieškovo prašomų veiksmų. Be to, SESV 265 straipsnio pagrindu ESTT negali įpareigoti Atsakovo imtis konkrečių Ieškovo norimų veiksmų. ESTT pagal SESV 265 straipsnį tik gali konstatuoti, kad Atsakovas nepagrįstai tyli, nors privalėjo tam tikru klausimu apibrėžti savo poziciją. Dėl to, kad Ieškovai netinkamai naudojami ieškiniu dėl neveikimo, taip pat dėl tos priežasties, kad Atsakovai dažnai pareiškia savo valią tam tikru klausimu ir neveikimas išnyksta, tai neveikimas pagal SESV 265 straipsnį per visą ES egzistavimo istoriją buvo konstatuotas tik dešimtyje bylų.
3. Atsakovo veikimas yra situacija, kai Atsakovas tam tikru klausimu raštu ar žodžiu apibrėžia savo poziciją ir nutraukia savo tylą dėl tam tikro klausimo. Apibrėžta pozicija visais atvejais gali būti ginčijama tik SESV 263 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl panaikinimo ir negali būti kvestionuojama SESV 265 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl neveikimo. Atliekant disertacinį tyrimą paaiškėjo, kad ieškinių dėl neveikimo ir panaikinimo atribojimas yra viena iš aktualiausių problemų praktikoje, kadangi Ieškovai kartais nesupranta, kuriuo ieškiniu (ieškiniu dėl neveikimo ar panaikinimo) tam tikroje situacijoje reikalinga pasinaudoti. Net ir pozicija, kuria atsisakoma patenkinti Ieškovo reikalavimus, ES Teismų jurisprudencijoje yra laikoma veikimu ir todėl gali būti ginčijama tik ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, o ne ieškiniu dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį.
4. Ieškinyje dėl neveikimo yra neatsiejamas nuo ieškinių dėl panaikinimo, kadangi įprastai Atsakovai apibrėžia poziciją, o ją leidžiama ginčyti tik ieškiniu dėl

panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį. Patys ES Teismai savo jurisprudencijoje nurodo, kad ieškiniu dėl neveikimo tikslas yra tik SESV 263 straipsniu ginčijamos pozicijos gavimas. Kartais ES Teismai Ieškovo reikalavimą panaikinti poziciją ieškiniu dėl panaikinimo įvardija kaip su Atsakovo neveikimu susijusį reikalavimą. Dėl to, kad Atsakovai dažniausiai apibrėžia pozicijas ir ieškinyje dėl neveikimo yra naudojamas itin retai, o Ieškovai, ginčydamiesi pozicijas ieškiniu dėl panaikinimo, siekia įrodyti, kad Atsakovai turėjo apibrėžti kitokią poziciją, tai SESV 263 straipsnyje įtvirtintas ieškinyje dėl panaikinimo tapo ir tam tikru ieškiniu dėl neveikimo, ką pripažįsta ir pats ESTT.

5. SESV 263 straipsnio pagrindu inicijuotoje byloje ES Teismai patikrina Atsakovo pozicijos teisėtumą ir atlieka taip vadinamą ribotą pozicijos teisminę kontrolę. Ribotos teisminės kontrolės esmė yra ta, kad ES Teismai, panaikindami Atsakovo poziciją, byloje negali nuspręsti, kokia pozicija konkrečioje situacijoje turėjo būti apibrėžta. Atsakovas pats, atsižvelgdamas į Teismo sprendimo argumentus, turi apibrėžti naują poziciją vietoje panaikintos. Egzistuoja rizika, kad Atsakovo apibrėžta nauja pozicija Ieškovui vėl bus nepalanki, ir ją Ieškovas pakartotinai turės ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu. Akivaizdu, kad net ir naudojant SESV 265 ir 263 straipsniuose įtvirtintų priemonių visumą, Ieškovui gali niekuomet nepavykti įrodyti savo reikalavimų teisingumo, kadangi Atsakovas tiek po neveikimo konstatavimo, tiek ir panaikinus Atsakovo poziciją, iš naujo gali apibrėžti tokią poziciją, kuri Ieškovo netenkins.
6. Kai Atsakovas apibrėžia poziciją tik tuomet, kai ieškinyje dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį jau yra pateiktas Teismui ir neveikimo byla jau yra pradėta, tai Ieškovo teisių gynība tampa sudėtinga: dėl apibrėžtos pozicijos neveikimo byla yra nutraukiama ir Ieškovas privalo kitu SESV 263 straipsnio pagrindu inicijuoti naują bylą dėl pozicijos panaikinimo. Disertacinio tyrimo metu išsiaiškinta, kad visas procesas nuo pozicijos neapibrėžimo iki pozicijos ginčijimo galėtų vykti tik SESV 265 straipsnio pagrindu, nes pagal TT išaiškinimą byloje *Parlamentas prieš Tarybą* (bylos Nr. 302/87), Atsakovo pozicija, kuria jis atsisakytų imtis veiksmų, neturėtų Ieškovui užkirsti galimybės pateikti ieškiniu dėl neveikimo, nes atsisakymas imtis veiksmų neeliminuoja neveikimo. Vis dėlto, naujausioje jurisprudencijoje TT teigia, kad yra būtina išsaugoti SESV 265 ir SESV 263 straipsniuose įtvirtintų teisių gynimo priemonių unikalumą ir todėl pozicijų SESV 265 straipsnio pagrindu ginčyti negalima, nes, jeigu ir viena, ir kita priemone būtų leidžiama ginčyti apibrėžtą poziciją, minėtos priemonės susitapatintų ir taptų vienodomis. Tokiu formalistiniu aiškinimu TT ne tik susilpnino SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonę bei padarė ją mažiau pritaikoma praktikoje, bet iš esmės nusprendė už Ieškovus, kurią teisių gynimo priemonę ir kokiais atvejais jie turi naudoti.
7. Atsakovas Teismo sprendimą turi įvykdyti remdamasis SESV 266 straipsniu, kuris įtvirtina, kad Atsakovas privalo imtis būtinų priemonių Teismo sprendimui įvykdyti. Jeigu Atsakovas neapibrėžtų jokios pozicijos ir SESV 265 straipsnio pagrindu Teismas konstatuotų neveikimą, tai Atsakovas, veikdamas pagal SESV 266 straipsnį turėtų apibrėžti poziciją, kurios neapibrėžimas buvo konstatuotas. ES

teisėje be SESV 266 straipsnio nėra jokio kito teisinio mechanizmo, kuris užtikrintų, kad Atsakovas operatyviai įgyvendintų Teismo sprendimą ir apibrėžtų poziciją. Pats SESV 266 straipsnis nenumato, per kokį terminą Atsakovas poziciją turi apibrėžti po neveikimo konstatavimo. Jeigu Atsakovas Teismo sprendimo nevykdytų ir pozicijos neapibrėžtų, kaip to reikalauja SESV 266 straipsnis, tai pats Ieškovas turėtų iš naujo pateikti ieškinį dėl neveikimo, pakartotinai prašydamas konstatuoti neveikimą. Jeigu Atsakovas ir po naujos neveikimo bylos vis tiek neapibrėžtų pozicijos, tai Ieškovas privalėtų inicijuoti SESV 265 straipsnio procedūras be pabaigos tol, kol Atsakovas poziciją apibrėžtų. Siekiant išvengti Atsakovų piktnaudžiavimo, Ieškovai kartu su ieškiniu dėl neveikimo turėtų pareikšti ir ieškinį dėl žalos atlyginimo pagal SESV 268 ir 340 straipsnių nuostatas. Jeigu minėti ieškiniai būtų patenkinti, tai būtų ne tik konstatuotas neveikimas, bet ir Ieškovo naudai priteista neveikimu padaryta žala. Vadinas, ieškinys dėl žalos atlyginimo gali veikti ir kaip kompensacinė (Ieškovui priteisiama žala), ir kaip prevencinė (skatintų Atsakovą įvykdyti Teismo sprendimą) priemonė Teismo sprendimui įvykdyti.

8. Ieškinys dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį yra tam tikras Prancūzijos ir Vokietijos teisės darinys, turintis tiek Prancūzijos, tiek ir Vokietijos teisės bruožų: 1) ES teisėje, kaip ir Vokietijos teisėje, kai Atsakovas neapibrėžia pozicijos, tai ir laikoma pozicijos neapibrėžimu (neveikimu), nebent ES teisėje būtų nurodyta, kad Atsakovo tyla reiškė nebylią poziciją atsisakyti imtis veiksmų; 2) ES teisėje, analogiškai kaip ir Prancūzijos teisėje, Atsakovo pozicijos neapibrėžimas laikomas ne neveikimu, bet nebylia pozicija atsisakyti imtis veiksmų, kai tai konkrečiai nurodyta teisės normose; 3) Vokietijos teisėje nėra nebylios pozicijos sąvokos, o Prancūzijoje nėra neveikimo sąvokos; 4) ES teisėje, kaip ir Prancūzijos teisėje, nėra ieškinio dėl įpareigojimo, bet minėtas ieškinys yra Vokietijos teisėje; 5) ES teisėje, kaip ir Prancūzijos teisėje, Atsakovas nėra įpareigojamas apibrėžti poziciją, tačiau Vokietijos teisėje atsakovas gali būti įpareigotas apibrėžti poziciją; 6) ES teisėje, kaip ir Vokietijos teisėje, neapsiribojama vien tik ieškiniu dėl panaikinimo, o joje įtvirtintas ieškinys dėl neveikimo yra tam tikra Vokietijos ieškinio dėl įpareigojimo atmaina. ES teisėje perėmus neveikimo pagal Vokietijos teisę ir nebylios pozicijos pagal Prancūzijos teisę sąvokas, ES teisėje atsirado unikalūs ieškinys dėl neveikimo, kurio nėra nei Vokietijos, nei Prancūzijos teisėje.
9. Situacija, kai neveikimo bylos eigoje Atsakovas apibrėžia poziciją, kurią reikia ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo, gali suponuoti EŽTK pažeidimus. Pagal EŽTT jurisprudenciją reikalaujama, kad bylų nagrinėjimo operatyvumui užtikrinti valstybės privalo garantuoti arba kompensacinę, arba prevencinę teisių gynimo priemones (kompensacinė priemonė yra priemonė, kuria asmeniui kompensuojama dėl pernelyg ilgus proceso trukmės atsirandanti žala. Prevencinė priemonė yra tokia priemonė, kuria užtikrinamas bylos proceso greitumas). ES Teismuose bylinėjimosi procesas gali užtrukti, o ES teisėje nėra įtvirtinto efektyvaus kompensacinio mechanizmo, todėl ES teisėje turėtų būti imamasi visų įmanomų priemonių teisminiam procesui sutrumpinti ir supaprastinti. Kadangi SESV 265 straipsnis aiškinamas tokiu būdu, kad, Atsakovui bylos eigoje apibrėžus poziciją,

pradėta neveikimo byla nutraukiama ir Ieškovas turi inicijuoti kitą bylą pagal SESV 263 straipsnį, tai reiškia, kad bylų nagrinėjimo procesas ne sutrumpinamas, bet prailginamas. Dėl to, kad ES Teismų jurisprudencijoje SESV 265 straipsnio aiškinimas neužtikrina prevencinės priemonės egzistavimo ir negarantuoja proceso operatyvumo, egzistuoja rizika, kad SESV 265 ir 263 teisių gynimo priemonių visuma gali būti nepripažinta veiksminga teisių gynimo priemone, kaip to reikalauja EŽTK.

10. Pagal EŽTT jurisprudenciją, kai priimamas teismo sprendimas, kuris yra nepalankus valdžios institucijai, pati valstybė privalo imtis visų reikiamų priemonių tam, kad institucija įvykdytų teismo sprendimą. EŽTT nacionalinio teismo sprendimo vykdymo procese iš valstybių reikalauja būti aktyvioms. ES teisėje vienintelis SESV 266 straipsnis reikalauja, kad Atsakovas apibrėžtų poziciją, jeigu buvo konstatuotas neveikimas arba buvo panaikinta neteisėta pozicija. Atsakovui nevykdant Teismo sprendimo ir neapibrėžiant pozicijos: 1) pats Ieškovas, siekiantis, kad Atsakovas apibrėžtų poziciją, turi inicijuoti naują bylą dėl neveikimo; 2) Atsakovams negali būti paskiriamos sankcijos už Teismo sprendimo nevykdymą; 3) nėra sukurtų specialių institucijų, kurios kontroliuotų Teismo sprendimo įvykdymą ir panašiai, - todėl minėta situacija ES prieštarauja EŽTK. Priešingai nei reikalauja EŽTK, ES pati niekaip nepripasidėda prie to, kad Atsakovas įgyvendintų Teismo sprendimą ir apibrėžtų poziciją.

PASIŪLYMAI

Disertacinio tyrimo metu išaiškėjo SESV 265 straipsnio procedūros du esminiai trūkumai, tai: 1) Ieškoviui neleidžiama tęsti pradėtos neveikimo bylos, jeigu Atsakovas apibrėžia poziciją; 2) ES Teismai negali įpareigoti Atsakovo apibrėžti poziciją bei nėra kitų Teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimo priemonių. Pirmasis trūkumas galėtų būti išspręstas, pakeitus ES Teismų jurisprudenciją, kadangi ES Teismai turi galimybę aiškinti SESV 265 straipsnį taip, kad juo būtų leidžiama ginčyti ir apibrėžtas pozicijas. Antrasis trūkumas negali būti išspręstas teismų jurisprudencijos pagalba, kadangi, be kita ko, ES Teismai šiuo metu neturi teisinio pagrindo įpareigoti Atsakovą apibrėžti poziciją. Dėl šios priežasties atitinkamai turėtų būti pakeistas SESV 266 straipsnis, leidžiant ES Teismams įpareigoti Atsakovus įvykdyti Teismo sprendimus. Detalūs pasiūlymai dėl minėtų problemų sprendimo yra pateikiami žemiau.

Dėl galimybių lanksčiau aiškinti SESV 265 ir 263 straipsnius užtikrinant vieningą procesą

Autoriaus nuomone, siekiant užtikrinti, kad SESV 265 ir 263 straipsnių visuma garantuotų vieningą ir operatyvų Ieškovų teisių gynimo procesą, ir kad būtų įgyvendintas proceso ekonomiškumo principas, SESV 265 ir 263 straipsniai ES Teismų jurisprudencijoje turėtų būti aiškinami lanksčiau:

1. Kai Atsakovas iki teismo proceso pradžios apibrėžia poziciją, tai minėta pozicija Teisme turėtų būti ginčijama ne SESV 265 straipsnio pagrindu, bet SESV 263 straipsnio pagrindu, kadangi minėtu atveju byla pagal SESV 265 straipsnį nepradedama, o pozicijos teisėtumo klausimas turėtų būti nagrinėjamas byloje pagal SESV 263 straipsnį (Atsakovo dar iki teismo proceso apibrėžiama pozicija nekelia kelių bylų inicijavimo poreikio), ir tai atitiktų teisiškai veiksmingos ir efektyvios Ieškovo teisių gynimo priemonės kriterijų.
2. Kai SESV 265 straipsnio ikiteisminėje stadijoje Atsakovas neapibrėžia pozicijos, tai SESV 265 straipsnio pagrindu Teisme gali būti pradėdama neveikimo byla. Jeigu neveikimo bylos eigoje Atsakovas apibrėžia poziciją, tai ES Teismai turėtų leisti tęsti bylą tuo pačiu SESV 265 straipsnio pagrindu, kadangi SESV 265 straipsnio pagrindu vykstančios bylos eigoje Atsakovo apibrėžta pozicija yra ne kas kita, kaip paaikšėjusios naujos faktinės aplinkybės, kurios atitinka BT procedūros reglamento 84 straipsnyje ir TT procedūros reglamento 127 straipsnyje nustatytus reikalavimus („*Vykstant procesui negalima remtis naujais pagrindais, nebent jie pagrindžiami teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui.*“) Ieškoviui prašant ir nepraleidus 2 mėnesių termino nuo pozicijos apibrėžimo, ES Teismai galėtų analizuoti pozicijos pagrįstumą. Minėto 2 mėnesių termino turėtų būti laikomasi, siekiant užtikrinti Ieškoviui galimybę nuspręsti, ar jis nori tęsti bylą SESV 265 straipsnio pagrindu, siekiant užkardinti piktnaudžiavimo procedūra sąlygų atsiradimą, ir siekiant išsaugoti sąsajas su SESV 263 straipsnio reikalavimais (SESV 263 straipsnyje numatyta, kad apibrėžta pozicija gali būti ginčijama per 2 mėnesių terminą).
3. Byloje pagal SESV 265 straipsnį Teismas, nustatęs, kad Atsakovo apibrėžta pozicija neatitinka SESV 263(2) straipsnyje įtvirtintų reikalavimų kompetencijai, procedūriniais aspektais, ES teisės normų laikymuisi, nepiktnaudžiavimui

įgaliojimams, galėtų konstatuoti Atsakovo neveikimą nurodydamas, kad Atsakovas apibrėžė nepagrįstą poziciją. Vadovaudamasis SESV 266 straipsniu, Atsakovas privalėtų pats atšaukti savo nepagrįstą poziciją ir privalėtų apibrėžti naują poziciją vietoje atšauktos. Naują poziciją Atsakovas turėtų apibrėžti, atsižvelgęs į motyvus, dėl kurių ankstesniąją poziciją Teismas pripažino neteisėta.

4. BT procedūros reglamento 69(d) ir TT procedūros reglamento 55(1)b straipsnių reguliavimas leidžia nebaigtiniais pagrindais sustabdyti bylas, todėl egzistuoja reali galimybė užtikrinti vieningą teisminį procesą pagal SESV 265 straipsnį, įskaitant atvejus, kai Atsakovas neapibrėžia parengiamosios ir galutinės pozicijų, nors iki galutinės pozicijos apibrėžimo jis turi apibrėžti parengiamąją poziciją, kuri yra pagrindas galutinės pozicijos apibrėžimui. Todėl, jeigu Ieškovas inicijuotų bylą pagal SESV 265 straipsnį dėl to, kad Atsakovas neapibrėžė parengiamosios pozicijos, bet pradėtos neveikimo bylos eigoje Atsakovas parengiamąją poziciją apibrėžtų, tai pradėta neveikimo byla galėtų būti sustabdoma, kol Atsakovas apibrėš galutinę poziciją. Jeigu Ieškovo netenkintų Atsakovo apibrėžta galutinė pozicija, tai per 2 mėnesių terminą Ieškovas galėtų prašyti Teismo atnaujinti sustabdytą neveikimo bylą. Atnaujintoje byloje Atsakovo apibrėžtą galutinę poziciją Teismas vertintų atitikties kompetencijai, procedūriniais aspektams, ES teisės normų laikymuisi, nepiktnaudžiavimui įgaliojimams SESV 263(2) straipsnyje įtvirtintų reikalavimų pagrindu. Nustatęs, kad Atsakovo apibrėžta galutinė pozicija neatitinka minėtų reikalavimų, Teismas konstatuotų pozicijos neteisėtumą, dėl ko Atsakovas privalėtų atšaukti savo nepagrįstą poziciją. Nustatęs, kad Atsakovo apibrėžta galutinė pozicija atitinka minėtus reikalavimus, Teismas Atsakovo apibrėžtą galutinę poziciją paliktų galioti.

Dėl Teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimo

Siekiant užtikrinti, kad po neveikimo konstatavimo ar pozicijos panaikinimo (kai priva-
lu apibrėžti poziciją) Atsakovai neužvilkintų teismo proceso ir nepiktnaudžiautų Teismo
sprendimo neįvykdymu, ES Teismams turėtų būti suteikiama kompetencija įpareigoti Atsako-
vus per tam tikrą konkretų terminą apibrėžti poziciją ir įvykdyti Teismo sprendimą. Atitinka-
mai turėtų būti pakeistas SESV 266 straipsnis, jame įtvirtinant ES Teismų kompetenciją įpareigo-
goti Atsakovus. Atsakovui Teismo nurodomas terminas pozicijai apibrėžti galėtų būti nustato-
mas, atsižvelgiant į kiekvienos bylos aplinkybes: pavyzdžiui, kuo Atsakovas ilgiau neapibrėžė
pozicijos iki Teismo proceso ir kuo ilgiau buvo nagrinėjama byla, tuo trumpesnis turėtų būti
ir Teismo nustatytas terminas pozicijai apibrėžti. Kadangi ir po Teismo įpareigojančio spren-
dimo išlieka rizika, kad Atsakovas minėto sprendimo neįvykdys, ES teisėje turėtų būti įtvirtinta
speciali kompensacinė priemonė pagal EŽTK reikalavimus. Tokios kompensacinės priemonės
paskirtis būtų išmokėti Ieškovams kompensaciją, kai Atsakovai delsia įvykdyti Teismo spren-
dimą. Reikalavimai kompensacinei priemonei galėtų būti nustatomi pagal EŽTT išaiškinimus:
1) byla dėl žalos atlyginimo privalo būti išnagrinėta per protingą terminą; 2) priteista kompen-
sacija privalo būti išmokėta Ieškovui ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo
momento; 3) byla turi būti nagrinėjama, užtikrinant EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus; 4) by-
linėjimosi išlaidų dydžiai neturėtų padaryti priemonės nepatrauklia naudotis; 5) kompensacija
turi būti protingo dydžio, palyginus su dydžiais kitose tokio pobūdžio jau išnagrinėtose bylose.

BIBLIOGRAFIJA

1. Tarptautinės sutartys

1. Europos Atominės Energijos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija. *ES oficialus leidinys*, C 327/1, 2012 m. spalio 26 d.
2. Europos anglies ir plieno bendrijos sutartis. 1951 m. balandžio 18 d.
3. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. *ES oficialus leidinys*, C 326, 2012 m. spalio 26 d., p. 1-392.
4. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *ES oficialus leidinys*, C 326, 2012 m. spalio 26 d., p. 393-407.
5. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios. 1995 m., Nr. 40-987.
6. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį. *ES oficialus leidinys* C: 2007 m. gruodžio 17 d., Nr. 306-1.

2. Teisės aktai

1. ES pareigūnų tarnybos nuostatai. *ES oficialus leidinys*, C 45, 2014 m. sausio 1 d. redakcija.
2. TT statutas, *ES oficialus leidinys*, C83.
3. TT 2012 m. rugsėjo 25 d. procedūros reglamentas. *ES oficialus leidinys*, L 265.
4. BT 2015m. balandžio 23 d. procedūros reglamentas. *ES oficialus leidinys*, L 105.
5. Tarybos 1983 m. spalio 17 d. reglamentas Nr. 2950/83 dėl Europos Socialinio Fondo veiklos. *ES oficialus leidinys*, L 289.
6. Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. reglamentas Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. *ES oficialus leidinys*, L 395.
7. Tarybos 1990 m. birželio 26 d. reglamentas Nr. 2377/90 nustatantis veterinarinių vaistų likučių gyvūninės kilmės maisto produktuose didžiausių kiekių nustatymo tvarką ES. *ES oficialus leidinys*, L 224.
8. Tarybos 1992 m. kovo 22 d. reglamentas Nr. 659/1999 nustatantis išsamias sutarties dėl Europos sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles. *ES oficialus leidinys* L 083.
9. Tarybos 1993 m. birželio 14 d. direktyva Nr. 93/38/EEB dėl subjektų, vykdančių savo veiklą vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo. *ES oficialus leidinys*, L 199.
10. Tarybos 1993 m. vasario 13 d. reglamentas Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo. *ES oficialus leidinys*, L 047.
11. Tarybos 1995 m. gruodžio 22 d. reglamentas Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių. *ES oficialus leidinys*, OL L 056.
12. Tarybos 1999 m. birželio 28 d. sprendimas Nr. 1999/468/EB, nustatantis EK naudojimosi jai suteiktai įgyvendinimo įgaliojimais tvarką. *ES oficialus leidinys*, OL C 203.

13. Tarybos 2001 m. gegužės 28 d. reglamentas Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose, *ES oficialus leidinys*, L 174.
14. Tarybos 2002 m. gegužės 27 d. reglamentas Nr. 881/2002 nustatantis tam tikras specialias ribojančias priemones, taikomas tam tikriems asmenims ir subjektams, susijusiems su Usama bin Ladenu, Al-Qaida tinklu ir Talibanu. *ES oficialus leidinys* L 139.
15. Tarybos 2002 m. gruodžio 16 d. reglamentas Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose taikymo. *ES oficialus leidinys* L 1.
16. Tarybos 2002 m. gruodžio 19 d. reglamentas Nr. 58/2003, nustatantis vykdomųjų įstaigų, kurioms pavedamos tam tikros Bendrijos programų valdymo užduotys, įstatus. *ES oficialus leidinys*, L 011.
17. Tarybos 2004 m. sausio 20 d. reglamentas Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. *ES oficialus leidinys*, L 24.
18. Tarybos 2006 m. gruodžio 19 d. reglamentas Nr. 2013/2006, iš dalies keičiantis reglamentus Nr. 404/93, Nr. 1782/2003 ir Nr. 247/2006 dėl bananų sektoriaus. *ES oficialus leidinys*, L 384.
19. Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių. *ES oficialus leidinys*, OL 343.
20. Tarybos 2015 m. liepos 13 d. reglamentas Nr. 2015/1589, nustatantis išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles, *ES oficialus leidinys* L 248.
21. Parlamento ir Tarybos 1998 m. vasario 16 d. direktyva Nr. 98/8/EB dėl biocidinių produktų pateikimo į rinką. *Oficialus leidinys*, L123.
22. Parlamento ir Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva Nr. 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką. *ES oficialus leidinys*, L 106.
23. Parlamento ir Tarybos 2001 m. gegužės 30 d. reglamentas Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. *ES oficialus leidinys*, L 145.
24. Parlamento ir Tarybos 2003 m. rugsėjo 22 d. reglamentas Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų. *ES oficialus leidinys*, L 268.
25. Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. direktyva Nr. 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo. *ES oficialus leidinys*, L 134.
26. Parlamento ir Tarybos 2006 m. spalio 24 d. reglamentas Nr. 1638/2006, išdėstantis bendrąsias nuostatas, kurios nustato Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę. *ES oficialus leidinys*, L 310.
27. Parlamento ir Tarybos 2009 m. gegužės 6 d. reglamentas Nr. 470/2009, nustatantis Bendrijos farmakologiškai aktyvių medžiagų leistinių liekanų kiekių nustatymo gyvūninės kilmės maisto produktuose tvarką. *ES oficialus leidinys*, L 152.
28. Parlamento ir Tarybos 2011 m. spalio 25 d. direktyva Nr. 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Parlamento ir Tarybos

- direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB, *ES oficialus leidinys*, L 304.
29. Parlamento ir Tarybos 2012 m. birželio 27 d. reglamentas Nr. 528/2012 dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo. *ES oficialus leidinys*, L 167.
 30. Parlamento ir Tarybos 2012 m. rugpjūčio 11 d. reglamentas Nr. 741/2012, kuriuo iš dalies keičiamas protokolai dėl ESTT statuto. *ES oficialus leidinys*, L 228.
 31. Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva Nr. 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų. *ES oficialus leidinys*, L 94.
 32. EK 1984 m. sausio 31 d. sprendimas Nr. 234/84 dėl kvotų pieno industrijoje. *ES oficialus leidinys*, L 39.
 33. EK 2000 m. rugsėjo 7 d. reglamentas Nr. 1896/2000 dėl Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/8/EB dėl biocidinių produktų 16 straipsnio 2 dalyje nurodytos programos pirmojo etapo. *ES oficialus leidinys*, L 228.
 34. EK 2002 m. rugsėjo 16 d. direktyva Nr. 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkose. *ES oficialus leidinys*, L 249.
 35. EK 2003 m. lapkričio 4 d. reglamentas Nr. 2032/2003 dėl 10 metų programos, nurodytos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/8/EB dėl biocidinių produktų pateikimo į rinką 16 straipsnio 2 dalyje, antrojo etapo, iš dalies keičiantis Reglamentą Nr. 1896/2000. *ES oficialus leidinys*, L 307.
 36. EK 2004 m. balandžio 7 d. reglamentas Nr. 773/2004 dėl bylų nagrinėjimo EK pagal SESV 101 ir 102 straipsnius tvarkos. *ES oficialus leidinys*, L 123.
 37. EK 2004 m. balandžio 21 d. reglamentas Nr. 802/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. *ES oficialus leidinys*, L 133.
 38. EK 2005 m. spalio 5 d. reglamentas Nr. 1629/2005, 54-ąją kartą iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą Nr. 881/2002, nustatantį tam tikras specialias ribojančias priemones, taikomas tam tikriems asmenims ir organizacijoms, susijusiems su Osama bin Ladenu, Al-Quaida tinklu ir Talibanu, ir panaikinantis Tarybos reglamentą Nr. 467/2001. *ES oficialus leidinys*, L 260.
 39. EK 2012 m. balandžio 2 d. komunikatas KOM(2012)154 Tarybai ir Europos Parlamentui dėl santykių su skundų dėl ES teisės taikymo pateikėjais administravimo nuostatų atnaujinimo.

3. Nacionaliniai teisės aktai

1. Didžiosios Britanijos vyresniųjų teismų įstatymas. *Lex No. GB101*. 1981 m. liepos 28 d.
2. Estijos administracinio proceso įstatymas. *RT I*. 2001 m. birželio 6 d.
3. Estijos administracinių bylų teisenos kodeksas. *RT I*. 2011 m. sausio 27 d.
4. Graikijos administracinių bylų teisenos kodeksas. *Gazette No. 2690*. 1999 m. kovo 9 d.
5. Verwaltungsgerichtsordnung (VwGO), priimtas 1960 m. sausio 21 d., su vėlesniais pakeitimais ir papildymais, str. 42(2), 75.
6. Lietuvos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999 m. sausio 14 d., Nr. VIII-1029.

7. Lietuvos antstolių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2014 m. kovo 27 d., Nr. IX-876.
8. JAV administracinio proceso įstatymas. *L 89–554*. 1946 birželio 11 d.

4. Teismų ir kitų institucijų jurisprudencija

ES Teismų jurisprudencija:

1. TT 1956 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Industries Sidérurgiques prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 7/54, Rink. p. 00222.
2. TT 1959 vasario 4 d. sprendimas byloje *Steenkolemijnen prieš Vyriausiąją valdybę*, bylos Nr. C-17/57, Rink. p. 00009.
3. TT 1959 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *S.A.F.E. prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. C-42/58, Rink. p. 00381.
4. TT 1960 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Chambre syndicale prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 24/58, Rink. p. 00573.
5. TT 1960 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Bergbau prieš Vyriausiąją valdybę*, bylos Nr. 41/59, Rink. p. 00989.
6. TT 1961 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Gezamenlijke prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 30/59, Rink. p. 00003.
7. TT 1961 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *S.N.U.P.A.T. prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 42/59, Rink. p. 00101.
8. TT 1961 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Elz prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. C-22/60, Rink. p. 00359.
9. TT 1961 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Lille Cail prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 19/60, Rink. p. 00281.
10. TT 1962 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Meroni prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 21/61, Rink. p. 00143.
11. TT 1962 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Confédération nationale prieš Tarybą*, bylos Nr. 16/62, Rink. p. 00901.
12. TT 1962 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *San Michele prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 5/62, Rink. p. 00859.
13. TT 1963 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Schlieker prieš EK*, bylos Nr. 12/63, Rink. p. 00173.
14. TT 1963 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Plaumann prieš EK*, bylos Nr. 25/62, Rink. p. 197.
15. TT 1964 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Sorema prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 67/63, Rink. p. 00151.
16. TT 1964 m. liepos 2 d. sprendimas byloje *Société Rhenania prieš EK*, bylos Nr. 103/63, Rink. p. 00839.
17. TT 1966 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos Nr. 48/65, Rink. p. 00019.
18. TT 1966 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Consten prieš EK*, bylos Nr. 56/64, Rink. p. 00429.
19. TT 1967 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Simet prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. C-25/65, Rink. p. 00039.

20. TT 1969 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Eridania prieš EK*, bylos Nr. 10/68, Rink. p. 459.
21. TT 1970 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Hake prieš EK*, bylos Nr. 75/69, Rink. p. 00535.
22. TT 1970 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Borromeo prieš EK*, bylos Nr. 6/70, Rink. p. 00815.
23. TT 1970 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Amedeo Chevalley prieš EK*, bylos Nr. 15-70, Rink. p. 00975.
24. TT 1971 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. 22/70, Rink. p. 00263.
25. TT 1971 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos Nr. C-4/69, Rink. p. 00325.
26. TT 1971 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje *International Fruit Company prieš EK*, bylos Nr. 44/70, Rink. p. 00411.
27. TT 1971 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Deutscher Komponistenverband prieš EK*, bylos Nr. 8/71, Rink. p. 00705.
28. TT 1971 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Mackprang prieš EK*, bylos Nr. 15/71, Rink. p. 00797.
29. TT 1971 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. C-59/70, Rink. p. 00639.
30. TT 1971 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Schöppenstedt prieš Tarybą*, bylos Nr. 5/71, Rink. p. 00975.
31. TT 1972 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Nordgetreide prieš EK*, bylos Nr. 42/71, Rink. p. 00105.
32. TT 1972 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *ICI prieš EK*, bylos Nr. C-48/69, Rink. p. 00619.
33. TT 1973 m. vasario 8 d. sprendimas byloje *EK prieš Italiją*, bylos Nr. C-30/72, Rink. p. 00161.
34. TT 1973 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje *Angelini prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-31/72, Rink. p. 00403.
35. TT 1973 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Gebrüder prieš Vokietijos Federacinę Respubliką ir Land Rheinland*, bylos Nr. 120/73, Rink. p. 01471.
36. TT 1974 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Holtz ir Willemsen prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. 134/73, Rink. p. 00001.
37. TT 1974 m. kovo 16 d. nutartis byloje *Miles Druce prieš EK*, bylos Nr. C-160/73, Rink. p. 00281.
38. TT 1974 m. birželio 21 d. sprendimas byloje *Reyners prieš Belgiją*, bylos Nr. 2/74, Rink. p. 00631.
39. TT 1974 m. liepos 2 d. sprendimas byloje *Holtz prieš EK*, bylos Nr. 153/73, Rink. p. 00675.
40. TT 1974 m. gruodžio 3 d. sprendimą byloje *Binsbergen*, bylos Nr. 33/74, Rink. p. 01299.
41. TT 1974 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Charmasson*, bylos Nr. C-48/74, Rink. p. 01383.

42. TT 1975 m. spalio 22 d. nutartis byloje *National Carbonising Company prieš EK*, bylos Nr. 109/75R, Rink. p. 01193.
43. TT 1976 m. birželio 15 d. sprendimas byloje *CNTA prieš EK*, bylos Nr. 74/74, Rink. p. 00797.
44. TT 1977 m. kovo 22 d. sprendimas *Steinike ir Weinlig prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, bylos Nr. C-78/76, Rink. p. 00595.
45. TT 1977 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *Iannelli ir Volpi prieš Ditta Meroni*, bylos Nr. 74/76, Rink. p. 00557.
46. TT 1977 m. gegužės 21 d. nutartis byloje *EK prieš Jungtinę Karalystę ir Airiją*, bylos Nr. 31/77 R, Rink. p. 00921.
47. TT 1977 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Metro prieš EK*, bylos Nr. 26/76, Rink. p. 1875.
48. TT 1978 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *HNL prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. 83/76, Rink. p. 01209.
49. TT 1979 m. vasario 7 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. 15/76, Rink. p. 321.
50. TT 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Roche prieš EK*, bylos Nr. C-85/76, Rink. p. 00461.
51. TT 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje *Rewe-Zentral*, bylos Nr. C-120/78, Rink. p. 00649.
52. TT 1979 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Granaria BV prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. 90/78, Rink. p. 01081.
53. Europos Sąjungos TT 1979 spalio 18 d. sprendimas byloje *GEMA prieš EK*, bylos Nr. 125/78, Rink. p. 03173.
54. TT 1979 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Producteurs de vins prieš EK*, bylos Nr. 60/79, Rink. p. 02429.
55. TT 1980 m. sausio 17 d. nutartis byloje *Camera Care prieš EK*, bylos Nr. C-792/79, Rink. p. 00119.
56. TT 1980 m. gegužės 7 d. nutartis byloje *Fournier prieš EK*, bylos Nr. C-114/79, Rink. p. 01529.
57. TT 1981 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje *IBM prieš Komisiją*, bylos Nr. 60/81, Rink. p. 2639
58. TT 1982 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Gauff Ingenieure prieš EK*, bylos Nr. 182/80, Rink. p. 00799.
59. TT 1982 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Lord Bethell prieš EK*, bylos Nr. 246/81, Rink. p. 02277.
60. TT 1983 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Verzyck prieš EK*, bylos Nr. 225/82, Rink. p. 01991.
61. TT 1983 m. liepos 12 d. nutartis byloje *Société d'initiatives prieš EK*, bylos Nr. 114/83R, Rink. p. 02315
62. TT 1983 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Studio Schmidt prieš EK*, bylos Nr. 210/81, Rink. p. 03045.

63. TT 1984 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *Kohler prieš ES Audito rūmus*, bylos Nr. 316/82, Rink. p. 00641.
64. TT 1984 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik prieš Hauptzollamt Krefeld*, bylos Nr. 337/82, Rink. p. 01051.
65. TT 1984 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Tradax prieš EK*, bylos Nr. C-64/82, Rink. p. 01359
66. TT 1984 m. kovo 20 d. sprendimas byloje *Vokietija prieš EK*, bylos Nr. 84/82, Rink. p. 01451.
67. TT 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Von Colson ir Kamann prieš Land Nordrhein-Westfalen*, bylos Nr. C-14/83, Rink. p. 01891.
68. TT 1984 m. spalio 17 d. nutartis byloje *N. M. prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. 83/84, Rink. p. 03571.
69. TT 1984 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Intermills prieš EK*, bylos Nr. 323/82, Rink. p. 3809.
70. TT 1985 m. kovo 6 d. nutartis byloje *Campsider prieš EK*, bylos Nr. 25/85R, Rink. p. 00751.
71. TT 1985 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *CICCE prieš EK*, bylos Nr. C-298/83, Rink. p. 01105.
72. TT 1985 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *Esly prieš EK*, bylos Nr. 127/84, Rink. p. 1437.
73. TT 1985 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513.
74. TT 1985 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Muratori prieš EK*, bylos Nr. 118/83, Rink. p. 02325.
75. TT 1985 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. 192/83, Rink. p. 02791.
76. TT 1986 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Krohn prieš EK*, bylos Nr. 175/84, Rink. p. 00753.
77. TT 1986 m. kovo 17 d. TT nutartis byloje *Jungtinė Karalystė prieš Parlamentą*, bylos Nr. 23/86R.
78. TT 1986 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Les Verts prieš Parlamentą*, bylos Nr. 294/83, Rink. p. 01339.
79. TT 1986 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Asjes*, bylos Nr. 213/84, Rink. p. 00571.
80. TT 1986 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Campsider prieš EK*, bylos Nr. 25/85, Rink. p. 01531, para 8.
81. TT 1986 m. sprendimas byloje *Usinor prieš EK*, bylos Nr. C-81/85, Rink. p. 01777.
82. TT 1987 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Ainsworth prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. 271/83, Rink. p. 00167.
83. TT 1987 m. kovo 17 d. nutartis byloje *San Carlo prieš EK*, bylos Nr. 95/86, Rink. p. 01413.
84. TT 1987 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Assider prieš EK*, bylos Nr. 167/85, Rink. p. 01701.
85. TT 1987 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Foto-Frost*, bylos Nr. 314/85, Rink. p. 04199.

86. TT 1987 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje *British American Tobacco prieš EK*, bylos Nr. 142/84, Rink. p. 04487.
87. TT 1987 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje *Reynolds prieš EK*, bylos Nr. 156/84, Rink. p. 04487.
88. TT 1987 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *RSV prieš EK*, bylos Nr. 223/85, Rink. p. 04617.
89. TT 1988 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, bylos Nr. C68/94, Rink. p. I 1375.
90. TT 1988 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Asteris prieš EK*, bylos Nr. 97/86, Rink. p. 2181.
91. TT 1988 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Muysers prieš Audito Rūmus*, bylos Nr. 161/87, Rink. p. 3037.
92. TT 1988 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 377/87, Rink. p. 04017.
93. TT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 302/87, Rink. p. 05615.
94. TT 1988 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Irish Cement prieš EK*, bylos Nr. C-166/86, Rink. p. 06473.
95. TT 1989 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Star Fruit Company prieš EK*, bylos Nr. 247/87, Rink. p. 00291.
96. TT 1990 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-301/87, Rink. p. I-00307.
97. TT 1990 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Wuidart prieš Laiterie coopérative eupenoise*, bylos Nr. C-267/88, Rink. p. I-435.
98. TT 1990 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Emrich prieš EK*, bylos Nr. C-371/89, Rink. p. I-01555.
99. TT 1990 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Sonito prieš EK*, bylos Nr. C-87/89, Rink. p. I-01981.
100. TT 1990 m. birželio 26 d. sprendimas byloje *Zardi*, bylos Nr. C-8/89, Rink. p. I-2515.
101. TT 1990 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Cofaz prieš EK*, bylos Nr. C-169/84, Rink. p. I-03083.
102. TT 1990 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Marleasing SA prieš La Comercial Internacional*, bylos Nr. C-106/89, Rink. p. I-04135.
103. TT 1991 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Nyderlandų Karalystę*, bylos Nr. C-96/89, Rink. p. I-02461.
104. TT 1991 m. liepos 9 d. nutartis byloje *Control Union prieš EK*, bylos Nr. C-250/90, Rink. p. I-03585.
105. TT 1991 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje *Fédération nationale prieš Prancūziją*, bylos Nr. C-354/90, Rink. p. I-05505.
106. TT 1992 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. C-48/90, Rink. p. I-00565.
107. TT 1992 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Jean Lestelle prieš EK*, bylos Nr. C-30/91, Rink. p. I-03755.

108. TT 1992 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr. C-29/92, Rink. p. I-03935.
109. TT 1992 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-74/91, Rink. p. I-05437.
110. TT 1992 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Buckl prieš EK*, bylos Nr. C-15/91, Rink. p. I-6061.
111. TT 1993 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Italsolar prieš EK*, bylos Nr. C-257/90, Rink. p. I-00009.
112. TT 1993 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *ENU prieš EK*, bylos Nr. C-107/91, Rink. p. I-00599.
113. TT 1993 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Echebstar prieš EK*, bylos Nr. C-25/91, Rink. p. I-01719.
114. TT 1993 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Cook prieš EK*, bylos Nr. 198/91, Rink. p. I-02487.
115. TT 1993 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Foyer*, bylos Nr. C199/91, Rink. p. I2667.
116. TT 1993 m. birželio 10 nutartis byloje *Liberaldemokratai prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-41/92, Rink. p. I-03153.
117. TT 1993 m. birželio 15 d. sprendimas byloje *Matra prieš EK*, bylos Nr. C-225/91, Rink. p. I-3203.
118. TT 1993 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Alonso-Cortès prieš EK*, bylos Nr. T-29/93, Rink. p. II-01389.
119. TT 1994 m. vasario 7 d. nutartis byloje *HiFi prieš EK*, bylos Nr. C-388/93, Rink. p. I-00387
120. TT 1994 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje *Codorniu prieš Tarybą*, bylos Nr. C-309/89, Rink. p. I 1853.
121. TT 1994 m. birželio 29 d. nutartis byloje *EK prieš Graikiją*, bylos Nr. C-120/94 R, Rink. p. I-03037.
122. TT 1994 m. rugpjūčio 9 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-327/91, Rink. p. I-03641.
123. TT 1994 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *KYDEP prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-146/91, Rink. p. I-04199.
124. TT 1994 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Vokietija prieš Tarybą*, bylos Nr. C-280/93, Rink. p. I-4973.
125. TT 1994 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje *Bernardi prieš EK*, bylos Nr. T-479/93, Rink. p. II-01115.
126. TT 1995 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-422/92, Rink. p. I-01097.
127. TT 1995 m. spalio 17 d. sprendimas byloje *Fishermen's Organisations*, bylos Nr. C-44/94, Rink. p. I-3115.
128. TT 1995 m. spalio 19 d. sprendimas byloje *Salland prieš EK*, bylos Nr. C-19/93, Rink. p. I-03319.
129. TT 1995 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Dumez prieš EK*, bylos Nr. T-126/95, Rink. p. II-02863.

130. TT 1996 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Zunis Holding prieš EK*, bylos Nr. C480/93 P, Rink. p. I-00001.
131. TT 1996 m. liepos 11 d. nutartis byloje *Parlamentas prieš EK*, bylos Nr. C-445/93, Rink. nepaskelbta.
132. TT 1996 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *An Taisec prieš EK*, bylos Nr. C-325/94 P, Rink. p. I-03727.
133. TT 1996 m. liepos 30 d. sprendimas byloje *Bosphorus*, bylos Nr. C-84/95, Rink. p. I-03953.
134. TT 1996 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *T. Port*, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065.
135. TT 1997 m. vasario 20 d. sprendimas byloje *Bundesverband prieš EK*, bylos Nr. C-107/95 P.
136. TT 1997 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Guérin automobiles prieš EK*, bylos Nr. C-282/95 P, Rink. p. I-01503.
137. TT 1998 m. sausio 15 d. nutartis byloje *Intertonic prieš EK*, bylos Nr. C-196/97, Rink. p. I-00199.
138. TT 1998 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Sytraval*, bylos Nr. C-367/95 P, Rink. p. I-01719.
139. BT 1998 m. balandžio 15 d. nutartis byloje *Camar prieš EK*, bylos Nr. C-43/98 P(R), Rink. p. I-01815.
140. TT 1998 m. gegužės 28 d. sprendimas byloje *John Deere Ltd prieš EK*, bylos Nr. C-7/95 P, Rink. p. I-03111.
141. BT 1998 m. spalio 15 d. sprendimas *Industrie prieš Tarybą*, bylos Nr. T2/95, Rink. p. II-0393.
142. TT 1998 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje *Jungtinė Karalystė prieš Tarybą*, bylos Nr. C-150/94, Rink. p. I-7235.
143. TT 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Baustahlgewebe prieš EK*, bylos Nr. C-185/95 P, Rink. p. I-08417.
144. TT 1999 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. C-119/97 P, Rink. p. I-01341.
145. TT 1999 m. birželio 1 d. sprendimas byloje *Kortas*, bylos Nr. C-319/97, Rink. p. I-03143.
146. TT 1999 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *DSM prieš EK*, bylos Nr. C5/93 P, Rink. p. I4695.
147. TT 1999 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Apostolidis prieš EK*, bylos Nr. C-327/97, Rink. p. I-06709.
148. TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. C-151/98 P, Rink. p. I-08157.
149. TT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. C-249/99 P, Rink. p. I-08333.
150. TT 2000 m. vasario 8 d. sprendimas byloje *Emesa Sugar*, bylos Nr. C-17/98, Rink. p. I-675.

151. TT 2000 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Ladbroke*, bylos Nr. C-83/98, Rink. p. I-03271.
152. TT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ca'Pasta prieš EK*, bylos Nr. C-359/98 P, Rink. p. I-03977.
153. TT 2000 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *EK prieš Graikiją*, bylos Nr. C-387/97, Rink. p. I-05047.
154. TT 2000 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *SARL prieš EK*, bylos Nr. C-39/00 P, Rink. p. I-11201.
155. TT 2000 m. gruodžio 13 d. nutartis byloje *Sodima prieš EK*, bylos Nr. C-44/00P, Rink. p. I-11231.
156. TT 2001 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *EK prieš Prancūziją*, bylos Nr. C-261/99, Rink. p. I-02537.
157. TT 2001 m. gegužės 17 d. sprendimas *IECC prieš EK*, bylos Nr. C 449/98 P, Rink. p. I-03875.
158. TT 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *EK ir Prancūzija prieš TFI*, bylos Nr. C-302/99 P, Rink. p. I-05603.
159. TT 2001 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *EK prieš Jungtinę Karalystę*, bylos Nr. C-1/00, Rink. p. I-09989.
160. TT 2002 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Taryba prieš Boehringer*, bylos Nr. C-23/00 P, Rink. p. I-01873.
161. TT 2002 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Campogrande prieš EK*, bylos Nr. C-62/01 P, Rink. p. I-03793.
162. TT 2002 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą*, bylos Nr. C-50/00 P, Rink. p. I-667.
163. TT 2002 m. spalio 15 d. sprendimas *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, sujungtų bylų Nr. C238/99 P, C244/99 P, C245/99 P, C247/99 P, C250/99 P–C252/99 P ir C254/99 P, Rink. p. I8375.
164. TT 2002 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Camar*, bylos Nr. C-312/00 P, Rink. p. I-11355.
165. TT 2003 m. sausio 9 d. sprendimas byloje *Petrotub prieš Tarybą*, bylos Nr. C-76/00 P.
166. TT 2003 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *CIF*, bylos Nr. C198/01, Rink. p. I8055.
167. TT 2003 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje *SIM 2 prieš EK*, bylos Nr. C-399/00, Rink. nepaskelbta.
168. TT 2003 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *Pitsiorlas prieš Tarybą*, bylos Nr. C-193/01 P, Rink. p. I-04837.
169. TT 2003 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *EK prieš Fresh Marine*, bylos Nr. C-472/00 P, Rink. p. I-07541.
170. TT 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Altmark*, bylos Nr. C 280/00, Rink. p. I 7747.
171. TT 2003 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02, Rink. p. I-09889.
172. TT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Eurocoton prieš Tarybą*, bylos Nr. C-76/01P, Rink. p. I-10091.

173. TT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Biret International prieš Tarybą*, bylos Nr. C 93/02 P, Rink. p. I-10497.
174. TT 2003 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Corus prieš EK*, bylos Nr. C-199/99 P, Rink. p. I-11177.
175. TT 2003 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *PowerGen prieš NALOO*, bylos Nr. C-172/01 P, Rink. p. I-11421.
176. TT 2004 m. balandžio 1 d. sprendimas *EK prieš Jégo Quééré*, bylos Nr. C-263/02 P, Rink. p. I 3425.
177. TT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Italija prieš EK*, bylos Nr. C-372/97, Rink. p. I-03679.
178. TT 2004 m. birželio 29 d. sprendimas byloje *Front national prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-486/01 P, Rink. p. I-6289.
179. TT 2004 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. C27/04, Rink. p. I-06649.
180. TT 2004 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *José Martí Peix prieš EK*, bylos Nr. C226/03 P, Rink. p. I0000.
181. TT 2004 m. gruodžio 9 d. sprendimas *EK prieš Grencore*, bylos Nr. C123/03 P, Rink. p. I11647.
182. TT 2005 m. vasario 15 d. sprendimo byloje *EK prieš Tetra Laval*, bylos Nr. C-12/03 P, Rink. p. I-00987.
183. TT 2005 m. vasario 22 d. sprendimas byloje *Max mobil prieš EK*, bylos Nr. C-141/02 P, Rink. p. I-01283.
184. TT 2005 m. birželio 3 d. nutartis byloje *Magnus Killinger prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. C-396/03 P, Rink. p. I-04967.
185. TT 2005 m. birželio 22 d. nutartis byloje *Leighton prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-281/04, Rink. nepaskelbta.
186. TT 2005 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *EK prieš CEVA*, bylos Nr. C-198/03, Rink. p. I-06357.
187. TT 2005 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *EK prieš Nyderlandus*, bylos Nr. T-400/04, Rink. nepaskelbta.
188. TT 2005 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Ten Kate*, bylos Nr. C-511/03, Rink. p. I-08979.
189. TT 2005 m. spalio 28 d. nutartis byloje *CropScience prieš EK*, bylos Nr. C-258/05P(R), Rink. nepaskelbta.
190. TT 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *EK prieš Aktionsgemeinschaft Eigentum*, bylos Nr. C-78/03 P, Rink. p. I-10737.
191. TT 2006 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Adeneler ir kt.*, bylos Nr. C-212/04, Rink. p. I-06057.
192. TT 2006 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *EK prieš Volkswagen*, bylos Nr. C-74/04 P, Rink. p. I-06585.
193. TT 2007 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *Regione Siciliana prieš EK*, bylos Nr. C-15/06 P, Rink. p. I-2591.

194. TT 2007 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Industrias Químicas prieš EK*, bylos Nr. C-326/05 P, Rink. p. I-6557.
195. TT 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-456/05, Rink. p. I-10517.
196. TT 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *Ferriere Nord SpA prieš EK*, bylos Nr. C-49/05 P, Rink. p. I-00068.
197. TT 2008 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Sony prieš EK*, bylos Nr. C413/06 P, Rink. p. I-04951.
198. TT 2008 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *Athinaiki Techniki AE prieš EK*, bylos Nr. C-521/06 P, Rink. p. I-13275.
199. TT 2008 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *EK prieš Cantina*, bylos Nr. C-51/05, Rink. p. I-05341.
200. TT 2008 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje Kadi prieš Tarybą ir EK, bylos Nr. C-402/05 P, Rink. p. I-06351.
201. TT 2008 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Vokietija prieš Kronofrance SA*, bylos Nr. C-75/05 P, Rink. p. I-06619.
202. TT 2009 m. balandžio 3 d. nutartis byloje *VDH prieš EK*, bylos Nr. C-387/08 P, Rink. p. I-00056.
203. TT 2009 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Schneider Electric*, bylos Nr. C-440/07P, Rink. p. I-00073
204. TT 2009 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Grüne Punkt prieš EK*, bylos Nr. C-385/07 P, Rink. p. I-06155.
205. TT 2009 m. spalio 7 d. sprendimas byloje *Vischim prieš EK*, bylos Nr. T-420/05, Rink. p. II-03841.
206. TT 2009 m. spalio 29 d. nutartis byloje *Portela prieš EK*, bylos Nr. C85/09 P, Rink. p. I-00178.
207. TT 2010 m. sausio 22 d. nutartis byloje *Makhteshim prieš EK*, bylos Nr. C-69/09 P, Rink. p. I-00010.
208. TT 2010 m. kovo 4 d. nutartis byloje *Hârsulescu prieš Rumuniją*, bylos Nr. C-374/09 P, Rink. p. I-00030.
209. TT 2010 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *EK prieš Tetra Laval BV*, bylos Nr. C-12/03 P, Rink. p. I-00067.
210. TT 2010 m. birželio 29 d. sprendimas byloje *EK prieš Alrosa*, bylos Nr. C441/07 P, Rink. p. I-05949.
211. TT 2010 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *Hanssens-Ensch prieš EK*, bylos Nr. C-377/09, Rink. p. I-07751.
212. TT 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje *EK prieš Scott*, bylos Nr. C-290/07 P, Rink. p. I-07763.
213. TT 2010 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje Švedija prieš API ir EK, bylos Nr. C-514/07 P, Rink. p. I-8533.
214. TT 2010 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *NDSHT prieš EK*, bylos Nr. C-322/09 P, Rink. p. I-11911.

215. TT 2010 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Athinaiki Techniki prieš EK*, bylos Nr. C-362/09 P, Rink. p. I-13275.
216. TT 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *DEB*, bylos Nr. C-279/09, Rink. p. I-0000.
217. TT 2011 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *EMC prieš EK*, bylos Nr. C-367/10P, Rink. p. I-00046.
218. TT 2011 m. birželio 28 d. nutartis byloje *Sprache prieš Tarybą*, bylos Nr. C-93/11 P, Rink. p. I-00092.
219. TT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Chalkor prieš EK*, bylos Nr. C386/10 P, Rink. p. I-13085.
220. TT 2011 m. gruodžio 15 d. nutartis byloje *Altner prieš EK*, bylos Nr. C-411/11 P, Rink. p. I-00206.
221. TT 2012 m. gegužės 14 d. nutartis byloje *Sepracor Pharmaceuticals prieš EK*, bylos Nr. C-477/11 P, Rink. nepaskelbta.
222. TT 2012 m. spalio mėn. 16 d. sprendimas byloje *Vengrija prieš Slovakiją*, bylos Nr. C-364/10, Rink. nepaskelbta.
223. TT 2012 m. liepos 4 d. nutartis byloje *Trevisanato prieš EK*, bylos Nr. C-25/12, Rink. nepaskelbta.
224. TT 2012 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Muhamad Mugraby v. Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-581/11 P, Rink. nepaskelbta.
225. TT 2012 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Zhejiang prieš EK*, bylos Nr. C 337/09 P, Rink. skaitmeninis.
226. TT 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis byloje *Wohnungsgesellschaft prieš EK*, bylos Nr. C-145/12 P, Rink. nepaskelbta.
227. TT 2012 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Verhuizingen Coppens*, bylos Nr. C-441/11 P, Rink. nepaskelbta.
228. TT 2013 m. vasario 28 d. nutartis byloje *H-Holding prieš EK*, bylos Nr. C-235/12, Rink. nepaskelbta.
229. TT 2013 m. vasario 28 d. sprendimas byloje *Inalca prieš EK*, bylos Nr. C460/09 P, Rink. p. C460/09 P, Rink. skaitmeninis.
230. TT 2013 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Ryanair Ltd*, bylos Nr. C-615/11 P, Rink. nepaskelbta.
231. TT 2013 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Ioanovici prieš EK*, bylos Nr. C-568/12 P, Rink. nepaskelbta.
232. TT 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Dow*, bylos Nr. C-499/11 P, Rink. nepaskelbta.
233. TT 2013 m. liepos 18 d. sprendimas *EK ir kiti prieš Kadi*, bylos Nr. C-584/10 P, Rink. nepaskelbta.
234. TT 2013 m. liepos 27 d. nutartis byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. C-570/12 P, Rink. nepaskelbta.
235. TT 2013 m. liepos 27 d. nutartis byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. C-569/12 P, Rink. nepaskelbta.

236. TT 2013 m. birželio 27 d. nutartis byloje *Adrian Barliba prieš EK*, bylos Nr. C-567/12 P, Rink. nepaskelbta.
237. TT 2013 m. birželio 27 d. nutartis byloje *Baleanu prieš EK*, bylos Nr. C-566/12 P, Rink. nepaskelbta.
238. TT 2013 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje *H-Holding AG prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-64/13 P, Rink. nepaskelbta.
239. TT 2013 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *EFIM prieš EK*, bylos Nr. C-56/12P, Rink. nepaskelbta.
240. TT 2013 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-95/12, Rink. nepaskelbta.
241. TT 2013 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. C-196/12, Rink. nepaskelbta.
242. TT 2013 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. C-63/12, Rink. nepaskelbta.
243. TT 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Gascogne prieš EK*, bylos Nr. C-40/12P, Rink. skaitmeninis.
244. TT 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Kendrion prieš EK*, bylos Nr. C50/12 P, Rink. skaitmeninis.
245. TT 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis byloje *EK prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, bylos Nr C-426/13 P(R), Rink. nepaskelbta.
246. TT 2014 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *EK prieš Parlamentą ir Tarybą*, bylos Nr. C-427/12, Rink. nepaskelbta.
247. TT 2014 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *FLSmidth prieš EK*, bylos Nr. C-238/12 P, Rink. skaitmeninis.
248. TT 2014 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. C-377/12, Rink. nepaskelbta.
249. TT 2014 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Deltafina prieš EK*, bylos Nr. C-578/11 P, Rink. skaitmeninis.
250. TT 2014 m. liepos 10 d. nutartis byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. C-248/13, Rink. nepaskelbta.
251. TT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Nikolaou prieš ES Audito Rūmus*, bylos Nr. C-220/13 P, Rink. nepaskelbta.
252. TT 2014 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Strack prieš EK*, bylos Nr. C127/13 P, Rink. nepaskelbta.
253. TT 2014 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Guardian Industries prieš EK*, bylos C-580/12 P, Rink. skaitmeninis.
254. TT 2016 m. liepos 20 d. sprendimas byloje *Staelen prieš Europos ombudsmeną*, bylos Nr. C-338/15 P, Rink. nepaskelbta.
255. TT 2017 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Portugalija prieš EK*, bylos Nr. C-339/16 P, Rink. nepaskelbta.
256. TT 2017 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *EUIPO prieš Deluxe Entertainment*, bylos Nr. C-437/15 P, Rink. nepaskelbta.

257. TT 2017 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Schniga prieš BAVT*, bylos Nr. C-625/15 P, Rink. nepaskelbta.
258. BT 1989 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Grimaldi*, bylos Nr. C-322/88, Rink. p. 4407.
259. BT 1991 m. liepos mėn. 11 d. nutartis byloje *Hoessle prieš ES Audito Rūmus*, bylos Nr. T-19/90, Rink. p. II-00615.
260. BT 1991 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Stahlwerke prieš EK*, bylos Nr. T-120/89, Rink. p. II-00279.
261. BT 1992 m. sausio 27 d. sprendimas byloje *Ladbroke prieš EK*, bylos Nr. T-67/94, Rink. p. II-00001.
262. BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Asia Motor France prieš EK*, bylos Nr. T-28/90, Rink. p. II-02285.
263. BT 1992 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Automec prieš EK*, bylos Nr. T-24/90, Rink. p. II-02223.
264. BT 1992 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Rendo prieš EK*, bylos Nr. T-16/91, Rink. p. II-02417.
265. BT 1993 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zunis Holding prieš EK*, bylos Nr. T83/92, Rink. p. II1169.
266. BT 1994 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Air France prieš EK*, bylos Nr. T-3/93, Rink. p. II-00121.
267. BT 1994 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *J prieš EK*, bylos Nr. T-5/94, Rink. p. II-00391.
268. BT 1994 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Century Oils prieš EK*, bylos Nr. T-13/94, Rink. p. II-00431.
269. BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Tremblay prieš EK*, bylos Nr. T-5/93, Rink. p. II-00185.
270. BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Ladbroke Racing prieš EK*, bylos Nr. T-74/92, Rink. p. II-00115.
271. BT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *BEMIM prieš EK*, bylos Nr. T-114/92, Rink. p. II-00147.
272. BT 1995 m. sausio 23 d. sprendimas byloje *Bundesverband prieš EK*, bylos Nr. T-84/94, Rink. p. II-00101.
273. BT 1995 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Baustahlgewebe prieš EK I*, bylos Nr. T-145/89, Rink. p. II-00987.
274. BT 1995 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *ASPEC prieš EK*, bylos Nr. T-435/93, Rink. p. II-01281.
275. BT 1995 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Guérin Automobiles prieš EK*, bylos Nr. T-186/94, Rink. p. II-01753.
276. BT 1995 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Lefebvre prieš EK*, bylos Nr. T-571/93, Rink. p. II-02379.
277. BT 1995 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Dumez prieš EK*, bylos Nr. T-126/95, Rink. p. II-02863.

278. BT 1996 m. sausio 9 d. sprendimas byloje *Koelman prieš EK*, bylos Nr. T-575/93, Rink. p. II-00001.
279. BT 1996 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *CSF ir CSME prieš EK*, bylos Nr. T-154/94, Rink. p. II-01377.
280. BT 1996 m. birželio 5 d. sprendimas byloje *NMB prieš EK*, bylos Nr. T-162/94, Rink. p. II-427.
281. BT 1996 m. birželio 5 d. sprendimas byloje *Kahn Scheepvaart prieš EK*, bylos Nr. T-398/94, Rink. p. II-00477.
282. BT 1996 m. birželio 18 d. BT sprendimas byloje *Vela Palacios prieš Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą*, bylos Nr. T-150/94, Rink. p. FP-II-00877.
283. BT 1996 m. lapkričio 26 d. nutartis byloje *Hedwig prieš Tarybą*, bylos Nr. T-167/95, Rink. p. II-01607.
284. BT 1996 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Association internationale prieš EK*, bylos Nr. T-380/94, Rink. p. II-02169.
285. BT 1996 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Rendo prieš EK*, bylos Nr. T-16/91 RV, Rink. p. II-01827.
286. BT 1997 m. vasario 6 d. nutartis byloje *Jorio prieš Tarybą*, bylos Nr. T-64/96, Rink. p. II-00127.
287. BT 1997 m. vasario 19 d. nutartis byloje *Intertronic prieš EK*, bylos Nr. T-117/96, Rink. p. II-00141.
288. BT 1997 m. kovo 21 d. nutartis byloje *Camar prieš EK*, bylos Nr. T-79/96R, Rink. p. II-00403.
289. BT 1997 m. gegužės 15 d. nutartis *Berthu prieš EK*, bylos Nr. T-175/96, Rink. p. II-00811.
290. BT 1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *Smanor prieš EK*, bylos Nr. T-201/96, Rink. p. II-01081.
291. BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Oficemen prieš EK*, bylos Nr. T-212/95, Rink. p. II-01161.
292. BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Christos Apostolidis prieš EK*, bylos Nr. T-81/96, Rink. p. FP-II-00607.
293. BT 1997 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Guérin Automobiles prieš EK*, bylos Nr. T-38/96, Rink. p. II-01223.
294. BT 1997 m. liepos 11 d. nutartis byloje *Chauvin prieš EK*, bylos Nr. T16/97, Rink. p. IA237.
295. BT 1997 m. rugsėjo mėn. 29 d. sprendimas byloje *Sateba prieš EK*, bylos Nr. T-83/97, Rink. p. II-01523.
296. BT 1997 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Stichting Certificatie prieš EK*, bylos Nr. T-213/95, Rink. p. II-01739.
297. BT 1997 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tremblay prieš EK*, bylos Nr. T224/95, Rink. p. II-02215.
298. BT 1999 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *TF1 prieš EK ir Prancūziją*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757.

299. BT 1999 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Européenne Automobile prieš EK*, bylos Nr. T-9/96, Rink. p. II-03639.
300. BT 1999 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *SGA prieš EK*, bylos Nr. T-189/95, Rink. p. II-03587.
301. BT 1999 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Sodima prieš Komisiją*, bylos Nr. T190/95, Rink. p. II3617.
302. BT 1998 m. vasario 17 d. sprendimas byloje *Pharos prieš EK*, bylos Nr. T-105/96, Rink. p. II-00285.
303. BT 1998 m. vasario 17 d. sprendimas byloje *Pantochim SA prieš EK*, bylos Nr. T-107/96, Rink. p. II-00311.
304. BT 1998 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Goldstein prieš EK*, bylos Nr. T-286/97, Rink. p. II-02629.
305. BT 1998 m. liepos 17 d. sprendimas byloje *Thai Bicycle prieš Tarybą*, bylos Nr. T-118/96, Rink. p. II-2991.
306. BT 1998 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Lilly Industries prieš EK*, bylos Nr. T-120/96, Rink. p. II-02571.
307. BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Gestelevision Telecinco SA prieš EK*, bylos Nr. T-95/96, Rink. p. II-03407.
308. BT 1998 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *IECC prieš EK*, bylos Nr. T-28/95, Rink. p. II-03597.
309. BT 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *European night services prieš EK*, bylos Nr. T374/94, Rink. p. II314.
310. BT 1999 sausio mėn. 21 d. sprendimas byloje *Riviera prieš EK*, bylos Nr. T-185/96, Rink. p. II-00093.
311. BT 1999 m. vasario 1 d. nutartis byloje *BEUC prieš EK*, bylos Nr. T-256/97, Rink. p. II-00169.
312. BT 1999 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje *Jogamar prieš EK*, bylos Nr. T-311/97, Rink. p. II-01407.
313. BT 1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-127/98, Rink. p. II-02633.
314. BT 1999 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *UPS prieš EK*, bylos Nr. T-182/98, Rink. p. II-02857.
315. BT 1999 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. T-17/96, Rink. p. II-01757.
316. BT 2000 m. sausio 27 d. sprendimas byloje *BEUC prieš EK*, bylos Nr. T-256/97, Rink. p. II-00101.
317. BT 2000 m. sausio 27 d. sprendimas byloje *Branco prieš EK*, bylos Nr. T-194/97, Rink. p. II-00069.
318. BT 2000 vasario 24 d. sprendimas byloje *ADT Projekt prieš EK*, bylos Nr. T145/98, Rink. p. II387.
319. BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartis byloje *Cantine prieš Europos ombudsmeną ir Parlamentą*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165.

320. BT 2000 m. gegužės 22 d. nutartis byloje *Venete prieš Europos ombudsmeną*, bylos Nr. T-103/99, Rink. p. II-04165
321. BT 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ufex prieš EK*, bylos Nr. T-77/95, Rink. p. II-02167.
322. BT 2000 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-79/96, Rink. p. II-02193.
323. BT 2000 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje *Eurocoton prieš Tarybą*, Rink. p. II-03727.
324. BT 2001 m. vasario 7 d. sprendimas byloje *NALOO prieš EK*, bylos Nr. T-89/98, Rink. p. II-00515.
325. BT 2001 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *SEP prieš EK*, bylos Nr. T-115/99, Rink. p. II-00691.
326. BT 2001 m. liepos 10 d. nutartis byloje *Edlinger prieš EK*, bylos Nr. T-191/00, Rink. p. II-01961.
327. BT 2001 m. spalio 10 d. sprendimo byloje *Corus prieš EK*, bylos Nr. T171/99, Rink. p. II2967.
328. BT 2002 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Keller Meccanica prieš EK*, bylos Nr. T-35/99, Rink. nepaskelbta, bylos Nr. T-35/99, Rink. p. II-00261.
329. BT 2002 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Max mobil prieš EK*, bylos Nr. T-54/99, Rink. p. II-00313.
330. BT 2002 m. kovo 7 d. sprendimas byloje *Intervet International BV prieš EK*, bylos Nr. T-212/99, Rink. p. II-01445.
331. BT 2002 m. kovo 11 d. sprendimas byloje *Schlüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. T-3/02, Rink. p. II-01473.
332. BT 2002 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Schneider prieš EK*, bylos Nr. T-310/01, Rink. p. II-04071.
333. BT 2002 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Tetra Laval BV prieš EK*, bylos Nr. T-5/02, Rink. p. II-04381.
334. BT 2003 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *CEVA prieš EK*, bylos Nr. T-344/00, Rink. p. II-229.
335. BT 2003 m. kovo 6 d. sprendimas byloje *Interporc prieš EK*, bylos Nr. C-41/00 P, Rink. p. I-02125.
336. BT 2003 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *BaByliss prieš EK*, bylos Nr. T 114/02, Rink. p. II 1279.
337. BT 2003 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *SG2R prieš EK*, bylos Nr T-342/00, Rink. p. II-01161.
338. BT 2003 m. liepos 8 d. nutartis *Killinger prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. T186/03, Rink. p. II0000.
339. BT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Munizioni SpA prieš EK*, bylos Nr. T-26/01, Rink. p. II-03951.
340. BT 2003 m. gruodžio 2 d. nutartis byloje *Agrotikon prieš EK*, bylos Nr. T-334/02, Rink. p. II-05121.

341. BT 2004 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *Gálvez prieš EK*, bylos Nr. T-337/03, Rink. p. II-01041.
342. BT 2004 gegužės 27 d. sprendimas byloje *Deutsche Post ir DHL prieš EK*, bylos Nr. T 358/02, Rink. p. II 1565.
343. BT 2004 m. liepos 26 d. sprendimas byloje *Lormines prieš EK*, bylos Nr. T107/01, Rink. p. II-02125.
344. BT 2004 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Cantina prieš EK*, bylos Nr. T-166/98, Rink. p. II-03991.
345. BT 2004 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Kronofrance SA prieš EK*, bylos Nr. T-27/02, Rink. nepaskelbta.
346. BT 2005 m. sausio 10 d. nutartį byloje *Ispanija prieš EK*, bylos Nr. T-209/04, Rink. p. II-00029.
347. BT 2005 m. sausio 13 d. nutartis byloje *Sulvida prieš EK*, bylos Nr. T184/04, Rink. p. II-00085.
348. BT 2005 m. sausio 26 d. sprendimas byloje *Piau prieš EK*, bylos Nr. T-193/02, Rink. p. II-00209.
349. BT 2005 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje *Holcim AG prieš EK*, bylos Nr. T-28/03, Rink. p. II-01357.
350. BT 2005 m. balandžio 27 d. nutartis byloje *Bayer CropScience prieš EK*, bylos Nr. T-34/05R, Rink. p. II-01465.
351. BT 2005 m. birželio 15 d. sprendimas byloje *Sardegna prieš EK*, bylos Nr. T171/02, Rink. p. II-02123.
352. BT 2005 m. rugsėjo 3 d. nutartis byloje *Deutsche Bahn prieš EK*, bylos Nr. T-361/02, Rink. nepaskelbta.
353. BT 2005 m. spalio 19 d. sprendimas byloje *Cofradía prieš Tarybą*, bylos Nr. T-415/03, Rink. p. II-04355.
354. BT 2005 m. liepos 13 d. sprendimas Camar prieš EK, bylos Nr. T-260/97, Rink. p. II-02741.
355. BT 2005 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje *Kadi prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-315/01, Rink. p. II-03649.
356. BT 2005 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Greencore prieš EK*, bylos Nr. T-135/02, Rink. p. II-00031.
357. BT 2005 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *General Electric prieš EK*, bylos Nr. T210/01, Rink. p. II0000.
358. BT 2006 m. kovo 30 d. nutartis byloje *Korkmaz prieš EK*, bylos Nr. T-2/04, Rink. p. II-00032.
359. BT 2006 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Deutsche Bahn prieš EK*, bylos Nr. T-351/02, Rink. p. II-01047.
360. BT 2006 m. gegužės 2 d. sprendimas *O2 prieš EK*, bylos Nr. T328/03, Rink. p. II-01231.
361. BT 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Air One prieš EK*, bylos Nr. T-395/04, Rink. p. II-1343.

362. BT 2006 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Dairy Foods*, bylos Nr. C-11/05, Rink. p. I-4285.
363. BT 2006 m. gegužės 31 d. nutarimas byloje *Yusef prieš Tarybą*, bylos Nr. T-2/06, Rink. nepaskelbta.
364. BT 2006 m. rugsėjo 5 d. nutartis byloje *O'Loughlin prieš Europos ombudsmeną*, bylos Nr. T-144/06, Rink. nepaskelbta.
365. BT 2006 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *É. R. ir kt. prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. T-138/03, Rink. p. II-04923.
366. BT 2007 m. balandžio 24 d. nutartis byloje *Gorostiaga prieš Parlamentą*, bylos Nr. T-132/06, Rink. nepaskelbta.
367. BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Alrosa prieš EK*, bylos Nr. T170/06, Rink. p. II-02601
368. BT 2007 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Asklepios Kliniken GmbH prieš EK*, bylos Nr. T-167/04, Rink. p. II-02379.
369. BT 2007 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Alfa Acciai prieš EK*, bylos Nr. T-27/03, Rink. nepaskelbta.
370. BT 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Pitsiorlas prieš Tarybą*, bylos Nr. T3/00, Rink. p. II4779.
371. BT 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *Ferriere Nord prieš EK*, bylos Nr. C49/05 P, Rink. p. I-00068.
372. BT 2008 m. birželio 10 d. sprendimas byloje *Ceuninck prieš EK*, bylos Nr. T282/03, Rink. p. FP-I-A-2-00027.
373. BT 2008 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *Alitalia prieš EK*, T-301/01, Rink. p. II-1753.
374. BT 2008 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Sogelma prieš ERA ir EK*, bylos Nr. T411/06, Rink. p. II-02771.
375. BT 2008 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Camar ir Tico prieš EK*, bylos Nr. T-457/04, Rink. p. II-00215.
376. BT 2008 m. birželio 25 d. nutartis byloje *VDH prieš EK*, bylos Nr. T-185/08, Rink. p. II-00098.
377. BT 2008 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *SPM prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-128/05, Rink. p. II-00260.
378. BT 2008 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Makhteshim prieš EK*, bylos Nr. T-393/06, Rink. p. II-00293.
379. BT 2009 m. sausio 19 d. sprendimas byloje *Co-Frutta prieš EK*, bylos Nr. T-355/04, Rink. p. II-00001.
380. BT 2009 m. birželio 29 d. nutartis byloje *Athinaïki Techniki prieš EK*, bylos Nr. T-94/05, Rink. nepaskelbta.
381. BT 2009 m. liepos 22 d. nutartis byloje *Hársulescu prieš Rumuniją*, bylos Nr. T-234/09, Rink. nepaskelbta.
382. BT 2009 m. rugsėjo 4 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-139/07; Rink. nepaskelbta.

383. BT 2009 m. rugsėjo 9 d. sprendimas *Brink's Security prieš EK*, bylos Nr. T437/05, Rink. p. II3233.
384. BT 2009 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *Álava prieš EK*, bylos Nr. T86/02, Rink. nepaskelbta.
385. BT 2009 m. lapkričio 18 d. nutartis byloje *Hansen prieš EK*, bylos Nr. T-295/09R, Rink. p. II-00216.
386. BT 2009 m. lapkričio 24 d. nutartis byloje *Szomborg prieš EK*, bylos Nr. T-228/08, Rink. p. II-00224.
387. BT 2010 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Arcelor SA prieš Parlamentą*, bylos Nr. T-16/04, Rink. p. II-00211.
388. BT 2010 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Tetra prieš EK*, bylos Nr. C-12/03 P-DEP, Rink. p. I-00987.
389. BT 2010 m. birželio 17 d. nutartis byloje *Jurašinović prieš Tarybą*, bylos Nr. T359/09, Rink. nepaskelbta.
390. BT 2010 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *Behring prieš EK*, bylos Nr. T264/07, Rink. p. II-04469.
391. BT 2010 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Kadi prieš EK*, bylos Nr. T-85/09, Rink. p. II-05177.
392. BT 2010 m. lapkričio 11 d. nutartis byloje *Pioneer Hi-Bred prieš EK*, bylos Nr. T-139/07 DEP, Rink. nepaskelbta.
393. BT 2010 m. lapkričio 17 d. nutartis byloje *Sánchez prieš EK ir Parlamentą*, bylos Nr. T-61/10, Rink. p. II-00252.
394. BT 2010 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *CEAHR prieš EK*, bylos Nr. T-427/08, Rink. p. II-05865.
395. BT 2010 m. gruodžio 16 d. sprendimo byloje *Systran prieš EK*, bylos Nr. T19/07, Rink. p. II-06083.
396. BT 2010 m. gruodžio 17 d. nutartis byloje *Sprache prieš Tarybą*, bylos Nr. T-245/10, Rink. nepaskelbta.
397. BT 2011 m. kovo 24 d. nutartis byloje *Hilfsfonds prieš EK*, bylos Nr. T36/10, Rink. p. II-01403.
398. BT 2011 m. balandžio 4 d. nutartis byloje *Fundația Pro Fondbis prieš Europos Žmogaus Teisių Teismą*, bylos Nr. T-133/11, Rink. nepaskelbta.
399. BT 2011 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *Batchelor prieš EK*, bylos Nr. T250/08, Rink. p. II-02551.
400. BT 2011 m. liepos 6 d. nutartis byloje *Altner prieš EK*, bylos Nr. T-190/11, Rink. nepaskelbta.
401. BT 2011 m. birželio 30 d. nutartis byloje *Tecnoproces prieš EK*, bylos Nr. T-264/09, Rink. p. II-00208.
402. BT 2011 m. rugsėjo 6 d. nutartis byloje *Inuit Tapiriit Kanatami ir kiti prieš Parlamentą ir Tarybą*, bylos Nr. T-18/10, Rink. p. II-05599.
403. BT 2011 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje *Mugraby prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-292/09, Rink. p. II-00255.

404. BT 2011 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Arch Chemicals prieš EK*, bylos Nr. T-400/04, Rink. nepaskelbta.
405. BT 2011 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Arch Chemicals prieš EK*, bylos Nr. T-400/04, Rink. nepaskelbta.
406. BT 2011 m. rugsėjo 23 d. nutartis byloje *Vivendi prieš EK*, bylos Nr. T-567/10, Rink. p. II-00317.
407. BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair Ltd prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333.
408. BT 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Ryanair prieš EK*, bylos Nr. T-442/07, Rink. p. II-00333.
409. BT 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Alfastar Benelux SA prieš Tarybą*, bylos Nr. T57/09, Rink. p. II-00368.
410. BT 2011 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Microban prieš EK*, bylos Nr. T262/10, Rink. p. II-07697.
411. BT 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *EFIM prieš EK*, bylos Nr. T-296/09, Rink. p. II-00425.
412. BT 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis byloje *Trevisanato prieš EK*, bylos Nr. T-510/11, Rink. nepaskelbta.
413. BT 2011 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Allen prieš EK*, Nr. T-433/10P, Rink. p. 2011-00000.
414. BT 2012 m. sausio 9 d. nutartis byloje *Neubrandenburger prieš EK*, bylos Nr. T-407/09, Rink. nepaskelbta.
415. BT 2012 m. sausio 9 d. nutartis byloje *Wohnungsgesellschaft prieš EK*, bylos Nr. T-407/09, Rink. nepaskelbta.
416. BT 2012 m. kovo 2 d. nutartis byloje *H-Holding prieš EK*, bylos Nr. T-594/11, Rink. nepaskelbta.
417. BT 2012 m. liepos 5 d. sprendimas byloje *Graikija prieš EK*, bylos Nr. T-86/08, Rink. p. Rink. skaitmeninis.
418. BT 2012 m. rugsėjo mėn. 25 d. sprendimas byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. T-320/12, Rink. nepaskelbta.
419. BT 2012 m. rugsėjo mėn. 25 d. sprendimas byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. T-314/12, Rink. nepaskelbta.
420. BT 2012 m. rugsėjo 25 d. nutartis byloje *Baleanu prieš EK*, bylos Nr. T-311/12, Rink. nepaskelbta.
421. BT 2012 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Ioanovici prieš EK*, bylos Nr. T-313/12, Rink. nepaskelbta.
422. BT 2013 m. sausio 7 d. sprendimas byloje *Alfastar prieš Tarybą*, bylos Nr. T-274/12, Rink. nepaskelbta.
423. BT 2013 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Aiscat prieš EK*, bylos Nr. T-182/10, Rink. skaitmeninis.
424. BT 2013 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Veld prieš EK*, bylos Nr. T-301/10, Rink. skaitmeninis.

425. BT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Pioneer Hi-Bred International prieš EK*, bylos Nr. T-164/10, Rink. nepaskelbta.
426. BT 2013 m. birželio mėn. 27 d. nutartis byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. C-570/12 P, Rink. nepaskelbta.
427. BT 2013 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje *ADR prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-475/13, Rink. nepaskelbta.
428. BT 2013 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje *ADUGI Onlus prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-474/13, Rink. nepaskelbta.
429. BT 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis byloje *MeD Concilia Srl prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-574/13, Rink. nepaskelbta.
430. BT 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis byloje *Adr Tiber Srl prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-573/13, Rink. nepaskelbta.
431. BT 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis byloje *MAG Dispute Resolution Srl prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. T-572/13, Rink. nepaskelbta.
432. BT 2013 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Vengrija prieš EK*, bylos Nr. T240/10, Rink. skaitmeninis.
433. BT 2014 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Yusef prieš EK*, bylos T-306/10, Rink. nepaskelbta.
434. BT 2014 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Saint-Gobain prieš EK*, bylos Nr. T56/09, Rink. skaitmeninis.
435. BT 2014 m. kovo 31 d. nutartis byloje *Promithias prieš EK*, bylos Nr. T-338/13, Rink. nepaskelbta.
436. BT 2014 m. balandžio 8 d. nutartis byloje *CTRS prieš EK*, bylos Nr. T-12/12 DEP, Rink. nepaskelbta.
437. BT 2014 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Catinis prieš EK*, bylos Nr. T-447/11, Rink. nepaskelbta.
438. BT 2014 m. birželio 5 d. sprendimas byloje *Stanleybet Malta prieš EK*, bylos Nr. T416/13, Rink. nepaskelbta.
439. BT 2014 m. birželio 24 d. nutartis byloje *AETP prieš EK*, bylos Nr. T-299/14, Rink. nepaskelbta.
440. BT 2014 m. birželio 25 d. nutartis byloje *Santos Patrício prieš EK*, bylos Nr. T-170/14, Rink. nepaskelbta.
441. BT 2014 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje *Odile prieš EK*, bylos Nr. T471/11, Rink. nepaskelbta.
442. BT 2014 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje *Alfastar prieš ES Tarybą III*, bylos Nr. T-394/12, Rink. skaitmeninis.
443. BT 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis byloje *Mabrouk prieš EK*, bylos Nr. T-277/14, Rink. nepaskelbta.
444. BT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Heli-Flight prieš Europos aviacijos saugos agentūrą*, bylos Nr. T-102/13, Rink. nepaskelbta.
445. BT 2014 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Si.mobil v. EK*, bylos Nr. T201/11, Rink. nepaskelbta.

446. BT 2015 m. sausio 6 d. nutartis byloje *Kendrion prieš ES*, bylos Nr. T479/14, Rink. nepaskelbta.
447. BT 2015 m. vasario 13 d. nutartis byloje *Aalberts prieš ES*, bylos Nr. T-725/14, Rink. nepaskelbta.
448. BT 2015 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Staelen prieš Europos ombudsmeną*, bylos Nr. T-217/11, Rink. nepaskelbta.
449. BT 2015 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *In vivo prieš EK*, bylos Nr. T-690/13, Rink. nepaskelbta.
450. BT 2015 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *Italija prieš EK*, bylos Nr. T-527/13, Rink. nepaskelbta.
451. BT 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Geneesmiddelen prieš EK*, bylos Nr. T578/14, Rink. nepaskelbta.
452. BT 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartis byloje *Diapharm prieš EK*, bylos Nr. T620/14, Rink. nepaskelbta.
453. BT 2015 m. spalio 29 d. sprendimas byloje *Vanbreda prieš EK*, bylos Nr. T199/14, Rink. nepaskelbta.
454. BT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis byloje *CEAHR prieš EK II*, bylos Nr. T712/14, Rink. nepaskelbta.
455. BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Švedija prieš EK*, bylos Nr. T-521/14, Rink. nepaskelbta.
456. BT 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Chart v. Europos išorės veiksmų tarnyba*, bylos Nr. T138/14, Rink. nepaskelbta.
457. BT 2015 m. gruodžio 18 d. nutartis byloje *Aalberts prieš ES*, bylos Nr. C-132/15 P, Rink. nepaskelbta.
458. BT 2015 m. gruodžio 18 d. nutartis byloje *Kendrion prieš ES*, bylos Nr. C-71/15 P, Rink. nepaskelbta.
459. BT 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Secop prieš EK*, bylos Nr. T79/14, Rink. nepaskelbta.
460. BT 2016 m. kovo 15 d. nutartis byloje *Kendrion prieš ES*, bylos Nr. T-479/14, Rink. nepaskelbta.
461. BT 2016 m. birželio 21 d. sprendimas byloje *Onix prieš EIOPA*, bylos Nr. T-590/15, Rink. nepaskelbta.
462. Generalinio advokato Roemer 1955 m. lapkričio 19 d. išvada byloje *Industries Sidérurgiques prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 7/54, Rink. p. 00222.
463. Generalinio advokato Roemer 1956 m. vasario 8 d. išvada byloje *Sidérurgiques prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 7/54, Rink. p. 00222.
464. Generalinio advokato Lagrange 1958 m. lapkričio 27 d. išvada byloje *De gezamenlijke prieš Vyriausiąją valdybą*, bylos Nr. C-17/57, Rink. p. 00009.
465. Generalinio advokato Roemer 1960 m. balandžio 1 d. išvada byloje *Chambre syndicale prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 24/58, Rink. p. 00281.
466. Generalinio advokato Roemer 1960 m. gegužės 18 d. išvada byloje *Hamborner Bergbau AG prieš Vyriausiąją valdybą*, bylos Nr. 41/59.

467. Generalinio advokato Lagrange 1960 m. lapkričio 5 d. išvada byloje *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 30/59, Rink. p. 00001.
468. Generalinio advokato Roemer 1962 m. kovo 9 d. išvada byloje *Meroni prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 21/61, Rink. p. 00073.
469. Generalinio advokato Lagrange 1962 m. lapkričio 7 d. išvada byloje *San Michele prieš Aukščiausiąją valdžios instituciją*, bylos Nr. 5/62, Rink. p. 00449.
470. Generalinio advokato Lagrange 1962 m. lapkričio 20 d. išvada byloje *Confédération nationale prieš Tarybą*, bylos Nr. 16/62 ir 17/62, Rink. p. 00901.
471. Generalinio advokato Roemer 1963 m. gegužės 28 d. išvada byloje *Plaumann prieš EK*, bylos Nr. 25/62, Rink. p. 197.
472. Generalinio advokato Roemer 1964 m. birželio 4 d. išvada byloje *Société Rhenania ir kt. prieš EK*, bylos Nr. 103/63, Rink. p. 00839.
473. Generalinio advokato Gand 1966 m. vasario 3 d. išvada byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos Nr. 48/65, Rink. p. 00019.
474. Generalinio advokato Gand 1970 m. liepos 7 d. išvada byloje *Borromeo prieš EK*, bylos Nr. 6/70, Rink. p. 00815.
475. Generalinio advokato Gand 1970 m. liepos 16 d. išvada byloje *Hake prieš EK*, bylos Nr. 75/69, Rink. p. 00535.
476. Generalinio advokato Dutheillet 1970 m. lapkričio 18 d. išvada byloje *Amedeo Chevalley prieš EK*, bylos Nr. 15-70, Rink. p. 00975.
477. Generalio advokato Lamothe 1971 m. kovo 10 d. išvada byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. 22/70, Rink. p. 00263.
478. Generalinio advokato Roemer 1971 balandžio 1 d. išvada byloje *International Fruit Company prieš EK*, bylos Nr. 44-70, Rink. p. 00411.
479. Generalinio advokato Dutheillet 1971 m. rugsėjo 28 d. išvada byloje *Mackprang prieš EK*, bylos Nr. 15/71, Rink. p. 00797.
480. Generalinio advokato Roemer 1971 m. birželio 10 d. išvada byloje *Nyderlandai prieš EK*, bylos Nr. 59/70, Rink. p. 00639.
481. Generalinio advokato Mayras 1972 m. gegužės 2 d. išvada byloje *ICI prieš EK*, bylos Nr. C-48/69, Rink. p. 00619.
482. Generalinio advokato Mayras 1973 m. sausio 24 d. išvada byloje *EK prieš Italiją*, bylos Nr. C-30/72, Rink. p. 00161.
483. Generalinio advokato Roemer 1973 m. kovo 1 d. išvada byloje *Angelini prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-31/72, Rink. p. 00403.
484. Generalinio advokato Reischl 1973 m. gruodžio 5 d. išvada byloje *Holtz ir Willemsen prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. 134/73, Rink. p. 00001.
485. Generalinio advokato Mayras 1976 m. gegužės 5 d. išvada byloje *National Carbonising Company prieš EK*, bylos Nr. 114-75, Rink. p. 00381.
486. Generalinio advokato Trabucchi 1976 m. gegužės 21 d. išvada byloje *CNTA prieš EK*, bylos Nr. 74/74, Rink. p. 00797.
487. Generalinio advokato Warner 1977 m. vasario 10 d. išvada byloje *Iannelli ir Volpi SpA prieš Meroni*, bylos Nr. 74/76, Rink. nepaskelbta.

488. Generalinio advokato Reischl 1977 m. liepos 9 d. išvada byloje *Metro prieš EK*, bylos Nr. 26/76, Rink. p. 1875.
489. Generalinio advokato Capotorti 1978 m. kovo 1 d. išvada byloje HNL prieš Tarybą ir EK, bylos Nr. 83/76, Rink. p. 01209.
490. Generalinio advokato Reischl 1978 m. rugsėjo 19 d. išvada byloje *Roche prieš EK*, bylos Nr. C-85/76, Rink. p. 00461.
491. Generalinio advokato Capotorti 1979 m. kovo 7 d. išvada byloje *Granaria BV prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. 90/78, Rink. p. 01081.
492. Generalinio advokato Capotorti 1979 m. liepos 11 d. išvada byloje GEMA prieš EK, bylos Nr. 125/78, Rink. p. 03173.
493. Generalinio advokato Warner 1980 m. sausio 9 d. išvada byloje *Camera Care prieš EK*, bylos Nr. 792/79 R, Rink. p. 00119.
494. Generalinio advokato Slynn 1982 m. gegužės 6 d. išvada byloje *Lord Bethell prieš EK*, bylos Nr. 246/81, Rink. p. 02277.
495. Generalinio advokato Reischl 1983 m. lapkričio 23 d. išvada byloje *Brenneri prieš Krefeldt*, bylos Nr. 337/82, Rink. p. 01051.
496. Generalinio advokato Rozès 1983 m. liepos 28 d. išvada byloje *Studio Schmidt prieš EK*, bylos Nr. 210/81, Rink. p. 03045.
497. Generalinio advokato Rozès 1983 m. gruodžio 15 d. išvada byloje *Kohler prieš ES Audito rūmus*, bylos Nr. C-316/82, Rink. p. 00641.
498. Generalinio advokato Lenz 1985 m. sausio 16 d. išvada byloje *CICCE prieš EK*, bylos Nr. C-298/83, Rink. p. 01105.
499. Generalinio advokato Mancini 1985 m. gruodžio 4 d. išvada byloje *Les Verts prieš Parlamentą*, bylos Nr. 294/83, Rink. p. 01339.
500. Generalinio advokato Themaat 1985 m. gruodžio 12 d. išvada byloje *Ainsworth prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. 271/83, Rink. p. 00167.
501. Generalinio advokato Lenz 1985 m. vasario 7 d. išvada byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 13/83, Rink. p. 01513.
502. Generalinio advokato Lenz 1986 m. balandžio 23 d. išvada byloje *Usinor prieš EK*, bylos Nr. C-81/85, Rink. p. 01777.
503. Generalinio advokato Mancini 1987 m. kovo 17 d. išvada byloje *Reynolds prieš EK*, bylos Nr. 156/84, Rink. p. 04487.
504. Generalinio advokato Slynn 1987 m. liepos mėn. 18 d. išvada byloje *RSV prieš EK*, bylos Nr. 223/85, Rink. p. 04617.
505. Generalinio advokato Mischo 1988 m. gegužės 26 d. išvada byloje *Parlamentas prieš Tarybą*, bylos Nr. 377/87, Rink. p. 04017.
506. Generalinio advokato Darmon 1988 m. lapkričio 8 d. išvada byloje *Irish Cement prieš EK*, bylos Nr. C-166/86, Rink. p. 06473, p. 6487.
507. Generalinio advokato Lenz 1988 m. gruodžio 14 d. išvada byloje *Star Fruit Company prieš EK*, bylos Nr. 247/87, Rink. p. 00291.
508. Generalinio advokato Jacobs 1989 m. spalio 4 d. išvada byloje *Prancūzija prieš EK*, bylos Nr. C-301/87, Rink. p. I-00307.

509. Generalinio advokato Mischo 1990 m. gegužės 17 d. išvada byloje *Cofaz prieš EK*, bylos Nr. C-169/84, Rink. p. I-03083.
510. Generalinio advokato Darmon 1990 m. lapkričio 6 d. išvada byloje *EK prieš Nyderlandų Karalystę*, bylos Nr. C-96/89, Rink. p. I-02461.
511. Generalinio advokato Jacobs 1991 m. liepos 11 d. išvada byloje *Technische Universität prieš München-Mitte*, Rink. p. I-05469, paras 11-13.
512. Generalinio advokato Jacobs 1991 m. spalio 3 d. išvada byloje *Fédération Nationale prieš Prancūziją*, bylos Nr. C-354/90, Rink. p. I-05505.
513. Generalinio advokato Edward 1992 m. kovo 10 d. išvada byloje *Automec prieš EK*, bylos Nr. T-24/90, Rink. p. II-02223.
514. Generalinio advokato Tesauro 1992 m. kovo 13 d. išvada byloje *Jean Lestelle prieš EK*, bylos Nr. C-30/91 P, Rink. p. I-03755.
515. Generalinio advokato Gulmann 1992 m. rugsėjo 15 d. išvada byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-74/91, Rink. p. I-05437.
516. Generalinio advokato Lenz 1992 m. spalio 27 d. išvada byloje *Codorníu prieš Tarybą*, bylos Nr. C-309/89, Rink. p. I 1853.
517. Generalinio advokato Lenz 1992 m. birželio 30 d. išvada byloje *Italsolar SpA prieš EK*, bylos Nr. C-257/90, Rink. p. I-00009.
518. Generalinio advokato Gulmann 1992 m. lapkričio 26 d. išvada byloje *Echebaster prieš EK*, bylos Nr. C-25/91, Rink. p. I-01719.
519. Generalinio advokato Darmon 1993 m. kovo 24 d. išvada byloje *Liberaldemokratai prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-41/92, Rink. p. I-03153.
520. Generalinio advokato Van Gerven 1993 m. balandžio 28 d. išvada byloje *Matra SA prieš EK*, bylos Nr. C-225/91, Rink. p. I-03203.
521. Generalinio advokato Van Gerven 1993 m. rugsėjo 15 d. išvada byloje *KYDEP prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-146/91, Rink. p. I-04199.
522. Generalinio advokato Jacobs 1995 m. kovo 16 d. išvada byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-422/92, Rink. p. I-01097.
523. Generalinio advokato Jacobs 1996 m. balandžio 30 d. išvada byloje *Bosphorus*, bylos Nr. C-84/95, Rink. p. I-03953.
524. Generalinio advokato Elmer 1996 m. liepos 9 d. išvada byloje *T. Port*, bylos Nr. C-68/95, Rink. p. I-06065.
525. Generalinio advokato La Pergola 1996 m. liepos 11 d. išvada byloje *Bundesverband prieš EK*, bylos Nr. C-107/95 P, Rink. p. I-00947.
526. Generalinio advokato Tesauro 1996 m. lapkričio 26 d. išvada byloje *Guérin automobiles prieš EK*, bylos Nr. C-282/95, Rink. p. I-01503.
527. Generalinio advokato Lenz 1997 m. gegužės 27 d. išvada byloje *EK prieš Sytraval*, bylos Nr. C-367/95 P, Rink. p. I-01719.
528. Generalinio advokato Colomer 1997 m. rugsėjo 16 d. išvada byloje *John Deere Ltd prieš EK*, bylos Nr. C-7/95 P, Rink. p. I-03111.
529. Generalinio advokato Léger 1998 m. vasario 3 d. išvada byloje *Baustahlgewebe prieš EK*, bylos Nr. C-185/95 P, Rink. p. I-08417.

530. Generalinio advokato Mischo 1999 m. liepos 24 d. išvada byloje *Christos Apostolidis prieš EK*, bylos Nr. C-327/97 P, Rink. p. I-06709.
531. Generalinio advokato Colomer 1999 m. rugsėjo 28 d. sprendimas byloje *EK prieš Graikiją*, bylos Nr. C-387/97, Rink. p. I-05047.
532. Generalinio advokato Cosmas 1999 m. lapkričio 17 d. išvada byloje *Prancūzija prieš Ladbroke*, bylos Nr. C-83/98, Rink. p. I-03271.
533. Generalinio advokato Alber 2001 m. sausio 11 d. išvada byloje *EK prieš Prancūziją*, bylos Nr. C-261/99, Rink. p. I-02537.
534. Generalinio advokato Mischo 2001 m. kovo 8 d. išvada byloje *TF1 prieš EK*, bylos Nr. C-302/99, Rink. p. I-05603.
535. Generalinio advokato Mischo 2001 m. rugsėjo 20 d. išvada byloje *EK prieš Jungtinę Karalystę*, bylos Nr. C-1/00, Rink. p. I-09989,
536. Generalinio advokato Léger 2002 m. kovo 19 išvada byloje *Altmark*, bylos Nr. C-280/00, Rink. p. I-07747.
537. Generalinio advokato Jacobs 2002 m. kovo 21 d. išvada byloje *Pequeños Agricultores prieš Tarybą*, bylos Nr. C-50/00 P, Rink. p. I-667.
538. Generalinės advokatės Stix-Hackl 2002 m. balandžio 16 d. išvada byloje *EK prieš Camar ir Tico*, bylos Nr. C-312/00 P, Rink. p. I-11355.
539. Generalinio advokato Léger 2003 m. sausio 14 d. išvada byloje *Altmark*, bylos Nr. C-280/00, Rink. p. I-07747.
540. Generalinio advokato Jacobs 2003 m. sausio 16 d. išvada byloje *Eurocoton prieš Tarybą*, bylos Nr. C-76/01 P.
541. Generalinio advokato Geelhoed 2003 m. gegužės 8 d. išvada byloje *Schulüsselverlag prieš EK*, bylos Nr. C-170/02 P, Rink. p. I-09889.
542. Generalinio advokato Alber 2003 m. gegužės 15 d. išvada byloje *Biret International prieš Tarybą*, bylos Nr. C 93/02 P, Rink. p. I-10497.
543. Generalinio advokato Jacobs 2003 m. liepos 10 d. išvada byloje *EK prieš Jégo Quéré*, bylos Nr. C-263/02 P, Rink. p. I 3425.
544. Generalinio advokato Colomer 2004 m. sausio 20 d. išvada byloje *Front national prieš Parlamentą*, bylos Nr. C-486/01 P, Rink. p. I-06289.
545. Generalinio advokato Tizzano 2004 m. gegužės 25 d. išvada byloje *EK prieš Tetra Laval BV*, bylos Nr. C-12/03 P, Rink. p. I-00987.
546. Generalinio advokato Tizzano 2004 m. rugsėjo 7 d. išvada byloje *José Martí Peix prieš EK*, bylos Nr. C226/03 P, Rink. p. I0000.
547. Generalinio advokato Jacobs 2004 m. rugsėjo 23 d. išvada byloje *EK prieš CEVA*, bylos Nr. C-198/03, Rink. p. I-06357
548. Generalinio advokato Maduro 2004 m. spalio 21 d. išvada byloje *Max mobil prieš EK*, bylos Nr. C-141/02 P, Rink. p. I-01283.
549. Generalinio advokato Léger 2005 m. vasario 17 d. išvada byloje *Rica Foods prieš EK*, bylos Nr. C-40-03, Rink. p. I-6811.
550. Generalinės advokatės Stix-Hackl 2005 m. vasario 17 d. išvada byloje *Staat der Nederlanden prieš Ten Kate*, bylos Nr. C-511/03, Rink. p. I-08979.

551. Generalinio advokato Jacobs 2005 m. vasario 24 d. išvada byloje *EK prieš Eigentum*, bylos Nr. C-78/03 P, Rink. p. I-10737.
552. Generalinės advokatės Sharpston 2007 m. lapkričio 22 d. išvada byloje *EK prieš Cantina sociale*, bylos Nr. C-51/05 P, Rink. p. I-05341.
553. Generalinio advokato Maduro 2008 m. sausio 16 d. išvada byloje *Kadi prieš Tarybą ir EK*, Rink. p. I-06351.
554. Generalinio advokato Maduro 2008 m. sausio 23 d. išvada byloje *International Foundation prieš Tarybą ir EK*, bylos Nr. C-415/05 P, Rink. p. I-06351.
555. Generalinio advokato Bot 2008 m. kovo 6 d. išvada byloje *Vokietija prieš Kronofrance SA*, bylos Nr. C-75/05 P, Rink. p. I-06619.
556. Generalinio advokato Bot 2008 m. balandžio 3 d. išvada byloje *Athinaiiki Techniki AE prieš EK*, bylos Nr. C-521/06 P, Rink. I-05829.
557. Generalinio advokato Jarabo 2009 m. vasario 3 d. išvada byloje *EK prieš Schneider Electric*, bylos Nr. I-00073, Rink. p. I-03153
558. Generalinio advokato Colomer 2009 m. vasario 3 d. išvada byloje *EK prieš Schneider Electric*, bylos Nr. C-440/07 P, Rink. p. I-00073.
559. Generalinio advokato Villalón 2011 m. kovo 1 d. išvada byloje *Samba Diouf prieš Ministre du Travail*, bylos Nr. C-69/10, Rink. p. I-07151.
560. Generalinės advokatės Kokott 2011 m. balandžio 14 d. išvada byloje *Solvay prieš EK*, bylos Nr. C-110/10 P, Rink. p. I-10439.
561. Generalinės advokatės Kokott 2013 m. sausio 17 d. išvada byloje *Inuit Tapiriit Kanatami ir kiti prieš Parlamentą ir Tarybą*, bylos Nr. C-583/11 P, Rink. skaitmeninis.
562. Generalinio advokato Bot 2012 m. kovo 6 d. išvada byloje *Vengrija prieš Slovakiją*, bylos Nr. C-364/10, Rink. nepaskelbta.
563. Generalinio advokato Bot 2013 m. kovo 19 d. išvada byloje *EK ir Taryba prieš Kadi*, bylos Nr. C-584/10 P, Rink. nepaskelbta.
564. Generalinio advokato Wahl 2013 m. gegužės 29 d. išvada byloje *EK prieš Vokietiją*, bylos Nr. C-95/12, Rink. nepaskelbta,
565. Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. C-63/12, Rink. nepaskelbta.
566. Generalinio advokato Mengozzi 2014 m. sausio 23 d. išvada byloje *EK prieš Tarybą*, bylos Nr. C-377/12, Rink. nepaskelbta.
567. Generalinio advokato Wathelet 2014 m. balandžio 29 d. išvada byloje *Guardian Industries prieš EK*, bylos Nr. C-580/12 P, Rink. skaitmeninis.
568. Generalinio advokato Wathelet 2016 m. sausio 19 d. išvada byloje *Marchiani prieš Parlamentą*, bylos Nr. C566/14 P, Rink. nepaskelbta.

EŽTT jurisprudencija:

1. EŽTT 1971 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Ringesein prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 2614/65.
2. EŽTT 1975 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 4451/70.

3. EŽTT 1976 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Engel ir kt. prieš Nyderlandus*, pareiškimo Nr. 5370/72.
4. EŽTT 1978 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *König prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 6232/73
5. EŽTT 1980 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Deweer prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 6903/75.
6. EŽTT 1981 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Buchholz prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 7759/77.
7. EŽTT 1983 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Silver prieš Didžiąją Britaniją*, pareiškimo Nr. 5947/72.
8. EŽTT 1985 m. gegužės 28 d. sprendimas byloje *Ashingdane prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 8225/78.
9. EŽTT 1985 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Bentham prieš Nyderlandus*, pareiškimo Nr. 8848/80.
10. TT 1986 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *Taryba prieš Parlamentą*, bylos Nr. 34/86, Rink. p. 02155.
11. EŽTT 1986 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Lithgow prieš Didžiąją Britaniją*, pareiškimo Nr. 9006/80.
12. EŽTT 1986 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje *Chahal prieš Didžiąją Britaniją*, pareiškimo Nr. 22414/93.
13. EŽTT 1987 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *Leander prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 9248/81.
14. EŽTT 1989 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Bock prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 11118/84.
15. EŽTT 1987 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Poiss prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 9816/82.
16. EŽTT 1987 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *De Cubber prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 9186/80.
17. EŽTT 1987 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Pudas prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 10426/83.
18. EŽTT 1987 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje *H. prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 8950/80.
19. EŽTT 1989 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Sanders prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 11681/85.
20. EŽTT 1987 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *H. prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 9580/81.
21. EŽTT 1990 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Powell prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 9310/81.
22. EŽTT 1990 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Obermeier prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 11761/85.
23. TT 1990 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Fédesa ir kt.*, C331/88, Rink. p. I-04023.
24. EŽTT 1991 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *Vocaturu prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 11891/85.

25. EŽTT 1992 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *X prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 18020/91.
26. EŽTT 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Pradelle prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 12964/87.
27. EŽTT 1993 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje *Zumtobel prieš Austriją*, bylos Nr. 12235/86.
28. EŽTT 1993 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Darnell prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 15058/89.
29. EŽTT 1993 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Beheer prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 14448/88.
30. EŽTT 1994 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Hentrich prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 13616/88.
31. EŽTT 1994 m. lapkričio 4 d. sprendimas byloje *Beaumartin prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 15287/89.
32. EŽTT 1994 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *Schouten prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 19005/91.
33. EŽTT 1995 m. rugsėjo 28 d. sprendimas byloje *Masson prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 15346/89.
34. EŽTT 1995 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Schmautzer prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 15523/89.
35. EŽTT 1995 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje *British-American Tobacco Company*, pareiškimo Nr. 19589/92.
36. EŽTT 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Bryan prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19178/91.
37. EŽTT 1995 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Bellet prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 23805/94.
38. EŽTT 1996 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Woningen prieš Daniją*, pareiškimo Nr. 20641/92.
39. EŽTT 1996 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Aksoy prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 21987/93.
40. EŽTT 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91.
41. EŽTT 1997 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Gustafson prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 23196/94.
42. EŽTT 1997 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Probstmeier prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 20950/92,
43. EŽTT 1997 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje *Robins prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 22410/93.
44. EŽTT 1997 m. spalio 9 d. sprendimas byloje *Andronicou prieš Kiprą*, pareiškimo Nr. 86/1996/705/897.
45. EŽTT 1997 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Papageorgiou prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 24628/94

46. EŽTT 1997 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Szücs prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 20602/92.
47. EŽTT 1997 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Gómez de la Torre v. Spain*, pareiškimo Nr. 155/1996/774/975.
48. EŽTT 1997 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *Stefan prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 29419/95.
49. EŽTT 1997 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *Wickramsinghe prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 31503/96.
50. EŽTT 1998 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Pafitis prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 20323/92.
51. EŽTT 1998 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje *Estima Jorge prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 24550/94.
52. EŽTT 1998 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje *Lauko prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 4/1998/907/1119.
53. EŽTT 1988 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Moreira prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 11371/85.
54. EŽTT 1998 m. spalio 19 d. sprendimas byloje *X prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 28530/95.
55. EŽTT 1998 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Pérez prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 28090/95.
56. EŽTT 1999 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Immobiliare Saffi prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 22774/93.
57. EŽTT 1999 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Humen prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 26614/95.
58. EŽTT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Zielinski prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 24846/94.
59. EŽTT 2000 m. sausio 25 d. sprendimas byloje *Miragall Escolano prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 38366/97.
60. EŽTT 2000 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Baranowski prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 28358/95.
61. EŽTT 2000 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *Morel prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 34130/96.
62. EŽTT 2000 m. birželio 27. sprendimas byloje *Ankarcrona prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 35178/97.
63. EŽTT 2000 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Frydlender prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 30979/96.
64. EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimas byloje *Kudla prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 30210/96.
65. EŽTT 2000 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *Sotiris prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 39442/98.
66. EŽTT 2000 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje *Wettstein prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 33958/96.

67. EŽTT 2001 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Lunari prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 21463/93.
68. EŽTT 2001 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Platakou prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 38460/97.
69. EŽTT 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Smith prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 25154/94.
70. EŽTT 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Z. prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 29392/95.
71. EŽTT 2001 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Kress prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 39594/98.
72. EŽTT 2002 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *Barnes prieš Jungtinę Karalystę*, bylos Nr. 2352/02, pareiškimo Nr. 2352/02.
73. EŽTT 2002 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Ouzounis prieš Greece*, pareiškimo Nr. 49144/99.
74. EŽTT 2002 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 59498/00.
75. EŽTT 2002 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Kingsley prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 35605/97.
76. EŽTT 2002 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Osu prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 36534/97.
77. EŽTT 2002 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Sovtransavto prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 48553/99.
78. EŽTT 2002 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Mifsud prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 57220/00.
79. EŽTT 2002 m. rugsėjo 24 d. sprendimas byloje *Posti ir Rahko prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 27824/95.
80. EŽTT 2002 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *Wynen prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 32576/96.
81. EŽTT 2002 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Zvolský prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 46129/99.
82. EŽTT 2002 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Běleš prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 47273/99.
83. EŽTT 2003 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Rawa prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 38804/97.
84. EŽTT 2003 m. kovo 6 d. sprendimas byloje *Jasiūnienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 41510/98.
85. EŽTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Kyrtatos prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 41666/98.
86. EŽTT 2003 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Valero prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 62435/00.
87. EŽTT 2003 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Gutfreund prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 45681/99.
88. EŽTT 2003 m. birželio 17 d. sprendimas byloje *Affaire ruianu*, pareiškimo Nr. 34647/97.

89. EŽTT 2003 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Multiplex prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 10/10/2003.
90. EŽTT 2003 m. spalio 30 d. sprendimas byloje *Ganci prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 41576/98.
91. EŽTT 2004 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Sabin Popescu prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 48102/99.
92. EŽTT 2004 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *Metaxas prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 8415/02.
93. EŽTT 2004 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *Pini prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 78028/01.
94. EŽTT 2004 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *Pabla prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 47221/99.
95. EŽTT 2005 m. vasario 3 d. sprendimas byloje *Fociac prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 2577/02.
96. EŽTT 2005 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *Matheus prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 62740/00.
97. EŽTT 2005 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Fuklev prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 71186/01.
98. EŽTT 2005 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Mežnarić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 71615/01.
99. EŽTT 2005 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Alatulkkila prieš Suomiją*, bylos Nr. 33538/96.
100. EŽTT 2007 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Baškienė prieš Lietuvą*, bylos Nr. 11529/04.
101. EŽTT 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *Beian prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 30658/05.
102. EŽTT 2005 m. liepos 5 d. sprendimas byloje *Turczanik prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 38064/97.
103. EŽTT 2005 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Moldovan ir kt. prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 41138/98.
104. EŽTT 2005 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Păduraru prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 63252/00.
105. EŽTT 2006 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Sürmeli prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 75529/01.
106. EŽTT 2006 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Chebotarev prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 23795/02.
107. EŽTT 2006 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Tsfayo prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 60860/00
108. EŽTT 2006 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje *Apostol prieš Gruziją*, pareiškimo Nr. 40765/02.
109. EŽTT 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Markovic prieš Italiją*, pareiškimo Nr. 1398/03.

110. EŽTT 2006 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Melnyk prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 23436/03.
111. EŽTT 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Scordino v. Italy*, pareiškimo Nr. 36813/97.
112. EŽTT 2006 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Surmeli prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 75529/01.
113. EŽTT 2007 m. vasario 15 d. sprendimas byloje *Raylyan prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 22000/03.
114. EŽTT 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Eskelinen prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 63235/00.
115. EŽTT 2007 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *Arias prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 32978/03.
116. TT 2007 m. lapkričio 22 d. sprendimo byloje *Ispanija prieš Lensing*, pareiškimo Nr. C-525/04 P, Rink. p. I9947.
117. EŽTT 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *Beian prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 30658/05.
118. EŽTT 2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Wasserman prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 21071/05.
119. EŽTT 2008 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Pinto prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 39005/04.
120. EŽTT 2008 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Akashev prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 30616/05.
121. EŽTT 2008 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Moroko prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 20937/07.
122. TT 2008 m. rugsėjo 9 d. sprendimą byloje *FIAMM prieš EK ir Tarybą*, bylos Nr. C120/06 P, Rink. p. I-06513.
123. EŽTT 2008 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Lyanova ir Aliyeva prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 12713/02.
124. EŽTT 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją II*, pareiškimo Nr. 33509/04.
125. EŽTT 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Antonicelli prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 2815/05.
126. EŽTT 2009 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Padalevičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 12278/03.
127. EŽTT 2009 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Arciński prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 41373/04.
128. EŽTT 2009 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Uçar prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 12960/05.
129. EŽTT 2009 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*, pareiškimo Nr. 17056/06.
130. EŽTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimą byloje *Ivanov prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 40450/04.

131. EŽTT 2009 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Crompton prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 42509/06.
132. EŽTT 2009 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Vinčić prieš Serbiją*, pareiškimo Nr. 44698/06.
133. EŽTT 2010 m. gruodžio 16 d. byloje *Ellès prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 12573/06.
134. EŽTT 2011 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *M.S.S. prieš Belgiją ir Graikiją*, pareiškimo Nr. 30696/09.
135. EŽTT 2011 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *RTBF prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 50084/06.
136. EŽTT 2011 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje *Živić prieš Serbiją*, pareiškimo Nr. 37204/08.
137. EŽTT 2011 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Şahin prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 13279/05.
138. EŽTT 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas byloje *Boulois prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 37575/04.
139. EŽTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Albu prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 34796/09.
140. EŽTT 2012 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Süzer prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 6334/05.
141. EŽTT 2013 m. vasario 19 d. sprendimas byloje *García Mateos prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 38285/09.
142. EŽTT 2014 m. gegužės 27 d. sprendimas byloje *Marguš prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 4455/10.
143. EŽTT 2015 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Happi prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 65829/12.
144. EŽTT 2015 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Ali prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 40378/10.
145. EŽTT 2015 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 35289/11.
146. Teisėjų Sicilianos ir Dedov atskiroji nuomonė dėl Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 4 d. sprendimo byloje *Balakin prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 21788/06.

Lietuvos teismų jurisprudencija:

1. LVAT 2003 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje *V. I. A. prieš Vilniaus miesto savivaldybę*, bylos Nr. A8-406/2003.
2. LVAT 2004 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje *J. S. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. A7-915/2004.
3. LVAT 2004 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinėje byloje *D. V. prieš Klaipėdos miesto savivaldybę*, bylos Nr. AS⁵ – 558/2004.
4. LVAT 2006 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje *V. S. prieš Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą*, bylos Nr. AS6-351/2006;
5. LVAT 2011 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje *S. J. prieš Nacionalinę žemės tarnybą*, bylos Nr. AS-525-488-11.

6. LVAT 2012 m. sausio 13 d. nutartis administracinėje byloje *Kultūros paveldo departamentas prieš Panevėžio miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. AS⁶⁰²-84/2012.
7. LVAT 2012 m. rugsėjo 19 d. apibendrinimas, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas.
8. LVAT 2014 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje *Beltechexport ir kt. prieš Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybą ir kt.*, bylos Nr. A⁸⁵⁸-47/2014.
9. LVAT 2012 m. vasario 17 d. nutartį administracinėje byloje *S. S. prieš Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą*, bylos Nr. AS⁸⁵⁸-111/2012;
10. LVAT 2014 m. spalio 22 d. nutartį administracinėje byloje *A. Opiėš Tauragės rajono savivaldybės administraciją*, bylos Nr. AS⁴³⁸-1069/2014
11. LVAT 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis byloje *L. S. prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. AS-602-1207-14.
12. LVAT 2015 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje *L. R. prieš Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkciją*, bylos Nr. eAS-248-146/2015;
13. LVAT 2015 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje *I. P. V. prieš Vilniaus rajono savivaldybės administracijai*, dėl Nr. AS-1065-438/2015;
14. LVAT 2015 m. lapkričio 30 d. nutartis byloje *Baltlanta prieš Lietuvos valstybę*, bylos Nr. A-1642-492/2015
15. LVAT 2016 m. rugpjūčio 12 d. *G. M. prieš Įmonių bankroto valdymo departamentui*, bylos Nr. eA-1130-146/2016.
16. VAAT 2007 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *J. V. K. prieš Molėtų rajono savivaldybės administraciją*, bylos Nr. I-7919-561/2007.
17. VAAT 2008 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *P. R. prieš Nacionalinę teismų administraciją*, bylos Nr. I-3183-764/2008.
18. VAAT 2008 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *J. B. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. I-3382-789/2008.
19. VAAT 2009 m. gegužės 5 d. sprendimas administracinėje byloje *J. Z. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. I-1464-437/2009
20. VAAT 2009 m. rugsėjo 4 d. sprendimas byloje *I. S. prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*, bylos Nr. I-1806-561/2009.
21. VAAT 2015 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *I. P. V. prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. I-5623-629/2015.
22. VAAT 2015 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje prieš Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorių*, bylos Nr. eI-5070-189/2015 ir kt.
23. VAAT 2015 m. rugpjūčio 5 d. sprendimas byloje *S. Č. prieš Lietuvos valstybę*, bylos Nr. I-4668-426/2015.
24. VAAT 2015 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje *Š. Ž. prieš Vyriausiąją rinkimų komisiją*, bylos Nr. I-10149-189/2015.
25. VAAT 2015 m. lapkričio 24 d. nutartis byloje *V. F. Prieš Teisingumo ministeriją*, bylos Nr. eI-11718-821/2015.

26. VAAT 2016 m. kovo 18 d. nutartis byloje *G. B. prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. eI-4781-171/2016.
27. VAAT 2016 m. rugpjūčio 5 d. nutartis administracinėje byloje *D. B. prieš Valstybinę kelių transporto inspekciją*, bylos Nr. eI-7341-821/2016.
28. Kauno apygardos administracinio teismo 2012 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *D. S. B. prieš Kauno miesto savivaldybės administraciją*, bylos Nr. Ik-79-554/2012.
29. Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2008 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje *Š. Č. prieš Registrų centras*, bylos Nr. I-536-342/2008
30. Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 23 d. utartis administracinėje byloje *Vyriausybės atstovo Klaipėdos apskrityje tarnyba prieš Palangos miesto savivaldybės tarybą*, bylos Nr. I-666-609/2010.

Europos ombudsmeno sprendimai:

1. Europos ombudsmeno 2012 m. sausio 6 d. sprendimas byloje *dėl EK neveikimo*, bylos Nr. 1623/2009/(BB)(TS)FOR.
2. Europos ombudsmeno 2012 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *dėl EK neveikimo*, bylos Nr. 0773/2011/OV.
3. Europos ombudsmeno 2012 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *dėl EK neveikimo*, bylos Nr. 1827/2009/(ANA)CK.
4. Europos ombudsmeno 2012 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *dėl EK neveikimo*, bylos Nr. 0930/2010/(ANA)CK.
5. Europos ombudsmeno 2012 m. spalio 12 d. sprendimas byloje *dėl EK neveikimo*, bylos Nr. 0230/2011/(TS)EIS.
6. Europos ombudsmeno 2012 m. spalio 31 d. sprendimas byloje *dėl EK neveikimo*, bylos Nr. 1909/2009/BEH.
7. Europos ombudsmeno 2012 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *dėl EK neveikimo*, bylos Nr. 1260/2010/RT.

5. Specialioji literatūra

Knogos

1. Andersen, S. *The enforcement of EU law. The role of the European Commission*. Oxford: Oxford University Press, 2012.
2. Antonopoulos, C. *Counterclaims before the International Court of Justice*. New York: Springer, 2011.
3. Arnall, A. M., Dashwood, A., Ross, M. G., Wyatt, D. *European Union Law*. Fourth edition. London: Sweet and Maxwell, 2000.
4. Armati, L., Merola, M. *Complainants' Rights in State Aid Matters: Lost in Modernisation? The Global Competition Law Centre Working Papers Series 01/13, 2013* [Interaktyvus]. < https://www.coleurope.eu/system/files_force/research-paper/wp_1_2013_-_merola__armati.pdf?download=1>, p. 1-23.
5. Bampzeli, S. *The Action for Annulment Under Article 173(4) EC Treaty for Non-privileged Applicants*. Essex: University of Essex, 1997.

6. Barnett, H. *Constitutional & Administrative law*. Eighth edition. London: Cavendish publishing limited, 2011.
7. Bebr. G. *Development of Judicial Control of the European Communities*. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1981.
8. Bell, J. *Principles of French law*. Second edition. New York: Oxford University Press, 2008.
9. Bergström. C., Ritleng, D. *Rulemaking by the European Commission – The New System for Delegation of Powers*. Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 218.
10. Berry, E., Homewood, M., Bogusz, B. *Complete EU law: text, cases, and materials*. Second edition. New York: Oxford University Press, 2015.
11. Berry, E., Homewood, M., Bogusz, B. *Complete EU law: text, cases, and materials*. New York: Oxford University Press, 2013.
12. Broberg, M.; Fenger, N. *Preliminary References to the European Court of Justice*. Oxford: Oxford University Press, 2014.
13. Brown, L., Bell, J. *French administrative law*. New York: Oxford University Press, 2003.
14. Biavati, P. *European civil procedure*. Hague: Kluwer Law international, 2011.
15. Biondi, A., Eeckhout, P., Ripley, S. *EU law after Lisbon*. New York: Oxford University Press, 2012.
16. Bradley, W.; Ewing, K. Knight, C. *Constitutional & administrative law*. Sixteenth edition. Essex: Pearson Education limited, 2015.
17. Bünger, D. *Deficits in EU and US Mandatory Environmental Information Disclosure: Legal, Comparative Legal and Economic Facets of Pollutant Release Inventories*. New York: Springer, 2011.
18. Craig, P. *EU administrative law*. Second edition. New York: Oxford University Press, 2012.
19. Craig, P., de Búrca, G. *EU Law. Text, cases and materials*. Sixth edition. New York: Oxford University press, 2015.
20. Craig, P., de Búrca, G. *EU Law. Text, cases and materials*. Fifth edition. New York: Oxford University Press, 2011.
21. Craig, P., de Búrca, G. *The evolution of EU law*. Second edition. New York: Oxford University Press, 2011.
22. Chalmers, D., Davies G., Monti, G. *European Union Law – Cases and Materials*. Second edition. Cambridge: Cambridge university press, 2010, p. 429.
23. Chalmers, D., Hadjiemmanuil, C., Monti, G., Tomkins, A. *European Union law*. Cambridge: Cambridge university press, 2006.
24. Cremona, M. *Compliance and the Enforcement of EU Law*. New York: Oxford University Press, 2012.
25. Davies, K. *Understanding European Union Law*. Fifth edition. New York: Routledge, 2013.
26. Dashwood, A., Wyatt, D. Dougan, M., Rodger, B., Spaventa, E. *European Union Law*. Sixth edition. London: Bloomsbury Publishing, 2011.
27. Deguegue, M. Le silence de l'Administration en droit administratif français. *Cahiers de Droit*, 2015, Nr. 4(56), p. 389-410.

28. Dragos, C., D.; Neamtu B. *Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law*. New York: Springer, 2014.
29. Emmet, D. *Remedies*. Seventeenth edition. New York: Oxford University Press, 2014.
30. Fairhurst, J. *Law of the European Union*. Seventh edition. Essex: Pearson Education limited, 2010.
31. Faull, J., Nikpay, A. *The EU Law of Competition*. New York: Oxford University Press, 2014.
32. Faure, M., Zhang, X. *Competition Policy and Regulation: Recent Developments in China, the US and Europe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011.
33. Federico, G. *The EU Charter of Fundamental Rights– From Declaration to Binding Instrument*. New York: Springer, 2011.
34. Foster, N. *Blackstone's EU Treaties and Legislation 2013-2014*. Twenty fourth edition. Oxford: Oxford University Press.
35. Galligan, D. J. *Discretionary powers, a legal study of official discretion*. Oxford: Clarendon Press, 1986.
36. Gragl, P. *The Accession of the European Union to the European Convention on Human Rights*. Oxford: Hart Publishing, 2013.
37. Hartley, T. C. *The foundations of European Union law*. Eighth edition. Oxford: Clarendon Press, 2014.
38. Hartley, T. C. *The foundations of the European Community law*. Sixth edition. Oxford: Clarendon Press, 2007.
39. Hancher, L.; Ottovanger, T.; Slot, J., P. *EU State Aids*. London: Sweet and Maxwell, 2012.
40. Hanlon, J. *European Community law*. Third edition. London: Sweet and Maxwell, 2003.
41. Hedemann-Robinson, M. *Enforcement of European Union Environmental Law– Legal Issues and Challenges*. Second edition. New York: Routledge, 2015.
42. Heukels, T.; McDonnell, A. *The Action for Damages in Community Law*. Hague: Kluwer Law international, 1997.
43. Hofmann, H., C., Micheau, Claire. *State Aid Law of the European Union*. New York: Oxford University Press, 2016.
44. Hofmann, H., Rowe, G., Türk, A. *Administrative Law and Policy of the European Union*. New York: Oxford University Press, 2011.
45. Horspool, M., Humphreys, M. *European Union Law*. New York: Oxford University press, 2012.
46. Ingman, T. *The English legal process*. Eleventh edition. Oxford: Oxford University Press, 2006.
47. Jones, A., Sufirin, B. *EU Competition Law– Text, Cases, and Materials*. Fifth edition. New York: Oxford University Press, 2014;
48. Kaczorowska, A. *European Union Law*. Third edition. New York: Routledge, 2013.
49. Kerse, C., Khan, N. *Kerse & Khan on EU Antitrust Procedure*. Fourth edition. London: Sweet and Maxwell, 2012;
50. Kirk, E. *EU Law*. Pearson Education Limited, 2009.

51. Kye, C. A Quagmire of Delays at the European General Court: Any Escape? *Maastricht journal of European and comparative law*, 2015, Nr. 3(22), p. 453-471.
52. Künnecke, M. *Tradition and change in administrative law: an Anglo-German comparison*. New York: Springer, 2007.
53. Lefever, K. *New Media and Sport– International Legal Aspects*. New York: Springer, 2012.
54. Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K. *EU procedural law*. New York: Oxford University Press, 2014.
55. Maduro, M.; Azoulai, L. *The Past and Future of EU Law: The Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty*. Oxford: Hart Publishing, 2010.
56. Marquis, M., Cisotta, R. *Litigation and arbitration in EU competition law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015.
57. Maurer, H. *Allgemeines Verwaltungsrecht*. Fifth edition. Munich, 1986.
58. Micheau, C. *State Aid Law of the European Union*. New York: Oxford University Press, 2016.
59. Nazzini, R. *The Foundations of European Union Competition Law: The Objective and Principles of Article 102*. New York: Oxford University Press, 2011.
60. O'Neill, A. *EU Law for UK Lawyers*. Oxford: Hart Publishing, 2011.
61. Pauwels, C. *Rethinking European Media and Communications Policy*. Brussels: Brussels University Press, 2009.
62. Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija, teorija ir jurisprudencija*. Vilnius: Justitia, 2005.
63. Philips, O. H., Jackson, P. *Constitutional and administrative law*. Eighth edition. London, 2001.
64. Pollard, D., Ross, M. *European Community Law, text and materials*. Michigan: Butterworths, 1994.
65. Ranchordás, S.; W. Boudewijn. *The Judge and the Proportionate Use of Discretion: A Comparative Administrative Law Study*. New York: Routledge, 2015.
66. Reneman, M. *EU Asylum Procedures and the Right to an Effective Remedy*. Oxford: Hart Publishing, 2014.
67. Reimann, M., Zekoll, J. *Introduction to German Law*. Hague: Kluwer law international, 2005.
68. Rubini, L., Trybus, M. *The treaty of Lisbon and the future of European Law and policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2012.
69. Rose, V. *Bellamy and Child European Community Law of Competition*. 2012 edition. New York: Oxford University Press, 2012.
70. Sandford, J. *Encyclopedia of Contemporary German Culture*. New York: Routledge, 2007.
71. Schermers H. G.; Waelbroeck D. F. *Judicial Protection in the European Union*. Sixth edition. Hague: Kluwer Law International, 2001.
72. Schermers, H. G. *Judicial Protection in the European Communities*. New York: Springer, 1983.

73. Schwarze, J. *European administrative law*. Revised first edition. London: Sweet&Maxwell, 2010.
74. Schwartz, B.; Vanderbilt, A. *French Administrative Law and the Common-law World*. New York: New York University Press, 2006, p. 154.
75. Schütze, R., *European Union Law*. Cambridge: Cambridge university press, 2015.
76. Schweitzer, H., Patel, K. K. *The historical foundations of EU competition law*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
77. Settem, O. *Applications of the „Fair hearing“ norm in ECHR Article 6(1) to civil proceedings, with special emphasis on the balance between procedural safeguards and efficiency*. New York: Springer, 2016.
78. Simon, D., *Le système juridique communautaire*. Second edition. Paris: Presses Universitaires de France, 1998.
79. Singh, M. *German administrative law in common perspective*. New York: Springer, 2001.
80. Slapper, G.; Kelly, D. *The English legal system*. New York: Routledge, 2014.
81. Smit, H., Herzog, P. *Smit & Herzog on The Law of the European Union*. New York: Matthew and Bender, 2005.
82. Smit, H., Herzog, P. *The law of the European Communities: A commentary on the EC Treaty*. New York: Matthew and Bender, 1998.
83. Smith, S. A., Evans, J. U. *Judicial review of administrative action*. Fourth edition. London: Sweet&Maxwell, 1980.
84. Steiner, J., Woods, L., Watson, P. *EU Law*. Twelfth edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.
85. Steiner, J., Woods, L., Watson, P., *EU law*. Eleventh edition. Oxford: Oxford University Press, 2012.
86. Stroink, F., Seerden, R. *Administrative law of the European Union, its member states and the United States, a comparative analysis*. Antwerpen: Intersentia Uitgevers, 2002.
87. Stott, D.; Felix, A. *Principles of administrative law*. London: Cavendish publishing limited, 1997.
88. Szente, Z.; Lachmayer, K. *The principle of effective legal protection in administrative law: a European comparison*. New York: Routledge, 2016.
89. Štarienė, L. *Teisė į teisingą teismą pagal Europos žmogaus teisių konvenciją*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
90. Themistoklis, K. *Safeguarding Companies' Rights in Competition and Anti-dumping/anti-subsidies proceedings*. Hague: Kluwer Law International, 2011.
91. Themaat, W.; Reuder, B. *European Competition Law – A Case Commentary*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2014.
92. Tillotson, J., Foster N. *European Community law, text, cases and materials*. Fourth edition. London: Cavendish publishing limited, 2003.
93. Türk, A. *Judicial review in EU law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2009.
94. Vaitkevičiūtė, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Žodynas, 2001.

95. Ward, I. *A critical introduction to European Union law*. Second edition. London: William Clowes limited, 2003.
96. Weatherill, S. *Cases and materials on EU law*. Eleventh edition. Hampshire: Ashford Colour Press Ltd., 2014.
97. Weatherill, S., Beaumont, P. *EU Law, the essential guide to the legal workings of the European Union*. Third edition. London: Penguin books group, 1999.
98. Wenneras, P. *The enforcement of EC Environmental law*. New York: Oxford University, 2007.
99. Whish, R., Bailey, D. *Competition Law*. Eighth edition. New York: Oxford University Press, 2015.
100. Wilkman, F. *Private enforcement of EU law before national courts*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2015.
101. Wilson, S.; Rutherford, H.; Storey, T.; Wortley, N. *English Legal System*, Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2016.
102. Wolff, J., Bachof, O. *Verwaltungsrecht I*. Ninth edition. Munich, 1974.

Mokslinės publikacijos:

1. Anthony, G. Administrative Silence - United Kingdom. *Comparative Law of Administrative Procedure*. Ed. / Jean-Bernard Auby; Thomas Perroud. Brussels : Bruylant, 2016. p. 713-726.
2. Alexiadis P, Figueroa P. Commission discretion unchained. Is the effectiveness of competition law enforcement at stake? 2015 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.gibsondunn.com/publications/Documents/Alexiadis-Commission-discretion-unchained-CLI-17-March-2015.pdf>>.
3. AlborsLlorens, A. Remedies against the EU institutions after Lisbon: an era of opportunity? *The Cambridge Law Journal*, 2012, 71, p. 507-536.
4. Andreea, N., Zanardi, M. The First Review of EU Antidumping Reviews, Centre for Economic Policy Research Discussion Paper No. DP9343, 2013 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2215462>.
5. Anthony, G. Administrative silence and UK public law. *Droit comparé de la procédure administrative*, 2015, p. 701-714.
6. Araiza, D. In Praise of a Skeletal APA: Norton v. Southern Utah Wilderness Alliance, Judicial Remedies for Agency Inaction, and the Questionable Value of Amendment the APA. *Administrative Law Review*, 2004, 56(4), p. 979-1002.
7. Arda A., Regulatory Powers of the European Central Bank: A Commentary on Article 110 TEC, 2006 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=926657>.
8. Balthasar, S., Locus Standi Rules for Challenges to Regulatory Acts by Private Applicants: The New Article 263(4) TFEU. *European Law Review*, 2010, Nr. 4(35), p. 542-550.
10. Bakševičienė, R. Diskrecija vykdančių teisėkūrą Lietuvoje, *Teisė*, 2014, 90, p. 19-31.
11. Barents, R., The Court of Justice after the Treaty of Lisbon. *Common Market Law Review*, 2010, 47(2), p. 709 – 728.

12. Bentley, P. State Aid, Subsidies and Complainants. *European Business Law Review*, 1990, 4, p. 91-96.
13. Bernatt, M. The Compatibility of Differential Standard of Judicial Review in the EU Competition Proceedings with Article 6 of the European Convention on Human Rights, 2014 [Interaktyvus], Žiūrėta [2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2447884>, p. 1-30.
14. Buchanan, C.; Bolzonello, L. Towards a Definition of Implementing Measures Under Article 263, Paragraph 4, TFEU. *European Journal of Risk Regulation*, 2015, 4(6), p. 671-676.
15. Budnikas, A., Daukšienė, I. Has the action for failure to act in the European Union lost its purpose? *Baltic Journal of Law & Politics*, 2014, 7(2), p. 209-226.
16. Buontempo, N. Judicial review in French and EU administrative law: a comparison. 2010 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://www.researchgate.net/publication/278622323>>.
17. Buontempo, N. Judicial Review of Administrative Acts in the European Union and in France: A Comparison, 2010, p. 10-21 [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://works.bepress.com/natashabuontempo/1/>>.
18. de Burca, G. The EU, the European Court of Justice and the International Legal Order after Kadi. *The European Journal of International Law*, 2012, 23(4), p. 1015-1024.
19. Biber, E. Two Sides of the Same Coin: Judicial Review of Administrative Agency Action and Inaction. *Virginia Environmental Law Journal*, 2008, 26(3), p. 462 – 504.
20. Biber, E. Two Sides of the Same Coin: Judicial Review Under APA Sections 706(1) and 706(2), 2010 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=981961>.
21. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=981961>.
22. Bonnie, A. The Evolving Role of the European Commission in the Enforcement of Community Law: From Negotiating Compliance to Prosecuting Member States? *Journal of Consciousness Exploration & Research*, 2010 1(2), p. 39-53.
23. Bressman, L. Judicial Review of Agency Inaction: An Arbitrariness Approach. *New York University Law Review*, 2004, 79(5), p. 1657-1718.
24. Budnikas A. Europos Sąjungos institucijų teisėtas ir neteisėtas neveikimas. *Jurisprudencija*. 2014, 21(3), p. 707–730.
25. Budnikas A. Teisė kreiptis su ieškiniu dėl neveikimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. *Jurisprudencija*. 2015, Nr. 21(4) p. 1003-1027.
26. Buts C. Determinants of the European Commission's state aid decisions. *Journal of Industry, Competition and Trade*, Nr. 4(11), p. 399-426.
27. Blackmore, S. Focus on Article 6. *Judicial Review*. 2007, Nr. 1(12), p. 56-74.
28. Cadeddu, S. Proceedings of the European Ombudsman. *Law and Contemporary Problems*, 2004, 68(1), p. 161-182.
29. Calster, G. Access to justice against Community institutions - Using environmental litigation as a focal point, 2003, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03] <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2179751>, p. 1-8.
30. Caruso, D., Direct Concern in Regional Policy: The European Court of Justice and the Southern Question, 2010 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1710203>.

31. Craig P., *Judicial Review and Questions of Law: A Comparative Perspective*, 2009 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
32. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1480792>.
33. Chiti, M. P. Forms of European Administrative Action, *Law and Contemporary Problems*, 2004, 68(1), p. 37-61.
34. Danwitz, von T. The Concept of State Aid in Liberalised Sectors, 2008 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
35. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1330933>.
36. Dagilytė, E. When your neighbour is your enemy, what happens to European integration? 2012 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. < <https://blogs.kcl.ac.uk/ksleuropeanolawblog/?p=275>>.
37. David, E. Discretion to Withhold Relief in EU Cases and Procedural Autonomy after *Walton v Scottish Ministers*. *Judicial Review*, 2012, 17(4), p. 287-296.
38. Danwitz, T. The Concept of State Aid in Liberalised Sectors, 2008, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://ssrn.com/abstract=1330933>>.
39. Doleys, T. Managing the dilemma of discretion: The European Commission and the development of EU state aid policy. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2013, Nr. 1(13).
40. Douglas-Scott, S., The Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights after the Treaty of Lisbon. *Human rights law review*, 2011, 11(4), p. 645-682.
41. Due, O. Legal Remedies for the Failure of European Community Institutions to Act in Conformity with EEC Treaty Provisions. *Fordham International Law Journal*, 1990, 14(2), p. 341 – 358.
42. Forowicz, M. State discretion as a paradox of EU evolution, 2011 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/18835/MWP_Forowicz_2011_27.pdf?sequence=1>.
43. Fournier, E. The Modernisation of European Competition Law: First Experiences with Regulation 1/2003, 2008 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
44. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1139776>.
45. Forster, R. Taking on the Commission: Procedural possibilities for an applicant following submission of a complaint. *European competition law review*, 1993, 14(6), p. 256-262.
46. Freiberg, A., Krasnostein, S., Manifest Error: Grounds for Review? *Australian Bar Review* 54, 2012.
47. Fritzsche, A. Discretion, scope of judicial review and institutional balance in European Union. *Common Market Law Review*, 2010, 47(2), p. 361 – 403.
48. Galetta, D. Informal Information Processing in Dispute Resolution Networks: Informality versus the Protection of Individual's Rights. *European Public Law*, 2014, 20(1), p. 71-88.
49. Geradin, D., Henry, D. The EC Fining Policy for Violations of Competition Law: An Empirical Review of the Commission Decisional Practice and the Community Courts' Judgments, 2005 interaktyvus. Žiūrėta [2018-07-03].
50. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=671794>.

51. Geradin, D., Petit, N. Judicial Remedies Under EC Competition Law: Complex Issues Arising from the Modernization Process, 2005 [interaktyvus]. < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=877967>.
52. Giannakopoulos, T. Right to Bring an Action before the European Courts against the Various Decisions of the Commission in State Aid Cases. *World Competition*, 2002, 23(3), p. 81–102.
53. Gray, N. The rights of individuals to initiate and participate in actions brought in the European Courts. *The New Researcher*, 2009, 1, p. 8-23.
54. Graaf, K.; Hoogstra, N. Silence is Golden? Tacit Authorizations in the Netherlands, Germany and France. Review of European administrative law, 2013, Nr. 2(6), p. 7-34.
55. Grey, J. H. Discretion in administrative law. *Osgoode Hall Law Journal*, 1979, 17(1), p. 107-132.
56. Gutman, K. The evolution of the action for damages against the European Union and its place in the system of judicial protection. *Common Market Law Review*, 2011, 48(2), p. 695 – 750.
57. Hadrousek, D. Speeding up infringement procedures: recent developments designed to make infringement procedures more effective. *Journal for European Environmental & Planning Law*, 2012, 9(3), p. 235-256.
58. Havu, K. Private Enforcement of EU (Competition) Law – Remarks and Outlooks Regarding the Intertwinement of EU and National Law, 2014 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2388171>.
59. Higdon, M., Oral Argument and Impression Management: Harnessing the Power of Nonverbal Persuasion for a Judicial Audience. *Kansas Law Review*, 2008, 57(3) Vol. 57, No. 3, 2008, p. 1-36.
60. Herik, L., Schrijver, N. Eroding the Primacy of the UN System of Collective Security: The Judgment of the European Court of Justice in the Cases of Kadi and Al Barakaat. *International Organizations Law Review*, 2009, 5, p. 329 - 338.
61. Hobolth, M., Martinsen, D., Transgovernmental Networks in the European Union: Improving Compliance Effectively? *Journal of European Public Policy*, 2013, 10(20), p. 1406-1424.
62. Ibanez, A. Standard Administrative Procedure for Supervising and Enforcing EC Law: EC Treaty Articles 226 and 228. *Law and Contemporary Problems*, 2004, 68(1), p. 135-160.
63. Jansen, O., Silence of the administration. Maastricht Faculty of Law Working Paper No. 2015-03. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
64. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2630147>.
65. Jenkins, T.; Bushell, G. Justice Denied or Simply Delayed? Consequences of Excessive Delay at the EU's General Court. *Journal of European Competition Law & Practice*, 2015, Nr. 1(6), p. 3-14.
66. Jones, L. The Non-Contractual Liability of the EEC and the availability of an Alternative Remedy in the National Courts. *Legal Issues of European Integration*, 8(1), p. 1-48.

67. Jočienė, D. Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos įtaka nacionalinei teisei bei jurisprudencijai, tobulinant žmogaus teisių apsaugą. Konvencijos ir Europos Sąjungos teisės santykis. *Jurisprudencija*. 2007, Nr. 7(97), p. 17-27.
68. Kilbey, I. Compliance and the Enforcement of EU Law. *European Public Law*, 2014, 20(2), p. 357-360.
69. Koch, C. Locus standi of private applicants under the EU Constitution: preserving gaps in the protection of individuals' right to an effective remedy. *European Law Review*, 2005, 30, p. 511-538.
70. Koch, C. *Commission of the European Communities v. Jégo-Quéré & Cie Sa. Case C-263/02P*. *American Journal of International Law*, 2004, Nr. 98, p. 814-832.
71. Koenig, C., Paul, J. State Aid Screening of Hospital Funding Exemplified by the German Case. *European State Aid Law Quarterly*, 2010, 4, p. 755-770.
72. Koops, C. E. EU compliance mechanisms: the interaction between the infringement procedures, IMS, SOLVIT and EU-Pilot, 2011 [interaktyvus]. Žiūrėta [2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1946818>.
73. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1946818>.
74. Kombos, C. The recent case law on locus standi of private applicants under Art. 230 (4) EC: a missed opportunity or a velvet revolution? *European Integration online papers*, 2005, 9(17), p. 1-22.
75. Kristjánsdóttir M. Good administration as a fundamental right. *Icelandic Review of Politics and Administration*, 2013, Nr. 1(9), p. 237-255
76. Lang, J. EU State Aid Rules - The Need for Substantive Reform. *European State Aid Law Quarterly*, 2014, Nr 3, p. 440-453..
77. Lang, R. Quite a Challenge: Article 263(4) TFEU and the Case of the Mystery Measures, 2016 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2710212>, p. 1-17.
78. Lang, J. T., Raftery, C. Remedies for the Commission's failure to act in "comitology" cases. *European Law Review*, 2011, 2, p. 264-275.
79. Lanza, E., The right to good administration in the European Union: roots, rationes and enforcement in antitrust case-law, 2008 [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1593523>, p. 1-12.
80. Lavranos, N. The Impact of the Kadi Judgment on the International Obligations of the EC Member States and the EC. *Yearbook of European Law*, 2009.
81. Laule, G. Action for failure to act in state aid cases: case T-95/96, Gestevisión Telecinco SA v Commission of the European Communities, Judgment of 15 September 1998. *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 1999, 32(3), p. 376-385.
82. Lenz, C. The role and mechanism of the preliminary ruling procedure. *Fordham International Law Journal*, 1994, 18(2), p. 389-407.
83. Levin, R., Emmert, F., Feddersen, C. Judicial Review in the Administrative Law of the European Union, *The Law and Society Association*, Germany, 2007.
84. Lee, A. Focus on Article 13 ECHR. *Judicial Review*. 2015, Nr. 1(2), p. 33-41.
85. Limantė, A. Tiesioginė sąsaja ieškiniuose dėl panaikinimo. *Teisė*, 2009, 71, p. 132-146.
86. Limantė, A., Konkrečios sąsajos reikalavimas ieškiniuose dėl Europos Sąjungos teisės akto panaikinimo. *Teisė*, 2011, 81, p. 29-43.

87. Limantė, A. Prejudicinio sprendimo procedūros kaip alternatyvos privačių subjektų teikiamiems ieškiniams dėl ES teisės akto panaikinimo trūkumai. *Teisė*, 2011, Nr. 72, p. 48-64.
88. Linkevičiūtė, I. Administracinė diskrecija ir jos vertinimas teismų jurisprudencijoje. *Jurisprudencija*, 2006, 5(83), p. 65-72.
89. Lock, T., EU accession to the ECHR: implications for judicial review in Strasbourg. *European Law Review*, 2010, 35, p. 777-798.
90. Lock, T. Accession of the EU to the ECHR: Who Would Be Responsible in Strasbourg?, 2010 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <file:///D:/Downloads/SSRN-id1685785.pdf>.
91. Lottini M. Correct Application of EU Law by National Public Administrations and Effective Individual Protection: The Solvit Network [interaktyvus]. Žiūrėta [2018-07-03], <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1718259>.
92. Haar, M. Obstruction of investigation in EU competition law: issues and developments in the European Commission's approach. *World Competition: Law and Economics Review*, 2013, 36(2), p. 247-267.
93. Yutaka, A. Discretion in German administrative law: doctrinal discourse revisited. *European Public Law*, 2000, 6(1) Volume 6, Issue 1, p. 69-80.
94. MacGregor, A., Gecic, B. Due Process in EU Competition Cases Following the Introduction of the New Best Practices Guidelines on Antitrust Proceedings. *Journal of European Competition Law & Practice*, 2012, Nr. 3(5), p. 425-438.
95. Mastroianni, R. Striking the right balance: limits on the right to bring an action under article 263(4) of the Treaty on the Functioning of the European Union. *American University International Law Review*, 2015, Nr. 4(30), p. 743-794.
96. Mak, C. Rights and Remedies - Article 47 EUCFR and Effective Judicial Protection in European Private Law Matters, 2012 [interaktyvus]. Žiūrėta [2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2126551>.
97. Matt, E. The persuasive power of Youtube in international discourse: Israel's online video campaign, American Political Science Association 2013 Annual Meeting paper, p. 3-33.
98. Mendes J., Good Administration in EU Law and the European Code of Good Administrative Behaviour, 2009 [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1554907>, p. 237-255.
99. Methasani E., Administrative silence: omission of public administration to react as an administrative decision-taking, p. *Juridical Scientific Journal*, 2014, 4, p. 151-173.
100. Meuwese, A. Standing Rights and Regulatory Dynamics in the EU, 2012 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=21873100>.
101. Michaelsen, C. Kadi and Al Barakaat v. Council of the European Union and Commission of the European Communities - The Incompatibility of the United Nations Security Council's 1267 Sanctions Regime with European Due Process Guarantees. *Melbourne Journal of International Law*, 2009, 10, p. 1-15.
102. Karayanidi, M. Does the European Commission have too much power enforcing European competition law?, *German Law Journal*, 2011, 12, p. 1446-1459.

103. Neenan, C. Is a declaration of incompatibility an effective legal remedy? *Judicial review*. 2000, Nr 4(5), p. 247-250.
104. Nordberg, C. Judicial remedies for private parties under the state aid procedure. *Legal Issues of European Integration*, 1997, 24, p. 35-78.
105. Ottavio, Q. Substantive and procedural issues raised by the accession of the EU to the ECHR. *Italian Yearbook of International Law*, 2010, 20, p. 31-54.
106. Opdebeek, I. Somer, S. The duty to give reasons for administrative decisions: an instrument for transparent and
107. accountable administrative decision making?, p. 14, [interaktyvus], [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://politologia.up.krakow.pl/upload/File/rap/Ingrid_Opdebeek.pdf>.
108. Parishil, P. State Aid and Judicial Review. *Judicial Review*, 2016, Nr. 1(21), p. 63-68.
109. Parisio V., The Italian administrative procedure act and public authorities' silence. *Hamline Law Review*. 2014, 36, p. 3-24.
110. Paz, L. C. J., Understanding the limits of judicial review in European competition law. *Journal of Antitrust Enforcement*, 2014, Nr. 1(2), pp. 203–224.
111. Petit, N., Geradin, D. Judicial Review in European Union Competition Law: A Quantitative and Qualitative Assessment, 2010 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1698342>.
112. Petit, N., Defossez, A. A review of the legal consequences arising from ECJ and CFI's Judgments, 2008 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
113. < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1259142>.
114. Pijnacker-Hordijk, E. Judicial Protection of Private Interests under the EEC Competition Rules Relating to State Aids. *Legal Issues of Economic Integration*, 1985, p. 67-98.
115. Polona, K. Effective Adjudication Through Administrative Appeals in Slovenia. *Utrecht Law Review*, 2013, 9(3), p. 39-50
116. Posiūnas, G. Consulting the European Central Bank in the regulatory field of the national central bank of the member state of the European Union. *European Business Law Review*, 2011, 22(6), p. 815-846.
117. Prete, L., Smulders B. Coming of age of infringement proceedings. *Common Market Law Review*, 2010, 47(1), p. 9-62.
118. Radošević, R. Judicial review of administrative silence. *Zbornik Radova*. 2015, Nr. 4(49), 1971-1986.
119. Robin-Olivier, S. The evolution of direct effect in the EU: Stocktaking, problems, projections. *International journal of constitutional law*, 2013, 12(1), p. 165-188.
120. Sales, P. The Civil Limb of ECHR, Article 6. *Judicial Review*, 2005, Nr. 1(10), p. 52-64.
121. Sauter W., The Criterion of Advantage in State Aid: Altmark and Services of General Economic Interest, 2014 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2426230>.
122. Schwarze, J. Judicial review of European administrative procedure. *Law and Contemporary Problems*, 2004, 68(1), p. 85-106.
123. Schweitzer, H. Judicial review in EU competition law, 2012 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://ssrn.com/abstract=2129147>>, [Žiūrėta 2014-08-05].
124. Shaw, J., Competition Complainants: A Comprehensive System of Remedies? *European Law Review*, 1993, 18, p. 420-446.

125. Sinnaeve, A Block Exemptions for State Aid: More Scope for State Aid Control by Member States and Competitors. *Common Market Law Review*, 2001, Nr. 6(38), p. 1479-1502.
126. Sikora, A. Administrative practice as a failure of a member state to fulfil its obligations under community law. *Review of European and Administrative Law*, 2009, 2(1), p. 5-27.
127. Taborowski, M. Infringement proceedings and non-compliant national courts. *Common Market Law Review*, 2012, 49(6), p. 1881-1914.
128. Tamavičiūtė, V. Privataus asmens locus standi ginčijant Europos Sąjungos teisės aktų teisėtumą: ar pagrįstai kritikuojamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismas? *Socialinių mokslų studijos*, 2010, 1(5), p. 271-289.
129. Tamavičiūtė V. Valstybių narių atsakomybė privatiems asmenims dėl nacionalinių teismų veiksmais padarytos žalos. *Jurisprudencija*, 2007, 7(97), p. 74-81.
130. Takahashi Y. A. Discretion in German administrative law: doctrinal discourse revisited. *European Public Law*, 2000, 6(1), p. 69-80.
131. Toth, A. G. The law as it stands on the appeal for failure to act. *Legal issues of European integration*, 1975, 2, P. 65-93.
132. Tridimas, T., Gari, G. Winners and Losers in Luxembourg: A Statistical Analysis of Judicial Review Before the ECJ and the CFI (2001-2005). *European Law Review*, 2010, 2, p. 131-173.
133. Urmonas, A., Pranevičienė, B. Administracinės diskrecijos esmė ir diskrecijos kontrolės galimybės. *Jurisprudencija*, 32(24), 2002, p. 54-64.
134. Valutytė R. Teisinės pasekmės pažeidus pareigą kreiptis į Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo. *Jurisprudencija*, 2010, 3(121), p. 177-194.
135. Varju, M. The Shaping of Infringement Procedures in European Union Law: The Rights and Safeguards of the Defendant Member State. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2012, 19(3), p. 400-420.
136. Várnay, E. Discretion in the Articles 258 and 260(2) TFEU Procedures. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2015, 22(6), p. 836-862.
137. Vaitkevičiūtė A. Valstybių narių atsakomybė dėl privatiems asmenims padarytos žalos, pažeidus Europos Bendrijos teises: kilmė, samprata ir sąlygos. *Jurisprudencija*, 2007, 7(97), p. 64-73.
138. Vedder, H., Holwerda, M. The European Courts' Jurisprudence after Altmark; Evolution or Devolution? 2012 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
139. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2042720>.
140. Verouden, V. State Aid Control: The Quest for Effectiveness. *European State Aid Law Quarterly*, 2015, Nr. 4, p. 459-464.
141. Voss K., The principle of equality: a limit to the Commission's discretion in EU competition law enforcement? *Global Antitrust Review* 2013, Interdisciplinary Centre for Competition Law and Policy, Queen Mary, University of London, 2013 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2380012>;
142. Werkmeister, C., Pötters, S., Traut, J. Regulatory Acts within Article 263(4) TFEU—A Dissonant Extension of Locus Standi for Private Applicants. *Cambridge yearbook of European legal studies*, 2011, 13, p. 311-332.

143. Williams, D. Law and Administrative Discretion. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 1994, 2(1), p. 190-212.
144. Wils, J., The Oral Hearing in Competition Proceedings Before the European Commission. *World Competition: Law and Economics Review*, 2012, 3(35), p. 397-430.
145. Wils, W. Discretion and Prioritisation in Public Antitrust Enforcement, in Particular EU Antitrust Enforcement. *World Competition: Law and Economics Review*, 2011, 3(34), p. 353-382.
146. Youngs, R. *English, French & German Comparative law*. Third edition. New York: Routledge, 2014.

Disertacijos:

1. Limantė, A. *Privačių subjektų teisė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ginčijant Europos Sąjungos teisės aktus*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Vilnius, 2010.
2. Tamavičiūtė, V. *Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Vilnius, 2012.

Kiti šaltiniai

1. Cabinet Beau de Loméine svetainė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.bdl-ip.com/en/nous-connaitre/presentation>>.
2. EK publikuotas pakartotinis atsisakymas tirti pažeidimą dėl CEHR bylos, 2014 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39097/39097_3089_3.pdf>.
3. EK 2011 m. rugsėjo 30 d. nuomonė dėl ESTT prašymų iš dalies keisti jo statutą KOM/2011/0596, celex Nr. 52011DC0596.
4. ESTT metinis pranešimas dėl 2017 metų, p. 201 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-06/ra_2017_lt_web.pdf>.
5. ESTT metinis pranešimas dėl 2016 metų, p. 197 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-06/ra_2016_lt_web.pdf>.
6. ESTT metinis pranešimas dėl 2015 metų, p. 161 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-04/rapport_annuel_2015_activite_judiciaire_lt.pdf>.
7. Guide on article 6 of the European Convention on Human Rights, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf>.
8. TT 2015 m. metinis pranešimas, 2015 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
9. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/201604/rapport_annuel_2015_activite_judiciaire_lt.pdf>, p. 11.
10. TT 2014 m. metinis pranešimas, 2014 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
11. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/201504/lt_ecj_annual_report_2014_pr1.pdf>.
12. TT 2013 m. metinis pranešimas, 2013 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03].
13. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/201403/en_version_provisoire_web.pdf>.

14. TT 2012 m. metinis pranešimas, 2012 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/201304/192685_2012_6020_cdj_ra_2012_en_proof_01.pdf>.
15. TT 2010 m. metinis pranešimas, 2010 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-05/ra2010_version_integrale_lt.pdf>.
16. „The European Court of Human Rights: 50 years of activity – some facts and figures“, 2010, p. 6 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_1959_2009_ENG.pdf>.
17. Europos ombudsmeno 2012 m. metinis pranešimas, 2012 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.ombudsman.europa.eu/activities/annualreports.faces>>.
18. Europos ombudsmeno 2007 m. metinis pranešimas, 2007 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://www.ombudsman.europa.eu/lt/activities/annualreports.faces>>.
19. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2013 m. rugsėjo 18 d. rekomendacija Nr. CM/Rec(2010)3 dėl geros jurisprudencijos nacionalinių priemonių atžvilgiu, p. 40-42, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://edoc.coe.int/en/european-convention-on-human-rights/6608-guide-to-good-practice-in-respect-of-domestic-remedies.html>>.
20. ES pranešimų spaudai duomenų bazė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1038_lt.htm>.
21. Legifrance tinklapis, 2016 [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://www.legifrance.gouv.fr/Droit-francais/Silence-vaut-accord-SVA/Procedures-SVA-Etat>>.
22. Oficiali ES svetainė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://europa.eu/abouteuropa/index_lt.htm>.
23. Oficiali ES Teismų svetainė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/#procedures>.
24. Oficiali ES teisės aktų ir teismų jurisprudencijos svetainė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>>.
25. Oficiali EK sprendimų dėl pažeidimų paieškos svetainė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_code=en>.
26. Pre-trial Procedures in Administrative Justice Proceedings in England and Wales, France, Germany and the Netherlands, World bank 2010, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2992>>.
27. State aid manual of procedures, internal DG competition working documents on procedures for the application of articles 107 and 108 TFEU, 2013, p. 9 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sa_manproc_en.pdf>.
28. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo vertimas anglų kalba, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:12012E/TXT>>.
29. Vidaus rinkos rezultatų suvestinės oficiali svetainė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_overview/index_en.htm>.
30. Vidaus rinkos problemų sprendimo tinklo SOLVIT oficiali interneto svetainė, [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-07-03]. <http://ec.europa.eu/solvit/index_lt.htm>.

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Arvydas Budnikas

IEŠKINYS DĖL NEVEIKIMO EUROPOS
SAJUNGOS TEISINGUMO TEISME

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2018

Daktaro disertacija rengta 2013-2018 metais, ginama Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-1019 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinė vadovė:

Doc. dr. Inga Daukšienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

Daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

prof. dr. Regina Valutytė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S).

Nariai:

doc. dr. Jānis Grasis (Rygos Stradinio universitetas, Latvijos Respublika, socialiniai mokslai, teisė, 01S);

doc. dr. Loreta Šaltinytė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S);

prof. dr. Ignas Vėgėlė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S);

doc. dr. Skirgailė Žalimienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Daktaro disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2018 m. rugsėjo 14 d. 11 val. Mykolo Romerio universiteto konferencijų salėje (I-414 aud.) (Ateities g. 20, Vilnius).

Daktaro disertacijos santrauka išsiųsta 2018 m. rugpjūčio 14 d.

Daktaro disertaciją galima peržiūrėti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo (adresas Gedimino pr. 51, Vilnius), Mykolo Romerio universiteto bibliotekoje (Ateities g. 20, Vilnius) ir Vytauto Didžiojo universiteto (K. Donelaičio g. 52, Kaunas) bibliotekose.

IEŠKINYS DĖL NEVEIKIMO EUROPOS
SAJUNGOS TEISINGUMO TEISME

SANTRAUKA

„Neteisingumas ne visuomet susijęs su koku nors veiksmu,-
dažnai tai kaip tik neveiklumas“.

Markas Aurelijus
Romos imperatorius, karvedys, filosofas

Temos aktualumas ir problematika

Ieškiniai dėl Europos Sąjungos institucijų¹, įstaigų ir organų (toliau kartu vadinami ir Atsakovais, o atskirai – ir Atsakovu) neveikimo Europos Sąjungos (toliau – ir ES) teisėje yra reglamentuojami Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau - ir SESV) 265 straipsnyje. Kai kurie mokslininkai pripažįsta, kad SESV 265 straipsnyje įtvirtintai teisių gynimo priemonėi doktrinoje neskiriama tiek dėmesio, kiek jo skiriama kitoms ES teisėje įtvirtintoms teisių gynimo priemonėms, pavyzdžiui, ieškiniui dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį². Nepaisant to, kai kurie mokslininkai akcentuoja, kad SESV 265 straipsnio priemonė yra ne mažiau svarbi už kitas ES teisėje įtvirtintas teisių gynimo priemones, vadinasi, turėtų būti išanalizuota lygiai taip pat išsamiai, kaip ir kitos teisių gynimo priemonės³. Akivaizdu, kad Atsakovai gali pažeisti ES teisės reikalavimus ne tik veikimu, kuris gali būti ginčijamas pateikiant ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, bet ir neveikimu, kuris ginčijamas SESV 265 straipsnio pagrindu. Ši disertacija būtent ir yra skirta kompleksinei SESV 265 straipsnio ir jame įtvirtinto ieškinio dėl neveikimo analizei.

Pačiame SESV 265 straipsnyje nustatyta, kad: „*Jei Europos Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Taryba, Komisija arba Europos centrinis bankas, pažeisdami Sutartis, nesiima atitinkamų veiksmų, valstybės narės ir kitos Sąjungos institucijos gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su ieškiniu dėl šio pažeidimo nustatymo. Šis straipsnis tokiomis pačiomis sąlygomis taikomas Sąjungos įstaigoms ir organams, nesiimantiems veiksmų. Ieškinys priimamas tik tai tuo atveju, jeigu ta institucija, įstaiga ar organas buvo pirmiau paragintas imtis atitinkamų veiksmų. Jei per du mėnesius po tokio paraginimo ta institucija, įstaiga ar organas neapibrėžia savo pozicijos, ieškinys gali būti pateikiamas per kitus du mėnesius. Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo pirmesnėse pastraipose išdėstytomis sąlygomis gali paduoti Teismui skundą, kad Sąjungos institucija arba įstaiga ar organas to asmens atžvilgiu nepriėmė kokio nors akto, išskyrus rekomendaciją ar nuomonę.*“

1 Pagal Europos Sąjungos sutarties 13 straipsnį, ES institucijomis laikomos: Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Taryba, Europos Komisija, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, Europos centrinis bankas, Audito Rūmai.

2 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *supra* note 2, p. 419.

3 *Ibid.*, p. 419.

Taigi, SESV 265 straipsnyje įtvirtinta, kad tuo atveju, jeigu Atsakovai nesiima atitinkamų veiksmų, valstybės narės, ES institucijos arba privatus fiziniai ir juridiniai asmenys (toliau kartu vadinami ir Ieškovais, o atskirai – ir Ieškovu) gali kreiptis į Teismą su ieškiniu dėl Atsakovų neveikimo konstatavimo. SESV 265 straipsnyje taip pat įtvirtinta, kad prieš kreipiantis į Teismą, Ieškovas turi pateikti Atsakovui paraginimą veikti dėl veiksmų ėmimosi. Tik jeigu į paraginimą veikti Atsakovas neapibrėžia savo pozicijos, tai Ieškovas gali kreiptis į Teismą dėl Atsakovo neveikimo konstatavimo. Iš SESV 265 straipsnio formuluotės lingvistikos nėra aišku, kas yra laikoma Atsakovų neveikimu ir kokiais pagrindais Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT, ES Teismai, Teismas), susidedantis iš Bendrojo Teismo (toliau – BT) ir Teisingumo Teismo (toliau – TT), gali konstatuoti Atsakovų neveikimą. Taip pat nėra aišku, ar Atsakovo neveikimu yra laikomas Atsakovo tam tikrų veiksmų nesiėmimas, kurių Atsakovas turėtų tam tikroje situacijoje imtis, ar tiesiog pozicijos neapibrėžimas (nėra aišku ir kas yra laikoma Atsakovo pozicija). Nėra aiškus ir pats ieškinio dėl neveikimo tikslas – ar užtikrinti, kad Atsakovas tam tikroje situacijoje imtųsi reikiamų konkrečių veiksmų, ar užtikrinti, kad Atsakovas apibrėžtų savo poziciją tam tikru klausimu, ar kita. Visi šie iš normos kylantys neaiškumai sąlygoja poreikį atlikti išsamią ESTT jurisprudencijos analizę. Reikia pažymėti, kad ESTT, kurio pagrindinė užduotis užtikrinti ES teisės laikymąsi, taikant ir aiškinant ES teisę⁴, yra atskleidęs šios normos turinį. Vis dėl to tenka konstatuoti, kad ESTT pateiktas normos aiškinimas ne visuomet yra nuoseklus, o taip pat pakankamai painus ir sudėtingas.

Teisės doktrinoje SESV 265 straipsnyje įtvirtintas ieškinytis dėl neveikimo yra laikomas viena problemiškesniųjų ES teisėje įtvirtintų teisių gynybos priemonių⁵, o ieškinių dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį tematika yra aktuali ir probleminė dėl daugelio priežasčių. Pirma, pripažįstama, kad ieškiniai dėl neveikimo teisės doktrinoje nėra kompleksiskai atskleisti bei išnagrinėti⁶, todėl Ieškovams, įskaitant pačias ES institucijas, dažnai kyla praktinių sunkumų teikiant šiuos ieškinius⁷. Nesant išsamių ir nuoseklių mokslo darbų ieškinių dėl neveikimo tematika, Ieškovai, nesuprasdami SESV 265 straipsnio taikymo ypatumų ir neveikimo sąvokos, ieškinyiais dėl neveikimo dažnai naudojasi netinkamai⁸. Pavyzdžiui: 1) Ieškovai dažnai pateikia ieškinius dėl neveikimo tokiose situacijose, kurios nebus pripažintos neveikimu, taip be tikslo naudojant pačių Ieškovų ir Atsakovų finansinius bei laiko išteklius⁹; 2) kartais Ieškovai pateikia ieškinį

4 ES sutarties 19 str. 1 d.

5 Emmet, D. *Remedies*. Seventeenth edition. New York: Oxford University Press, 2014, p. 212.

6 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *supra* note 2, p. 419.

7 Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C63/12, Rink. nepaskelbta, para 72.

8 Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 482.

9 Pavyzdžiui, Ieškovai prašo konstatuoti Atsakovų neveikimą tose srityse, kuriose ES institucijos turi absoliučią diskreciją veikti ar neveikti ir todėl neveikimo konstatavimas yra negalimas, žr., pvz., TT 2013 m. birželio 27 d. nutartį byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. C-570/12P, Rink. nepaskelbta, paras 1-15; 2013 m. birželio 27 d. nutartį byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. C-569/12 P, Rink. nepaskelbta, paras 1-15; 2013 m. birželio 27 d. sprendimą byloje *Ioanovici prieš EK*, bylos Nr. C-568/12 P, Rink. skaitmeninis, paras 1-15; 1966 m. kovo 1 d. sprendimą byloje *Alfons Lütticke prieš EK*, bylos

dėl neveikimo, nors toks ieškinyš tam tikrose situacijose niekada negalės būti priimtas ir nagrinėjamas¹⁰; 3) kartais Ieškovai, nesuprasdami ES Teismų jurisprudencijoje išvystytos neveikimo sąvokos ir tiksliai nežinodami, kaip reikia ginti Atsakovų neveikimu pažeistas savo teises, pateikia ne tik ieškinį dėl neveikimo, bet kartu ir ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, nors ES Teismai niekada negalės priimti nagrinėti bei patenkinti abiejų pareiktų ieškinių¹¹; 4) kartais Ieškovai bylose dėl neveikimo pateikia ir tokius reikalavimus ES Teismams, kurių ES Teismai neveikimo byloje negali tenkinti¹² ir kita. Taigi, neveikimo sąvoką ir pačią SESV 265 straipsnio procedūrą yra būtina detaliai iširti, o atlikto tyrimo rezultatus nuosekliai pateikti siekiant, kad būtų išsklaidyti neaiškumai dėl SESV 265 straipsnio taikymo ir būtų išaiškintas tinkamas naudojimas SESV 265 straipsnio procedūra.

Antra, analizuojant ES Teismų jurisprudenciją pastebima, kad ieškiniai dėl neveikimo yra tampriai susiję su ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį¹³ bei su ieškiniu dėl žalos atlyginimo pagal SESV 268 ir 340 straipsnius¹⁴. Pasitaiko atvejų, kai Ieškovai, gindami Atsakovų neveikimu pažeistas savo teises, pateikia visus tris minėtus ieškinius, todėl neišvengiamai kyla ir klausimai: 1) kaip ieškinyš dėl neveikimo yra susijęs su kitais ieškiniiais?; 2) ar, ginant Atsakovų neveikimu pažeistas savo teises, ieškinyš dėl neveikimo yra pakankamas ar yra būtina naudoti ir kitas ieškinių rūšis? - ir kita. Teisės doktrinoje ieškinių dėl neveikimo sąsajos su kitais ieškiniiais nėra pakankamai analizuotos ir atskleistos. Ištyrus ieškinių dėl neveikimo ir kitų ieškinių sąveiką, būtų visapusiškai atskleistas ieškinyš dėl neveikimo, paaiškėtų galimi ieškinių dėl neveikimo trūkumai, o, galbūt, ir šios teisinės gynybos priemonės nepakankamumas ginant Atsakovų neveikimu pažeistas teises.

Trečia, teisės doktrinoje taip pat yra nurodoma, kad teisinė gynyba pagal SESV 265 straipsnį yra neefektyvi, sudėtinga, o Ieškovams, pateikusiems ieškinį dėl neveikimo, retai pavyksta laimėti tokio pobūdžio inicijuotas bylas¹⁵. Nepaisant tokio konstatavimo,

Nr. 48/65, Rink. p. 00019, (nesunumeruoti paragrafai), p. 26-27; BT 2012 m. rugsėjo mėn. 25 d. nutartį byloje *Concal prieš EK*, bylos Nr. T-320/12, Rink. nepaskelbta; paras 1-13; 2012 m. rugsėjo mėn. 25 d. nutartį byloje *Micsunescu prieš EK*, bylos Nr. T-314/12, Rink. nepaskelbta, paras 1-14; 1994 m. gegužės 27 d. nutartį byloje *J prieš EK*, bylos Nr. T-5/94, Rink. p. II-00391, paras 11-18; 1994 m. liepos 4 d. nutartį byloje *Century Oils prieš EK*, bylos Nr. T-13/94, Rink. p. II-00431, paras 12-18 ir kt.

10 Pavyzdžiui, Atsakovui atsisakius imtis konkrečių veiksmų, Ieškovai tokį atsisakymą ginčija ieškiniu dėl neveikimo, tačiau toks ieškinyš dėl neveikimo nėra priimamas nagrinėti, žr. Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C63/12, Rink. nepaskelbta, para 72.

11 Pavyzdžiui, Atsakovui atsisakius imtis konkrečių veiksmų, Ieškovai pateikia ieškinį dėl neveikimo ir ieškinį dėl panaikinimo, žr. Generalinio advokato Bot 2013 m. rugsėjo 12 d. išvada byloje *EK prieš ES Tarybą*, bylos Nr. C63/12, Rink. nepaskelbta, paras 70-71.

12 Pavyzdžiui, Ieškovai kreipiasi į ES Teismus su reikalavimu įpareigoti Atsakovus imtis konkrečių veiksmų, tačiau pagal esamą jurisprudenciją ES Teismai tik konstatuoja neveikimo faktą, tačiau neįpareigoja Atsakovo imtis konkrečių veiksmų, žr. ESTT 2005 m. birželio 3 d. nutartis byloje *Magnus Killinger prieš EK ir ES Tarybą*, bylos Nr. C396/03 P, Rink. p. I-04967, paras 18-21.

13 ESTT 2012 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *EK prieš Verhuizingen Coppens*, bylos Nr. C-441/11 P, Rink. nepaskelbta.

14 Gutman, K., *supra* note 14, p. 695 – 750.

15 Biavati, P., *supra* note 15, p. 51; Tridimas, T., Gari, G., *supra* note 15, p. 143; Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8, p. 464-466.

Disertacinio tyrimo objektas, tikslas ir uždaviniai

Disertacijos **tyrimo objektas** yra SESV 265 straipsnyje įtvirtinta teisių gynimo priemonė (ieškinys dėl neveikimo), kuri struktūriškai apima ikiteisminę ir teisminę stadijas. Iki-teisminėje stadijoje Ieškovas turi paraginti Atsakovą gera valia ištaisyti neveikimą ir jeigu to Atsakovas nepadarą, tai Ieškovas turi teisę pareikšti ieškinį dėl neveikimo ES Teismuose.

Disertacinio **tyrimo tikslas** – išnagrinėti ESTT jurisprudencijoje atskleistus ieškinių dėl neveikimo esminius elementus pateikiant kompleksinę šios teisių gynbos priemonės analizę, įskaitant vertinimą dėl atitikties EŽTK 6(1) ir 13 straipsnio reikalavimams

Disertacijoje atliekamo tyrimo tikslui pasiekti yra iškeliami šie disertacinio **tyrimo uždaviniai**:

1. Atskleisti neveikimo pagal SESV 265 straipsnį sąvoką.
2. Nustatyti neveikimo konstatavimo pagal SESV 265 straipsnį pagrindus.
3. Identifikuoti SESV 265 straipsnio procedūros probleminius aspektus.
4. Nustatyti SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės sąsajas su kitomis ES teisėje įtvirtintomis teisių gynimo priemonėmis.
5. Palyginti SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonę su panašios paskirties teisių gynimo priemonėmis pasirinktose ES valstybėse narėse.
6. Nustatyti, ar pasinaudojimas SESV 265 straipsnio ir kitų teisių gynimo priemonių visuma atitinka EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus.
7. Pateikti pasiūlymus dėl SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės tobulinimo ir patobulinimų įgyvendinimo galimybių.

Ginamieji disertacijos teiginiai

Disertacijoje yra įrodinėjamas šių disertacijos teiginių pagrįstumas:

1. EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimus pažeidžia teisminė jurisprudencija bei ES teisinis reguliavimas, kurie Ieškovui neleidžia ginčyti bylos eigoje apibrėžtos pozicijos ir neužtikrina, kad Atsakovas įvykdys neveikimo byloje priimtą ESTT sprendimą.
2. Ieškinys dėl neveikimo taptų efektyvesne teisių gynimo priemone, jeigu Ieškovas ieškiniu dėl neveikimo galėtų ginčyti ne tik Atsakovų tylą²⁰, bet ir neveikimo bylos eigoje apibrėžtą poziciją, o kartu su ieškiniu dėl neveikimo teiktų ir ieškinį dėl žalos atlyginimo.

Disertacijos struktūra

Siekiant tinkamai įgyvendinti disertacinio tyrimo tikslą „išnagrinėti ESTT jurisprudencijoje atskleistus ieškinių dėl neveikimo esminius elementus pateikiant kompleksinę šios teisių gynbos priemonės analizę, įskaitant vertinimą dėl atitikties EŽTK 6(1) ir 13 straipsnio reikalavimams“, buvo atitinkamai pasirinkta disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro

20 Administracinės tylos arba tiesiog tylos terminas teisės doktrinoje yra plačiai vartojamas, žr., pvz. Anthony, G. *Administrative Silence - United Kingdom. Comparative Law of Administrative Procedure*. Ed. / Jean-Bernard Auby; Thomas Perroud. Brussels: Bruylant, 2016, p. 713-726.; Radosevic, R. *Judicial review of administrative silence*. Zbornik Radova. 2015, Nr. 4(49), 1971-1986; Methasani E. *Administrative silence: omission of public administration to react as an administrative decision-taking*. *Juridical Scientific Journal*, 2014, 4, p. 151-173 ir kt.

įvadas, keturios dalys, išvados ir pasiūlymai, bibliografinis sąrašas, disertacijos santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmoje disertacijos dalyje yra analizuojama neveikimo sąvoka SESV 265 straipsnio kontekste, aiškinamasi, kada neveikimas gali būti konstatuojamas pagal SESV 265 straipsnį.

Antroje dalyje yra atskleidžiamas SESV 265 straipsnyje įtvirtintos teisių gynimo priemonės procedūros turinys. Nustatoma, kokie ieškovai ir kokiomis sąlygomis turi teisę inicijuoti procedūrą, plačiau analizuojamas Atsakovų ratas, nustatomi paraginimo veikti ir pozicijos apibrėžimo procedūriniai aspektai, aiškinamasi ES Teismų sprendimų pagal SESV 265 straipsnį reikšmė ir pasekmės.

Trečioje dalyje yra analizuojamos SESV 265 straipsnyje įtvirtintos teisių gynimo priemonės sąsajos su kitomis ES teisių gynimo priemonėmis – SESV 263 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl panaikinimo, SESV 268, 340 straipsniuose įtvirtintu ieškiniu dėl žalos atlyginimo, SESV 267 straipsnyje įtvirtinta prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra.

Ketvirtoje dalyje yra atliekamas vertinimas, ar SESV 265 straipsnyje įtvirtinta procedūra gali suponuoti EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių pažeidimus. Taip pat palyginama SESV 265 straipsnyje įtvirtinta teisių gynimo priemonė su panašiomis teisių gynimo priemonėmis Lietuvos, Vokietijos, Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos teisėje.

Disertacija užbaigiama išvadomis ir pasiūlymais dėl SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės tobulinimo ir patobulinimų įgyvendinimo galimybių.

Disertacinio tyrimo šaltiniai

Mokslinėje literatūroje SESV 265 straipsnis tiriamas fragmentiškai, plačiau neanalizuojama jo problematika, SESV 265 straipsnio procedūrai skiriama nedaug dėmesio, todėl svarbiausias ir pagrindinis disertacinio tyrimo šaltinis yra ES Teismų jurisprudencija dėl SESV 265 straipsnio taikymo bei generalinių advokatų išvados, aptariančios SESV 265 straipsnio specifiką. Disertacijoje SESV 265 straipsnio procedūra nagrinėjama ir sąsajose su kitomis teisių gynimo priemonėmis bei EŽTK kontekste, todėl remiamasi ir kitose srityse suformuota ES Teismų bei paties EŽTT jurisprudencija. Disertacijoje taip pat naudojami mokslininkų darbai, kita internete viešai skelbiama informacija.

SESV 265 straipsnio srityje atliktų tyrimų apžvalga ir disertacijos temos mokslinis naujumas

Ieškovų galimybės siekti, kad Atsakovo apibrėžiama pozicija būtų panaikinta pagal SESV 263 straipsnyje įtvirtintą ieškinį dėl panaikinimo ir SESV 267 straipsnyje įtvirtintą prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą (SESV 263 ir 267 straipsniai garantuoja, kad suinteresuotieji asmenys galėtų panaikinti neteisėtas pozicijas) yra kompleksškai ir išsa-

miai išnagrinėti Lietuvos Respublikos²¹ ir užsienio teisės mokslininkų²² darbuose. Tuo tarpu išsamių mokslinių publikacijų ir kompleksinių tyrimų dėl SESV 265 straipsnio (minėto straipsnio paskirtis – konstatuoti Atsakovo neveikimą ir gauti poziciją) taikymo, kuriuose būtų atskleista minėto straipsnio procedūros problematika²³, beveik nėra, o Lietuvos teisėje SESV 265 straipsnio procedūra yra apskritai nenagrinėta. Ieškinių dėl neveikimo institutas šiek tiek plačiau yra aptariamas tik bendrojo pobūdžio užsienio mokslininkų ES teisės leidiniuose, pavyzdžiui Craig ir de Búrca knygos *EU law: Text, cases and materials* skyriuje „Article 265: Failure to act“; Fairhurst knygos *Law of the European Union* skyriuje „Challenging a failure to act: article 232 EC Treaty (Article 265 TFEU, post-ToL)“; Hartley knygos *The Foundations of European Union Law* skyriuje „Failure to act“; Lenaerts, Maelis, Gutman knygos *EU procedural law* skyriuje „The action for failure to act“; Schermers ir Waelbroeck knygos *Judicial Protection in the European Union* skyriuje „The action against failure to act“; A. H. Türk knygos *Judicial review in EU law* skyriuje „Failure to act“. Išanalizavus užsienio mokslininkų darbus SESV 265 straipsnio tematika, pastebima bendra tendencija, kad: 1) juose įprastai aptariama tik esama situacija (angl. *law as it stands*), tačiau neidentifikuojamos SESV 265 straipsnio taikymo problemos, neanalizuojama, kaip jos galėtų būti sprendžiamos; 2) SESV 265 straipsnio priemonė nagrinėjama atsietai nuo kitų teisių gynimo priemonių, dėl to pasitaiko kai kurių netikslumų aiškinant tam tikrus SESV 265 straipsnio procedūrinius aspektus²⁴. Kadangi šioje disertacijoje SESV 265 straipsnis tiriamas kompleksiskai bei vertinant jo veiksmingumą, disertacija reikšmingai papildoma ieškinių dėl neveikimo srityje jau atliktus tyrimus, yra originali.

-
- 21 Žr., pvz., Tamavičiūtė, V. *Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo, supra note 21*; Limantė, A. *Privatų subjektų teisė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ginčijant Europos Sąjungos teisės aktus, supra note 21*; Tamavičiūtė, V. *Privataus asmens locus standi ginčijant Europos Sąjungos teisės aktų teisėtumą: ar pagrįstai kritikuojamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismas?, supra note 21 p. 271-289*; Limantė, A. *Tiesioginė sąsaja ieškiniuose dėl panaikinimo, supra note 21, p. 132-146*.
- 22 Bampzeli, S., *supra note 22*; Werkmeister, C., Pötters, S., Traut, J., *supra note 22, p. 311-332*; Schwarze, J., *supra note 22, p. 85-106* ir kt.
- 23 Išsamus, tačiau šiuo metu neaktualus mokslinis straipsnis šia tematika yra parengtas 1975 m., žr. Toth, A. G., *supra note 23, p. 65-93*. Kiti moksliniai straipsniai dažniausiai apsiriboja atskirų bylų vertinimu, pvz., žr. Lang, J. T., Raftery, C., *supra note 23, p. 264-275*; Due, O. *supra note 18, p. 341 - 358*; Laule, G., *supra note 23, p. 376-385* ir kt.
- 24 Pavyzdžiui, Kirk teigia, kad ieškinį dėl neveikimo privatus fizinis ar juridinis asmuo gali pateikti tik dėl minėto asmens atžvilgiu neapibrėžtos pozicijos. Mokslininkas nurodo, kad Neprivilegiuoti ieškovai negali pateikti ieškinių dėl ne jiems skirtų pozicijų neapibrėžimo (Žr. Kirk, E., *supra note 24, p. 52*). Atkreiptinas dėmesys, kad minėti asmenys tam tikrose situacijose gali pateikti ieškinį dėl neveikimo, kai neapibrėžiama trečiajam asmeniui adresuotina pozicija. Šiuo atveju taikoma SESV 263 straipsnio analogija, kuri analizuojama šioje disertacijoje. Kitais atvejais kai kurie mokslininkai teigia, kad dėl to, jog SESV 265 straipsnio procese Atsakovas gali apibrėžti parengiamąją poziciją, o parengiamosios pozicijos neleistina ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu, tai Ieškovas neva lieka be teisinės gynybos ir tai prieštarauja EŽTK 6(1) ir 13 straipsnių reikalavimams (Browne, J.; Duncan, N.; Emmet, D., Hungerford-Welch, P.; Mcpeake, R.; Walsh, N., *supra note 19, p. 212*). Pažymėtina, kad, nepaisant procedūrinio sudėtingumo, Ieškovas neliktų be teisinės gynybos, nes: 1) Atsakovui apibrėžus parengiamąją poziciją, Ieškovas galėtų iš naujo pradėti SESV 265 straipsnio procedūrą dėl galutinės pozicijos apibrėžimo; 2) Atsakovui apibrėžus galutinę poziciją, Ieškovas turėtų galimybę ją ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu. Plačiau skaitykite šios disertacijos 3.1.3 skyriuje.

Praktinė disertacijos reikšmė

Disertacija turi praktinę reikšmę ir ši disertacija gali būti vertinga, ypač Lietuvoje, nes: 1) paskatins visuomenę labiau domėtis SESV 265 straipsnyje įtvirtinta teisių gynimo priemone ir motyvuos ją pasinaudoti; 2) potencialiems ieškovams ir jų atstovams padės suprasti SESV 265 straipsnyje įtvirtintos priemonės specifiką, padės įvaldyti šią teisių gynimo priemonę ir tinkamai pasinaudoti ja ginant savo teises ir teisėtus interesus; 3) bus vertinga mokymo priemonė Lietuvos studentams, studijuojantiems ES teisės dalykus. 4) ieškinius dėl neveikimo gali prikelti naujam gyvenimui ir paskatinti naujas diskusijas dėl SESV 265 straipsnio praktinio pritaikomumo bei patobulinimo perspektyvų, kadangi ieškiniai dėl neveikimo teisės doktrinoje yra šiek tiek primiršti, apie ką byloja nedidelis kiekis mokslinių darbų šia tematika; 5) gali būti naudinga kaip metodinė medžiaga rengiant mokomojo ir šviečiamojo pobūdžio leidinius apie SESV numatytas teisių gynimo priemones.

Tyrimų metodologija

Atliekant tyrimą, buvo naudojami šie metodai: loginis - analitinis, sisteminės analizės, lyginamasis, teleologinis, lingvistinis, istorinis, bylų (dokumentų) analizės, duomenų rinkimo ir duomenų analizės metodas.

Loginis - analitinis metodas buvo naudojamas disertacijoje nustatant analizuojamų ES sutarčių ir kitų teisės aktų normų turinį, vertinant jų sąveiką.

Sisteminės analizės metodas buvo aktualus analizuojant neveikimą identifikuojančius kriterijus, SESV 265 straipsnio procedūrą ir jos sąsajas su kitomis ES teisių gynimo priemonėmis.

Lyginamasis metodas naudotas lyginant SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonę su Europos Atominės Energijos Bendrijos Steigimo Sutarties (toliau - ir EAEBS) 148 ir Europos Anglies ir Plieno Bendrijos Sutarties (toliau - ir EAPBS) 35 straipsniuose įtvirtintomis teisių gynimo priemonėmis, taip pat su panašios paskirties nacionalinėmis teisių gynimo priemonėmis pasirinktose valstybėse. Šis metodas taip pat buvo naudotas, lyginant mokslininkų nuomones dėl SESV 265 straipsnio taikymo, taip pat naudotas, lyginant EŽTT reikalavimus teisių gynimo priemonėms su ES teisių gynimo priemonėmis pagal SESV 265 straipsnį.

Teleologinis metodas padėjo išanalizuoti ES ir kitų institucijų jurisprudenciją, taip pat atskleisti teisės normų ir ES Teismų sprendimų tikrąją prasmę.

Lingvistinis metodas buvo svarbus aiškinant disertacijoje naudojamų tyrimo šaltinių, t. y., teismų jurisprudencijos, teisės normų ir teisės doktrinos turinį, atsižvelgiant į gramatikos, sintaksės, skyrybos ir kitas kalbos taisykles.

Istorinis metodas padėjo nustatyti SESV 265 straipsnio ir kitų teisės gynimo priemonių aiškinimo pokyčius ES Teismų jurisprudencijoje.

Bylų (dokumentų) analizės metodas buvo naudojamas, analizuojant ES sutartis ir kitus teisės aktus, teismų jurisprudenciją bei kitų mokslininkų atliktus tyrimus.

Duomenų rinkimo ir duomenų analizės metodas padėjo surinkti iš Lietuvos ir užsienio valstybių bibliotekų fondų bei interneto duomenų bazių disertacijai reikalingą literatūrą, ją susisteminti, išanalizuoti, ir apibendrinti.

Pastabos dėl terminų ir numeracijos

Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, pasikeitė tam tikri vartojami terminai (pavyzdžiui, sąvoka „Europos Bendrija“ pakeista į sąvoką „Europos Sąjunga“, sąvoka „Pirmosios instancijos teismas“ pakeista į sąvoką „Bendrasis teismas“ ir pan.) ir ES sutarčių²⁵ straipsnių numeracijos. Siekiant aiškumo, disertacijoje vartojami tik aktualūs (pakeisti) terminai ir straipsnių numeracija, išskyrus atvejus, kai kontekste reikalinga vartoti ankstesnius terminus ir straipsnių numeraciją²⁶.

Išvados

Apibendrinus atlikto disertacinio tyrimo rezultatus, pateikiamos šios išvados:

1. Atsakovo pozicija yra raštu (pvz., sprendime, direktyvoje, reglamente) ar žodžiu išreikšta valia dėl tam tikros situacijos sureguliuavimo. Tik tuomet, kai Atsakovas tyli ir todėl nesureguliuoja tam tikros situacijos apibrėždamas poziciją, tai gali būti konstatuotas neveikimas. Neveikimas pagal SESV 265 straipsnį yra tylą - valios tam tikru klausimu neišreiškimas bei absoliutus tam tikros situacijos ignoravimas. Atlikus disertacinį tyrimą buvo nustatyta, kad ne bet kokia Atsakovo tylą gali būti pripažįstama neveikimu, o tik tokia, kai Atsakovas turi pareigą apibrėžti poziciją, tačiau šios pareigos nevykdo. Pareiga apibrėžti poziciją egzistuoja tuomet, kai besąlyginė ES teisės norma imperatyviai nurodo, kad Atsakovas turi apibrėžti poziciją tam tikru klausimu. Atsakovo pareiga apibrėžti poziciją egzistuoja ir pagal sąlyginę normą, kai atsiranda sąlyginėje normoje nurodyta sąlyga pozicijai apibrėžti. Be to, ES Teismų jurisprudencijoje yra įtvirtinta taisyklė, kad Atsakovas privalo apibrėžti poziciją, jeigu tik vienintelis konkretus Atsakovas tam tikroje srityje turi išskirtinius įgalinimus poziciją apibrėžti.
2. Dėl neveikimo sąvokos neišmanymo, kai kuriose bylose Ieškovai ieškiniu dėl neveikimo ginčija Atsakovo atsisakymą imtis konkrečių veiksmų. Kai kuriose kitose neveikimo bylose Ieškovai siekia, kad ESTT įpareigotų Atsakovą imtis konkrečių veiksmų. Pabrėžtina, kad nė vienu iš minėtų atvejų ieškinys dėl neveikimo nebus sėkmingas. Ieškiniu dėl neveikimo neleistina ginčyti jokios Atsakovo aiškiai išreikštos valios, įskaitant ir atsisakymą imtis Ieškovo prašomų veiksmų. Be to, SESV 265 straipsnio pagrindu ESTT negali įpareigoti Atsakovo imtis konkrečių Ieškovo norimų veiksmų. ESTT pagal SESV 265 straipsnį tik gali konstatuoti, kad Atsakovas nepagrįstai tyli, nors privalėjo tam tikru klausimu apibrėžti savo poziciją. Dėl to, kad Ieškovai netinkamai naudojasi

25 ES sutartys yra teisiškai privalomi ES valstybių narių susitarimai. Jose išdėstyti ES tikslai, sprendimų priėmimo tvarka, ES ir valstybių narių santykiai bei kt. Tokioms sutartims priskirtina ir SESV.

26 Pavyzdžiui, disertacijoje yra naudojamas aktualus SESV 265 straipsnio pavadinimas, kuris šioje disertacijoje apima Europos Ekonominės Bendrijos sutarties 175 straipsnį, Europos Bendrijos Sutarties 232 straipsnį ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 265 straipsnį. Minėta lingvistika pasirinkta dėl to, kad ieškinių dėl neveikimo instituto reguliavimo esmė nekito, o keitėsi tik jo įtvirtinimo vieta pervadintose ES sutartyse: 1) Europos Ekonominės Bendrijos sutarties 175 straipsnyje; 2) Europos Bendrijos sutarties 232 straipsnyje; 3) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 265 straipsnyje.

ieškiniu dėl neveikimo, taip pat dėl tos priežasties, kad Atsakovai dažnai pareiškia savo valią tam tikru klausimu ir neveikimas išnyksta, tai neveikimas pagal SESV 265 straipsnį per visą ES egzistavimo istoriją buvo konstatuotas tik dešimtyje bylų.

3. Atsakovo veikimas yra situacija, kai Atsakovas tam tikru klausimu raštu ar žodžiu apibrėžia savo poziciją ir nutraukia savo tylą dėl tam tikro klausimo. Apibrėžta pozicija visais atvejais gali būti ginčijama tik SESV 263 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl panaikinimo ir negali būti kvestionuojama SESV 265 straipsnyje įtvirtintu ieškiniu dėl neveikimo. Atliekant disertacinį tyrimą paaiškėjo, kad ieškinių dėl neveikimo ir panaikinimo atribojimas yra viena iš aktualiausių problemų praktikoje, kadangi Ieškovai kartais nesupranta, kuriuo ieškiniu (ieškiniu dėl neveikimo ar panaikinimo) tam tikroje situacijoje reikalinga pasinaudoti. Net ir pozicija, kuria atsisakoma patenkinti Ieškovo reikalavimus, ES Teismų jurisprudencijoje yra laikoma veikimu ir todėl gali būti ginčijama tik ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, o ne ieškiniu dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį.
4. Ieškiny s dėl neveikimo yra neatsiejamas nuo ieškinio dėl panaikinimo, kadangi įprastai Atsakovai apibrėžia poziciją, o ją leidžiama ginčyti tik ieškiniu dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį. Patys ES Teismai savo jurisprudencijoje nurodo, kad ieškinio dėl neveikimo tikslas yra tik SESV 263 straipsniu ginčijamos pozicijos gavimas. Kartais ES Teismai Ieškovo reikalavimą panaikinti poziciją ieškiniu dėl panaikinimo įvardija kaip su Atsakovo neveikimu susijusį reikalavimą. Dėl to, kad Atsakovai dažniausiai apibrėžia pozicijas ir ieškiny s dėl neveikimo yra naudojamas itin retai, o Ieškovai, ginčydami pozicijas ieškiniu dėl panaikinimo, siekia įrodyti, kad Atsakovai turėjo apibrėžti kitokią poziciją, tai SESV 263 straipsnyje įtvirtintas ieškiny s dėl panaikinimo tapo ir tam tikru ieškiniu dėl neveikimo, ką pripažįsta ir pats ESTT.
5. SESV 263 straipsnio pagrindu inicijuotoje byloje ES Teismai patikrina Atsakovo pozicijos teisėtumą ir atlieka taip vadinamą ribotą pozicijos teisminę kontrolę. Ribotos teisminės kontrolės esmė yra ta, kad ES Teismai, panaikinę Atsakovo poziciją, byloje negali nuspręsti, kokia pozicija konkrečioje situacijoje turėjo būti apibrėžta. Atsakovas pats, atsižvelgdamas į Teismo sprendimo argumentus, turi apibrėžti naują poziciją vietoje panaikintos. Egzistuoja rizika, kad Atsakovo apibrėžta nauja pozicija Ieškovui vėl bus nepalanki, ir ją Ieškovas pakartotinai turės ginčyti SESV 263 straipsnio pagrindu. Akivaizdu, kad net ir naudojant SESV 265 ir 263 straipsniuose įtvirtintų priemonių visumą, Ieškovui gali niekuomet nepavykti įrodyti savo reikalavimų teisingumo, kadangi Atsakovas tiek po neveikimo konstatavimo, tiek ir panaikinus Atsakovo poziciją, iš naujo gali apibrėžti tokią poziciją, kuri Ieškovo netenkins.
6. Kai Atsakovas apibrėžia poziciją tik tuomet, kai ieškiny s dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį jau yra pateiktas Teismui ir neveikimo byla jau yra pradėta, tai Ieškovo teisių gynyba tampa sudėtinga: dėl apibrėžtos pozicijos neveikimo byla yra nutraukiama ir Ieškovas privalo kitu SESV 263 straipsnio pagrindu

inicijuoti naują bylą dėl pozicijos panaikinimo. Disertacinio tyrimo metu išsiaiškinta, kad visas procesas nuo pozicijos neapibrėžimo iki pozicijos ginčijimo galėtų vykti tik SESV 265 straipsnio pagrindu, nes pagal TT išaiškinimą byloje *Parlamentas prieš Tarybą* (bylos Nr. 302/87), Atsakovo pozicija, kuria jis atsakytų imtis veiksmų, neturėtų Ieškovui užkirsti galimybės pateikti ieškinio dėl neveikimo, nes atsisakymas imtis veiksmų neeliminuoja neveikimo. Vis dėlto, naujausioje jurisprudencijoje TT teigia, kad yra būtina išsaugoti SESV 265 ir SESV 263 straipsniuose įtvirtintų teisių gynimo priemonių unikalumą ir todėl pozicijų SESV 265 straipsnio pagrindu ginčyti negalima, nes, jeigu ir viena, ir kita priemone būtų leidžiama ginčyti apibrėžtą poziciją, minėtos priemonės susitapatintų ir taptų vienodomis. Tokiu formalistiniu aiškinimu TT ne tik susilpnino SESV 265 straipsnio teisių gynimo priemonę bei padarė ją mažiau pritaikoma praktikoje, bet iš esmės nusprendė už Ieškovus, kurią teisių gynimo priemonę ir kokiais atvejais jie turi naudoti.

7. Atsakovas Teismo sprendimą turi įvykdyti remdamasis SESV 266 straipsniu, kuris įtvirtina, kad Atsakovas privalo imtis būtinų priemonių Teismo sprendimui įvykdyti. Jeigu Atsakovas neapibrėžtų jokios pozicijos ir SESV 265 straipsnio pagrindu Teismas konstatuotų neveikimą, tai Atsakovas, veikdamas pagal SESV 266 straipsnį turėtų apibrėžti poziciją, kurios neapibrėžimas buvo konstatuotas. ES teisėje be SESV 266 straipsnio nėra jokio kito teisinio mechanizmo, kuris užtikrintų, kad Atsakovas operatyviai įgyvendintų Teismo sprendimą ir apibrėžtų poziciją. Pats SESV 266 straipsnis nenumato, per kokį terminą Atsakovas poziciją turi apibrėžti po neveikimo konstatavimo. Jeigu Atsakovas Teismo sprendimo nevykdytų ir pozicijos neapibrėžtų, kaip to reikalauja SESV 266 straipsnis, tai pats Ieškovas turėtų iš naujo pateikti ieškinį dėl neveikimo, pakartotinai prašydamas konstatuoti neveikimą. Jeigu Atsakovas ir po naujos neveikimo bylos vis tiek neapibrėžtų pozicijos, tai Ieškovas privalėtų inicijuoti SESV 265 straipsnio procedūras be pabaigos tol, kol Atsakovas poziciją apibrėžtų. Siekiant išvengti Atsakovų piktnaudžiavimo, Ieškovai kartu su ieškiniu dėl neveikimo turėtų pareikšti ir ieškinį dėl žalos atlyginimo pagal SESV 268 ir 340 straipsnių nuostatas. Jeigu minėti ieškiniai būtų patenkinti, tai būtų ne tik konstatuotas neveikimas, bet ir Ieškovo naudai priteista neveikimu padaryta žala. Vadinasi, ieškinyje dėl žalos atlyginimo gali veikti ir kaip kompensacinė (Ieškovui priteisiama žala), ir kaip prevencinė (skatintų Atsakovą įvykdyti Teismo sprendimą) priemonė Teismo sprendimui įvykdyti.
8. Ieškinyje dėl neveikimo pagal SESV 265 straipsnį yra tam tikras Prancūzijos ir Vokietijos teisės darinys, turintis tiek Prancūzijos, tiek ir Vokietijos teisės bruožų: 1) ES teisėje, kaip ir Vokietijos teisėje, kai Atsakovas neapibrėžia pozicijos, tai ir laikoma pozicijos neapibrėžimu (neveikimu), nebent ES teisėje būtų nurodyta, kad Atsakovo tyla reiškė nebylią poziciją atsakyti imtis veiksmų; 2) ES teisėje, analogiškai kaip ir Prancūzijos teisėje, Atsakovo pozicijos neapibrėžimas laikomas ne neveikimu, bet nebylia pozicija atsakyti imtis veiksmų, kai tai konkrečiai nurodyta teisės normose; 3) Vokietijos teisėje nėra

nebylios pozicijos sąvokos, o Prancūzijoje nėra neveikimo sąvokos; 4) ES teisėje, kaip ir Prancūzijos teisėje, nėra ieškinio dėl įpareigojimo, bet minėtas ieškiny yra Vokietijos teisėje; 5) ES teisėje, kaip ir Prancūzijos teisėje, Atsakovas nėra įpareigojamas apibrėžti poziciją, tačiau Vokietijos teisėje atsakovas gali būti įpareigotas apibrėžti poziciją; 6) ES teisėje, kaip ir Vokietijos teisėje, neapsiribojama vien tik ieškiniu dėl panaikinimo, o joje įtvirtintas ieškiny dėl neveikimo yra tam tikra Vokietijos ieškinio dėl įpareigojimo atmaina. ES teisėje perėmus neveikimo pagal Vokietijos teisę ir nebylios pozicijos pagal Prancūzijos teisę sąvokas, ES teisėje atsirado unikalūs ieškiny dėl neveikimo, kurio nėra nei Vokietijos, nei Prancūzijos teisėje.

9. Situacija, kai neveikimo bylos eigoje Atsakovas apibrėžia poziciją, kurią reikia ginčyti ieškiniu dėl panaikinimo, gali suponuoti EŽTK pažeidimus. Pagal EŽTT jurisprudenciją reikalaujama, kad bylų nagrinėjimo operatyvumui užtikrinti valstybės privalo garantuoti arba kompensacinę, arba prevencinę teisių gynimo priemones (kompensacinė priemonė yra priemonė, kuria asmeniui kompensuojama dėl pernelyg ilgos proceso trukmės atsirandanti žala. Prevencinė priemonė yra tokia priemonė, kuria užtikrinamas bylos proceso greitumas). ES Teismuose bylinėjimosi procesas gali užtrukti, o ES teisėje nėra įtvirtinto efektyvaus kompensacinio mechanizmo, todėl ES teisėje turėtų būti imamasi visų įmanomų priemonių teisminiam procesui sutrumpinti ir supaprastinti. Kadangi SESV 265 straipsnis aiškinamas tokiu būdu, kad, Atsakovui bylos eigoje apibrėžus poziciją, pradėta neveikimo byla nutraukiama ir Ieškovas turi inicijuoti kitą bylą pagal SESV 263 straipsnį, tai reiškia, kad bylų nagrinėjimo procesas ne sutrumpinamas, bet prailginamas. Dėl to, kad ES Teismų jurisprudencijoje SESV 265 straipsnio aiškinimas neužtikrina prevencinės priemonės egzistavimo ir negarantuoja proceso operatyvumo, egzistuoja rizika, kad SESV 265 ir 263 teisių gynimo priemonių visuma gali būti nepripažinta veiksminga teisių gynimo priemone, kaip to reikalauja EŽTK.
10. Pagal EŽTT jurisprudenciją, kai priimamas teismo sprendimas, kuris yra nepalankus valdžios institucijai, pati valstybė privalo imtis visų reikiamų priemonių tam, kad institucija įvykdytų teismo sprendimą. EŽTT nacionalinio teismo sprendimo vykdymo procese iš valstybių reikalauja būti aktyvioms. ES teisėje vienintelis SESV 266 straipsnis reikalauja, kad Atsakovas apibrėžtų poziciją, jeigu buvo konstatuotas neveikimas arba buvo panaikinta neteisėta pozicija. Atsakovui nevykdant Teismo sprendimo ir neapibrėžiant pozicijos: 1) pats Ieškovas, siekiantis, kad Atsakovas apibrėžtų poziciją, turi inicijuoti naują bylą dėl neveikimo; 2) Atsakovams negali būti paskiriamos sankcijos už Teismo sprendimo nevykdymą; 3) nėra sukurtų specialių institucijų, kurios kontroliuotų Teismo sprendimo įvykdymą ir panašiai, - todėl minėta situacija ES prieštarauja EŽTK reikalavimams. Priešingai nei reikalauja EŽTK, ES pati niekaip nepripažįdama, kad Atsakovas įgyvendintų Teismo sprendimą ir apibrėžtų poziciją.

Pasiūlymai

Apibendrinus atlikto disertacinio tyrimo rezultatus, pateikiami šie pasiūlymai:

Dėl galimybių lanksčiau aiškinti SESV 265 ir 263 straipsnius užtikrinant vieningą procesą. Autoriaus nuomone, siekiant užtikrinti, kad SESV 265 ir 263 straipsnių visuma garantuotų vieningą ir operatyvų Ieškovų teisių gynimo procesą, ir kad būtų įgyvendintas proceso ekonomiškumo principas, SESV 265 ir 263 straipsniai ES Teismų jurisprudencijoje turėtų būti aiškinami lanksčiau:

1. Kai Atsakovas iki teismo proceso pradžios apibrėžia poziciją, tai minėta pozicija Teisme turėtų būti ginčijama ne SESV 265 straipsnio pagrindu, bet SESV 263 straipsnio pagrindu, kadangi minėtu atveju byla pagal SESV 265 straipsnį nepradedama, o pozicijos teisėtumo klausimas turėtų būti nagrinėjamas byloje pagal SESV 263 straipsnį (Atsakovo dar iki teismo proceso apibrėžiama pozicija nekelia kelių bylų inicijavimo poreikio), ir tai atitiktų teisiškai veiksmingos ir efektyvios Ieškovo teisių gynimo priemonės kriterijų.
2. Kai SESV 265 straipsnio ikiteisminėje stadijoje Atsakovas neapibrėžia pozicijos, tai SESV 265 straipsnio pagrindu Teisme gali būti pradedama neveikimo byla. Jeigu neveikimo bylos eigoje Atsakovas apibrėžia poziciją, tai ES Teismai turėtų leisti tęsti bylą tuo pačiu SESV 265 straipsnio pagrindu, kadangi SESV 265 straipsnio pagrindu vykstančios bylos eigoje Atsakovo apibrėžta pozicija yra ne kas kita, kaip paaiškėjusios naujos faktinės aplinkybės, kurios atitinka BT procedūros reglamento 84 straipsnyje ir TT procedūros reglamento 127 straipsnyje nustatytus reikalavimus („*Vykstant procesui negalima remtis naujais pagrindais, nebent jie pagrindžiami teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui.*“) Ieškovui prašant ir nepraleidus 2 mėnesių termino nuo pozicijos apibrėžimo, ES Teismai galėtų analizuoti pozicijos pagrįstumą. Minėto 2 mėnesių termino turėtų būti laikomasi, siekiant užtikrinti Ieškovui galimybę nuspręsti, ar jis nori tęsti bylą SESV 265 straipsnio pagrindu, siekiant užkardinti piktnaudžiavimo procedūra sąlygų atsiradimą, ir siekiant išsaugoti sąsajas su SESV 263 straipsnio reikalavimais (SESV 263 straipsnyje numatyta, kad apibrėžta pozicija gali būti ginčijama per 2 mėnesių terminą).
3. Byloje pagal SESV 265 straipsnį Teismas, nustatęs, kad Atsakovo apibrėžta pozicija neatitinka SESV 263(2) straipsnyje įtvirtintų reikalavimų kompetencijai, procedūriniais aspektams, ES teisės normų laikymuisi, nepiktnaudžiavimui įgaliojimams, galėtų konstatuoti Atsakovo neveikimą nurodydamas, kad Atsakovas apibrėžė nepagrįstą poziciją. Vadovaudamasis SESV 266 straipsniu, Atsakovas privalėtų pats atšaukti savo nepagrįstą poziciją ir privalėtų apibrėžti naują poziciją vietoje atšauktos. Naują poziciją Atsakovas turėtų apibrėžti, atsižvelgęs į motyvus, dėl kurių ankstesniąją poziciją Teismas pripažino neteisėta.

4. BT procedūros reglamento 69(d) ir TT procedūros reglamento 55(1)b straipsnių reguliavimas leidžia nebaigtiniais pagrindais sustabdyti bylas, todėl egzistuoja reali galimybė užtikrinti vieningą teisminį procesą pagal SESV 265 straipsnį, įskaitant atvejus, kai Atsakovas neapibrėžia parengiamosios ir galutinės pozicijų, nors iki galutinės pozicijos apibrėžimo jis turi apibrėžti parengiamąją poziciją, kuri yra pagrindas galutinės pozicijos apibrėžimui. Todėl, jeigu Ieškovas inicijuotų bylą pagal SESV 265 straipsnį dėl to, kad Atsakovas neapibrėžė parengiamosios pozicijos, bet pradėtos neveikimo bylos eigoje Atsakovas parengiamąją poziciją apibrėžtų, tai pradėta neveikimo byla galėtų būti sustabdoma, kol Atsakovas apibrėš galutinę poziciją. Jeigu Ieškovo netenkintų Atsakovo apibrėžta galutinė pozicija, tai per 2 mėnesių terminą Ieškovas galėtų prašyti Teismo atnaujinti sustabdytą neveikimo bylą. Atnaujintoje byloje Atsakovo apibrėžtą galutinę poziciją Teismas vertintų atitikties kompetencijai, procedūriniais aspektams, ES teisės normų laikymuisi, nepiktnaudžiavimui įgaliojimams SESV 263(2) straipsnyje įtvirtintų reikalavimų pagrindu. Nustatęs, kad Atsakovo apibrėžta galutinė pozicija neatitinka minėtų reikalavimų, Teismas konstatuotų pozicijos neteisėtumą, dėl ko Atsakovas privalėtų atšaukti savo nepagrįstą poziciją. Nustatęs, kad Atsakovo apibrėžta galutinė pozicija atitinka minėtus reikalavimus, Teismas Atsakovo apibrėžtą galutinę poziciją paliktų galioti.

Dėl Teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimo. Siekiant užtikrinti, kad po neveikimo konstatavimo ar pozicijos panaikinimo (kai privalo apibrėžti poziciją) Atsakovai neužvilktų teismo proceso ir nepiktnaudžiautų Teismo sprendimo neįvykdymu, ES Teismams turėtų būti suteikiama kompetencija įpareigoti Atsakovus per tam tikrą konkretų terminą apibrėžti poziciją ir įvykdyti Teismo sprendimą. Atitinkamai turėtų būti pakeistas SESV 266 straipsnis, jame įtvirtinant ES Teismų kompetenciją įpareigoti Atsakovus. Atsakovui Teismo nurodomas terminas pozicijai apibrėžti galėtų būti nustatomas, atsižvelgiant į kiekvienos bylos aplinkybes: pavyzdžiui, kuo Atsakovas ilgiau neapibrėžė pozicijos iki Teismo proceso ir kuo ilgiau buvo nagrinėjama byla, tuo trumpesnis turėtų būti ir Teismo nustatytas terminas pozicijai apibrėžti. Kadangi ir po Teismo įpareigojančio sprendimo išlieka rizika, kad Atsakovas minėto sprendimo neįvykdys, ES teisėje turėtų būti įtvirtinta speciali kompensacinė priemonė pagal EŽTK reikalavimus. Tokios kompensacinės priemonės paskirtis būtų išmokėti Ieškovams kompensaciją, kai Atsakovai delsia įvykdyti Teismo sprendimą. Reikalavimai kompensacinei priemonei galėtų būti nustatomi pagal EŽTT išaiškinimus: 1) byla dėl žalos atlyginimo privalo būti išnagrinėta per protingą terminą; 2) priteista kompensacija privalo būti išmokėta Ieškovui ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo momento; 3) byla turi būti nagrinėjama, užtikrinant EŽTK 6(1) straipsnio reikalavimus; 4) bylinėjimosi išlaidų dydžiai neturėtų padaryti priemonės nepatrauklia naudotis; 5) kompensacija turi būti protingo dydžio, palyginus su dydžiais kitose tokio pobūdžio jau išnagrinėtose bylose.

Tyrimo rezultatų aprobavimas

Disertacija svarstyta ir aprobuota Mykolo Romerio universiteto Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės instituto 2018 m. birželio 21 d. posėdyje.

Autoriaus mokslinių publikacijų sąrašas

Pagrindinės šio tyrimo dalys paskelbtos Mykolo Romerio Universiteto mokslo darbų žurnale „Jurisprudencija“ ir Vytauto Didžiojo mokslo darbų žurnale „Baltic Journal of Law & Politics“:

- Budnikas A. Europos Sąjungos institucijų teisėtas ir neteisėtas neveikimas. *Jurisprudencija*. 2014, Nr. 21(3), p. 707–730;
- Budnikas A. Teisė kreiptis su ieškiniu dėl neveikimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. *Jurisprudencija*. 2014, Nr. 21(4) p. 1003-1027;
- Budnikas A., Daukšienė I. Does the action for failure to act in the European Union lost its purpose? *Baltic journal of Law & Politics*. 2014, Nr. 7(2), p. 209-226.

CURRICULUM VITAE

Asmeninė informacija

Gimimo data: 1986 m. liepos 14 d.
Kontaktinė informacija: arvydas.budnikas@yahoo.com

Išsilavinimas

2013 m. - 2018 m. Mykolo Romerio universitetas, doktorantūros studijos (Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės institutas)
2009 m. - 2011 m. Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, suteiktas teisės magistro laipsnis (Europos Sąjungos teisės specializacija)
2005 m. - 2009 m. Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, suteiktas teisės bakalauro laipsnis

Pedagoginio darbo patirtis

2011 m. - 2018 m. Lektorius
Mykolo Romerio universitetas, Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės institutas (dėstomi dalykai: Europos Sąjungos konstitucinė teisė, Europos Sąjungos materialinė teisė)

Darbo patirtis

Nuo 2016 m. Advokatas, advokatų Žalnieriuono, Budniko ir partnerių kontora VEIRON
2015 m. – 2016 m. Advokatas, advokatų profesinė bendrija „Invoco“
2014 m. – 2015 m. Asocijuotas teisininkas, advokatų profesinė bendrija „TRINITY LT“
2011 m. - 2014 m. Konsultantas, Vyresnysis konsultantas, advokatų kontora Balčiūnas ir Grajauskas
2007 m. - 2008 m. Teisininko asistentas, advokatų kontora „Valiūnas ir partneriai Ellex“

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Arvydas Budnikas

**ACTION FOR FAILURE TO ACT IN THE
EUROPEAN UNION COURT OF JUSTICE**

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (01 S)

Vilnius, 2018

The Doctoral Dissertation was written during the period of 2013-2018 at Mykolas Romeris University under the right to organize doctoral studies granted to Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University by the order of the Minister of Education and Science of the Republic of Lithuania No. V-1019 dated on June 8, 2011.

Scientific supervisor:

Assoc. Prof. Dr. Inga Daukšienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01S)

The Doctoral Dissertation is defended before the Legal Research Council of Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University:

Chairman:

Prof. Dr. Regina Valutytė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01S).

Members:

Assoc. Prof. Dr. Jānis Grasis (Rīga Stradins University, Latvia, Social Sciences, Law, 01S);

Assoc. Prof. Dr. Loreta Šaltinytė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01S);

Prof. Dr. Ignas Vėgėlė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01S);

Assoc. Prof. Dr. Skirgailė Žalimienė (Vilnius University, Social Sciences, Law, 01S).

The public defence of the Doctoral Dissertation will take place at the Legal Research Council on the 14 of September, 2018 at 11 AM in the Conference Hall of Mykolas Romeris University (Room I-414) (Ateities str. 20, Vilnius).

The summary of the Doctoral Dissertation was sent out on the 14 of August, 2018.

The Doctoral Dissertation is available at Martynas Mažvydas National Library of Lithuania (Gedimino ave. 51, Vilnius) and the Libraries of Mykolas Romeris University (Ateities str. 20, Vilnius) and Vytautas Magnus University (K. Donelaicio str. 52, Kaunas).

ACTION FOR FAILURE TO ACT IN THE
EUROPEAN UNION COURT OF JUSTICE

SUMMARY

*„Injustice is not always related to the action, -
often it's just inactivity“.*

Marcus Aurelius
Roman emperor, general, philosopher

The problem examined in the doctoral dissertation and the relevance of the research

Action for failure to act against the European Union (hereinafter referred to as the EU) institutions¹ and bodies (hereinafter collectively referred to as the Defendants and separately as the Defendant) is regulated by Article 265 of the Treaty on the Functioning of the European Union (hereinafter referred to as the TFEU). Some scholars acknowledge that the legal remedy provided for in Article 265 TFEU does not receive as much attention in the doctrine as other legal remedies established by EU law such as an action of annulment under Article 263 TFEU². Nevertheless, some scholars emphasize that the legal remedy of Article 265 TFEU is no less important than other legal remedies and should therefore be analysed as thoroughly as other legal remedies³. It is clear that the Defendants may be in breach of EU law requirements not only by an action which may be challenged by bringing an action for annulment under Article 263 TFEU but also by a failure to act which is challenged on the basis of Article 265 TFEU. This dissertation is precisely intended for an integrated analysis of Article 265 TFEU and the action for failure to act contained therein.

Article 265 TFEU itself states that: *“Should the European Parliament, the European Council, the Council, the Commission or the European Central Bank, in infringement of the Treaties, fail to act, the Member States and the other institutions of the Union may bring an action before the Court of Justice of the European Union to have the infringement established. This Article shall apply, under the same conditions, to bodies, offices and agencies of the Union which fail to act. The action shall be admissible only if the institution, body, office or agency concerned has first been called upon to act. If, within two months of being so called upon, the institution, body, office or agency concerned has not defined its position, the action may be brought within a further period of two months. Any natural or legal person may, under the conditions laid down in the preceding paragraphs, complain to the Court that an institution, body, office or agency of the Union has failed to address to that person any act other than a recommendation or an opinion.”*

1 Under Article 13 of the Treaty on European Union, institutions of the EU are: the European Parliament, the European Council, the Council, the Commission, the Court of Justice of the European Union, the European Central Bank, the Court of Auditors.

2 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *supra* note 2, p. 419.

3 *Ibid.*, p. 419.

Accordingly, Article 265 TFEU states that in the event that the Defendants fail to take appropriate actions, the Member States, the EU institutions or private natural and legal persons (hereinafter collectively referred to as the Applicants and separately as the Applicant) can apply to the court with an action for failure to act for the establishment of the Defendants' inaction. Article 265 TFEU also stipulates that the Applicant must provide the Defendant with an invitation to act before the Applicant can bring the action before the court. Only if the Defendant does not define his position in response to the invitation to act, then the Applicant may apply to the court for the failure to act of the Defendant. It is not clear from the wording of Article 265 TFEU linguistics what is considered to be the Defendants' failure to act and on what grounds the Court of Justice of the European Union (hereinafter referred to as the CJEU, EU Courts, Court) consisting of the General Court (hereinafter referred to as the GC) and the European Court of Justice (hereinafter referred to as the ECJ) may state that the Defendants have failed to act. It is also not clear whether the Defendant's failure to act is considered a failure to take certain actions, which the Defendant would have to take in a particular situation or simply the uncertainty of the position (it is also not clear what is considered the Defendant's position). Likewise, it is not clear whether the purpose of the action for failure to act is to ensure that the Defendant takes concrete action in a particular situation or to ensure that the Defendant defines his position on a particular issue, etc. All these uncertainties arising from Article 265 TFEU result in the need for a thorough analysis of the jurisprudence of the CJEU. It should be noted that the CJEU whose main task is to ensure compliance with EU law, in the application and interpretation of EU law⁴, has revealed the content of this norm. However, it must be held that the interpretation of the norm put forward by the CJEU is not always consistent but rather confusing and complex.

In the legal doctrine, action for failure to act laid down in Article 265 TFEU is considered to be one of the most problematic remedies in EU law⁵. The subject matter of action for failure to act under Article 265 TFEU is relevant and problematic for a number of reasons.

Firstly, it is recognized that actions for failure to act in the doctrine of law are not comprehensively disclosed and examined⁶, and therefore the Applicants, including the EU institutions themselves, often encounter practical difficulties in bringing these actions⁷. In the absence of comprehensive and consistent academic work on the subject matter of actions for failure to act, the Applicants failing to understand the peculiarities of the application of Article 265 TFEU and the notion of failure to act often misuse actions for failure to act⁸. For example: 1) the Applicants often bring actions for failure to act in situations that will not be recognized as failure to act, thus uselessly using their and the Defendants'

4 The Treaty on European Union, paragraph 1 of Article 19.

5 Emmet, D. *Remedies*. Seventeenth edition. New York: Oxford University Press, 2014, p. 212.

6 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *supra* note 2, p. 419.

7 General advocate Bot 12 September of 2013 opinion in the case *EU Commission v. EU Council*, case No. C-63/12, not published, para 72.

8 Schermers H. G., Waelbroeck D. F., *supra* note 8,, p. 482.

financial and time resources⁹; 2) sometimes the Applicants bring an action for failure to act, although such an action can never be accepted and investigated in certain situations¹⁰; 3) at times, the Applicants failing to understand the notion of failure to act developed in the jurisprudence of the EU courts and not knowing exactly how to defend their rights violated by the Defendants' failure to act do not only bring an action for failure to act but also bring an action for annulment under Article 263 TFEU, although EU courts will never be able to accept and uphold both actions at once¹¹; 4) in some cases of failure to act, the Applicants submit such claims to EU courts that cannot be satisfied by EU courts¹², etc. Consequently, the notion of failure to act and the very procedure under Article 265 TFEU needs to be thoroughly investigated and the results of the research carried out consistently presented in order to resolve the uncertainty regarding the application of Article 265 TFEU and to clarify the proper use of the procedure under Article 265 TFEU.

Secondly, the analysis of jurisprudence of EU courts shows that actions for failure to act are closely linked to an action for annulment under Article 263 TFEU¹³ and an action for damages under Articles 268 and 340 TFEU¹⁴. There are cases in which the Applicants bring all three of these actions in defending their rights breached by the EU institutions' failure to act. Therefore, the following questions inevitably arise: 1) how is the action for failure to act related to other actions?; 2) Is the action for failure to act sufficient or is it necessary to use other types of actions in defending the Applicants' rights breached by the EU institutions' failure to act? In the legal doctrine, the relationship between actions for failure to act and other actions is not sufficiently analysed and disclosed. An examination of the interaction

9 For example, the Applicants usually lodge the action for failure to act regarding such inaction, when EU institutions have discretion to take no action, and therefore declaration for illegal failure to act is impossible. See CJEU 27 July of 2013 judgment in the case *Concal v. EU Commission*, case No. C-570/12P, not published; 27 June of 2013 judgment in the case *Ioanovici v. EU Commission*, case No. C-568/12 P, not published; 1 March of 1966 judgment in the case *Alfons Lütticke v. EU Commission*, case No. 48/65, report 00019; GCEU 25 September of 2012 judgment in the case *Concal v. EU Commission*, case No. T-320/12, not published; 25 September of 2012 judgment in the case *Micsunescu v. EU Commission*, case No. T-314/12, not published; 27 May of 1994 judgment in the case *J.v. EU Commission*, case No. T-5/94, report II-00391, 4 June of 1994 judgment in the case *Century Oils v. EU Commission*, case No. T-13/94, report II-00431 etc.

10 For example, when EU institution refuses to take action and adopts a negative decision, the Applicants sometimes lodge the action for failure to act. However, the negative decision in EU law is being treated as the activity of EU institution, and therefore action for failure to act is inadmissible. See general advocate Bot 12 September of 2013 opinion in the case *EU Commission v. EU Council*, case No. C-63/12, not published, para 72.

11 For example, when EU institution rejects the request to take action and adopts negative decision, the Applicants sometimes bring before the EU courts the action for failure to act and the action for annulment. See general advocate Bot 12 September of 2013 opinion in the case *EU Commission v. EU Council*, case No. C-63/12, not published, paras 70-71.

12 For example, the Applicants request the EU courts to oblige the EU institution to take action. However, the EU courts can only declare that EU institution failed to act, but cannot oblige it to take any remedies. See CJEU 3 June of 2005 decision in the case *Magnus Killingier v. EU Commission and EU Council*, case No. C-396/03 P, report I-04967, paras 18-21.

13 CJEU 16 December of 2012 judgment in the case *EU Commission v. Verhuizingen Coppens*, case No. C-441/11 P, not published.

14 Gutman, K., *supra* note 14, p. 695 – 750.

and the right to an effective legal remedy²⁰. It should be noted that these doubts are not supported by a comprehensive, detailed and systematic examination of the Article 265 TFEU procedure, which would invalidate the effectiveness of the above-mentioned procedure. The legal doctrine also does not explain what specific aspects of the procedure of Article 265 TFEU could lead to violations of Articles 6(1) and 13 of the ECHR. It should be noted that after the entry into force of the Treaty of Lisbon, the EU, as a legal entity, may accede to the ECHR. Accordingly, there is a real possibility that in the future the EU can become a member of the ECHR and, in which case the standards of legal protection established by the ECHR would be binding at EU level. In that case, the Applicants could apply to the European Court of Human Rights (hereinafter referred to as the ECtHR) for the establishment of appropriate procedural infringements if the procedure under Article 265 TFEU was deemed not to be in line with ECHR requirements. It is therefore necessary to find out problematic procedural aspects, to assess them in the light of the ECHR and, if necessary, to propose appropriate procedural improvements. The problematic aspects of Article 265 TFEU are set out in the first, second and third chapters of the dissertation, while the fourth chapter of the dissertation is dedicated to assess their compliance with the requirements of the ECHR.

The subject matter of the research, its objective and tasks

The **subject** of the dissertation is the legal remedy provided for in Article 265 TFEU (action for failure to act) which structurally covers the pre-trial and judicial stages. At the pre-trial stage, the Applicant must invite the Defendant to act and to rectify the failure to act and, if the Defendant does not do so, the Applicant shall have the right to bring an action for failure to act before the EU courts.

The aim of the dissertation research is to examine the essential elements of the action for failure to act and to provide a comprehensive analysis of this legal remedy, including an assessment of compliance with the requirements of Article 6(1) and Article 13 of the ECHR.

The following **tasks** are raised in order to achieve the purpose of the research carried out in the dissertation:

1. to disclose the concept of failure to act;
2. to determine the basics for establishing failure to act under Article 265 TFEU;
3. to identify the problematic aspects of the procedure under Article 265 TFEU;
4. to identify the relationships between the remedy of Article 265 TFEU and other legal remedies established by EU law;
5. to compare the remedy of Article 265 TFEU with similar legal remedies in selected EU Member States;
6. to determine whether the use of Article 265 TFEU and other legal remedies is consistent with the requirements of Article 6(1) and Article 13 of the ECHR;
7. to make suggestions for the improvements and the possibilities of implementation of these improvements of the legal remedy of Article 265 TFEU.

20 Browne, J.; Duncan, N.; Emmet, D., Hungerford-Welch, P.; Mcpeake, R.; Walsh, N., *supra* note 19, p. 212.

Statements of the dissertation to be defended

The validity of the following statements is argued in the dissertation:

1. The requirements of Article 6(1) and Article 13 of the ECHR are in breach of judicial jurisprudence and EU legal regulation, which prevent the Applicant from challenging the position defined in the course of legal proceedings and does not ensure that the Defendant complies with the judgment of the CJEU.
2. Action for failure to act would be a more effective legal remedy if the Applicant could challenge not only the silence²¹ of the Defendants, but also the position defined in the course of legal proceedings, and bring an action for damages together with an action for failure to act.

Structure of the dissertation

In order to properly implement the aim of the dissertation research “to examine the essential elements of the action for failure to act under Article 265 TFEU and to provide a comprehensive analysis of this legal remedy, including an assessment of compliance with the requirements of Article 6(1) and Article 13 of the ECHR”, the corresponding dissertation structure was chosen. The dissertation consists of introduction, four sections, conclusion and suggestions, bibliographic list and summaries of the dissertation in Lithuanian and English.

The first part of the dissertation analyses the concept of failure to act in the context of Article 265 TFEU and clarifies when failure to act can be established in accordance with Article 265 TFEU.

The second part discloses the content of the procedure provided for in Article 265 TFEU. It also determines which Applicants and under what conditions these Applicants have a right to initiate the procedure, analyses the Defendants more widely, identifies the procedural aspects of the invitation to act and definition of position and explains the meaning and implications of EU judgments under Article 265 TFEU.

The third part analyses the relationship between the legal remedy set out in Article 265 TFEU and other EU legal remedies: the action for annulment in Article 263 TFEU, the action for damages in Article 268 TFEU and Article 340 and the preliminary ruling procedure provided for in Article 267 TFEU.

In the fourth part, an assessment is made as to whether the procedure laid in Article 265 TFEU can be regarded as very compatible with Article 6(1) and Article 13 of the ECHR. The legal remedy of Article 265 TFEU is also compared to similar legal remedies in the law of Lithuania, Germany, France and United Kingdom.

The dissertation is completed with conclusion and suggestions on improvements and possibilities of implementation of these improvements of the legal remedy of Article 265 TFEU.

21 The term of administrative silence in the legal doctrine is widely used, see for example Anthony, G., *supra* note 20, p. 713-726.; Radošević, R., *supra* note 20, p. 1971-1986; Methasani E., *supra* note 20, p. 151-173 and etc.

The sources of the research

In the scientific literature, Article 265 TFEU is investigated in a fragmented way, its subject matter is not analysed widely enough and little attention is given to the procedure of Article 265 TFEU. Therefore, the most important and fundamental source of the dissertation research is the jurisprudence of EU courts on the application of Article 265 TFEU and the findings of the Advocates General on the specifics of Article 265 TFEU. In the dissertation research, the Article 265 TFEU procedure is also examined in conjunction with other legal remedies and in the context of the ECHR; therefore, the research is also based on the jurisprudence of the EU Courts and of the ECtHR established in other areas. The dissertation is also supported by the research papers by other scholars and other publicly available information on the internet.

The overview of the academic sources and novelty of the dissertation

The Applicants' ability to seek the annulment of the position defined by the Defendant (in accordance with action for annulment of Article 263 TFEU) and preliminary ruling procedure set out in Article 267 TFEU (Articles 263 and 267 TFEU guarantee that the persons concerned are able to eliminate the unlawful positions) is comprehensively and thoroughly investigated in the works of Lithuanian²² and foreign²³ law scholars. Meanwhile, there are almost no detailed scientific publications and complex studies on the application of Article 265 TFEU (the purpose of the mentioned article is to establish the Defendant's failure to act and to obtain a position) which would reveal the procedural issues of the mentioned article²⁴. Moreover, in Lithuanian law, the procedure of Article 265 TFEU has not been reviewed at all. The institution for failure to act is somewhat broadly discussed only in the general publications of EU law by foreign scholars, for example in the chapter "Article 265: Failure to act" of the book *EU law: Text, cases and materials* by P. Craig and G. de Búrca, in the chapter "Challenging a failure to act: article 232 EC Treaty (Article 265 TFEU, post-ToL)" of the book *Law of the European Union* by J. Fairhurst, in the chapter "Failure to act" of the book *The Foundations of European Union Law* by T.C. Hartley, in the chapter "The action for failure to act" of the book *EU procedural law* by K. Lenaerts, I. Maselis, K. Gutman, in the chapter "The action against failure to act" of the book *Judicial Protection in the European Union* by H.G. Schermers and D. F.Waelbroeck or in the chapter "Failure to act" of the book *Judicial review in EU law* by A. H. Türk. Having analysed the works of foreign scholars on the topic of Article 265 TFEU, some general tendencies could

22 For example, Tamavičiūtė, V. *Preliminary ruling on the validity of the European Union act*, *supra* note 21; Limantė, A. *The Access of Private Applicants to the European Court of Justice Challenging Legal Acts of the European Union*, *supra* note 21; Tamavičiūtė, V. *The locus standi of private applicants seeking review of Community acts: is criticism of the European Court of Justice reasonable?*, *supra* note 21, p. 132-146.

23 Bampzeli, S., *supra* note 22; Werkmeister, C., Pötters, S., Traut, J., *supra* note 22, p. 311-332; Schwarze, J., *supra* note 22, p. 85-106 and etc.

24 A comprehensive, but currently outdated scientific article on this topic was published on 1975, see Toth, A. G., *supra* note 23, p. 65-93. Other scientific articles are often limited to assessing individual cases, e. g. Lang, J. T., Raftery, C., *supra* note 23, p. 264-275; Due, O. *supra* note 18, p. 341 - 358; Laule, G., *supra* note 23, p. 376-385 and etc.

be distinguished: 1) they usually only deal with the current situation but do not identify the problems of Article 265 TFEU and does not analyse how they can be dealt with; 2) the legal remedy of Article 265 TFEU is dealt with in isolation from other remedies, resulting in some inaccuracies in the interpretation of certain procedural aspects of Article 265 TFEU²⁵. As this dissertation examines Article 265 TFEU in an integrated way and assesses its effectiveness, it substantially complements the investigations already carried out in the area of actions for failure to act and is original.

Practical significance of the dissertation

This dissertation is of practical significance and may be valuable, especially in Lithuania, for the following reasons: 1) it will encourage the public to become more interested in the remedy provided for in Article 265 TFEU and will motivate it to use it; 2) it will assist the potential Applicants and their representatives in understanding the specifics of the remedy provided for in Article 265 TFEU and will help to master this remedy and properly use it in defending their rights and legitimate interests; 3) it will be a valuable teaching tool for Lithuanian students studying EU law subjects; 4) actions for failure to act can lead to a new life and to new debates on the practical application and prospects of improvement of Article 265 TFEU, since the lawsuits for failure to act in the legal doctrine are somewhat forgotten, as is evidenced by a small number of scientific works on this topic; 5) and it can be useful as a methodological tool for the development of educational publications on remedies provided for in the TFEU.

Methodology of the research

In the course of the research, the following methods were used: logical – analytical, system analysis, comparative, teleological, linguistic, historical, file analysis, data collection and data analysis method.

The logical-analytical method was used in the dissertation to determine the content of the EU treaties and other legal acts being analysed, assessing their interaction.

The method of systematic analysis was relevant to the analysis of criteria identifying failure to act, the procedure of Article 265 TFEU and its links with other EU legal remedies.

25 For example, the scientist Kirk argues that the private natural or legal person can bring an action for failure to act only when the position was not defined exclusively for them. The scientist points out that the mentioned Applicants cannot lodge actions for failure to act when they want to sue the positions which are not dedicated for the Applicants. (Kirk, E., *supra* note 24, p. 52). The attention is drawn to the fact that the private Applicants may lodge an action for failure to act in certain situations where a position dedicated to the third-party is not defined. In this case, the analogy of Article 263 TFEU which is analyzed in this dissertation is applicable. In other cases, some scholars argue that as the Defendant can define a preparatory position in the proceedings of Article 265 TFEU and the preparatory position cannot be challenged on the basis of Article 263 TFEU, the Applicant remains without a legal defense, and this is contrary to the requirements of Article 6(1) and Article 13 of the ECHR (Browne, J.; Duncan, N.; Emmet, D., Hungerford-Welch, P.; Mcpeake, R.; Walsh, N., *supra* note 19, p. 212.). It should be noted that despite the procedural complexity, a person would not be left without a legal defense because: 1) after defining the preparatory position by the Defendant, the Applicant could re-launch the procedure of the Article 265 TFEU with regard to the definition of the final position; 2) if the Defendant determines the final position, the Applicant would have the opportunity to challenge it on the basis of Article 263 TFEU.

The comparative method has been used to compare the legal remedy provided for in Article 265 TFEU with the legal remedies provided for in Article 148 of the Treaty of the European Atomic Energy Community (hereinafter referred to as the EAEC) and in Article 35 of the European Coal and Steel Community (hereinafter referred to as the ECSC) as well as nationally equivalent legal remedies in selected countries. This method has also been used to compare the scientific opinions on the application of Article 265 TFEU and has also been used to compare the ECtHR requirements for the legal remedies with EU legal remedies under Article 265 TFEU.

The teleological method has helped to analyse the jurisprudence of the EU and other institutions as well as to reveal the true meaning of the law and judgments of the EU courts.

The linguistic method was important for the interpretation of the sources of research used in the dissertation, that is, the jurisprudence of the courts, the content of the legal norms and the legal doctrine, taking into account the rules of grammar, syntax, punctuation, etc.

The historical method has helped to identify the changes in the interpretation of Article 265 TFEU and other legal remedies in the jurisprudence of EU courts.

The method of analysis of cases (documents) was used in the analysis of EU treaties and other legal acts, jurisprudence of courts and other researches carried out by scholars.

The method of data collection and data analysis has helped to collect, catalog, analyse and summarize the literature necessary for the dissertation of Lithuanian and foreign libraries' funds and Internet databases.

Comments on terms and numbering

After the entry into force of the Treaty of Lisbon, certain terms have been changed (for example, the term "European Community" has been replaced by "European Union", the term "Court of First Instance" has been replaced by "General Court", etc.) as well as numbering of articles of EU treaties. For the sake of clarity, the dissertation uses only relevant (modified) terms and numbering of articles, except in cases where the use of prior terms and numbering of articles is required in the context of the research.

Main conclusions:

Summarizing the results of the dissertation research, the following conclusions are presented:

1. The Defendant's position is the will of the Defendant in writing (for example, in a decision, a directive, a regulation) or an oral ruling on the settlement of a particular situation. Only if the Defendant silently fails to respond to requests for appropriate action and does not regulate a particular situation when defining his position, failure to act may be stated. After the dissertation research, it was found that not any silence by the Defendant can be recognized as failure to act but only when the Defendant has an obligation to define a position but does not fulfil this obligation. The obligation to define a position exists when an unconditional rule of EU law implies that the Defendant must define the position regarding a particular invitation of the Applicant to take action. The Defendant's duty to define a position also

exists according to the conditional norm when the condition for the definition of a position specified in the conditional norm appears. In addition, the jurisprudence of EU Courts has established a rule that the Defendant must define the position when the particular Defendant in a particular field has exclusive competence to define a position.

2. Due to misunderstanding of failure to act concept, in some cases Applicants dispute the Defendant's refusal to take concrete action by way of an action for failure to act. In some other cases, Applicants seek that the CJEU would oblige the Defendants to take concrete action. It is noted, that none of the above cases would lead to a successful action for failure to act. By action for failure to act, it is not allowed to dispute any clearly expressed will, including the refusal to take action requested by the Applicant. In addition, under Article 265 TFEU, the CJEU cannot oblige the Defendant to take specific action requested by the Applicant. The CJEU can only find, under Article 265 TFEU, that the Defendant is unreasonably silent, although he was obliged to define his position on a particular matter. Due to wrongful use of action for failure to act and the fact, that Defendants often express their will on a particular issue and the failure to act disappears, the failure to act under Article 265 TFEU was found only in ten cases throughout the history of the existence of the EU.
3. Meanwhile, the Defendant's action is a situation in which the Defendant determines his position in writing or orally on a particular question and terminates his silence on a particular issue. The defined position can in all cases be challenged solely by way of an action for annulment in Article 263 TFEU and cannot be called into question by an action for failure to fulfil obligations set out in Article 265 TFEU. The dissertation research revealed that the delimitation of action for failure to act and annulment is one of the most pressing problems in practice since the Applicants sometimes do not understand which action (action for failure to act or annulment) is required in a particular situation. Even the position refusing to comply with the Applicant's claims is considered to be an action in the jurisprudence of EU courts and can therefore only be challenged by an action for annulment under Article 263 TFEU rather than an action for failure to act under Article 265 TFEU.
4. The research has shown that an action for failure to act is inseparable from an action for annulment since, as a general rule, the Defendants define the position and can only be challenged by an action for annulment under Article 263 TFEU. The EU courts themselves point out in their jurisprudence that the purpose of the action for failure to act is merely to obtain the position at issue in Article 263 TFEU. Sometimes EU courts treat the Applicant's action for annulment as an action for failure to act on the Defendant. The fact that the Defendants usually define the positions and the Applicants seek to demonstrate that the Defendants had to define a different position in order to annul the position, the action for annulment laid down in Article 263 TFEU has also become a specific action for failure to act, and this fact is also admitted by the CJEU itself.
5. In the case initiated under Article 263 TFEU, EU courts review the legality of the Defendant's position and carry out a so-called limited judicial review of the posi-

tion. The essence of the limited judicial review is that EU courts having annulled the Defendant's position cannot decide in a case what position in a particular situation should have been defined. The Defendant himself having regard to the arguments of the Court judgment must define a new position on the spot revoked. There is a risk that the Defendant's definition of a new position would again be unfavourable to the Applicant and the Applicant would have to challenge it again on the basis of Article 263 TFEU. It is clear that even if the whole set of legal remedies contained in Articles 265 and 263 of the TFEU is in place, the Applicant may never be able to prove the correctness of his claims since the Defendant can redefine a position that the Applicant will not meet, both after the establishment of the failure to act and after the Defendant's position has been annulled.

6. If the Defendant defines a position only when an action for failure to act has already been brought before the court in accordance with Article 265 TFEU and the action for failure to act has already begun, the defence of the Applicant's rights becomes more complex: the action for failure to act is terminated and the Applicant has another obligation to initiate a new case for the annulment of the position on the basis of Article 263 TFEU. The dissertation research has revealed that the entire process from the uncertainty of position to the disputing of the position could be investigated only on the basis of Article 265 TFEU since such a possibility was recognized by the ECJ in one of its decisions. According to the interpretation of the ECJ, in the case *Parliament v. Council* (case no. 302/87), the Defendant's position in which he would refuse to take action should not prevent the Applicant from bringing an action for failure to act because the refusal to act does not eliminate the failure to act. Despite this finding, according to current jurisprudence, EU courts do not allow a question of refusal to take actions to intervene on the basis of Article 265 TFEU and calls for a new case to be initiated on the basis of Article 263 TFEU. According to the ECJ, it is necessary to preserve the uniqueness of the legal remedy provided for in Article 265 TFEU and the legal remedy provided for in Article 263 TFEU, since, if the both remedies would be allowed to challenge a particular position, these remedies would be identical. By this formalistic interpretation, the ECJ not only weakened the legal remedy of Article 265 TFEU and made it less practical but, in principle, decided on the Applicants which remedy and in what cases they should use it.
7. The Defendant must comply with the judgment in accordance with Article 266 TFEU which states that the Defendant must take the necessary remedies to comply with the judgment. If the Defendant does not define any position and the Court states a failure to act on the basis of Article 265 TFEU, the Defendant acting in accordance with Article 266 TFEU should define a position for which the uncertainty has been established. In EU law, in addition to Article 266 TFEU, there is no other legal mechanism that would ensure that the Defendant operatively implements the judgment and defines the position. Article 266 TFEU itself does not provide for the deadline for the Defendant to define the position after the establishment of failure to act. If the Defendant fails to comply with the judgment and does not define the

position as required by Article 266 TFEU, the Applicant himself should bring an action for failure to act again by repeatedly asking for an establishment of failure to act. If the Defendant even after the new failure to act case still does not define the position, the Applicant would be required to initiate the procedures of Article 265 TFEU without ending until the Defendant finally determines the position. To avoid abuse of the Defendants, the Applicants are advised to bring an action for failure to act together with an action for damages under Articles 268 and 340 TFEU. If the above mentioned actions were upheld, not only a failure to act would be found but also the damage caused by the failure to act would be awarded to the Applicant. Consequently, an action for damages may also act as a compensatory remedy (the damages awarded to the Applicant) and as a preventive remedy (to encourage the Defendant to comply with a court judgment) to enforce the judgment.

8. Action for failure to act in EU law constitutes a specific constitution of French and German law which has the features of both French law and German law: (1) in EU law, as in German law, the Defendant's failure to define a position is also considered to be an uncertainty of the position (failure to act), unless the EU law states that the Defendant's silence meant a silent position to refuse action; (2) In EU law, analogous to French law, the definition of the Defendant's position is considered not to be inoperative but it is a shameful refusal to act when specifically referred to in the rules; (3) German law does not contain the concept of silent position, and in France there is no concept of failure to act; (4) EU law, as well as French law, does not constitute an action for obligation, but that action is in German law; (5) Under EU law, as well as under French law, the Defendant is not obliged to define a position, but under German law, a defendant may be required to define a position; (6) EU law, like German law, is not confined to an action for annulment but the action for failure to act laid down therein constitutes a specific form of German action for obligation. It is interesting to note that following the failure to act under German law and silent position under French law, EU law has created a unique action for failure to act which is not the subject of both German and French law.
9. Situation in which the Defendant defines the position to be challenged in an action for annulment in the course of a failure to act case may constitute a breach of Article 6(1) and Article 13 of the ECHR. According to the ECtHR jurisprudence, it is required that in order to ensure the promptness of proceedings, the state must guarantee either compensatory or preventive legal remedies (a compensatory remedy is a remedy that compensates a person for damage resulting from excessive length of the proceedings; a preventive remedy is a remedy that ensures the speed of the proceedings). In the EU courts, litigation may take time, and EU law does not contain an effective compensatory mechanism, thus EU law should take all possible remedies to shorten and simplify the judicial process. Since Article 265 TFEU is interpreted in such a way that the Defendant's position defined in the course of the proceedings terminates the case of failure to act and the Applicant is required to initiate another proceeding in accordance with Article 263 TFEU which means that the proceedings are not reduced but extended. Due to the fact that, in the ju-

risprudence of EU courts, the interpretation of Article 265 TFEU does not ensure the existence of a preventive remedy and does not guarantee the speed of proceedings under Article 6(1) of the ECHR, there is a risk that the totality of the remedies of Articles 265 and 263 TFEU may not be recognized as an effective remedy, as required ECHR.

10. According to the ECtHR jurisprudence, when a judgment is passed which is disadvantageous to the public authority, the state itself must take all the necessary remedies to force the institution to comply with the judgment. In the enforcement proceedings of the National Court, the ECtHR requires the states to be active. In EU law, only Article 266 TFEU requires the Defendant to define a position in the event of a failure to act or an unlawful position. In case of failure of the Defendant to comply with a court judgment and to define a position: 1) the Applicant who wants the Defendant to define a position must initiate a new action for failure to act; 2) the Defendants cannot be sanctioned for non-execution of a court judgment; 3) there are no special institutions to control the enforcement of a judgment and so on, that is why this situation in the EU is contrary to the ECHR norms. Contrary to what the ECtHR requires, the EU itself does nothing to ensure that the institution implements the judgment and defines its position.

Suggestions

Summarizing the results of the dissertation research, the following suggestions are presented:

1. In the author's view, in order to ensure that the totality of Articles 265 and 263 TFEU guarantees a unified and expeditious process for the protection of the rights of the Applicants and that the principle of cost-effectiveness of the proceedings is implemented, Articles 265 TFEU and 263 TFEU should be interpreted more flexibly in the jurisprudence of EU courts:
 - 1.1. When the Defendant defines a position before the judicial process, this position in the court should be challenged not on the basis of Article 265 TFEU but on the basis of Article 263 TFEU since in this case the proceedings do not start under Article 265 TFEU; whereas the issue of the legality of the position should be dealt with in the case under Article 263 TFEU (The Defendant's position before the trial does not give rise to a number of initiation proceedings) which would be in line with the lawful and effective application of the Applicant's remedy.
 - 1.2. Where, in the pre-litigation stage of Article 265 TFEU, the Defendant does not define a position, an action for failure to act may be brought before a court on the basis of Article 265 TFEU. If the Defendant defines a position in the course of legal proceedings, EU courts should allow the proceedings to continue under the same Article 265 TFEU since the position defined by the Defendant in the course of proceedings under Article 265 TFEU is nothing more than new facts emerging that are in accordance with Article 84 of the GC Rules of Procedure and the ECJ Article 127 of the Rules of Procedure ("*No new plea in*

law may be introduced in the course of proceedings unless it is based on matters of law or of fact which come to light in the course of the procedure”). If it has been requested by the Applicant and the two-month deadline from the definition of the position has not been passed, the validity of the position could be analysed by EU courts. The two-month time-limit should be respected in order to ensure that the Applicant has the opportunity to decide whether to continue a case on the basis of Article 265 TFEU in order to prevent the emergence of conditions for abusive procedures and in order to maintain links with the requirements of Article 263 TFEU (Article 263 TFEU provides that a defined position may be challenged within 2 months).

- 1.3. In a case under Article 265 TFEU, the court finding that the Defendant's position was not in conformity with the requirements of Article 263 (2) TFEU in respect of jurisdiction, procedural aspects, compliance with EU law and misuse of powers could establish the Defendant's failure to act by stating that the Defendant had defined an unfounded position. In accordance with Article 266 TFEU, the Defendant would be obliged to cancel his unreasonable position himself and would have to define a new position on the spot revoked. The Defendant should define a new position having regard to the motives for which the court has declared the previous position to be unlawful.
- 1.4. The regulation of Article 69(d) of the GC Rules of Procedure and Article 55(1) b of the ECJ Rules of Procedure allows to stay proceedings on non-exhaustive grounds, thus, there is a real possibility to ensure a unified judicial process in accordance with Article 265 TFEU, including cases where the Defendant does not define preparatory and final positions, although he must define the preparatory position which is the basis for defining the final position. Accordingly, if the Applicant initiates a case under Article 265 TFEU because the Defendant did not define the preparatory position, but the Defendant would define the preparatory position in the course of the proceedings, the pending case could be suspended until the Defendant determines the final position. If the Applicant fails to comply with the position defined by the Defendant, within 2 months the Applicant may request the court to resume the suspended case. In the resumed case, the court could assess the final position defined by the Defendant in terms of compliance with the jurisdiction, procedural aspects, compliance with EU law and the misuse of powers based on the requirements of Article 263(2) TFEU. Having determined that the Defendant's final position does not meet the above mentioned requirements, the court would establish the unlawfulness of the position which would result in the Defendant being obliged to cancel its unjustified position. Having determined that the final position defined by the Defendant meets the above requirements, the court would leave the Defendant's final position in force.
2. In order to ensure that, after the failure to act or annulment of the position (when it is necessary to define the new position), the Defendants do not delay the trial and do not abuse of a court judgment, EU courts should be empowered to oblige the

Defendant to define a position within a specific time frame and enforce a judgment. Accordingly, Article 266 TFEU should be amended to reinforce the competence of the EU courts to bind the Defendants. The deadline for defining the position to be given to the Defendant by the court could be determined in the light of the circumstances of each case: for example, the longer the time that the defendant did not define the position before the trial and the greater the length of the proceedings, the shorter the time limit set by the court for defining the position. Since the risk that the Defendant will not comply with the judgment persists even after an obligatory court judgment, a special compensatory remedy should be established in EU law in accordance with ECHR requirements. The purpose of such a compensatory remedy would be to pay compensation to the Applicants when the Defendants delay execution of the judgment. The requirements for a compensatory remedy could be determined in accordance with the ECHR jurisprudence: 1) a case for damages must be dealt with within a reasonable time; 2) the compensation awarded to the Applicant must be paid not later than within 6 months from the moment of the decision's entry into force; 3) the case must be dealt with in accordance with the requirements of Article 6(1) of the ECHR; 4) the costs of the litigation should not render unattractive the use of the remedy; 5) the compensation must be reasonable in comparison with the amounts in other cases investigated.

Approbation of the research results

The doctoral dissertation was discussed and approbated at the meeting of Institute of International and European Union Law of Mykolas Romeris University, which took place on the 21 June 2018.

List of scientific publications

Certain parts and results of the research were published in the scientific journal of Mykolas Romeris University "Jurisprudencija" and in the scientific journal of Vytautas Magnus University "Baltic journal of Law & Politics":

1. Budnikas A. "Legal and illegal inaction of European Union institutions". *Jurisprudencija*. 2014, No 21(3), p. 707-730;
2. Budnikas A. "The right to bring an action for failure to act in the European Union Court of Justice". *Jurisprudencija*. 2015, No 21(4), p. 1003-1027;
3. Budnikas A., Daukšienė I. "Does the action for failure to act in the European Union lost its purpose?". *Baltic journal of Law & Politics*. 2015, No 7(2), p. 209-226.

CURRICULUM VITAE

Personal information

Date of birth: 14 July of 1986
Contacts: arvydas.budnikas@yahoo.com

Education

2013-2018 Mykolas Romeris University, doctoral studies
(Institute of International and European Union Law)
2009-2011 Mykolas Romeris University, Faculty of Law, master degree
(European Union law specialization)
2005-2009 Mykolas Romeris University, Faculty of Law, bachelor degree

Lecturing experience

2011 – 2018 Lecturer
Mykolas Romeris University, Institute of International
and European Union Law (subjects: European Union
constitutional law, European Union substantive law)

Work experience

From 2016 Advocate, law firm VEIRON, Žalnieriuonas, Budnikas and
partners
2015-2016 Advocate, law firm “Invoco”
2014-2015 Associated lawyer, law firm „TRINITI LT“
2011-2014 Consultant; Senior consultant, law firm Balčiūnas ir
Grajauskas
2007-2008 Legal assistant, law firm „Valiūnas ir partneriai Ellex“

Budnikas, Arvydas

IEŠKINYS DĖL NEVEIKIMO EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISME:
daktaro disertacija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018. 272 p.

Bibliogr. 182-234 p.

ISBN 978-9955-19-918-2 (internete)

ISBN 978-9955-19-919-9 (spausdintinis)

Šiame moksliniame darbe analizuojama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 265 straipsnyje įtvirtinta teisių gynimo priemonė, t. y. ieškinys dėl neveikimo, kuri struktūriškai apima ikiteisminę ir teisminę stadijas. Ikiteisminėje stadijoje ieškovas turi paraginti atsakovą gera valia ištaisyti neveikimą ir jeigu to atsakovas nepadaro, tai ieškovas turi teisę pareikšti ieškinį dėl neveikimo Europos Sąjungos Teisingumo Teismui.

Disertacinio darbo tikslas yra išnagrinėti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje atskleistus ieškinio dėl neveikimo esminius elementus pateikiant kompleksinę šios teisių gynybos priemonės analizę, įskaitant vertinimą dėl atitikties Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 13 straipsnio reikalavimams.

Mokslinio tyrimo metu nustatyti du pagrindiniai ieškinio dėl neveikimo procedūros esminiai trūkumai. Pirmasis trūkumas yra tas, kad ieškovui neleidžiama tęsti pradėtos neveikimo bylos, jeigu Atsakovas apibrėžia poziciją. Šis trūkumas galėtų būti išspręstas pakeitus formuojamą teisminę jurisprudenciją. Antrasis trūkumas yra tas, kad Europos Sąjungos teisėje nėra efektyviai užtikrinančios priemonės, kad Atsakovas įgyvendintų neveikimo byloje priimtą teismo sprendimą. Sprendžiant šį trūkumą reikalinga keisti teisinį reglamentavimą.

The subject of the dissertation is the legal remedy provided for in Article 265 of the Treaty on the Functioning of the European Union, i. e. action for failure to act, which structurally covers the pre-trial and judicial stages. At the pre-trial stage, the applicant must invite the defendant to act and to rectify the failure to act and, if the defendant does not do so, the applicant shall have the right to bring an action for failure to act before the European Union Court of Justice.

The aim of the dissertation research is to examine the essential elements of the action for failure to act and to provide a comprehensive analysis of this legal remedy, including an assessment of compliance with the requirements of Article 6 paragraph 1 and Article 13 of the European Convention on Human Rights.

The research identified two main weaknesses of the action for failure to act procedure. The first deficiency is that the applicant is not allowed to continue the pending failure to act case if the defendant determines the position. This shortcoming could be solved by changing the existing jurisprudence. The second deficiency is that in European Union law there is no effective means of ensuring that the defendant implements a court judgment which was adopted in the case for failure to act. To address this shortcoming, it is necessary to change the legal regulation.

Arvydas Budnikas
IEŠKINYS DĖL NEVEIKIMO EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISME

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

ISBN 978-9955-19-918-2 (internete)
ISBN 978-9955-19-919-9 (spausdintinis)

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas roffice@mruni.eu
Tiražas 20 egz. Užsakymo Nr. 18673

Parengė spaudai UAB „Baltic Printing House“
Svajonės g. 40, LT-94101, Klaipėda
www.balticprinting.com
Maketavo Karolis Simaitis

Spausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, Vilnius
www.kopija.lt
El. paštas info@kopija.lt

ISBN 978-9955-19-918-2

9 789955 199199